

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Στερεάς
Ελλάδας

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την
Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας

Απρίλιος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Η Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης	10
2	Οι κοινωνικοοικονομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	12
2.1	Εισαγωγή	12
2.2	Δημογραφικές τάσεις και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού	13
2.3	Οικονομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	14
2.3.1	Γενικές τάσεις	14
2.3.2	Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη	14
2.3.3	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, απασχόληση και ανεργία	17
2.4	Κλαδική διάρθρωση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	18
2.4.1	Γενικές τάσεις	18
2.4.2	Οι εξαγωγικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	24
2.5	Τομεακή και κλαδική εξειδίκευση	25
2.5.1	Υφιστάμενη εξειδίκευση	25
2.5.2	Παρουσίαση των υφιστάμενων κλάδων εξειδίκευσης	27
2.6	Βιομηχανικές Υποδομές	44
2.6.1	«Άτυπη» Βιομηχανική Περιοχή Οиноφύτων-Σχηματαρίου-Τανάγρας	44
2.6.2	Βιομηχανική Περιοχή Θίσβης	44
2.6.3	Βιομηχανική Περιοχή Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας	45
2.6.4	Βιομηχανική Περιοχή Λαμίας	45
2.6.5	Βιοτεχνικό Πάρκο Χαλκίδας	45
2.6.6	Βιοτεχνικό Πάρκο Άμφισσας	46
2.6.7	Επιχειρηματικό Πάρκο Μαντουδίου	46
3	Οι καινοτομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	47
3.1	Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη	47
3.2	Αιτήσεις για χορήγηση Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας	48
3.3	Το ανθρώπινο δυναμικό στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	48
3.3.1	Το μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού	48
3.3.2	Απασχόληση σε επιστήμη και τεχνολογία	50

3.3.3	Προσωπικό στην Έρευνα και Ανάπτυξη	51
3.4	Υποδομές Έρευνας και Καινοτομίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	51
3.4.1	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Στερεάς Ελλάδας	52
3.4.2	Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Κύμης (Α.Ε.Ν. Κύμης)	58
3.4.3	Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας	59
3.4.4	Παράρτημα Θηβών ΕΒΕΤΑΜ (πρώην ΕΚΕΠΥ)	62
3.5	ΤΠΕ και Ευρυζωνικά Δίκτυα	65
3.6	Σύνοψη του καινοτομικού δυναμικού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	69
4	SWOT Ανάλυση	73
4.1	Οικονομική εξειδίκευση και Καινοτομικό δυναμικό της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	73
4.2	ΤΠΕ και ευρυζωνικά δίκτυα	76
4.3	Σύνθεση ανάλυσης SWOT	76
4.4	Ανάδειξη στρατηγικών επιλογών	79
4.4.1	Επιλογή προτεραιοτήτων	79
4.4.2	Τομείς προτεραιότητας και Βασικές Τεχνολογίες Γενικής Εφαρμογής	80
5	Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης στη Στερεά Ελλάδα	82
5.1	Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και στρατηγικές επιλογές	82
5.2	Το μοντέλο παρέμβασης	84
6	Άξονες ανάπτυξης	86
6.1	Άξονας 1: Αγροδιατροφή	86
6.1.1	Στρατηγική ανάπτυξης της καινοτομίας στην αγροδιατροφή και υδατοκαλλιέργειες	86
6.1.2	Δράσεις ανάπτυξης της αγροδιατροφής και υδατοκαλλιεργειών	93
6.2	Άξονας 2: Βιομηχανία της εμπειρίας	107
6.2.1	Στρατηγική ανάπτυξης της καινοτομίας στη βιομηχανία της εμπειρίας	107
6.2.2	Δράσεις ανάπτυξης της βιομηχανίας της εμπειρίας	110
6.3	Άξονας 3: Στήριξη της αλυσίδας αξίας του μετάλλου	120
6.3.1	Στρατηγική ανάπτυξης της καινοτομίας στην αλυσίδα αξίας του μετάλλου	120
6.3.2	Δράσεις ανάπτυξης της αλυσίδας αξίας του μετάλλου	120
6.4	Άξονας 4: Πράσινη καινοτομία, εξοικονόμηση και παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ	123
6.4.1	Στρατηγική ανάπτυξης της πράσινης καινοτομίας και παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ	123
6.4.2	Δράσεις ανάπτυξης της πράσινης καινοτομίας και παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ	124

6.5	Οδικός Χάρτης υλοποίησης των δράσεων	129
6.6	Προϋπολογισμός και πηγές χρηματοδότησης	130
6.7	Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης	133
7	Σύστημα διακυβέρνησης της πολιτικής καινοτομίας	135
7.1	Επισκόπηση του συστήματος διακυβέρνησης	135
8	Σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης	141
8.1	Το σύστημα παρακολούθησης	141
8.2	Η αξιολόγηση της Στρατηγικής	142
	Παράρτημα Ι: Οικονομική εξειδίκευση Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	143
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ Δείκτες Εκροών και Αποτελέσματος	146

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά – Σύγκριση με σύνολο Ελλάδας	14
Πίνακας 2: Διαχρονική εξέλιξη εργατικού δυναμικού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σε χιλιάδες άτομα (2003-2013)	18
Πίνακας 3: Οικονομική εξειδίκευση των Περιφερειακών Ενοτήτων της Στερεάς Ελλάδας	21
Πίνακας 4: Τομεακή και κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	26
Πίνακας 5: Στοιχεία κλάδων μετάλλου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας -2009	34
Πίνακας 6: Κατανομή εργατικού δυναμικού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και χώρας κατά επίπεδο εκπαίδευσης (2011)	50
Πίνακας 7 - Αριθμός μελών Δ.Ε.Π. και φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Λαμίας για το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012	53
Πίνακας 8 - Αριθμός μελών Δ.Ε.Π. και φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας για το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012	53
Πίνακας 9: Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας	54
Πίνακας 10 - Εξειδικευμένες θεματικές περιοχές στα κύρια επιστημονικά πεδία με σχετικό δείκτη απήχησης ≥ 1 , για το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., για την πενταετία 2006-2010	61
Πίνακας 11: Επιδόσεις σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια	66
Πίνακας 12: Περιφερειακή διάρθρωση της απασχόλησης στον τομέα ΤΠΕ και στο σύνολο των κλάδων για τα έτη 2007-2008	67
Πίνακας 13: Συγκριτικοί δείκτες καινοτομικών επιδόσεων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	71
Πίνακας 14: Συνοπτική περιγραφή των κλάδων εξειδίκευσης για την τελική επιλογή	77
Πίνακας 15: Ανάλυση SWOT	78
Πίνακας 16: Συνάφεια των Βασικών Τεχνολογιών Γενικής Εφαρμογής με την εξειδίκευση της Περιφέρειας	81
Πίνακας 17: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.1	93
Πίνακας 18: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.2	96
Πίνακας 19: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.3	97
Πίνακας 20: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.4	100
Πίνακας 21: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.5	102
Πίνακας 22: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.6	103
Πίνακας 23: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.7	105
Πίνακας 24: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.8	106

Πίνακας 25: Λογική Παρέμβασης Προτεραιότητας 2.1	110
Πίνακας 26: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 2.2	113
Πίνακας 27: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 2.3	117
Πίνακας 28: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 3.1	120
Πίνακας 29: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 3.2	122
Πίνακας 30: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 4.1	124
Πίνακας 31: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 4.2	127
Πίνακας 32: Προϋπολογισμός ανά πηγή χρηματοδότησης.....	130
Πίνακας 33: Δείκτες εκροών ανά Άξονα και Προτεραιότητα	146
Πίνακας 34: Δείκτες αποτελέσματος ανά Άξονα και Προτεραιότητα	148

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1: Εξέλιξη περιφερειακού και εθνικού ΑΕΠ σε ΜΑΔ	15
Σχήμα 2: Συμμετοχή της Στερεάς Ελλάδας στο εθνικό ΑΕΠ σε ΜΑΔ	15
Σχήμα 3: Συμμετοχή των Περιφερειακών Ενοτήτων στο περιφερειακό ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (2010)	16
Σχήμα 4: Κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξία ανά παραγωγικό τομέα, 2010	19
Σχήμα 5: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, 2013 (γ τρ. %)	19
Σχήμα 6: Οι εξαγωγικές επιδόσεις της Στερεάς Ελλάδας -2012	24
Σχήμα 7: Συμμετοχή των Περιφερειακών Ενοτήτων στις εξαγωγές της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	25
Σχήμα 8: Αλυσίδες αξίας βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας	35
Σχήμα 9: Θεματική κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης φορέων από την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας που συμμετέχουν σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΓΓΕΤ	48
Σχήμα 10: Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Τ.Ε.Ι. Λαμίας, ανά έτος, για την περίοδο 1996-2010	55
Σχήμα 11: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Τ.Ε.Ι. σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία	56
Σχήμα 12: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων του, ανά κύριο επιστημονικό πεδίο, για το Τ.Ε.Ι. Λαμίας, σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στο ίδιο επιστημονικό πεδίο, για την πενταετία 2006-2010 ...	56
Σχήμα 13: Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας, ανά έτος, για την περίοδο 1996-2010	57
Σχήμα 14: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων του, ανά κύριο επιστημονικό πεδίο, για το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας, σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στο ίδιο επιστημονικό πεδίο, για την πενταετία 2006-2010 ...	58
Σχήμα 15: Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, ανά έτος, για την περίοδο 1996-2010	60
Σχήμα 16: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Δημόσιου Ερευνητικού Φορέα σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία	60
Σχήμα 17: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων, ανά κύριο επιστημονικό πεδίο, για το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, σε σχέση	

με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στο ίδιο επιστημονικό πεδίο, για την πενταετία 2006-2010.....	61
Σχήμα 18: Συμμετοχές ΕΒΕΤΑΜ σε έργα έρευνας και καινοτομίας.....	63
Σχήμα 19: Προϋπολογισμός έργων έρευνας και καινοτομίας.....	64
Σχήμα 20: Προϋπολογισμός ανά περιφέρεια	65
Σχήμα 21: Ποσοστό (%) διασυνδεδεμένων νοικοκυριών σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	66
Σχήμα 22: Κάλυψη ADSL, VDSL και IP TV στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας	68
Σχήμα 23: Χάρτης κατάταξης περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους στη καινοτομία	69
Σχήμα 24: Σύγκριση καινοτομικών επιδόσεων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.....	70
Σχήμα 25: Αξιολόγηση των δυνατοτήτων των επιχειρήσεων και επιλογές στρατηγικής για εξειδίκευση	80
Σχήμα 26: Οι προτεραιότητες της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	84
Σχήμα 27: Τα προϊόντα που συνθέτουν το καλάθι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.....	87
Σχήμα 28: Αλυσίδα αξίας παραγωγής γεωργικών προϊόντων	90
Σχήμα 29: Αλυσίδα αξίας κτηνοτροφίας.....	91
Σχήμα 30: Αλυσίδα αξίας αλιείας και υδατοκαλλιέργειας	92
Σχήμα 31: Αλυσίδα αξίας της βιομηχανίας της εμπειρίας.....	108
Σχήμα 32: Προτεινόμενο οργανόγραμμα συστήματος διακυβέρνησης.....	139

1 Η Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης

Το παρόν κείμενο αποτελεί σχέδιο για διαβούλευση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Καινοτομία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας το οποία συντάχθηκε σε συμφωνία τόσο με τις απαιτήσεις αιρεσιμότητας για το σχεδιασμό του ΣΕΣ όσο και με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹ για το σχεδιασμό της στρατηγικής.

Η προσέγγιση της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης για την καινοτομία (RIS3) αποτελεί μια ολοκληρωμένη και χωρικά προσδιορισμένη ατζέντα οικονομικού μετασχηματισμού η οποία:

- ▲ επικεντρώνει τις πολιτικές υποστήριξης και επενδύσεων σε λίγες βασικές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες ανάπτυξης βασισμένη στη γνώση, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων ΤΠΕ
- ▲ οικοδομεί πάνω στα δυνατά σημεία και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας
- ▲ υποστηρίζει τεχνολογικές και μη τεχνολογικές μορφές καινοτομίας και επιδιώκει τη μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων
- ▲ εμπλέκει στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση τους κοινωνικούς εταίρους και ενθαρρύνει την καινοτομία και τον πειραματισμό
- ▲ βασίζεται στην τεκμηρίωση και περιλαμβάνει ένα συνεκτικό σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Το παρόν κείμενο στηρίχτηκε στις σημαντικές επεξεργασίες της Περιφέρειας για τον τουρισμό και τον πρωτογενή τομέα, στην εθνική και διεθνή σχετική βιβλιογραφία και εμπειρία και σε σειρά διαβουλεύσεων με τους κύριους πρωταγωνιστές της οικονομίας της Περιφέρειας.

Το κεφάλαιο 2 της Στρατηγικής αναλύει την παρούσα κατάσταση της οικονομίας της περιφέρειας και της εξειδίκευσης της τοποθετώντας την μέσα στην ευρωπαϊκή σκηνή.

Στο κεφάλαιο 3 αναλύονται οι καινοτομικές επιδόσεις και αδυναμίες της περιφέρειας συγκρίνοντας την με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο κεφάλαιο αυτό επίσης αναλύονται οι υπάρχουσες ερευνητικές, εκπαιδευτικές και βιομηχανικές υποδομές που συνεισφέρουν στην ανάπτυξη του συστήματος καινοτομίας της περιφέρειας. Τέλος αναλύονται οι επιδόσεις της περιφέρειας στη χρήση των τεχνολογιών και υπηρεσιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Τα κεφάλαια 2 και 3 αποτελούν τη βάση για την ανάλυση SWOT η οποία παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 4. Στο κεφάλαιο αυτό συνοψίζονται τα κύρια συμπεράσματα από την ανάλυση των δύο προηγούμενων κεφαλαίων και αναδεικνύονται τα βασικά δυνατά και αδύνατα σημεία της Περιφέρειας, οι αναμενόμενες απειλές εξαιτίας των μεταβολών στο εθνικό και διεθνές περιβάλλον και οι ευκαιρίες τις οποίες η Περιφέρεια θα πρέπει να αδράξει και να εκμεταλλευτεί. Τέλος αναδεικνύονται οι τομείς προτεραιότητας.

¹ Smart Specialisation Platform (2012), Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3), European Union, Regional Policy.

Στο κεφάλαιο 5 παρουσιάζεται το όραμα της Περιφέρειας και οι βασικές επιλογές πάνω στις οποίες θα βασιστεί η ανάπτυξη της στρατηγικής και οι προτεινόμενες δράσεις στους τομείς προτεραιότητας οι οποίες παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 6.

Το σύστημα διοίκησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης παρουσιάζονται στα κεφάλαια 7 και 8.

2 Οι κοινωνικοοικονομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

2.1 Εισαγωγή

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η δεύτερη σε έκταση ελληνική περιφέρεια περιλαμβάνει πέντε (5) περιφερειακές ενότητες, την Βοιωτία, Εύβοια, Ευρυτανία, Φθιώτιδα και Φωκίδα. Καταλαμβάνει συνολική έκταση 15.549 τετρ. χλμ., (ποσοστό 11,8% της συνολικής έκτασης της χώρας), με 230 χλμ. μήκος και 95 χλμ. πλάτος και διαθέτει εξαιρετικά ενδιαφέροντα και πολύμορφα γεωμορφολογικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, δημιουργώντας ένα σύνολο με σημαντικά πλεονεκτήματα (πλούσια και αξιόλογη παραγωγική βάση – αγροτική παραγωγή και βιομηχανία – ορεινούς όγκους, λατομικές περιοχές, μεγάλα δάση, πεδιάδες, εσωτερικά και παραθαλάσσια νερά, ακτές ακόμα και νησί, σημαντικό φυσικό, πολιτιστικό και ιστορικό απόθεμα και δυνατότητες υπηρεσιών ειδικά στον τουρισμό και το εμπόριο). Έχει έδρα τη Λαμία, πρωτεύουσα του νομού Φθιώτιδας.

Το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας είναι ορεινό ή ημιορεινό (ποσοστό 47,4% και 31,8% αντίστοιχα της συνολικής έκτασης) ενώ το πεδινό είναι μόλις το 20,8% της έκτασης. Οι ορεινές περιοχές είναι από τις πιο μειονεκτικές της χώρας, με συνέπεια να υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες στη σύνδεση μεταξύ τους. Παρόλα αυτά, υπάρχουν δίοδοι που επιτρέπουν τη διέλευση μέσα από τους ορεινούς όγκους, που έχουν αξιοποιηθεί. Επιπλέον, το υπέδαφος της Στερεάς Ελλάδας είναι πλούσιο σε κοιτάσματα μετάλλου (μαγνησίτης, σιδηρονικέλιο, βωξίτης, δολομίτης), σε μάρμαρο και χρώμιο, τα οποία δεν αξιοποιούνται επαρκώς.

Παρ' όλη την αδύναμη, με τα σημερινά δεδομένα, κρίσιμη μάζα τους, οι πόλεις και οικισμοί της Περιφέρειας συγκροτούνται στο μεγαλύτερο μέρος τους από αστικές δομές. Εξαιρέση αποτελούν οι εξαιρετικά ορεινές περιοχές. Οι πόλεις που κατέχουν τους κυρίαρχους κινητήριους ρόλους είναι:

- ▲ Η Λαμία και η Χαλκίδα, περιφερειακοί κόμβοι με 100.000 κατοίκους στην αστική περιοχή τους
- ▲ Η Θήβα, η Λιβαδειά και η Άμφισσα – Ιτέα, κόμβοι με 20.000 έως 50.000 κατοίκους στην αστική περιοχή τους

Ιδιαίτερους ρόλους αναμένεται να διαδραματίσουν το Καρπενήσι, ως αναδυόμενος πόλος αστικής διάχυσης με υψηλό ορεινό όγκο και οι νησιωτικές παραλιακές παραδοσιακές μικρές πόλεις, Ιστιαία Λ. Αιδηψού, Άγιος Κωνσταντίνος – Καμένα Βούρλα, Αταλάντη – Λιβανάτες, Κύμη – Αλιβέρι – Κάρυστος. Εξειδικευμένα στην εξορυκτική βιομηχανία και τη μεταλλουργία αποτελούν τα δίπολα Μαντούδι – Λίμνη και Δίστομο – Αντίκυρα.

2.2 Δημογραφικές τάσεις και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού 2011 εμφανίζει μείωση κατά 9,66%, η οποία είναι πολύ μεγαλύτερη από τη γενική τάση μείωσης (1.61%) σε επίπεδο χώρας, ενώ ταυτόχρονα καταγράφεται ίδια γενική τάση μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων με διακυμάνσεις του βαθμού μεταβολής (μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται στην ΠΕ Ευρυτανίας, ενώ κοντά στον εθνικό μέσο όρο είναι η μείωση στην ΠΕ Εύβοιας). Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανήλθε σε 546.870 μόνιμους κατοίκους το 2011 και αντιστοιχεί στο 5,07% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Η βαθμιαία μείωση του πληθυσμού κατά τη δεκαετία 2001-2011 είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της πληθυσμιακής πυκνότητας της Περιφέρειας, η οποία από 38,9 κατοίκους ανά τετ. χλμ. το 2001 μειώθηκε σε 35,17 κατοίκους ανά τετ. χλμ. το 2011, πολύ χαμηλότερη από την αντίστοιχη της χώρας (81,75 κάτοικοι ανά τετ. χλμ.), αναδεικνύοντας έτσι τον αγροτικό της χαρακτήρα.

Όσον αφορά την κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και κατά ομάδες ηλικιών διαπιστώνεται ότι η αναλογία των δύο φύλων στο σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι αντίστροφη αυτής που παρατηρείται στο σύνολο της χώρας, αφού οι άντρες αποτελούν το 51% (49,2% για το σύνολο της χώρας) του συνολικού πληθυσμού στην Περιφέρεια, έναντι 49% των γυναικών (50,8% στο σύνολο της επικράτειας).

Η ανάλυση των επιμέρους δημογραφικών δεικτών καταδεικνύει ότι **το πρόβλημα της πληθυσμιακής γήρανσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας**. Ειδικότερα, από τον υπολογισμό του δείκτη γήρανσης για την Περιφέρεια προκύπτει ότι κατά το έτος 2012 σε 100 παιδιά αντιστοιχούσαν 163,2 ηλικιωμένοι, ενώ για τη χώρα η αναλογία αυτή ανέρχεται σε 137. Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού έχει άμεση επίδραση στο δείκτη εξάρτησης² που υποδηλώνει ότι κατά το ίδιο έτος σε 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας αντιστοιχούσαν 55,2 άτομα που χαρακτηρίζονται ως οικονομικά εξαρτώμενα (ηλικιωμένοι και παιδιά) σε σχέση με το σύνολο της χώρας το οποίο διαμορφώνεται στο 51,7.

Η αρνητική θέση σε σχέση με το σύνολο της χώρας παρατηρείται και στο δείκτη αντικατάστασης³ ο οποίος και διαμορφώνεται στο 78,9 το 2010 έναντι 80,5 για το σύνολο της χώρας.

² Πληθυσμός < 15 ετών και πληθυσμός > 65 ετών x 100/ πληθυσμός < 14 ετών και < 65 ετών

³ Πληθυσμός < 9 ετών και < 15 ετών x 100/ πληθυσμός < 59 ετών και < 65 ετών.

Πίνακας 1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά – Σύγκριση με σύνολο Ελλάδας

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Ηλικιακή Ομάδα						Δείκτης Γήρανσης	Δείκτης Εξάρτησης	δείκτης Αντ/στασης
	0-14	%	15-64	%	65+	%			
Π.Ε Βοιωτίας	16.806	13,5	82.846	66,4	25,205	20,2	150,0	50,7	76,3
Π.Ε Ευβοίας	29.491	14,3	132.825	64,4	43,931	21,3	149,0	55,3	83,6
Π.Ε Ευρυτανίας	1.949	10,2	11.728	61,3	5,460	28,5	280,1	63,2	93,4
Π.Ε Φθιώτιδας	20.740	12,6	105,140	63,8	38,814	23,6	187,1	56,6	76,9
Π.Ε Φωκίδας	4.372	11,3	24.197	62,4	10,226	26,4	233,9	60,3	66,5
Σύνολο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	73.358	13,2	356.736	64,4	123,636	22,3	168,5	55,2	78,9
Σύνολο Χώρας	1.622.675	14,4	7.444.345	65,9	2,223,047	19,7	137,0	51,7	80,5

Πηγή: Επεξεργασία Logotech

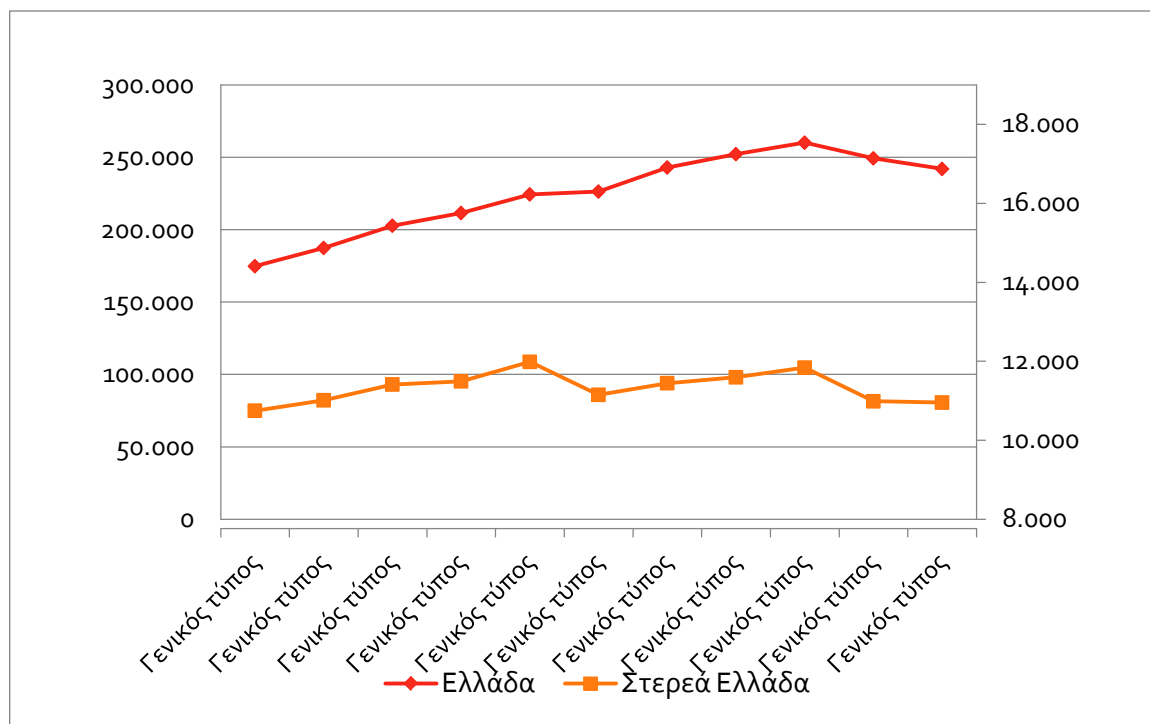
2.3 Οικονομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

2.3.1 Γενικές τάσεις

2.3.2 Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη

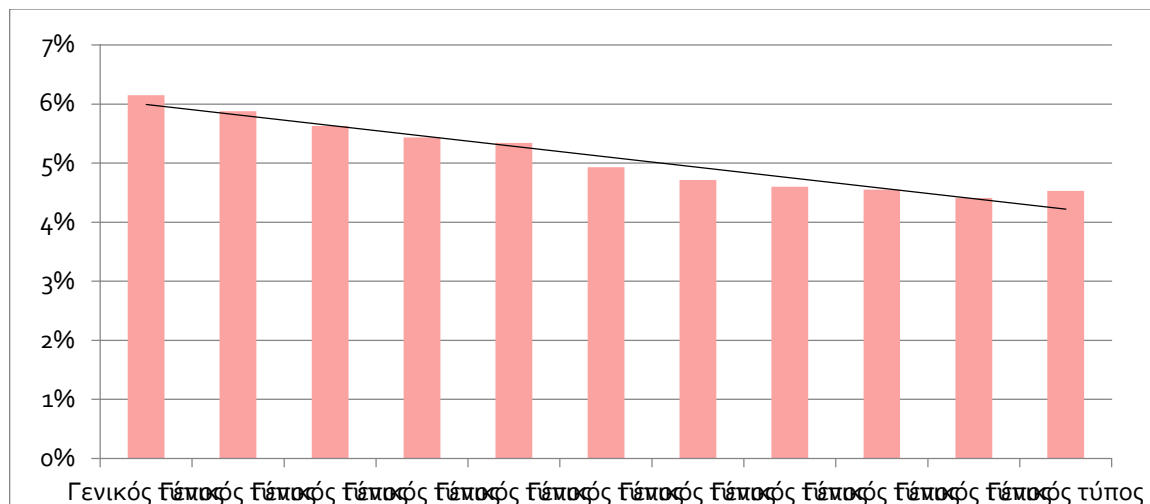
Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν εκφρασμένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης διατηρήθηκε σχεδόν αμετάβλητο τη δεκαετία 2000-2010 σε αντίθεση με τη σημαντική αύξηση του ΑΕΠ της χώρας (Σχήμα 1), η οποία τελικά οδήγησε σε συρρίκνωση της συμβολής της Περιφέρειας στην παραγωγή του εθνικού πλούτου (Σχήμα 2).

Σχήμα 1: Εξέλιξη περιφερειακού και εθνικού ΑΕΠ σε ΜΑΔ

Πηγή: Eurostat

Σχήμα 2: Συμμετοχή της Στερεάς Ελλάδας στο εθνικό ΑΕΠ σε ΜΑΔ

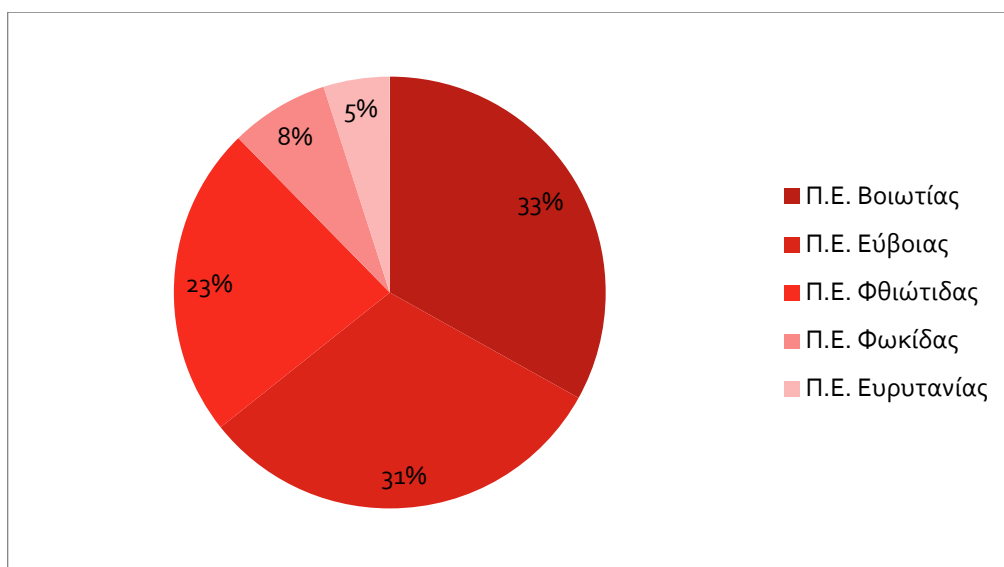

Πηγή: Eurostat

Σχετικά με το κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, μελετώντας τα διαθέσιμα στοιχεία παρατηρείται: (α) αύξηση σε απόλυτα μεγέθη σε περιφερειακό επίπεδο έως την περίοδο της κρίσης το 2009 οπότε αρχίζει μια πτωτική τάση, (β) υστέρηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ της Περιφέρειας από το μέσο όρο της χώρας καταλαμβάνοντας την τρίτη θέση πίσω από την Αττική και το Νότιο Αιγαίο.

Η ενδοπεριφερειακή κατανομή του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος αναδεικνύει την έντονη ανισοκατανομή του περιφερειακού προϊόντος μεταξύ των ενότητων της Περιφέρειας, με τις ενότητες Ευρυτανίας και Φωκίδας να κατέχουν τις χαμηλότερες θέσεις. Αναλυτικότερα κατά το έτος 2010, το 33% του ΑΕΠ της Περιφέρειας εκφρασμένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης παράγεται στην ενότητα Βοιωτίας έναντι 31% στην ενότητα Εύβοιας, 23% στην ενότητα Φθιώτιδας, 8% στην ενότητα Φωκίδας και μόλις 5% στην ενότητα Ευρυτανίας.

Σχήμα 3: Συμμετοχή των Περιφερειακών Ενότητων στο περιφερειακό ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (2010)

Πηγή: Eurostat

Ο ρόλος της Βοιωτίας και της Εύβοιας στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ είναι καθοριστικός και αναδεικνύονται ως οι κρίσιμότεροι παράγοντες της οικονομίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι, τόσο στην ενότητα Βοιωτίας όσο και στην ενότητα Εύβοιας, χωροθετήθηκε σημαντικό τμήμα της βιομηχανικής ζώνης της Αττικής αλλοιώνει την εικόνα του πραγματικού επιπέδου ανάπτυξης ή ευημερίας της Περιφέρειας.

Η γενική εικόνα των βασικών μακροοικονομικών δεικτών υποδηλώνει μια Περιφέρεια στις πρώτες θέσεις της ανάπτυξης, με υψηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των λοιπών Περιφερειών της χώρας. Ωστόσο, η υπεροχή της Στερεάς Ελλάδας έναντι των άλλων ελληνικών Περιφερειών είναι φαινομενική. Στην πραγματικότητα, μεγάλο μέρος του καταγραφόμενου προϊόντος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, δημιουργείται από επιχειρήσεις που εδρεύουν στην Αττική και από ανθρώπινο δυναμικό που σε κάποιο ποσοστό διαμένει εκτός Περιφέρειας, με αποτέλεσμα το «προϊόν» αυτό να καταναλώνεται και να φορολογείται εκτός Περιφέρειας. Ταυτόχρονα, το μεγαλύτερο μέρος του περιφερειακού ΑΕΠ παράγεται γραμμικά κατά μήκος του ΠΑΘΕ και με φθίνουσα σειρά σε σχέση με την απόσταση από την

Αθήνα, συντελώντας έτσι στην εμφάνιση ενός έντονου ενδοπεριφερειακού δυϊσμού, που εξακολουθεί να αποτελεί κυρίαρχο χαρακτηριστικό της Περιφέρειας.

Πρόκειται για μία κατά βάση εξωγενή ανάπτυξη, που οδηγεί αφενός σε «ευημερία αριθμών» και αφετέρου στη συσσώρευση οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών πιέσεων, τις οποίες καλείται να διαχειριστεί η τοπική κοινωνία της Στερεάς Ελλάδας.

2.3.3 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, απασχόληση και ανεργία

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται το πρώτο τρίμηνο του 2013 σε 234,8 χιλ. άτομα εκ των οποίων οι 169,1 χιλ. είναι απασχολούμενοι (ποσοστό 72%) σύμφωνα με προσωρινή εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ. Διαπιστώνεται επίσης, ότι η εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού κατά την περίοδο 2003-2013 είναι σε γενικές γραμμές αυξητική παρά τις όποιες εξαιρέσεις εντοπίζονται από έτος σε έτος.

Αντίστοιχη είναι και η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας που παρουσιάζει διαχρονικά τάσεις μείωσης με εξαίρεση την τελευταία τριετία (2009-2010) όπου αυξάνεται κατακόρυφα. Η ανεργία παρουσιάζει σταθερά υψηλό ποσοστό που διαμορφώνεται συνήθως πάνω από το μέσο όρο της χώρας. Το α' τρίμηνο του 2013, το ποσοστό ανεργίας της Περιφέρειας παρουσιάζεται υψηλότερο του μέσου όρου της χώρας, ωστόσο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα αναφερόμενα ποσά αποτελούν μία πρώτη ένδειξη και όχι οριστική εικόνα για το έτος.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας στη Στερεά Ελλάδα αναδεικνύουν το έντονο διαρθρωτικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η οικονομία της Περιφέρειας αναφορικά με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας που απαιτούν εργατικό δυναμικό υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων (74,1% επί του συνόλου των ανέργων), επιβεβαιώνει την αδυναμία της Περιφέρειας να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις της αποβιομηχάνισης που συντελέστηκε στη περιοχή στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές του 1990 με την ανάπτυξη νέων τομέων ή κλάδων της οικονομίας.

Η οικονομική και αναπτυξιακή φυσιολογία της Περιφέρειας παρουσιάζει αντίστροφη εξέλιξη με αυτή του συνόλου της χώρας, όσον αφορά την αύξηση της απασχόλησης του τριτογενή τομέα και την παράλληλη μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα. Τα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή και το δευτερογενή τομέα παραμένουν κατά πολύ υψηλότερα στην Περιφέρεια σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά που ισχύουν για το σύνολο της χώρας. Αντίθετα, η απασχόληση στον τριτογενή τομέα διατηρείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με το μέσο ποσοστό της ελληνικής επικράτειας. Όσον αφορά την αυξημένη συμμετοχή της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα, ερμηνεύεται από την ύπαρξη σημαντικής βιομηχανικής δραστηριότητας στη Στερεά Ελλάδα, όπως είναι οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας ορυκτών πόρων και ο σημαντικός αριθμός μεταποιητικών μονάδων εγκατεστημένων κυρίως στον άξονα Χαλκίδας – Θήβας.

Πίνακας 2: Διαχρονική εξέλιξη εργατικού δυναμικού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σε χιλιάδες άτομα (2003-2013)

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	%	ΑΝΕΡΓΟΙ	%	ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ
2003	467,8	243,1	220,2	90,6	22,9	9,4	224,7
2004	468,7	232,5	199,7	85,9	32,8	14,1	236,2
2005	470,0	244,3	216,2	88,5	28,1	11,5	225,7
2006	472,5	244,9	221,8	90,6	23,0	9,4	227,6
2007	472,9	248,5	224,6	90,4	23,9	9,6	224,3
2008	471,8	243,1	221,4	91,1	21,6	8,9	228,7
2009	471,0	237,1	211,8	89,3	25,3	10,7	233,9
2010	471,8	241,6	213,3	88,3	28,3	11,7	230,2
2011	470,9	243,7	204,4	83,9	39,3	16,1	227,2
2012	472,0	238,0	179,6	75,5	58,4	24,5	234,0
2013*	473,7	234,8	169,1	72,0	65,7	28,0	238,9

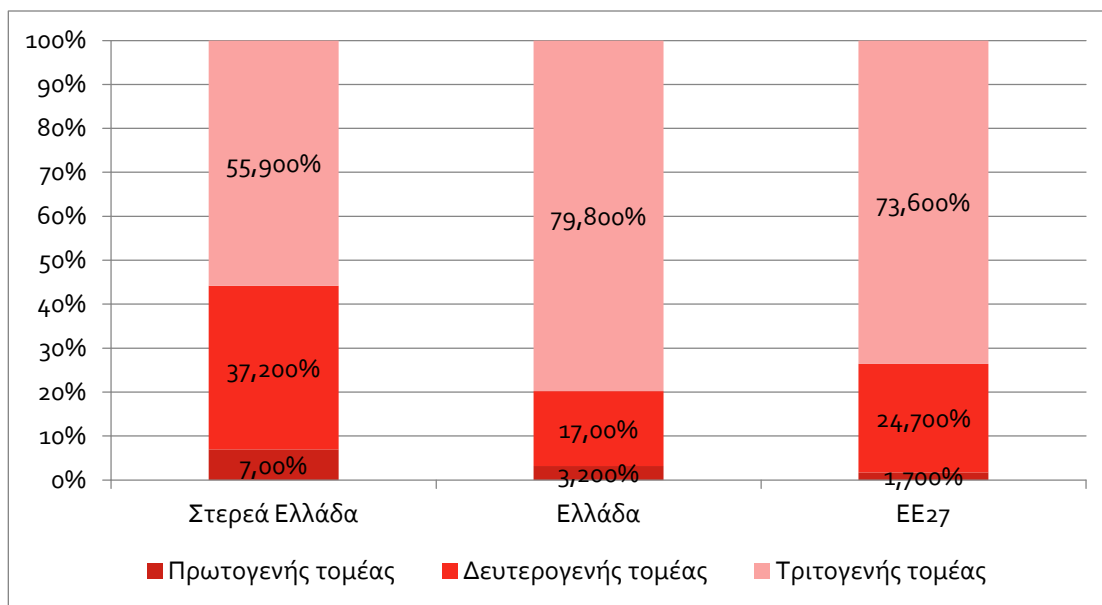
ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2013*, α' τρίμηνο

2.4 Κλαδική διάρθρωση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

2.4.1 Γενικές τάσεις

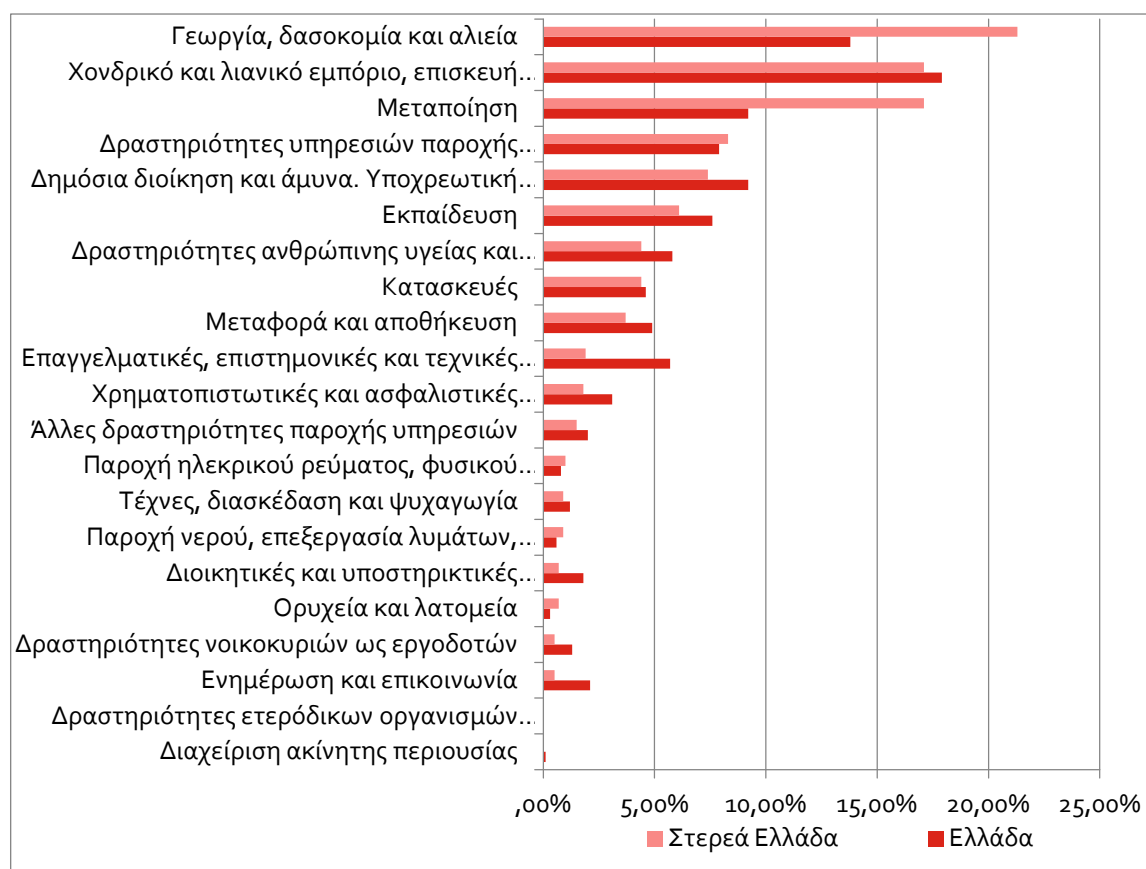
Η διαχρονική εξέλιξη της τομεακής κατανομής της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του παραγόμενου προϊόντος κατά τη χρονική περίοδο 2008-2010 δείχνει ότι αν και, σε γενικές γραμμές, η Περιφέρεια ακολουθεί την **καθολική τάση μείωσης του τομέα των υπηρεσιών**, η μείωση αυτή συνοδεύεται **από αντίστοιχη μείωση του μεριδίου του δευτερογενή τομέα**, ο οποίος παραμένει αρκετά σημαντικός ακόμη, ουσιαστικά λόγω της συγκέντρωσης βιομηχανικής δραστηριότητας στις περιφερειακές ενότητες Βοιωτίας και Εύβοιας. Η συγκέντρωση του δευτερογενή τομέα με βάση το μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (37,2%) είναι σημαντικότερη ακόμα και σε σύγκριση την ΕΕ27 (24,7%). Σε όρους απασχόλησης η μεταποίηση είναι ο δεύτερο σημαντικότερος οικονομικός τομέας και συγκρίνεται με το εμπόριο (Σχήμα 5). Η έντονα αυξητική τάση που σημειώθηκε τα προηγούμενα έτη, όπου το ποσοστό μεταβολής της συνολικής προστιθέμενης αξίας ήταν από τα υψηλότερα της χώρας, αντιστράφηκε το 2010 κάνοντας αισθητή την επίδραση της κρίσης.

Σχήμα 4: Κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξία ανά παραγωγικό τομέα, 2010

Πηγή: Eurostat

Σχήμα 5: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, 2013 (γ.τρ. %)

Πηγή: Eurostat

Η Στερεά Ελλάδα διαθέτει μεγάλες βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας ορυκτών πόρων (Αλουμίνιον της Ελλάδος, ΕΛΒΑΛ, τσιμεντοβιομηχανίες κλπ.) και μεγάλο αριθμό μεταποιητικών μονάδων εγκατεστημένων κυρίως στον άξονα Χαλκίδας – Θήβας. Από το σύνολο των κλάδων της βιομηχανίας, οι κλάδοι της αγροτικής βιομηχανίας, των ειδών διατροφής, κατασκευής μεταλλικών και μη μεταλλικών προϊόντων και μηχανημάτων, της βιομηχανίας ξύλου και κατασκευής επίπλων αντιπροσωπεύουν περίπου το 80% των βιομηχανικών καταστημάτων της Περιφέρειας. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει μεγαλύτερη συμμετοχή στη συνολική απασχόληση στο επίπεδο της Περιφέρειας απ' ότι στο σύνολο της χώρας, γεγονός που συνδέεται κυρίως με τη συγκέντρωση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στις περιφερειακές ενότητες Βοιωτίας και Εύβοιας. Οι επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια ανέρχονται συνολικά σε 4.155 με κύκλο εργασιών 2.179 το 2008⁴ εκατ. ευρώ.

Οι κατασκευές (ο δεύτερος κλάδος του δευτερογενή τομέα) διατηρεί σε απασχόληση ανάλογο μερίδιο με αυτό στο σύνολο της χώρας.

Σε αντίθεση με πολλές περιφέρειες της χώρας όπου η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα είχε αρχίσει να διαφαίνεται, η προστιθέμενη αξία του παραγόμενου στη Στερεά Ελλάδα προϊόντος του πρωτογενή τομέα παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση και διατηρεί τη μεγαλύτερη συγκέντρωση με βάση το μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (7,0%) τόσο σε σύγκριση με την Ελλάδα (3,2%) όσο και με την Ευρώπη (1,7%). Σε όρους απασχόλησης ο πρωτογενής τομέας και ιδιαίτερα η γεωργία και κτηνοτροφία (Σχήμα 5) παραμένει η σημαντικότερη δραστηριότητα.

Όσον αφορά τον **τρίτογενή τομέα**, διαχρονικά η προστιθέμενη αξία των προσφερόμενων στην Περιφέρεια υπηρεσιών ακολουθεί τη γενικότερη τάση μείωσης που επικρατεί την τελευταία τετραετία σε ολόκληρη τη χώρα.

Κατά την τριετία 2008-2010 η μείωση του τριτογενούς τομέα στη Στερεά Ελλάδα κινήθηκε υψηλότερα από όλες τις περιφέρειες και σε αντίθεση με την τάση της χώρας στην οποία παρατηρείται αύξηση. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει το **συγκριτικά χαμηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας του τριτογενούς τομέα της Περιφέρειας**.

Η οικονομική δραστηριότητα ανά Περιφερειακή Ενότητα παρουσιάζεται τον ακόλουθο Πίνακα.

⁴ ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή βιομηχανία 2008.

Πίνακας 3: Οικονομική εξειδίκευση των Περιφερειακών Ενοτήτων της Στερεάς Ελλάδας

Δραστηριότητες	Βοιωτία	Εύβοια	Ευρυτανία	Φθιώτιδα	Φωκίδα
Φυτική & Ζωική Παραγωγή / Αγροδιατροφή	■ Ανεπτυγμένη γεωργία ■ Κτηνοτροφία ■ 2 προϊόντα ΠΟΠ (Φέτα Παρνασσού, Φορμαέλλα Αράχovas Παρνασσού) ■ Τοπικά προϊόντα (πχ Κερεμέζι) ■ Μελισσοκομία ■ Αναπτυσσόμενη Οινοποιία ■ Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	■ Ανεπτυγμένη γεωργία ■ 2 προϊόντα ΠΟΠ (Σύκο Κύμης, Κονσερβολιά Ροβίων) ■ Κτηνοτροφία ■ Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	■ Περιορισμένη γεωργία ■ Κτηνοτροφία ■ 2 προϊόντα ΠΟΠ (Κεφαλογραβιέρα, Φέτα) ■ Τοπικά προϊόντα και παραδοσιακά εδέσματα ■ Μελισσοκομία ■ Περιορισμένη βιομηχανία τροφίμων και ποτών	■ Ανεπτυγμένη γεωργία και κτηνοτροφία ■ 6 προϊόντα ΠΟΠ (Κονσερβολιά Στυλίδας, Κονσερβολιά Αταλάντης, Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδας, Ακτινίδιο Σπερχειού, Φέτα Δομοκού, Κατίκι Δομοκού) ■ Πτηνοτροφία ■ Οινοποιία ■ Μελισσοκομία ■ Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	■ Γεωργία ■ 1 προϊόν ΠΟΠ (Κονσερβολιά Άμφισσας) ■ Κτηνοτροφία ■ Πτηνοτροφία ■ Οινοποιία ■ Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
Δασοκομία & Υλοτομία		■ Μεγάλες δασικές εκτάσεις ■ Παραγωγή ξυλείας, ρητίνης, καυσόξυλων, ελάτων διακόσμησης κλπ ■ Δραστηριότητες θήρας	■ Μεγάλες δασικές εκτάσεις ■ Παραγωγή ξυλείας, καυσόξυλων, ελάτων διακόσμησης κλπ ■ Δραστηριότητες θήρας		■ Δασικές εκτάσεις ■ Παραγωγή ξυλείας, καυσόξυλων κλπ ■ Δραστηριότητες θήρας
Αλιεία & Υδατοκαλλιέργειες	■ Αλιεία ανοιχτής θαλάσσης (ιχθύων και οστράκων) ■ Θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες ■ Υδατοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων (εκτός των άλλων η ΠΕ Βοιωτίας διαθέτει 2 μονάδες πέστροφας)	■ Αλιεία ανοιχτής θαλάσσης ■ Θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες	■ Υδατοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων – λίμνη Κρεμαστών (εκτός των άλλων η ΠΕ Βοιωτίας διαθέτει 2 μονάδες πέστροφας)	■ Αλιεία ανοιχτής θαλάσσης (ιχθύων και οστράκων) ■ Θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες με ισχυρή παρουσία οστρακοκαλλιέργειών (11 μονάδες) ■ Υδατοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων (εκτός των άλλων η ΠΕ Βοιωτίας διαθέτει 1 μονάδα πέστροφας και σολομού)	■ Αλιεία ανοιχτής θαλάσσης ■ Θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες

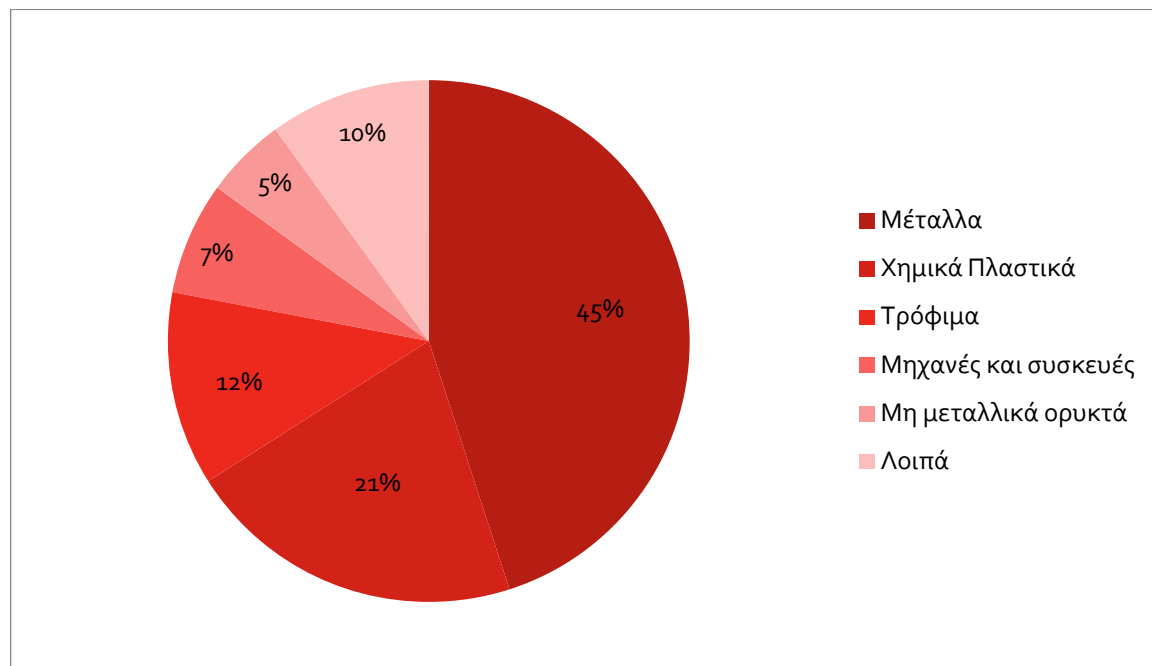
Δραστηριότητες	Βοιωτία	Εύβοια	Ευρυτανία	Φθιώτιδα	Φωκίδα
Μεταποίηση	- Ορυκτός πλούτος (βωξίτης, σιδηρονικελιούχα μεταλλεύματα, μάρμαρα) - Πληθώρα επιχειρήσεων στον τομέα του μετάλλου - Ισχυρός μεταποιητικός τομέας (πχ εκκοκκιστήρια βαμβακιού, υφαντουργία, μονάδες παραγωγής οικοδομικών υλικών) - Βιομηχανικές υποδομές (ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης, ΒΙ.ΠΕ. Οιοφύτων-Σχηματαρίου, ΒΙ.ΠΕ. ΕΑΒ)	- Ορυκτά προϊόντα: μάρμαρα & σχιστόπλακες, βιομηχανικά ορυκτά (άργιλος, αργιλικός σχιστόλιθος), μεταλλεύματα (νικέλιο), αδρανή υλικά (ασβεστόλιθος) - Πληθώρα επιχειρήσεων στον τομέα του μετάλλου - Ισχυρός μεταποιητικός τομέας (πχ βιομηχανία δερμάτων, κλωστοϋφαντουργία) - Βιομηχανικές υποδομές (ΒΙΟ.ΠΑ. Χαλκίδας)	- Ορυκτός πλούτος → λατομεία σχιστολιθικών πλακών (Βίνιανη, Καρπενήσι) - Περιορισμένος μεταποιητικός τομέας	- Ορυκτός πλούτος - Παρουσία επιχειρήσεων στον τομέα του μετάλλου - Μεταποιητικός τομέας - Βιομηχανικές υποδομές (ΒΙ.ΠΕ. Λαμίας)	- Ορυκτός πλούτος (κυρίως βωξίτης) - Παρουσία επιχειρήσεων στον τομέα του μετάλλου - Μεταποιητικός τομέας (πχ βυρσοδεψία, κουδουνάδικα) - Βιομηχανικές υποδομές - ΒΙΟ.ΠΑ. Αμφισσας
Παραγωγή ενέργειας	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολικά, βιομάζα, μικρά υδροηλεκτρικά, φωτοβολταϊκά)	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολικά)	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολικά, βιομάζα, μικρά υδροηλεκτρικά)	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολικά, βιομάζα, μικρά υδροηλεκτρικά, φωτοβολταϊκά)	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αιολικά, μικρά υδροηλεκτρικά, φωτοβολταϊκά)
Τουρισμός	Αγροτουρισμός (Ορχομενός, Βάγια, Τανάγρα, Αράχοβα κλπ) Αρχαιολογικός/ιστορικός τουρισμός: Θήβα (αρχαιολογικό μουσείο, μυκηναϊκό ανάκτορο, Κάδμειον κλπ), Ορχομενός (μυκηναϊκό ανάκτορο), Λιβαδειά (μεσαιωνικό φρούριο), κοιλάδα των Μουσών, Πλαταιές, Θεσπιές κλπ Θρησκευτικός τουρισμός: (Μουσείο και Μονή Οσίου Λουκά, Μ. Παναγιάς Σκριπούς, Μ. Σαγματά, κλπ) Ορεινός/χειμερινός τουρισμός: Αράχοβα,	Αγροτουρισμός: Παραδοσιακοί οικισμοί και αγροτικά σπίτια (Ιστιαία, Κύμη κλπ) και μεγάλα αγροκτήματα-φάρμες, Καματριάδες Αρχαιολογικός/ιστορικός και πολιτιστικός τουρισμός: αρχαιολογικοί χώροι (Ερέτρια κλπ), βυζαντινά/μεσαιωνικά μνημεία, νεοκλασικά μνημεία Θρησκευτικός τουρισμός: Άγιος Ιωάννης ο Ρώσος κλπ Ιαματικός τουρισμός: Λουτρά Αιδηψού, Γιάλτρα Ιστιαιάς, Αμάρυνθος Βάθειας, καθώς και λασπόλουτρα (Βασιλικό) και πηγές ποσιθεραπείας	Αγροτουρισμός: Αγροτουριστικά καταλύματα Θρησκευτικός τουρισμός: Ιερά Μονή Προυσσού, Ιερά Μονή Τατάρνας, Ησυχαστήριο Οσίας Μαρίας και πλήθος βυζαντινών εκκλησιών Οικοτουρισμός: Υγρότοποι (πχ Αγραφιώτης, Ταυρωπός, λίμνη Κρεμαστών), ορεινές/δασικές περιοχές (πχ Βελούχι, Τυμφρηστός), καταρράκτες, κοιλάδες, οικολογικά καταλύματα Ορεινός/περιγητικός και χειμερινός τουρισμός: Χιονοδρομικό κέντρο	Αγροτουρισμός: Αγροκτήματα και παραδοσιακοί ξενώνες Αρχαιολογικός, ιστορικός και πολιτιστικός τουρισμός: Αρχαιολογικοί χώροι (πχ Θερμοπύλες, Αρχαία Τραχίνα, ακρόπολη αρχαίας Προέρνας κλπ), μουσεία (Αρχαιολογικό Μουσείο Λαμίας, Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας κλπ), κάστρα (πχ Κάστρο Λαμίας, Βυζαντινό Κάστρο Υπάτης, Κάστρο Αχινού), παραδοσιακοί οικισμοί (πχ Παραδοσιακός Οικισμός Αμφίκλειας, Χορευταριά) Θρησκευτικός τουρισμός:	Αγροτουρισμός: Παραδοσιακοί οικισμοί (Γαλαξίδι, Μοναστηράκι) Αρχαιολογικός και πολιτιστικός τουρισμός: Δελφοί, Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, κάστρο Σαλώνων, ακρόπολη Αμφισσας, Ναυτικό και Εθνολογικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο Γαλαξιδίου κλπ Θρησκευτικός τουρισμός: Μοναστήρι προφήτη Ηλία, Μητροπολιτικός Ναός Ευαγγελίστριας, Ναός του

Δραστηριότητες	Βοιωτία	Εύβοια	Ευρυτανία	Φθιώτιδα	Φωκίδα
	Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, Εθνικός Δρυμός Παρνασσού ■ Παραθαλάσσιος τουρισμός: Παραθαλάσσια θέρετρα (Αλυκή, Αντίκυρα, Δήλεσι κλπ)	(Χωνευτικό και κήποι Κύμης) ■ Οικοτουρισμός: Υγρότοποι (πχ Κανατάδικα Ιστιαία, λίμνη Δύστου, παράκτιο έλος Ψαχνών), ορεινοί όγκοι-βουνά (Δίρφυς, Όχη, Κανδήλι κλπ), παράκτιες ζώνες (πχ παραλίες Χιλιαδούς-Γλυφάδας, ακρωτήρι Καλάμι) ■ Παράκτιος/θερινός και περιηγητικός τουρισμός: Φυσικό κάλλος (παραθαλάσσιες περιοχές, δάση κλπ)	Καρπενησίου, δραστηριότητες αναψυχής πχ ορειβατικές εκδρομές (Άγραφα κλπ), διαδρομές σε φαράγγια (πχ Κλειδί, Πάντα Βρέχει) και αθλητισμός (πχ ορεινή ποδηλασία, καγιάκ, ράφτιγκ – Ταυρωπός, Τρικεριώτης- κλπ)	Μοναστήρι παναγιάς Αγάθωνος, Ιερά Μονή Δαμάστας, Μοναστήρι Παναγιάς Προυσιώτισσας Βαρδάτες κλπ ■ Ιαματικός τουρισμός: Πληθώρα ιαματικών πηγών (Καμένα Βούρλα, Λουτρά Θερμοπύλων, Λουτρά Υπάτης, Εκκάρα κλπ) ■ Οικολογικός και περιβαλλοντικός τουρισμός: Εθνικός Δρυμός Οίτης, φαράγγι Ασωπού, Εθνικός Δρυμός Παρνασσού-Δάσους Τιθορέας, όρος Καλλίδρομο, φαράγγι Βαρσάμωας Αμφίκλειας ■ Ορεινός/χειμερινός τουρισμός: Χιονοδρομικό κέντρο «Φτερόλακα»	Σωτήρος, Μοναστήρι Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου κλπ ■ Οικοτουρισμός: Εθνικός Δρυμός Παρνασσού, ορεινοί όγκοι-βουνά ■ Ορεινός/περιηγητικός και χειμερινός τουρισμός: Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, δραστηριότητες αναψυχής πχ ορειβατικές εκδρομές (Παρνασσός, Γκιώνα κλπ), διαδρομές σε φαράγγια (φαράγγι Ρέκκας) και αθλητισμός (πχ αλεξίπτωτο πλαγιάς) ■ Παραθαλάσσιος/θερινός τουρισμός: Κορινθιακός κόλπος

2.4.2 Οι εξαγωγικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

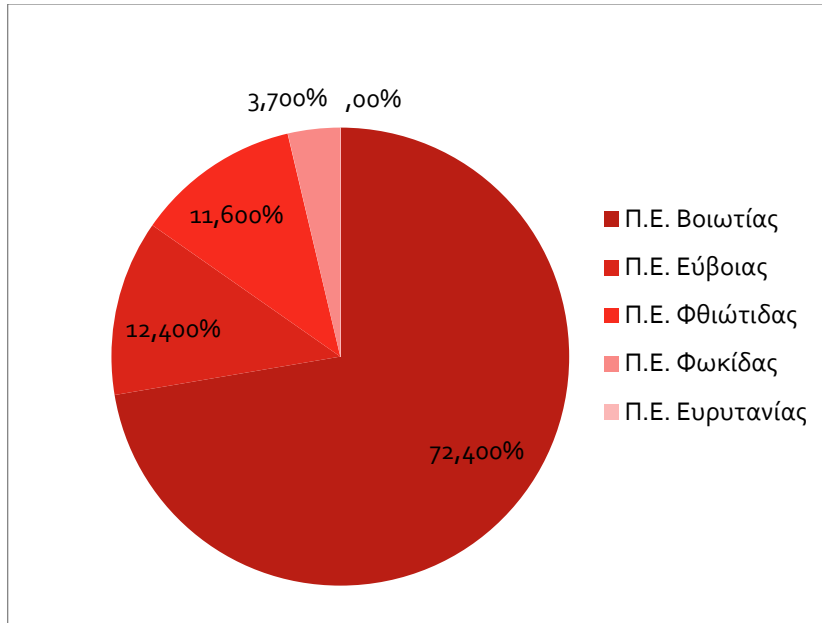
Η ισχυρή παρουσία του δευτερογενή τομέα αντικαθρεπτίζεται και στη διάρθρωση των εξαγωγών. Τα μέταλλα αντιπροσωπεύουν το 45% των εξαγωγών, τα χημικά και πλαστικά έρχονται στη δεύτερη θέση ενώ τα τρόφιμα στην Τρίτη θέση με 12% των εξαγωγών. Σχετικά σημαντική είναι επίσης η παρουσία των μηχανών και συσκευών με 7%.

Σχήμα 6: Οι εξαγωγικές επιδόσεις της Στερεάς Ελλάδας -2012

Πηγή: ΙΕΕΣ (2013) 'Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά Περιφέρεια και Νομό', ΣΕΒΕ, Θεσσαλονίκη.

Σχήμα 7: Συμμετοχή των Περιφερειακών Ενοτήτων στις εξαγωγές της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: ΙΕΕΣ (2013) 'Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά Περιφέρεια και Νομό', ΣΕΒΕ, Θεσσαλονίκη.

Η κατανομή των εξαγωγών ανά Περιφερειακή Ενότητα αντανακλά με μεγαλύτερη έμφαση τις σημαντικές ενδοπεριφερειακές διάφορες οι οποίες επισημανθήκαν και σε προηγούμενες ενότητες. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ΠΕ της Ευρυτανίας έχει μηδενική συμβολή στις εξαγωγές.

2.5 Τομεακή και κλαδική εξειδίκευση

2.5.1 Υφιστάμενη εξειδίκευση

Η κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, προσδιορίζεται με βάση δύο κριτήρια⁵:

- ▲ **Εξειδίκευση:** Ο λόγος του μεριδίου ενός κλάδου στην απασχόληση της περιφέρειας προς το μερίδιο του στην απασχόληση της Ε.Ε. 27. Εάν η Περιφέρεια είναι περισσότερο εξειδικευμένη σε ένα κλάδο από την συνολική Ευρωπαϊκή οικονομία τότε αυτό μπορεί να αποτελεί μια ένδειξη ότι τα οικονομικές επιδράσεις του κλάδου στην Περιφέρεια είναι αρκετά ισχυρά ώστε να προσελκύουν οικονομική δραστηριότητα από άλλες περιφέρειες και ότι η διάχυση (spill-overs) και οι διασυνδέσεις είναι ισχυρότερες. Ως κατώφλι για την εξειδίκευση χρησιμοποιούμε την τιμή 2.
- ▲ **Εστίαση:** Το μέγεθος του κλάδου στην Περιφέρεια. Όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο του κλάδου στη συνολική απασχόληση της Περιφέρειας τόσο πιθανότερο είναι να

⁵ Η ανάλυση βασίζεται σε προσαρμογή της μεθοδολογίας που ανέπτυξε το Cluster Observatory για τον προσδιορισμό εξειδίκευσης χωρών και περιφερειών <http://www.clusterobservatory.eu>

παρατηρηθεί διάχυση αποτελεσμάτων στην οικονομία. Περιλαμβάνονται σε αυτό το κριτήριο όσοι κλάδοι βρίσκονται στο άνω 10% με βάση την απασχόληση στην Περιφέρεια.

Με βάση τα στοιχεία των Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ για το 2009⁶, η τομεακή και κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, παρουσιάζεται στον Πίνακα 2. Αναλυτικά τα στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ανάλυση εξειδίκευσης παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Πίνακας 4: Τομεακή και κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Κλάδοι	Εξειδίκευση
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1
Εμπόριο	1
Κατασκευές	1
Παραγωγή βασικών μετάλλων	1
Πλωτές μεταφορές	1
Τουρισμός	1
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	2

Πηγή: Επεξεργασία Logotech

Η **αλιεία και η υδατοκαλλιέργεια** παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη εξειδίκευση καθώς η συγκέντρωσή (με κριτήριο τη απασχόληση) είναι δέκα φορές μεγαλύτερη από τη συγκέντρωση στην ΕΕ27. Αντίστοιχη συγκέντρωση (9,7) παρουσιάζει και η **παραγωγή βασικών μετάλλων**. Εξειδίκευση παρουσιάζουν επίσης οι **πλωτές μεταφορές** (2,9). Η **φυτική και ζωική παραγωγή** συνδυάζει τόσο την εξειδίκευση (3,8) όσο και την εστίαση καθώς είναι ο μεγαλύτερος κλάδος με βάση την απασχόληση με μερίδιο 17,5%.

Εκτός από τη φυτική και ζωική παραγωγή οι μεγαλύτερη κλάδοι (σε όρους απασχόλησης) στους οποίους υπάρχει εστίαση της Περιφέρειας είναι το **εμπόριο** το οποίο συγκεντρώνει το 15,3% της απασχόλησης, οι **κατασκευές** (5,8%) και ο **τουρισμός** (5,1%)

Αν και η περιφέρεια δεν παρουσιάζει σημαντική εξειδίκευση στα τρόφιμα (εξειδίκευση 1,12) και στα ποτά (εξειδίκευση 1,3) εντούτοις και οι δύο κλάδοι αποτελούν το απαραίτητο συμπλήρωμα τόσο της φυτικής και ζωικής παραγωγής όσο και της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας. Τα **τρόφιμα και ποτά** αποτελούν μαζί με τη ζωική και φυτική παραγωγή και την αλιεία-υδατοκαλλιέργεια τη μεγάλη αλυσίδα αξίας της αγροδιατροφής με σημαντικές συνέργειες και συμπληρωματικότητες.

⁶ Το έτος αυτό είναι το τελευταίο διαθέσιμο με συγκρίσιμα στοιχεία με την ΕΕ27.

2.5.2 Παρουσίαση των υφιστάμενων κλάδων εξειδίκευσης

Φυτική και ζωική παραγωγή

Η φυτική και ζωική παραγωγή αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της υπαίθρου.

Από τη γενική διαστρωμάτωση των συντελεστών της φυτικής κατεύθυνσης που παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα, προκύπτει η πολύπλευρη και πολυσήμαντη συμβολή της Περιφέρειας στη τελική διαμορφούμενη κρίσιμη μάζα αγροτικών προϊόντων σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Συγκεκριμένα, αξιοποιεί:

- ▲ το 10% περίπου της συνολικής γεωργικής γης (έκτασης) της χώρας,
- ▲ το 9,23% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με αροτραίες καλλιέργειες,
- ▲ το 15,36% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με κηπευτικές καλλιέργειες,
- ▲ το 10,09% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με δενδρώδεις καλλιέργειες,
- ▲ το 7,43% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με αμπέλια.

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη ανέρχεται σε 3,6 εκατ. στρέμματα από τα οποία οι αρδευόμενες εκτάσεις αντιπροσωπεύουν το 33% περίπου του συνόλου. Η Βοιωτία καλύπτει το 29,32% της γεωργικής έκτασης, η Εύβοια 22,73%, η Ευρυτανία 1,55%, η Φθιώτιδα 42,58% και η Φωκίδα το 4,6%.

Η Περιφέρεια διαθέτει αξιόλογες πεδινές εκτάσεις που υποστηρίζονται σε μεγάλο μέρος τους από δυναμικούς περιφερειακούς υδάτινους πόρους. Οι πιο συμπαγείς εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις είναι της Κωπαΐδας και του ευρύτερου κάτω ρου του Βοιωτικού Κηφισού, του Σπερχειού, των Θηβών, της Γραβιάς και του μέσου όρου του Βοιωτικού Κηφισού, της Θεσσαλιώτιδας και Ξυνιάδας, του Μόρνου, του Ελαιώνα της Άμφισσας, των Ψαχνών, της ευρύτερης περιοχής Χαλκίδας, της Ιστιαίας, δύο θύλακες γύρω από τη Λίμνη του Δύστου στην κεντρική Εύβοια και του κάμπου της Καρύστου στην νότια Εύβοια.

Στην φυτική παραγωγή, κυριαρχούν τα βιομηχανικά φυτά (κυρίως το βαμβάκι και η βιομηχανική τομάτα) και ακολουθούν τα δημητριακά (σιτάρι, κλπ), το ελαιόλαδο, τα κηπευτικά, ενώ στην ζωική παραγωγή κυριαρχεί η προβατοτροφία και ακολουθεί η πτηνοτροφία, χοιροτροφία.

Ο βαθμός εκμηχάνισης της γεωργίας και το ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το μέσο όρο της χώρας. Σημαντικό στοιχείο του πρωτογενή τομέα είναι η έντονη ενδοπεριφερειακή διαφοροποίηση στις γεωμορφολογικές και κλιματικές συνθήκες και στον προσανατολισμό της γεωργικής παραγωγής.

Η Βοιωτία εξειδικεύεται σε βαμβάκι, βιομηχανική τομάτα και ακολουθούν τα δημητριακά (κυρίως σιτάρι και κριθάρι), οι πατάτες, τα κρεμμύδια και από τα κτηνοτροφικά προϊόντα το αιγοπρόβειο κρέας και γάλα. Η Εύβοια εμφανίζει εξειδίκευση στην καλλιέργεια των χειμερινών και καλοκαιρινών κηπευτικών, στην πατάτα, στα δημητριακά (κυρίως σιτάρι και

κριθάρι), στις βρώσιμες ελιές και το ελαιόλαδο, ενώ έχει πολύ σημαντική κτηνο – πτηνοτροφική δραστηριότητα, καθώς και δραστηριότητα στις ιχθυοκαλλιέργειες. Η Ευρυτανία εξειδικεύεται αποκλειστικά στην κτηνοτροφία. Η Φθιώτιδα εμφανίζει εξειδίκευση στα δημητριακά, την τομάτα, το βαμβάκι, το ελαιόλαδο, τις βρώσιμες ελιές, ενώ από τα κτηνοτροφικά προϊόντα στο αιγοπρόβειο κρέας και γάλα. Η Φωκίδα εξειδικεύεται στη βρώσιμη ελιά, το ελαιόλαδο και έχει πολύ ανεπτυγμένη κτηνοτροφία. Το είδος της παραγωγής έχει προσδιοριστεί από τους υπάρχοντες φυσικούς πόρους στην Περιφέρεια αλλά και από τη γειτνίασή της με την Αθήνα.

Πίνακας 16: Γεωργική γη, καλλιέργειες κατά κατηγορίες και αγρανάπαυση σε στρέμματα (Έτος 2009)

Χώρα, Περιφέρεια, Περιφερειακή Ενότητα	Συνολική γεωργική γη	Σύνολο καλλιεργειών και αγρανάπαυσης	Αροτραίες καλλιέργειες	Κηπευτική γη, θερμοκήπια εμπορικοί ανθόκηποι σπορεία	Δενδρώδεις καλλιέργειες	Φυτώρια	Αμπέλια-σταφιδάμπελο	Αγρανάπαυση 1-5 ετών
Π.Ε Βοιωτίας	1.075.905	1.082.560	723.406	82.506	197.295	1.588	41.426	29.684
Π.Ε Ευβοίας	833.866	833.877	144.096	38.003	318.668	39	34.565	298.495
Π.Ε Ευρυτανίας	56.980	58.125	34.597	1.908	11.896		529	8.050
Π.Ε Φθιώτιδας	1.551.792	1.560.759	892.760	37.024	422.891	448	12.197	186.472
Π.Ε Φωκίδας	148.943	148.960	36.333	1.522	83.228		2.393	25.467
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	3.667.486	3.684.281	1.831.192	160.963	1.033.978	2.075	91.110	548.168
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	36.992.721	37.324.212	19.829.132	1.047.821	10.246.950	11.493	1.226.152	4.631.173

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛΣΤΑΤ.

Η κτηνοτροφία διαδραματίζει δευτερεύοντα, αλλά σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομία. Οι κύριες μορφές άσκησης της κτηνοτροφίας είναι η εκτατική, που αφορά κυρίως ποιμενική προβατοτροφία, που είναι συγκεντρωμένη περισσότερο στις ορεινές περιοχές της Φθιώτιδας και της Εύβοιας και η εντατική – ενσταβλισμένη κτηνοτροφία, που αφορά κυρίως τα πουλικά και τους χοίρους και λιγότερο τα βοοειδή που είναι συγκεντρωμένη στην κεντρική Εύβοια και στη Ν.Α. Βοιωτία, δηλαδή σε περιοχές που γειτνιάζουν με το μεγάλο κέντρο κατανάλωσης της Αθήνας. Σημαντική είναι και η παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης, όπου παράγεται το 13% του συνόλου της εγχώριας παραγωγής κρέατος, το 15,6% της συνολικής παραγωγής σε μελιού.

Τα σημαντικότερα προβλήματα του πρωτογενή τομέα είναι:

- ▲ η υψηλή εξάρτηση από παραδοσιακές και επιδοτούμενες καλλιέργειες
- ▲ η εξάρτηση από προϊόντα για τα οποία αλλάζει ριζικά το πλαίσιο στήριξης της Ε.Ε. (νέα ΚΓΠ).
- ▲ ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος

- ▲ ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και εκπαίδευσης των αγροτών
- ▲ η χαμηλή μεταπαραγωγική προστιθέμενη αξία του μεταποιητικού τομέα
- ▲ τα φαινόμενα περιβαλλοντικής επιβάρυνσης
- ▲ η προβληματικότητα της σχέσης των οργανωμένων δικτύων εμπορίας με τους παραγωγούς.

Η συνεχή φθίνουσα πορεία που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια στον πρωτογενή τομέα παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Παρόλα' αυτά, εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Οι βασικές διαρθρωτικές αδυναμίες της φυτικής και ζωικής παραγωγής, όπως είναι το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και η συνεχής γήρανση του πληθυσμού που απασχολείται σ' αυτόν, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στην ορθή και αποδοτική του διαχείριση, με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος παραγωγής και την απώλεια ωφέλειας από τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Παρά τις αδυναμίες αυτές, το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι της Περιφέρειας, που αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της υπαίθρου, μπορούν να δώσουν την απαραίτητη ώθηση για την βιώσιμη ανάπτυξη της.

Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες

Στερεά Ελλάδα λόγω του μεγάλου μήκους των ακτών της και της ειδικής της μορφολογίας παρουσιάζει **σημαντική ανάπτυξη και δυνατότητες στον τομέα της αλιείας**. Οι ανωτέρω προϋποθέσεις ευνοούν και τις τρεις βασικές αλιευτικές δραστηριότητες, δηλαδή, **την αλιεία ανοιχτής θαλάσσης, τις θαλάσσιες ιχθυοκαλλιέργειες και τις ιχθυοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων**. Ο αλιευτικός στόλος της Περιφέρειας ανέρχεται σε 1.762 σκάφη αποτελεί το 10% του ελληνικού αλιευτικού στόλου με μια παραγωγή που υπολογίζεται σε περίπου σε 13.000 τόνους (11% της συνολικής παραγωγής). Η μέση ηλικία του αλιευτικού στόλου της Περιφέρειας είναι 29 έτη η συνολική υποδύναμη 54.214 KW και η συνολική χωρητικότητα 8.455 GT. Το σύνολο των απασχολούμενων στην αλιεία στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται περίπου στα 4.500 άτομα με μέση ηλικία περίπου 55 ετών.

Περισσότερο ευνοϊκή και με μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης παρουσιάζεται η θαλάσσια υδατοκαλλιέργεια σε κλωβούς, λόγω κυρίως των ευνοϊκών φυσικών συνθηκών (υπήνεμοι κόλποι, θαλάσσια ρεύματα που δημιουργούν καλή οξυγόνωση) και των δυνατοτήτων που προσφέρονται, τόσο στην εσωτερική, όσο και στην εξωτερική αγορά. Οι θαλασσοκαλλιέργειες έδωσαν εντυπωσιακά αποτελέσματα, με την παραγωγή σημαντικού ύψους εγχώριου, φρέσκου και φθηνού ψαριού, αλλά και κυρίως με τη δημιουργία ενός ιδιαίτερου κοινωνικοοικονομικού χώρου ο οποίος απασχολεί άμεσα και έμμεσα μεγάλο αριθμό εργαζόμενων, ενώ αποτελούν μια παραγωγική δραστηριότητα που συμβάλλει στην ενίσχυση του πληθυσμού των παράκτιων περιοχών.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παράγονται περίπου 32.000 τόνοι ψαριών από την υδατοκαλλιέργεια αποτελώντας το 34% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής (95.000 τόνοι). Η αξία της παραγωγής ανέρχεται σε 160 εκατ. € (τιμές 2011) ενώ το 80% της παραγωγής αυτής εξάγεται. Η παραγωγή ψαριών εσωτερικών υδάτων είναι πολύ μικρή

στην Περιφέρεια. Σήμερα λειτουργούν συνολικά 4 μονάδες πέστροφας (2 στην Π.Ε. Ευρυτανίας και 2 στην Π.Ε. Βοιωτίας) και μια μονάδα πέστροφας και σολομού (στην Π.Ε. Φθιώτιδας). Η συνολική δυναμικότητα των μονάδων εσωτερικών υδάτων ανέρχεται στους 280 τόνους.

Όλες οι προβλέψεις των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών σχετικά με την εξέλιξη τόσο της παγκόσμιας κατανάλωσης αλιευτικών προϊόντων όσο και των υδατοκαλλιεργειών συμφωνούν ότι **η κατανάλωση αλιευτικών προϊόντων θα αυξηθεί μέχρι το 2030 κατά 50%**. Καθώς η συλλεκτική αλιεία δεν δύναται να καλύψει την ζήτηση αλιευτικών προϊόντων λόγω της παγκόσμιας μείωσης των ιχθυοαποθεμάτων, **η εν λόγω ζήτηση θα καλυφθεί από τις υδατοκαλλιέργειες, η παραγωγή των οποίων αναμένεται να διπλασιαστεί μέχρι το 2030.**

Πρόκληση για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αποτελεί η συμμετοχή της στην αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής υδατοακαλλιεργητικών προϊόντων, εξασφαλίζοντας όμως, ότι αυτή η αύξηση θα στηρίζεται σε μια αειφόρο - βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία θα έχει σαν προτεραιότητα την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προσδοκίες των καταναλωτών.

Τρόφιμα Ποτά

Η βιομηχανία τροφίμων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας της χώρας και έναν από τους σημαντικούς κλάδους της Περιφέρειας εξαιτίας των διασυνδέσεών του με τη γεωργία και κτηνοτροφία. Συνολικά οι επιχειρήσεις του κλάδου αντιπροσωπεύουν το 2% των επιχειρήσεων στην περιφέρεια, ενώ σε επίπεδο πωλήσεων αντιπροσωπεύουν το 4% και το 2% της απασχόλησης.

Ο κλάδος υπέστη ισχυρό πλήγμα το 2009, οπότε και ξεκίνησε η υφεσιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας, σε όρους απασχόλησης, ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, πωλήσεων κ.α.. Η μείωση αυτή όμως προήλθε κυρίως από τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (κάτω των 10 εργαζομένων) οι οποίες αποτελούν ωστόσο και τη συντριπτική πλειοψηφία, τόσο στη βιομηχανία τροφίμων (95%), όσο και στα ποτά (90%). Ύστερα από μια πτώση της μέσης ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας τροφίμων, ποτών και καπνού κατά 23% περίπου την περίοδο 2005-2008, την τριετία 2009-2011 ο κλάδος καταγράφει τη μεγαλύτερη μέση ετήσια συμβολή του ως προς το σύνολο της μεταποίησης σε όρους προστιθέμενης αξίας παραγωγής από τις αρχές του 2000.

Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων μεταποίησης της Περιφέρειας στον κλάδο της βιομηχανίας τροφίμων δραστηριοποιείται στην **μεταποίηση αγροτικών προϊόντων**. Όσον αφορά την μεταποίηση προϊόντων φυτικής παραγωγής, στην Στερεά Ελλάδα δραστηριοποιούνται συνολικά 531 επιχειρήσεις. Μεταξύ αυτών, κυριαρχούν τα ελαιοτριβεία (34,5%), τα συσκευαστήρια οπωροκηπευτικών (17,7%) και τα οινοποιεία (15,8%). Σχετικά με την γεωγραφική κατανομή των δραστηριοτήτων, η Βοιωτία ακολουθεί την προαναφερθείσα γενική τάση της Περιφέρειας, συγκεντρώνοντας μάλιστα 76,6% των συσκευαστηρίων οπωροκηπευτικών της Στερεάς Ελλάδας, ενώ στην περιοχή λειτουργεί επίσης σημαντικός αριθμός αλευροβιομηχανιών. Η Εύβοια, πέραν των κοινών κυρίαρχων επιχειρήσεων

φιλοξενεί πληθώρα μονάδων παραγωγής ζωοτροφών και τυποποιητηρίων- συσκευαστηρίων ξηρών σύκων και ξηρών καρπών. Η συμμετοχή της Ευρυτανίας είναι μηδαμινή (0,4%), καθώς διαθέτει μόλις δύο ελαιотριβεία. Η Φθιώτιδα, ακολουθεί και αυτή την γενικότερη τάση της Περιφέρειας, ωστόσο διαθέτει πολύ ισχυρή μεταποίηση βρώσιμης ελιάς. Τέλος, η Φωκίδα παρουσιάζει περιορισμένη δραστηριότητα, συμμετέχοντας με 7% στη μεταποίηση προϊόντων φυτικής παραγωγής κυρίως μέσω ελαιотριβείων και επιχειρήσεων μεταποίησης βρώσιμης ελιάς.

Αρκετές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται επίσης στην μεταποίηση προϊόντων ζωικής παραγωγής, με τα τυροκομεία-γαλακτοκομικά προϊόντα, τα αλλαντοποιεία και τις εγκαταστάσεις τεμαχισμού αποστέωσης νωπών κρεάτων να αποτελούν τις βασικές δραστηριότητες. Η Βοιωτία ακολουθεί τις γενικές τάσεις της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας, με εξαίρεση την έλλειψη δραστηριότητας όσον αφορά την επεξεργασία αλλαντικών προϊόντων. Η Εύβοια συγκεντρώνει, κατά κύριο λόγο, τυροκομεία και επιχειρήσεις μεταποίησης γαλακτοκομικών προϊόντων, σφαγεία, αλλαντοποιεία καθώς και σημαντικό αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας κρέατος πουλερικών. Αν και περιορισμένη, η επίδοση της Ευρυτανίας στην μεταποίηση προϊόντων ζωικής παραγωγής είναι σαφώς καλύτερη σε σύγκριση με εκείνη της φυτικής παραγωγής, καθώς η συμμετοχή της ανέρχεται στο 4,9%, με τα τυροκομεία και τις επιχειρήσεις γαλακτοκομικών προϊόντων να κυριαρχούν. Η Φθιώτιδα παρουσιάζει πλήρη σύγκλιση με τις τάσεις της Περιφέρειας, με ιδιαίτερα έντονη δραστηριότητα στην μεταποίηση αλλαντικών προϊόντων καθώς συγκεντρώνει περισσότερα από τα μισά αλλαντοποιεία της Περιφέρειας. Τέλος, η Φωκίδα διαθέτει αρκετά τυροκομεία και επιχειρήσεις μεταποίησης γαλακτοκομικών προϊόντων, ενώ αποτελεί την μόνη Περιφερειακή Ενότητα που διαθέτει βυρσοδεψεία (5), τα οποία αποτελούν μια παραδοσιακή δραστηριότητα της Περιφέρειας.

Πέραν όμως, της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, κυρίως λόγω των βιομηχανικών υποδομών της Στερεάς Ελλάδας και της γειτνιάσής της με την Περιφέρεια της Αττικής. Μεταξύ αυτών κατατάσσονται ορισμένες από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες τροφίμων και ποτών της χώρας, όπως για παράδειγμα η Coca-Cola 3E Ελλάδος ΑΒΕΕ, η οποία διαθέτει ένα εργοστάσιο στο Σχηματάρι Βοιωτίας και η ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΑΒΕΕ που λειτουργεί στην Αταλάντη Φθιώτιδας.

Στο πλαίσιο αυτό, η τοπική βιομηχανία τροφίμων και ποτών διαθέτει τις προϋποθέσεις ώστε να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της περιφέρειας, πάντα σε συνδυασμό με την ενίσχυση των διασυνδέσεων της με τη γεωργία, τον τουρισμό, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, και δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην εξωστρέφεια και τις εξαγωγές. Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά 10 ξενοδοχεία της Περιφέρειας είναι ενταγμένα στο πρόγραμμα Ελληνικό Πρωινό, εκ των οποίων 5 βρίσκονται στην Εύβοια, 2 στην Ευρυτανία, 1 στην Φθιώτιδα και 2 στην Φωκίδα.

Παραγωγή βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων

Οι κλάδοι που σχετίζονται με την παραγωγή επεξεργασίας και αξιοποίηση των μετάλλων για την παραγωγή ενδιάμεσων και τελικών προϊόντων σύμφωνα με την ταξινόμηση ΣΤΑΚΟΔ 2008 είναι οι ακόλουθοι:

▲ Εξόρυξη μεταλλευμάτων (ΚΑΔ 07)

- ο Εξόρυξη σιδηρομεταλλεύματος
- ο Εξόρυξη μη σιδηρούχων μεταλλευμάτων

Από το 2008 και μετά, λόγω της οικονομικής κρίσης της χώρας αλλά και της γενικότερης δυσμενούς οικονομικής κατάστασης διεθνώς, ο κλάδος της εξόρυξης μεταλλευμάτων επηρεάστηκε τόσο σε αριθμό επιχειρήσεων και απασχολούμενων όσο και όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και λοιπών οικονομικών μεγεθών. Σε αυτό συνέβαλαν αρκετοί παράγοντες, όπως για παράδειγμα η μείωση της παραγωγής και των πωλήσεων λόγω της χρήσης των αποθεμάτων από τις βιομηχανικές μονάδες που συνιστούν πελάτες των επιχειρήσεων του κλάδου. Ωστόσο, από το 2010 και μετά, παρά τη συνεχιζόμενη μείωση της απασχόλησης, παρουσιάζεται μια μικρή ανάκαμψη όσον αφορά το ύψος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.

▲ Παραγωγή βασικών μετάλλων (ΚΑΔ 24)

- ο Παραγωγή βασικών μετάλλων και κραμάτων
- ο Κατασκευή σωλήνων, αγωγών, κοίλων ειδών με καθορισμένη μορφή και συναφών εξαρτημάτων
- ο Κατασκευή άλλων προϊόντων πρωτογενούς επεξεργασίας μετάλλων
- ο Παραγωγή βασικών πολύτιμων μετάλλων και άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων
- ο Χύτευση μετάλλων

Ο κλάδος της παραγωγής βασικών μετάλλων αποτελεί διαχρονικά έναν από τους κλάδους της ελληνικής βιομηχανίας που χαρακτηρίζεται από υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Παρά την κρίση των τελευταίων ετών, η παραγωγική δραστηριότητα του κλάδου παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα κυρίως λόγω της εύρεσης νέων αγορών και της διεύρυνσης των εξαγωγών του καθώς και λόγω της διεθνούς ανόδου των τιμών των προϊόντων.

▲ Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού (ΚΑΔ 25)

- ο Κατασκευή δομικών μεταλλικών προϊόντων
- ο Κατασκευή μεταλλικών ντεπόζιτων, δεξαμενών και δοχείων
- ο Κατασκευή ατμογεννητριών, με εξαίρεση τους λέβητες ζεστού νερού για την κεντρική θέρμανση
- ο Κατασκευή όπλων και πυρομαχικών
- ο Σφυρηλάτηση, κοίλανση, ανισόπαχη τύπωση και μορφοποίηση μετάλλων με έλαση – κονιομεταλλουργία
- ο Κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων – μεταλλοτεχνία
- ο Κατασκευή μαχαιροπήρουνων, εργαλείων και σιδηρικών

Ο Κατασκευή άλλων μεταλλικών προϊόντων

Ο κλάδος της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού χαρακτηρίζεται από μια σχετικά υψηλή καθετοποίηση των δραστηριοτήτων του έναντι των λοιπών μεταποιητικών κλάδων και από σχετική εξωστρέφεια. Ωστόσο, η ανάπτυξη του συγκεκριμένου κλάδου απαιτεί ιδιαίτερη μελέτη, καθώς επηρεάζεται από ένα πλήθος εξωτερικών παραμέτρων (διακυμάνσεις κατασκευαστικού κλάδου, τάσεις υλικών συσκευασίας και ζήτηση τροφίμων και αναψυκτικών, τιμές μετάλλων).

Επιπλέον των παραπάνω δύο ακόμα κλάδοι σχετίζονται με το μέταλλο καθώς χρησιμοποιούν τα προϊόντα τους:

▲ Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (ΚΑΔ 28)

- Ο Κατασκευή μηχανημάτων γενικής χρήσης
- Ο Κατασκευή άλλων μηχανημάτων γενικής χρήσης
- Ο Κατασκευή γεωργικών και δασοκομικών μηχανημάτων
- Ο Κατασκευή μηχανημάτων μορφοποίησης μετάλλου και εργαλειομηχανών
- Ο Κατασκευή άλλων μηχανημάτων ειδικής χρήσης

Ο κλάδος της κατασκευής μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού έχει πληγεί σημαντικά από την κρίση των τελευταίων ετών, γεγονός που αντικατοπτρίζεται από τη συνεχόμενη μείωση του όγκου της παραγωγής, των εσόδων και της απασχόλησης, κυρίως λόγω της μείωσης της επενδυτικής δραστηριότητας στη χώρα, η οποία αποτελούσε σταθερά τον κινητήριο μοχλό των εξελίξεων του κλάδου. Μοναδική διέξοδο για τις επιχειρήσεις του κλάδου, την παρούσα περίοδο, αποτελεί η ανάπτυξη της εξωστρέφειάς του, κυρίως μέσω των συναλλαγών με γειτονικές χώρες.

▲ Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων (ΚΑΔ 29)

- Ο Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων
- Ο Κατασκευή αμαξωμάτων για μηχανοκίνητα οχήματα, κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων
- Ο Κατασκευή μερών και εξαρτημάτων για μηχανοκίνητα οχήματα.

Ο κλάδος της κατασκευής μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων επηρεάστηκε ιδιαίτερα αρνητικά από την κρίση που βιώνει η χώρα, γεγονός που πηγάζει από την άμεση και στενή σύνδεση του κλάδου με το ελληνικό δημόσιο μέσω συμβάσεων προμήθειας στο πλαίσιο εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, την ανανέωση των οχημάτων των αστικών συγκοινωνιών και την προμήθεια οχημάτων απορριματοφόρων από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Ως αποτέλεσμα, ο όγκος της παραγωγής και τα έσοδα των επιχειρήσεων του κλάδου συνεχίζουν να διαγράφουν φθίνουσα πορεία. Εξαίρεση αποτελεί ο υποκλάδος της κατασκευής ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων, ο οποίος παρουσιάζει θεαματική ανάκαμψη από το 2010 και μετά.

Για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας αλλά και για το σύνολο της χώρας, ιδιαίτερα σημαντική στον κλάδο αυτό είναι η συμμετοχή της Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας (ΕΑΒ) Α.Ε., η οποία ιδρύθηκε το 1975 και σήμερα αποτελεί τη μεγαλύτερη αεροναυπηγική και αμυντική εταιρία της χώρας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ορισμένα στατιστικά στοιχεία των κλάδων αυτών για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας 5: Στοιχεία κλάδων μετάλλου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας -2009

	Επιχειρήσεις	Απασχολούμενοι	Ποσοστό απασχόλησης στη περιφέρεια (%)	Ποσοστό στη μεταποίηση (%)	Εξειδίκευση
Εξόρυξη μεταλλευμάτων	10 ¹				
Παραγωγή βασικών μετάλλων	674	10.076	4,47	30,3	9,72
Κατασκευή μεταλ. προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	1177	3.169	1,41	9,5	0,87
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	114	366	0,16	1,1	0,12
Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	21 ¹	169 ¹	0,07 ¹	0,5 ¹	0,08 ¹
Σύνολο	2277	13.780	6,11	41,41	

Πηγή: Eurostat 2008

Οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας που δραστηριοποιούνται στους προαναφερθέντες κλάδους αποτελούν το 2,4% των επιχειρήσεων της Στερεάς Ελλάδας συνολικά και το 9,2% των επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα της Περιφέρειας, ενώ απασχολούν το 6,11% του εργατικού δυναμικού της και το 41,4% των εργαζομένων στη μεταποίηση.

Στη Στερεά Ελλάδα ο κλάδος του μετάλλου περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο βιομηχανίες αλουμινίου, χαλκού και χάλυβα, με την πλειοψηφία των κυριότερων βιομηχανιών μετάλλου της Περιφέρειας να δραστηριοποιείται στο κλάδο του αλουμινίου, ο οποίος αποτελεί και τον μοναδικό κλάδο που είναι πλήρως καθετοποιημένος, ενώ ακολουθούν ο κλάδος του χάλυβα και του χαλκού. Τέλος, δραστηριότητα παρουσιάζεται και στον κλάδο του σιδηρονικέλιου, κυρίως μέσω της λειτουργίας της Γενικής Μεταλλευτικής και Μεταλλουργικής Α.Ε. ΛΑΡΚΟ.

Πέραν ορισμένων σημείων που αφορούν το σύνολο του κλάδου, το κάθε μέταλλο ξεχωριστά παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά και επηρεάζεται από διαφορετικούς παράγοντες. Το σύνολο των παραμέτρων αυτών καθορίζει τις δραστηριότητες της αλυσίδας αξίας του κάθε μετάλλου, το είδος και τον αριθμό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε καθένα από αυτά, τη δομή της εκάστοτε αγοράς και σαφώς ένα πλήθος οικονομικών μεγεθών, όπως τον κύκλο εργασιών, το περιθώριο κέρδους, το δανεισμό και την απόδοση ιδίων κεφαλαίων. Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αλυσίδες αξίας των βασικών μετάλλων της Περιφέρειας καθώς και, ενδεικτικά, βιομηχανικές μονάδες που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αυτούς.

Σύμφωνα με το Σχήμα 8 το αλουμίνιο αποτελεί τον μοναδικό πλήρως καθετοποιημένο κλάδο της περιφέρειας, δεδομένης της ποσότητας των αποθεμάτων βωξίτη στην Στερεά Ελλάδα. Χαρακτηριστικό του κλάδου αυτού είναι ότι παρά το πλήθος των επιχειρήσεων που

δραστηριοποιούνται στα διάφορα στάδια της αλυσίδας αξίας του, δεν επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας. Εκτός από τον περιορισμό της οικοδομικής δραστηριότητας και το γενικότερο δυσμενές διεθνές περιβάλλον που είχαν συνέπειες εν γένει στον κλάδο του μετάλλου, οι επιχειρήσεις του αλουμινίου επηρεάστηκαν από την κρίση στον τομέα της κατασκευής μηχανοκίνητων οχημάτων (λόγω του εξαγωγικού τους χαρακτήρα) καθώς και από την άνοδο τιμών ηλεκτρικού ρεύματος. Ωστόσο, θετικό στοιχείο συνιστά η ικανότητα του κλάδου για χαμηλό δανεισμό για την υλοποίηση σημαντικών επενδυτικών κινήσεων.

Ο κλάδος του χαλκού από την άλλη, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εισαγωγή πρώτων υλών και από τις διακυμάνσεις των τιμών τους. Πρέπει να τονίσουμε ότι ο κλάδος έχει εξωστρεφή προσανατολισμό, και παρότι εισάγει πρώτες ύλες και προϊόντα χαμηλής προστιθέμενης αξίας, έπειτα από επεξεργασία παράγει και εξάγει προϊόντα κυρίως υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ωστόσο, η καθιέρωση του χαλκού ως επενδυτικό περιουσιακό στοιχείο και οι υψηλές τιμές δημιουργούν τον κίνδυνο της υποκατάστασης από προϊόντα φθηνότερων υλικών.

Σχήμα 8: Αλυσίδες αξίας βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων για την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας

Οι βιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του χάλυβα εξαρτώνται επίσης σε μεγάλο βαθμό από την εισαγωγή πρώτων υλών και τις αντίστοιχες διακυμάνσεις των τιμών. Δύο επιπλέον σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος κλάδος είναι η έλλειψη συμβολαίων αντιστάθμισης κινδύνου και η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων που απορρέει από την έλλειψη οικονομιών κλίμακας και προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.

Τέλος, στον κλάδο του σιδηρονικέλιου στη Στερεά Ελλάδα δραστηριοποιείται ένας πολύ μικρός ο αριθμός των επιχειρήσεων. Η κυριότερη βιομηχανική μονάδα του κλάδου είναι η Γενική Μεταλλευτική και Μεταλλουργική Α.Ε. ΛΑΡΚΟ, η οποία δραστηριοποιείται σε τρεις από τους πέντε νομούς της Περιφέρειας (Βοιωτία, Εύβοια και Φθιώτιδα), όπου εκμεταλλεύεται λατερικά κοιτάσματα και παράγει σιδηρονικέλιο, το οποίο αποτελεί πρώτη ύλη για τις βιομηχανίες παραγωγής ανοξείδωτων χαλύβων. Το στοιχείο αυτό συνεπάγεται και τον εξωστρεφή χαρακτήρα του κλάδου.

Οι **καινοτομίες και οι τεχνολογικές αλλαγές** που συντελούνται στις επιχειρήσεις παραγωγής βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων, τα οποία είναι συνήθως ενδιάμεσα προϊόντα, υλοποιούνται μέσα από την αγορά παραγωγικού εξοπλισμού ο οποίος ενσωματώνει τα νέα χαρακτηριστικά, ενώ ο σχεδιασμός νέων προϊόντων συχνά πραγματοποιείται από τους πελάτες οι οποίοι παρέχουν και τις τεχνικές προδιαγραφές.

Παράλληλα με την αγορά παραγωγικού εξοπλισμού για την ανάπτυξη καινοτομιών είναι αναγκαία τόσο η ανάπτυξη της τεχνογνωσίας των επιχειρήσεων σε θέματα υλικών και κατεργασιών όσο και ο εργαστηριακός έλεγχος των παραγόμενων υλικών. Πιο συγκεκριμένα μερικά από τα θέματα τα οποία αναφέρονται από τις επιχειρήσεις ως σημαντικά είναι:

- ▲ Έλεγχος της ποιότητας των μετάλλων
- ▲ Έλεγχος της μικροδομής και της ποιότητας των υλικών για την έγκαιρη αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με τη δομή των υλικών.
- ▲ Κατεργασίες μετάλλων
- ▲ Βελτιστοποίηση συγκολλήσεων
- ▲ Μηχανική των θραύσεων
- ▲ Επικαλύψεις (coating) για τη βελτίωση των ιδιοτήτων των μεταλλικών υλικών κλπ.

Παράλληλα τα θέματα ενέργειας είναι αρκετά σημαντικά καθώς οι ελληνικές εταιρίες του κλάδου και ιδιαίτερα της παραγωγής βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων, είναι αρκετά ενεργοβόρες τόσο σε σύγκριση με επιχειρήσεις από άλλους κλάδους όσο και με ομοειδείς επιχειρήσεις της Ευρώπης. Το ύψος όμως των απαιτούμενων επενδύσεων είτε για την αγορά εξοπλισμού με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση είτε για τη χρήση εναλλακτικών μορφών παραγωγής ενέργειας είναι αρκετά μεγάλο.

Τουρισμός

Τα μεγέθη του τουριστικού κλάδου στη Στερεά Ελλάδα είναι σημαντικά καθώς το πλήθος των ξενοδοχείων, εστιατορίων κλπ. αντιπροσωπεύει ποσοστό 15,8% των συνολικών επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα στην Περιφέρεια με συνολικό κύκλο εργασιών ίσο με το 6,6% του συνολικού κύκλου εργασιών της Περιφέρειας.

Επίσης, και στην περίπτωση του τουρισμού, παρατηρείται έντονη ανομοιογένεια. Όπως προκύπτει από τον πίνακα που ακολουθεί, οι τουριστικές υποδομές της Περιφέρειας φαίνεται να είναι συγκεντρωμένες στις ενότητες Εύβοιας και Φθιώτιδας, όπου βρίσκονται πάνω από τις μισές ξενοδοχειακές κλίνες. Η περιφερειακή ενότητα Ευρυτανίας, αν και περιλαμβάνει γνωστούς χειμερινούς τουριστικούς προορισμούς, παρουσιάζει χαμηλή συνολική δυναμικότητα, η οποία μάλιστα παρουσιάζει σταθερές τάσεις μείωσης κατά την τετραετία 2008-2011.

Πίνακας 19: Διαχρονική εξέλιξη αριθμού κλινών ανά Περιφερειακή Ενότητα (2008-2011)

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ				Μεταβολή ξενοδοχειακών κλινών (2008- 2011)
	2008	2009	2010	2011	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	715.857	732.279	763.407	845.217	-18,07%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	130.534	29.694	30.901	35.684	72,66%
ΠΕ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	1.384	1.459	1.516	1.627	-17,56%
ΠΕ ΕΥΒΟΙΑΣ	15.768	16.020	16.958	18.980	-20,37%
ΠΕ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	1.548	1.658	1.696	1.629	-5,23%
ΠΕ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	6.602	6.822	6.756	8.786	-33,08%
ΠΕ ΦΩΚΙΔΟΣ	3.618	3.735	3.975	4.662	-28,86%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας σε επίπεδο Περιφέρειας και συνόλου χώρας για την περίοδο 2004-2011.

Σε γενικές γραμμές, τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε εθνικό επίπεδο, παρατηρούνται ιδιαίτερες ετήσιες αυξομειώσεις στα μεγέθη του τουριστικού τομέα που αφορούν τον αριθμό ξενοδοχειακών κλινών και τον αριθμό διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών. Χαρακτηριστική είναι η σημαντική μείωση του αριθμού κλινών σε ξενοδοχειακά καταλύματα το 2008, που ωστόσο συμβαδίζει με μία γενική πτώση σε επίπεδο χώρας. Η μείωση αυτή συνδέεται με τη θεαματική πτώση του αριθμού των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών στη Στερεά Ελλάδα η οποία υπερβαίνει σε μεγάλο βαθμό τον εθνικό μέσο όρο. Το 2009 παρατηρείται μία μικρή αύξηση του αριθμού των ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια με παράλληλη αύξηση του αριθμού διανυκτερεύσεων αλλοδαπών, αντισταθμίζοντας εν μέρει τη μείωση του προηγούμενου έτους. Επιπρόσθετα, κατά το ίδιο έτος παρατηρείται επίσης αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών η οποία ακολουθεί τη σχετική που παρατηρείται σε επίπεδο χώρας.

Συνολικά για την περίοδο 2004-2011 οι μεταβολές αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα. Συγκεκριμένα, οι μεταβολές σε επίπεδο Περιφέρειας εν γένει ακολουθούν τις αντίστοιχες τάσεις που παρατηρούνται σε επίπεδο χώρας με ιδιαίτερα χαρακτηριστική τη μεταβολή στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών, όπου η Στερεά Ελλάδα εμφανίζει αύξηση κατά 35,55 ποσοστιαίες μονάδες σε πλήρη ταύτιση με τη συνολική επικράτεια όπου διαπιστώνεται αύξηση κατά 40,35%.

Πίνακας 20: Διαχρονική (2004-2011) εξέλιξη τουριστικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

	ΚΛΙΝΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΣΕ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ	ΑΠΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ	ΑΠΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ								
2004	20.498		378.805		868.168		1.246.973	
2005	17.753	-13,39%	492.085	29,90%	831.250	-4,25%	1.323.335	6,12%
2006	15.525	-12,55%	481.259	-2,20%	883.466	6,28%	1.364.725	3,13%
2007	20.135	29,69%	530.958	10,33%	1.161.065	31,42%	1.692.023	23,98%
2008	19.858	-1,38%	475.509	-10,44%	1.055.869	-9,06%	1.531.378	-9,49%
2009	21.649	9,02%	504.434	6,08%	1.152.220	9,13%	1.656.654	8,18%
2010	23.036	6,41%	499.337	-1,01%	1.103.993	-4,19%	1.603.330	-3,22%
2011	23.158	0,53%	513.460	2,83%	930.447	-15,72%	1.443.907	-9,94%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ								
2004	471.084		38.309.783		13.280.010		51.589.793	
2005	445.072	-5,52%	40.074.798	4,61%	13.942.458	4,99%	54.017.256	4,71%
2006	450.505	1,22%	42.458.767	5,95%	14.248.961	2,20%	56.707.728	4,98%
2007	576.775	28,03%	47.410.260	11,66%	16.675.264	17,03%	64.085.524	13,01%
2008	577.618	0,15%	47.233.616	-0,37%	16.840.111	0,99%	64.073.727	-0,02%
2009	626.042	8,38%	45.925.585	-2,77%	18.366.858	9,07%	64.292.443	0,34%
2010	654.339	4,52%	48.243.634	5,05%	16.815.461	-8,45%	65.059.095	1,19%
2011	704.181	7,62%	53.768.033	11,45%	15.370.017	-8,60%	69.138.050	6,27%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 21 : Ποσοστιαίες μεταβολές τουριστικής δραστηριότητας (2004-2011)

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	12,98%	49,48%
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	35,55%	40,35%
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	7,17%	15,74%
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ	15,79%	15,74%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η βιομηχανία της εμπειρίας συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού και του πολιτισμού μπορούν να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη όλων των Περιφερειακών Ενοτήτων αλλά ιδιαίτερα των λιγότερο ανεπτυγμένων (Ευρυτανία και Φωκίδα) οι οποίες διαθέτουν και περιορισμένες εναλλακτικές επιλογές.

Γενικά η Στερεά Ελλάδα χαρακτηρίζεται από σημαντικό πλούτο γεωγραφικά διατεταγμένων φυσικών και πολιτισμικών χώρων όπως αρχαιολογικά μνημεία, οικισμοί και οχυρώσεις, αρχαία θέατρα, ναοί και θρησκευτικά μνημεία, πύργοι, φρούρια, λαογραφικά μουσεία, που μπορούν να υποδεχθούν και να ικανοποιήσουν διαφορές μορφές τουρισμού.

Μερικά παραδείγματα που δεν εξαντλούν όμως τις δυνατότητες παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Πολιτισμικός τουρισμός

Τα σημαντικά πολιτισμικά και ιστορικά μνημεία τα μουσεία και η πολιτισμική παράδοση της Περιφέρειας προσφέρουν ευκαιρίες ανάπτυξης του πολιτισμικού τουρισμού. Ένα από τα σημαντικότερα σημεία ενδιαφέροντος είναι οι Δελφοί με το αρχαίο στάδιο των Δελφών και το ναό του Απόλλωνα, το θέατρο, την Κασταλία Πηγή, το τέμενος της Προναίας Αθηνάς ή πιο σύγχρονα σημεία ενδιαφέροντος όπως το σπίτι του Σικελιανού το οποίο έχει μετατραπεί σε Μουσείο Δελφικών Εορτών και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δελφών.

Σημαντικοί προορισμοί είναι επίσης οικισμοί ή κέντρα όπως η Θήβα (Αρχαιολογικό Μουσείο, Μυκηναϊκό Ανάκτορο, Κάδμειον, Ναός Ισμηνίου Απόλλωνος, Ιερό Καβείρων / κοντά στη Θήβα), Ορχομενός (Μυκηναϊκό Ανάκτορο), η Χαϊρώνεια (Αρχαιολογικό Μουσείο, Αρχαίο Θέατρο, Ακρόπολη,) η Λιβαδειά (Μεσαιωνικό Φρούριο), η κοιλάδα των Μουσών, οι Πλαταιές, Θεσπίες.

Στην ΠΕ Εύβοιας υπάρχουν επίσης αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικά μνημεία όπως στην Ερέτρια – Αμάρυνθο, στη Χαλκίδα, Καρύστο, και Αυλίδα. Βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία στην Κύμη καις την ευρύτερη περιοχή , καθώς και νεότερα νεοκλασικά μνημεία και παραδοσιακοί οικισμοί κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Λίμνης και στη Ν. Εύβοια.

Σημαντικοί αρχαιολογικοί και ιστορικοί χώροι είναι επίσης οι Θερμοπύλες, η Αρχαία Τραχίνα και οι Ακροπόλεις της Αλαίας και της Προέρνας στην Φθιώτιδα. Επίσης υπάρχουν ενδιαφέροντα μουσεία όπως το Αρχαιολογικό και το Λαογραφικό μουσείο της Λαμίας, το Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας στην Υπάτη κλπ. καθώς και παραδοσιακοί οικισμοί π.χ. στην Αμφίκλεια.

Θρησκευτικός τουρισμός

Τα Μοναστήρια και βυζαντινά μνημεία αποτελούν σημαντική κληρονομία για την Περιφέρεια. Μνημεία όπως το Μοναστήρι της Παναγίας στον Προυσό (1100), της Γέννησης Θεοτόκου στην

Τατάρνα (1555), της Μαρίας Αιγυπτίας στο Μικρό Χωριό, της Παναγίας Διομιανίτισσας, της Παναγία Στάνας Αγράφων μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό πόλο έλξης.

Το όρος Ελικώνα, διακρίνεται για τα πολλά μοναστήρια και τις ιερές μονές όπως η Μονή του Οσίου Λουκά και το αντίστοιχο μουσείο, στον Ορχομενό η Μονή της Παναγίας Σκριπούς, στο Ύπατο / Σαγματέιο όρος η Μονή Σαγματά, στα Βάγια η Μονή Τιμίου Σταυρού και στη Δαύλεια η Μονή Αγ. Ιερουσαλήμ.

Στην Εύβοια σημαντικό θρησκευτικό μνημείο είναι ο Άγιος Ιωάννης ο Ρώσσος, ενώ στη Φθιώτιδα σημαντικό κέντρο θρησκευτικού τουρισμού είναι το αντρικό Μοναστήρι της Παναγίας Αγάθωνος.

Αθλητικός Τουρισμός

Η ευρύτερη περιοχή της Ευρυτανίας αλλά και ειδικότερα το Καρπενήσι με τις εγκαταστάσεις του, αποτελεί ιδανικό αθλητικό κέντρο για την προετοιμασία αθλητών όλων των κατηγοριών και επιπέδων λόγω του υψόμετρου της περιοχής και της καθαρότητας της ατμόσφαιρας τα οποία συντελούν στη καλύτερη προετοιμασία όλων των αθλητών.

Χειμερινός τουρισμός και τουρισμός περιπέτειας

Το Χιονοδρομικό κέντρο στο Βελούχι θεωρείται ένα από τα ομορφότερα και πιο σύγχρονα χιονοδρομικά Κέντρα της Ελλάδας. Στη Βοιωτία το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού έχει μετατρέψει την περιοχή σε σημαντικό τουριστικό θέρετρο με κοσμικό χαρακτήρα που όμως συνδυάζει στοιχεία λαϊκής αρχιτεκτονικής: πέτρινα σπίτια, πλακόστρωτα σοκάκια, γραφικά αρχοντικά, θολωτές αυλόπορτες, ιστορικές βρύσες και όμορφες εκκλησιές με σύγχρονα στοιχεία. Την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής ευνοεί η κοντινή απόσταση από την Αθήνα, η γεωγραφική θέση του πάνω ή κοντά στον άξονα Αθήνας-Θεσσαλονίκης, που αποτελεί την κυριότερη συγκοινωνιακή αρτηρία της χώρας. Η πλευρά του Παρνασσού που βρίσκεται στη Φθιώτιδα προσφέρει επίσης δυνατότητες χειμερινού τουρισμού με επίκεντρο το χιονοδρομικό κέντρο Φτερόλακα.

Η ευρύτερη περιοχή της Ευρυτανίας θεωρείται ο παράδεισος για τα σπορ περιπέτειας όπως Trekking, το River Trekking, το Kayak, το rafting, το Monoraft, το Canoe-Kayak, το Jeep safari σε διαδρομές όπως Καρπενήσι – Άγραφα, Καρπενήσι – Χελιδόνα, Καρπενήσι - Πάντα Βρέχει και η Ιππασία.

Τα βουνά της Φωκίδας προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του αλεξιπτωτου πλαιγιάς.

Φυσιολατρικός-Οικοτουρισμός

Οι προσφορές της Στερεάς σε φυσικό περιβάλλον είναι μοναδικές. Η Περιφέρεια παρέχει τη δυνατότητα για περιπλανήσεις στα βουνά και τα ποτάμια της ή για ορειβασία και πεζοπορία στα ειδικά χαρτογραφημένα μονοπάτια. Ιδιαίτερα στην περιοχή της Ευρυτανίας όλη η περιοχή βρίσκεται από αξιοθέατα και ιστορικές τοποθεσίες και δυνατότητες ανάπτυξης φυσιολατρικών διαδρομών στους ποταμούς Αγραφιώτη, Ταυρωπό, Καρπενησιώτη και στη Λίμνη Κρεμαστών ή σε ορεινά και δασικά τοπία (π.χ. Βελούχι), καταρράκτες και κοιλάδες (π.χ. του Αγραφιώτη ποταμού).

Στην Εύβοια υπάρχει σημαντικό δίκτυο υδροτόπων (όπως Κανατάδικα, Ισιταίας, Λίμνη Δύστου και παράκτιο έλος Ψαχνών) καθώς και ορεινοί όγκοι όπου μπορούν να δημιουργηθούν φυσικά πάρκα.

Στη Φθιώτιδα το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον συγκεντρώνεται κυρίως στο φυσικό περιβάλλον της Οίτης και της ευρύτερης περιοχής της κοιλάδας του Σπερχείου και του Μαλιακού Κόλπου. Ανάλογο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πλευρά της Οίτης στη Φωκίδα καθώς και άλλοι ορεινοί όγκοι της ΠΕ..

Αγροτουρισμός

Η παραδοσιακή αγροτική δραστηριότητα προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης του αγροτουρισμού σε μικρές οικογενειακές ή συνεταιριστικές μονάδες. Προσπάθειες αναπτύσσονται ή μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή του Ορχομενού και στα γύρω χωριά (στην κοιλάδα / λεκανοπέδιο Κωπαΐδας) στα Βάγια (Θηβαϊκό κάμπο), στην Τανάγρα (Πεδιάδα Τανάγρας) και επίσης στην Αράχοβα όπου υπάρχει γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός με καταλύματα και στον Ελικώνα – Ζερίκι, Κυριάκι .

Στην Εύβοια υπάρχει δυνατότητα διακοπών σε παραδοσιακούς οικισμούς και αγροτικά σπίτια στις ευρύτερες περιοχές της Ιστιαιάς, Κύμης κλπ. Καθώς και διακοπές σε μεγάλα αγροκτήματα-φάρμες π.χ. στις Καματριάδες.

Ανάλογες δυνατότητες υπάρχουν και στην Ευρυτανία και στη Φθιώτιδα όπου καταγράφονται ήδη σημαντικές προσπάθειες.

Θαλάσσιος τουρισμός

Ο Θαλάσσιος τουρισμός είναι ανεπτυγμένος σε όλες τις ΠΕ που έχουν πρόσβαση στη θάλασσα και ιδιαίτερα στην ΠΕ της Εύβοιας. Παράλληλα υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του ιστιοπλοϊκού τουρισμού ιδιαίτερα στον Νότιο Ευβοϊκό.

Ιαματικός τουρισμός

Παρά τη συνεχιζόμενη μείωση των επισκεπτών ιαματικού τουρισμού στην Στερεά Ελλάδα (το 2012 τα εισιτήρια στις ιαματικές πηγές αντιπροσώπευαν μόνο το 32% των εισιτηρίων του 2011 και το 16,9% του 2009) υπάρχουν σημαντικές ανεκμετάλλευτες δυνατότητες για την ανάπτυξη ιατρικών και τουριστικών δραστηριοτήτων καθώς και για την προώθηση της υγιεινής διατροφής και των τοπικών αγροτικών προϊόντων.

Τα λουτρά Αιδηψού αποτελούν το βασικό πόλο έλξης ιαματικού τουρισμού της Περιφέρειας και της χώρας. Εκτός από την Αιδηψό υπάρχουν και οι πηγές / λουτρά Γιάλτρων (Λιχάδα Ιστιαιάς) και Αμάρυνθου Βάθειας καθώς τα λασπόλουτρα στο Βασιλικό κοντά στη Χαλκίδα και οι πηγές ποσιθεραπείας στο Χωνευτικό και στους κήπους κοντά στη Κύμη.

Σημαντικό είναι επίσης το ιαματικό δυναμικό και στην Φθιώτιδα όπου βρίσκεται το δεύτερο σημαντικό και με πανελλαδική εμβέλεια ιαματικό κέντρο τα Καμένα Βούρλα. Άλλες εστίες ιαματικού τουρισμού είναι τα Λουτρά Θερμοπύλων, τα Λουτρά Υπάτης καθώς και η πηγή του Δ.Δ. Εκκάρας τα οποία συγκεντρώνουν κυρίως ημεδαπό τουρισμό, ενώ με κάποια τουριστική κίνηση ακολουθούν και το Πλατύστομο, η Παλαιοβράχα, η Καϊτσα και ο Παλαιόγραφος.

Συνεδριακός τουρισμός

Στην Ιερά Μονή της Ευαγγελίστριας στο Δήμο Αλιάρτου πραγματοποιούνται συχνά και διεθνή συνέδρια καθώς λειτουργεί συνεδριακό κέντρο με δυνατότητα φιλοξενίας συνέδρων. Το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών προσφέρει ανάλογες δυνατότητες καθώς και ξενοδοχειακά συγκροτήματα στην Ευρυτανία.

Κατασκευές

Ο κλάδος των κατασκευών αποτελεί σαφώς ένα από τους κλάδους της οικονομίας που έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση των τελευταίων ετών. Ενώ την περίοδο 2005-2008 ο κλάδος παρουσίαζε σε εθνικό επίπεδο μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 8,29% (σε όρους παραγωγής), τα επόμενα χρόνια η παραγωγή του κλάδου υφίσταται συνεχόμενες μειώσεις. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, την περίοδο 2011-2012, ο δείκτης παραγωγής των κατασκευών μειώθηκε κατά 26,1%, με τα οικοδομικά έργα να έχουν συρρικνωθεί περεταίρω κατά 32,2% και τα έργα πολιτικού μηχανικού κατά 24,1%, ενώ η αρνητική πορεία του κλάδου διαφαίνεται να έχει συνεχιστεί και κατά το 2013.

Σε απόλυτη συμφωνία με την προαναφερθείσα πορεία του κλάδου σε εθνικό επίπεδο, έτσι και στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, ο κλάδος των κατασκευών σημειώνει κατακόρυφη πτώση. Ενώ το 2009 στο κλάδο των κατασκευών αντιστοιχούσε το 10,2% των απασχολούμενων της Περιφέρειας, το 2013 το ποσοστό αυτό συρρικνώθηκε στο 4,4%. Η μείωση αυτή μεταφράζεται σε απώλεια 11,3 χιλιάδων θέσεων εργασίας, σημειώνοντας μεταβολή ύψους -50% για την περίοδο 2008-2012. Συνολικά, στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας δραστηριοποιούνται 2.060 επιχειρήσεις στον κλάδο των κατασκευών κτιρίων, 701 επιχειρήσεις σε έργα πολιτικού μηχανικού και 5.064 σε εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες, των οποίων ο τζίρος ανέρχεται περίπου σε 529 εκ. € (ΕΛΣΤΑΤ 2008).

Οι προαναφερθείσες αρνητικές επιδόσεις του κλάδου των κατασκευών συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην ύφεση του κλάδου της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού λόγω της στενής διασύνδεσης μεταξύ των δύο αυτών κλάδων, καθώς η μείωση της παραγωγής στον κλάδο των κατασκευών οδήγησε σε μείωση των παραγγελιών του κλάδου της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων και στη συνακόλουθη μείωση της παραγωγής του.

Πλωτές μεταφορές

Ο κλάδος των πλωτών μεταφορών είναι άμεσα συνδεδεμένος τόσο με την μεταποίηση και τη βιομηχανία, καθώς συμβάλλει στην μεταφορά εμπορευμάτων, όσο και με τον τουρισμό (μεταφορά επιβατών). Κατά την περίοδο 2007-2012, ο κλάδος των πλωτών μεταφορών υπέστη μείωση 4,4% σε όρους πλοίων ενώ παράλληλα η χωρητικότητα (σε χιλ. ΚΟΧ) αυξήθηκε κατά 15,8%. Όσον αφορά τους επιβάτες, μειώθηκαν κατά 21,8%, με ιδιαίτερα αρνητική την μεταβολή των επιβατών του εξωτερικού (-45,2%). Τέλος, οι μεταφορές των εμπορευμάτων παρουσίασαν μια μικρή αύξηση της τάξης του 0,8%, καθώς μειώθηκε η διακίνηση των εμπορευμάτων εσωτερικού (-28,4%) ως συνέπεια της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της χώρας ενώ αυξήθηκε ωστόσο η μεταφορά των εμπορευμάτων εξωτερικού κατά 15,8%.

Οι θαλάσσιες και ακτοπλοϊκές μεταφορές καθώς και οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων συνδράμουν στην περαιτέρω οικονομική και τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας, ιδιαίτερα για την Περιφερειακή Ενότητα της Εύβοιας και την νήσο Σκύρο. Ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των πλωτών μεταφορών ανέρχεται σε 78 επιχειρήσεις με τζίρο 47,75 εκ. € (ΕΛΣΤΑΤ 2008).

2.6 Βιομηχανικές Υποδομές

Η περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας χαρακτηρίζεται για τη βιομηχανική της ιστορία και υπόσταση. Εντός των ορίων της λειτουργούν οι κάτωθι **Βιομηχανικές Υποδομές**:

ΒΙ.ΠΕ.:

- ▲ 3 ΒΙ.ΠΕ. στην Βοιωτία (ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης, ΒΙ.ΠΕ. Οиноφύτων-Σχηματαρίου-Τανάγρας, ΒΙ.ΠΕ. Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας)
- ▲ 1 ΒΙ.ΠΕ. στην Φθιώτιδα (ΒΙ.ΠΕ. Λαμίας)

ΒΙ.ΠΑ.-ΒΙΟ.ΠΑ.

- ▲ 1 ΒΙ.ΠΑ.-ΒΙΟ.ΠΑ. στην Εύβοια (ΒΙΟ.ΠΑ. Χαλκίδας)
- ▲ 1 ΒΙ.ΠΑ.-ΒΙΟ.ΠΑ. στην Φθιώτιδα
- ▲ 1 ΒΙ.ΠΑ.-ΒΙΟ.ΠΑ. στην Φωκίδα (ΒΙΟ.ΠΑ. Άμφισσας)

Με προεδρικό διάταγμα, αποφασίστηκε στις 31 Δεκεμβρίου 2012 η έγκριση ανάπτυξης του Επιχειρηματικού Πάρκου Τύπου Α' Μαντουδίου (ΕΠ.ΠΑ. Μαντουδίου) στη θέση Φούρνοι Μαντουδίου της Περιφερειακής ενότητας Εύβοιας.

2.6.1 «Άτυπη» Βιομηχανική Περιοχή Οиноφύτων-Σχηματαρίου-Τανάγρας

Η ευρύτερη περιοχή Οиноφύτων-Σχηματαρίου-Τανάγρας αποτελεί μια «άτυπη» βιομηχανική ζώνη, η οποία καλύπτει μεν μεγάλη εδαφική έκταση και παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα (κυρίως λόγω της γειτνιάσής της με την Αττική και της παράδοσης της περιοχής στον δευτερογενή τομέα), υστερεί όμως σε οργανωμένη προσφορά. Στην «άτυπη» αυτή ΒΙ.ΠΕ. είναι εγκατεστημένες περισσότερες από 1.400 επιχειρήσεις καθιστώντας την τη μεγαλύτερη βιομηχανική περιοχή της Περιφέρειας.

Η απουσία οργανωμένης διαχείρισης των αποβλήτων και η απουσία δικτύων νερού και άλλων σημαντικών υποδομών περιορίζει τη δυνατότητα επέκτασης της δυναμικότητας των επιχειρήσεων και την προσέλκυση νέων επενδύσεων στην περιοχή. Επίσης το περιβαλλοντικό αδιέξοδο το οποίο έχει δημιουργηθεί οξύνει την αντιπαράθεση ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τις τοπικές κοινότητες.

2.6.2 Βιομηχανική Περιοχή Θίσβης

Η Βιομηχανική Περιοχή Θίσβης (ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης) έχει τις εγκαταστάσεις της, έκτασης 3.987 στρεμμάτων, στην Δημοτική Ενότητα Θίσβης του Δήμου Θηβαίων του Νομού Βοιωτίας με έδρα

τη Δομβραΐνα. Ιδρύθηκε το 1987, έχει προσδιορισμένα όρια, μέγεθος, σκοπό και χρήσεις γης (Ν. 4458/65 και Ν. 742/77) και αποτελεί την μοναδική θεσμοθετημένη ΒΙ.ΠΕ. του Νομού Βοιωτίας. Αρχικός φορέας ίδρυσης της ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης είναι η ΕΤΒΑ Α.Ε. και νυν φορέας διοίκησης και διαχείρισής της η Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης & Διοίκησης Βιομηχανικής Περιοχής Θίσβης Βοιωτίας (ΔΙΑ.ΒΙ.ΠΕ.ΘΙ.Β. ΑΕ) βάσει υπαγωγής της στο Ν. 2545/97 περί «Βιομηχανικών και Επιχειρηματικών Περιοχών», η οποία αποτελεί τον ειδικό διάδοχο της ΕΤΒΑ ΑΕ.

Στην ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης μπορούν να εγκατασταθούν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον δευτερογενή τομέα, γνωρίζοντας ότι λειτουργεί με βάση εγκεκριμένο κανονισμό, διαθέτει κοινόχρηστες εγκαταστάσεις και παρέχει στις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους κοινόχρηστες εξυπηρετήσεις, στο πλαίσιο εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και ειδικού πολεοδομικού κανονισμού. Το ποσοστό πληρότητας της ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης είναι 45%.⁷

Εκτός από τις επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα που αναφέραμε παραπάνω, στην ΒΙ.ΠΕ. Θίσβης μπορούν να εγκατασταθούν επίσης και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, με σκοπό την εξυπηρέτηση τόσο των εγκατεστημένων στην ΒΙ.ΠΕ. επιχειρήσεων όσο και των λοιπών επιχειρήσεων που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή.

2.6.3 Βιομηχανική Περιοχή Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας

Η περιοχή όπου χωροθετείται το εργοστάσιο της Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας (ΕΑΒ) στο Σχηματάρι Βοιωτίας θεωρείται σήμερα βιομηχανική περιοχή. Η ΕΑΒ ιδρύθηκε το 1975 με σκοπό να παρέχει στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις υπηρεσίες και προϊόντα για την υποστήριξη των πτητικών τους μέσων. Πλέον, μετά από 39 χρόνια λειτουργίας, η ΕΑΒ διαθέτει ισχυρή τεχνογνωσία και υποδομές και αποτελεί την μεγαλύτερη αεροναυπηγική και αμυντική εταιρία της χώρας, ενώ συγκαταλέγεται ανάμεσα στις πιο σημαντικές Βιομηχανίες Αεροναυπηγικής και Ηλεκτρονικών στον κόσμο.

2.6.4 Βιομηχανική Περιοχή Λαμίας

Η ΒΙ.ΠΕ. Λαμίας ιδρύθηκε το 1979 και έχει συνολική έκταση 1.625 στρέμματα. Οι υποδομές της περιλαμβάνουν: εσωτερικό οδικό δίκτυο, δίκτυο ύδρευσης, δίκτυο αποχέτευσης όμβριων και ακάθαρτων υδάτων, μονάδα καθαρισμού αποβλήτων, φυσικό αέριο, ηλεκτροφωτισμό κόμβου εισόδου, ηλεκτροδότηση και τηλεφωνοδότηση.

Στην ΒΙ.ΠΕ. είναι εγκατεστημένες 55 επιχειρήσεις, διαμορφώνοντας το ποσοστό πληρότητας στο 55%.⁸

2.6.5 Βιοτεχνικό Πάρκο Χαλκίδας

Το ΒΙΟ.ΠΑ της Χαλκίδας διαχειρίζεται η ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. Οι υποδομές του περιλαμβάνουν εσωτερικό οδικό δίκτυο, δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης όμβριων και ακάθαρτων υδάτων, ηλεκτροδότηση, τηλεφωνοδότηση και υπό κατασκευή Κέντρο Εξυπηρέτησης (Γραφείο Διοίκησης).

⁷ Αρχείο ΥΠΑΝ 2008

⁸ Αρχείο ΥΠΑΝ 2008

2.6.6 Βιοτεχνικό Πάρκο Άμφισσας

Το ΒΙΟ.ΠΑ. της Άμφισσας διαχειρίζεται η ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. Οι υποδομές του περιλαμβάνουν εσωτερικό οδικό δίκτυο, δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης όμβριων και ακάθαρτων υδάτων, ηλεκτροδότηση, και τηλεφωνοδότηση.

2.6.7 Επιχειρηματικό Πάρκο Μαντουδίου

Με κοινή Υπουργική Απόφαση εγκρίθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 2012 η δημιουργία του επιχειρηματικού πάρκου τύπου Α' Μαντουδίου (ΕΠ.ΠΑ. Μαντουδίου) στη θέση Φούρνοι Μαντουδίου Δήμου Μαντουδίου – Λίμνης – Αγ. Άννας της Περιφερειακής Ενότητας Εύβοιας. Ως εταιρεία ανάπτυξης του ΕΠ.ΠΑ. Μαντουδίου ορίστηκε η Βιομηχανική Περιοχή Βόρειας Εύβοιας Α.Ε.. Το ΕΠ.ΠΑ. Μαντουδίου θα περιλαμβάνει α) Ζώνη Υποδοχής Παραγωγικών Δραστηριοτήτων έκτασης 728,7 περίπου στρεμμάτων και β) Λιμενική Ζώνη έκτασης 20,1 περίπου στρεμμάτων. Οι προβλεπόμενες υποδομές του ΕΠ.ΠΑ. Μαντουδίου περιλαμβάνουν κτίρια διοίκησης και συναφών υποστηρικτικών λειτουργιών, οδικό δίκτυο, δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης αστικών λυμάτων, βιομηχανικών αποβλήτων και όμβριων, δίκτυα ηλεκτροδότησης και ηλεκτροφωτισμού, ευρυζωνικό δίκτυο, δίκτυο αγωγών μεταφοράς θαλάσσιου ύδατος κλπ.

3 Οι καινοτομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανήκει στις περιφέρειες της χώρας που κατέχουν ισχυρό παραγωγικό δυναμικό και μέσο επίπεδο ικανότητας καινοτομίας. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι η περιφέρεια θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες ώστε να αναπτύξει περεταίρω και να αξιοποιήσει το υπάρχον ερευνητικό και καινοτομικό κεφάλαιο που διαθέτει (ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές, τεχνογνωσία κλπ.) και να καταβάλει ουσιαστικότερη προσπάθεια στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020.

3.1 Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη

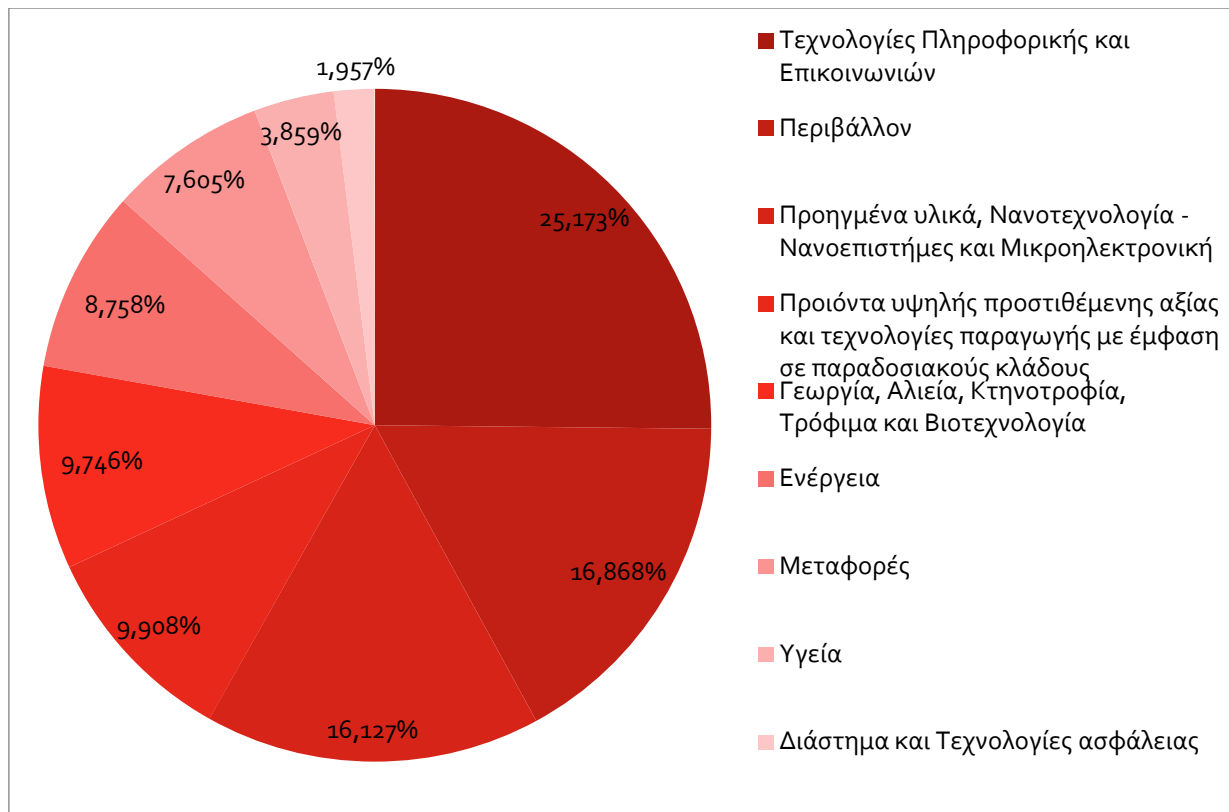
Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει πολύ χαμηλό επίπεδο δαπανών σε Ε&Α, τόσο σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας όσο και με αυτόν της ΕΕ27. Αναλυτικότερα, η Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας κατατάσσεται όγδοη μεταξύ των 13 διοικητικών περιφερειών της χώρας σε όρους δαπανών για Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η Περιφέρεια δαπάνησε το 2011 το 0,42% ή 42,11 εκ. € του περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου που ανέρχεται σε 0,67% ή 1,4 δις, όταν ο μέσος κοινοτικός όρος είναι 2,05% (Eurostat 2013).

Το 76,3% της ερευνητικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας διεξάγεται στις επιχειρήσεις (32,14 εκ. €), ενώ η αντίστοιχη αναλογία σε επίπεδο χώρας είναι 34,9%, γεγονός που φανερώνει την ισχυρή παρουσία και συμμετοχή των επιχειρήσεων. Εν αντιθέσει, οι πανεπιστημιακές δομές της Περιφέρειας παράγουν μόλις το 5,6% της ερευνητικής δραστηριότητας (2,35 εκ. €), σε αντιδιαστολή με το αντίστοιχο ποσοστό τόσο σε επίπεδο χώρας (40,22%) όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (23,5%). Τέλος, όσον αφορά τη συμμετοχή του δημόσιου τομέα της Περιφέρειας στις δαπάνες Ε&Α ανέρχεται στο 18,1% (7,57 εκ. €), ποσοστό χαμηλότερο από το μέσο εθνικό (24,9%) και υψηλότερο από το μέσο ευρωπαϊκό (12,5%).

Την περίοδο 2007-2013, 52 επιχειρήσεις και τέσσερις ερευνητικοί φορείς (Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Τ.Ε.Ι. Λαμίας, Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών) της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας συμμετείχαν σε 66 έργα έρευνας και καινοτομίας (με 74 συμμετοχές), συνολικού προϋπολογισμού 15.933.745€, με την ιδιωτική συμμετοχή να ανέρχεται στα 6.698.919€ και τη δημόσια χρηματοδότηση στα 9.234.826€. Εξ αυτών, το 84,9% διοχετεύθηκε στις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με το Σχήμα 6, το 25,2% της δημόσιας χρηματοδότησης των έργων αφορούσε σε εννέα έργα τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, το 16,9% σε επτά έργα για το περιβάλλον, το 16,1% σε εννέα έργα σχετικά με προηγμένα υλικά, νανοτεχνολογία – νανοεπιστήμες και μικροηλεκτρονική, το 9,9% σε 15 έργα που αφορούν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίες παραγωγής με έμφαση σε παραδοσιακούς κλάδους, το 9,7% σε 13 έργα συναφή με γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία, τρόφιμα και βιοτεχνολογία, το 8,8% σε πέντε έργα ενέργειας, 7,6% σε δύο έργα μεταφορών, το 3,9% σε πέντε έργα υγείας και το 2,0% σε ένα έργο σχετικά με το διάστημα και τις τεχνολογίες ασφάλειας.

Σχήμα 9: Θεματική κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης φορέων από την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας που συμμετέχουν σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΓΓΕΤ

Πηγή: ΟΠΣ – ΓΓΕΤ Εξαγωγή 13/07/2013

3.2 Αιτήσεις για χορήγηση Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας

Παρά τις προαναφερθείσες περιορισμένες δαπάνες της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για Ε&Α, η Περιφέρεια αιτήθηκε το 2009 6,619 άδειες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για ένα εκατομμύριο κατοίκους, σημειώνοντας καλύτερη επίδοση από το μέσο εθνικό όρο (6,177) σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Ωστόσο, σε σύγκριση με την ΕΕ27, η Περιφέρεια υστερεί σημαντικά, καθώς ο αντίστοιχος δείκτης ανέρχεται σε 109,2 άδειες για ένα εκατομμύριο κατοίκους.

3.3 Το ανθρώπινο δυναμικό στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

3.3.1 Το μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας συγκεντρώνεται το 4,3% του μαθητικού πληθυσμού της χώρας. Ο μαθητικός πληθυσμός αντιστοιχεί μόλις στο 16,7% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, αναλογία σημαντικά μικρότερη σε σχέση με αυτή της χώρας (19,3%).

Ειδικότερα, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει ένα πολύ υψηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση (15,5%), ενώ η διαχρονική εξέλιξη δείχνει ότι ΕΥΔΕΠ Στερεάς Ελλάδας

δύσκολα μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος του 9,7% που αποτελεί στόχο της χώρας στο ΕΠΜ για το 2020. Το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 11,4% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 12,8% (Eurostat 2012). Σε περιφερειακό επίπεδο, η επίδοση αυτή αποτελεί τη 5η χειρότερη. Σημειώνεται ότι τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης ανδρών και γυναικών κυμαίνονται σε παρόμοια επίπεδα (15% και 16% αντίστοιχα).

Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας συγκεντρώνει το 3% του των σπουδαστών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, ενώ το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σε σχέση με τη χώρα.

Αντίστοιχα, οι σπουδαστές στην περιφέρεια αποτελούν το 21,6% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας, με το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 30,5% (Eurostat 2012).

Αλλά και συνολικά, το μερίδιο των ατόμων με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Στερεά Ελλάδα αντιστοιχεί μόλις στο 17,2% της ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών, με το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 26,1% και στην ΕΕ27 σε 27,7% (Eurostat 2012). Θετικό στοιχείο αποτελεί ότι η περιφέρεια καταγράφει σημαντικό ρυθμό αύξησης του ποσοστού των ατόμων 25-64 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς σε σχέση με το 2005 το ποσοστό έχει αυξηθεί κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες.

Ιδιαίτερα αρνητικό ωστόσο είναι το γεγονός ότι η περιφέρεια απέχει σημαντικά τόσο από το μέσο όρο της ΕΕ27 όσο και από τον αντίστοιχο της χώρας σε όρους αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 30-34 ετών. Συγκεκριμένα, ο πληθυσμός ηλικίας 30-34 ετών της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ως ποσοστό του συνόλου του πληθυσμού της περιφέρειας της αντίστοιχης ηλικίας, ανέρχεται σε 20,3% απέχοντας σημαντικά από το στόχο του 40% της στρατηγικής της ΕΕ2020. Το ποσοστό αυτό υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με το σύνολο της χώρας, το οποίο ανέρχεται σε 30,9% αλλά και σε σχέση με το επίπεδο της ΕΕ27, το οποίο είναι μεγαλύτερο κατά 15,5 ποσοστιαίες μονάδες (35,8%). Σημειώνεται ότι η επίδοση των ανδρών ηλικίας 30-34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν διαφέρει σημαντικά σε σχέση με των γυναικών (20,1% έναντι 20,5% για τις γυναίκες).

Γενικά, **η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εξακολουθεί να στερείται ανθρώπινων πόρων υψηλής εξειδίκευσης.** Είναι χαρακτηριστικό ότι οι απόφοιτοι Δημοτικού κατέχουν το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας (33,9%), σε αντίθεση με τους κατόχους πτυχίου ανώτερης ή ανώτατης σχολής που αντιπροσωπεύουν μόλις το 16,3% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας.

Τέλος, **στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταγράφεται σημαντική υστέρηση συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου μάθησης,** καθώς μόλις το 1% των ενηλίκων (25-64 ετών) της περιφέρειας συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, όταν το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 2,9% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 9%. Συνακόλουθα, το ποσοστό των νέων που δεν εργάζονται ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης («άτομα NEET») ανέρχεται σε 38,8%. Ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 48,4% έναντι 29,5% για τους άνδρες. Το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας είναι 25,8% ενώ σε επίπεδο ΕΕ27 17%.

Πίνακας 6: Κατανομή εργατικού δυναμικού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και χώρας κατά επίπεδο εκπαίδευσης (2011)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ/ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	%	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥ ΜΕΝΟΙ	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ
Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακός τίτλος		1.099	0,2%	1.016	82	0
Πτυχίο Ανωτάτων Σχολών		36.684	7,8%	24.934	4.352	7.399
Πτυχίο Ανώτερης Τεχν. Επαγ. Εκπαίδευσης		40.113	8,5%	26.409	6.754	6.949
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης		134.338	28,5%	77.344	16.783	40.212
Απολυτήριο 3-ταξ Μέσης Εκπαίδευσης		71.062	15,1%	27.393	5.752	37.917
Απολυτήριο Δημοτικού		159.700	33,9%	45.038	7.625	107.037
Μερικές τάξεις Δημοτικού		11.746	2,5%	1.673	0	10.073
Δεν πήγε καθόλου σχολείο		16.634	3,5%	1.377	443	14.814
ΣΥΝΟΛΟ		471.375	100,0%	205.183	41.791	224.402
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ/ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ						
Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακός τίτλος		134.271	1,4%	111.253	11.948	11.070
Πτυχίο Ανωτάτων Σχολών		1.138.927	12,2%	770.584	100.729	267.615
Πτυχίο Ανώτερης Τεχν. Επαγ. Εκπαίδευσης		1.100.104	11,8%	719.687	168.581	211.836
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης		2.751.887	29,5%	1.366.587	293.318	1.091.982
Απολυτήριο 3-ταξ Μέσης Εκπαίδευσης		1.168.995	12,5%	446.177	96.851	625.967
Απολυτήριο Δημοτικού		2.500.577	26,8%	706.308	123.626	1.670.643
Μερικές τάξεις Δημοτικού		306.119	3,3%	15.657	5.199	285.264
Δεν πήγε καθόλου σχολείο		236.739	2,5%	20.083	10.570	206.086
ΣΥΝΟΛΟ		9.337.620	100,0%	4.156.336	810.821	4.370.463

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011 (Β' τρίμηνο)

3.3.2 Απασχόληση σε επιστήμη και τεχνολογία

Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταγράφει ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις αναφορικά με το ανθρώπινο δυναμικό σε θέσεις επιστήμης και τεχνολογίας. Ειδικότερα, αν και το ποσοστό των ανθρώπινων πόρων Επιστήμης και Τεχνολογίας (HRST) στην περιφέρεια αυξήθηκε από 19,2% του τοπικού εργατικού δυναμικού το 2008 σε 22,9 το 2012, εντούτοις η επίδοση αυτή υστερεί σημαντικά από τον εθνικό μέσο όρο (33,1%). Ως Ανθρώπινοι Πόροι Επιστήμης και Τεχνολογίας (HRST) νοούνται οι εργαζόμενοι με σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανεξάρτητα από τη θέση απασχόλησης καθώς και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται σε θέσεις εργασίας όπου συνήθως απαιτείται εκπαίδευση τέτοιου επιπέδου ανεξάρτητα από το πραγματικό επίπεδο της εκπαίδευσής τους.

Και τα δύο παραπάνω κριτήρια προσδιορισμού των ανθρώπινων πόρων της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας πληρούνται από το 11,3% του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας, ενώ σε επίπεδο χώρας το ποσοστό ανέρχεται στο 16,9% και στην ΕΕ27 στο 18,5%.

3.3.3 Προσωπικό στην Έρευνα και Ανάπτυξη

Σε άμεση συνάρτηση με τις προαναφερθείσες πολύ χαμηλές δαπάνες σε Ε&Α και τις χαμηλές καινοτομικές επιδόσεις, **η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αποτελεί τη 2^η περιφέρεια με το μικρότερο αριθμό ερευνητών και απασχολούμενων σε θέσεις έρευνας**, ενώ ως ποσοστό επί του συνολικού εργατικού δυναμικού και της συνολικής απασχόλησης υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με τον εθνικό και τον κοινοτικό μέσο όρο.

Ειδικότερα, στην περιφέρεια το συνολικό ερευνητικό προσωπικό ανήλθε το 2011⁹, σε 1.120 εργαζόμενους που αντιστοιχούν περίπου στο 0,6% του συνόλου των απασχολούμενων της Περιφέρειας όταν στο σύνολο της Ελλάδος το ερευνητικό προσωπικό αντιστοιχεί στο 1,72% των απασχολούμενων και σε επίπεδο Ευρώπης στο 1,83%. Η απόσταση από τον Ελληνικό και Ευρωπαϊκό μέσο όρο μειώνεται ωστόσο εάν δούμε το μερίδιο του προσωπικού Ε&Α στη συνολική απασχόληση στις επιχειρήσεις. Στη Στερεά Ελλάδα ανέρχεται στο 0,26% ενώ στην Ελλάδα στο 0,24% και στην Ε.Ε. στο 0,82%. Συνολικά το ερευνητικό προσωπικό που εργάζεται στις επιχειρήσεις ανέρχεται σε 514 εργαζόμενους που αντιστοιχούν στο 45,9% του ερευνητικού δυναμικού της Περιφέρειας, ποσοστό το οποίο είναι περίπου τρεις φορές μεγαλύτερο από τον εθνικό μέσο όρο. Το υπόλοιπο κατανέμεται ανάμεσα στην ανώτατη εκπαίδευση (22,5%) και στα ερευνητικά κέντρα της Περιφέρειας (30,9%) ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 65% για τα ΑΕΙ και 18,8% για τα ερευνητικά κέντρα. Η σημαντική διαφορά που παρατηρείται υπέρ των επιχειρήσεων οφείλεται στη συγκέντρωση μεγάλων παραγωγικών μονάδων στην Περιφέρεια με ερευνητική δραστηριότητα και συγχρόνως η μικρή παρουσία ΑΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων.

Αντίστοιχη κατανομή παρουσιάζουν και οι ερευνητές οι οποίοι ανήλθαν το 2011 σε 527. Οι ερευνητές στις επιχειρήσεις ανήλθαν μόνο σε 294, αντιπροσωπεύοντας το 55,8% των ερευνητών. Αντίστοιχα το ποσοστό αυτό στην ανώτατη εκπαίδευση ανήλθε στο 27,7% και στα ερευνητικά κέντρα στο 15,6%. Ο αριθμός των ερευνητών αντιστοιχεί στο 47,1% του συνολικού ερευνητικού προσωπικού. Το αντίστοιχο ποσοστό ανήλθε την ίδια χρονιά στην Ελλάδα και στην ΕΕ27 στο 64%. Η διαφορά αυτή αποτελεί και μία ένδειξη για την ύπαρξη χαμηλότερης επιστημονικής εξειδίκευσης και ερευνητικής εμπειρίας στις ερευνητικές ομάδες της Περιφέρειας σε σχέση με την Ελλάδα και την Ε.Ε.

3.4 Υποδομές Έρευνας και Καινοτομίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας υπήρχαν και λειτουργούσαν μέχρι πρότινος 3 κρατικά Α.Ε.Ι., εκ των οποίων ένα Πανεπιστήμιο (Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας) και δύο Α.Τ.Ε.Ι. (Λαμίας και Χαλκίδας). Ωστόσο, με προεδρικά διατάγματα που εκδόθηκαν στις 5 Ιουνίου 2013 αποφασίστηκε πρώτον η κατάργηση του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας (ΦΕΚ 134-1)¹⁰ και δεύτερον η συγχώνευση των Τ.Ε.Ι. Λαμίας και Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας σε **Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας** (ΦΕΚ 135-1).

⁹ Eurostat, τελευταία ενημέρωση 13/11/2013

¹⁰ Σύμφωνα με το ΦΕΚ 134/5-6-2013 το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας καταργείται. Το Τμήμα Πληροφορικής με εφαρμογές στην Βιοϊατρική εντάσσεται στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και το Τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης εντάσσεται στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Επίσης, στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται μια εκ των 10 ακαδημιών εμπορικού ναυτικού της Ελλάδας, η **Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Κύμης** (Α.Ε.Ν. Κύμης).

Στους Νομούς Βοιωτίας και Φθιώτιδας λειτουργούν **δύο Σταθμοί Γεωργικής Έρευνας του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας**.

Τέλος, στην περιφέρεια στεγάζεται το παράρτημα Θηβών της Ανώνυμης Εταιρείας Βιομηχανικής Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Εργαστηριακών Δοκιμών, Πιστοποίησης και Ποιότητας, **ΕΒΕΤΑΜ** (πρώην **ΕΚΕΠΥ**).

3.4.1 Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Στερεάς Ελλάδας

Το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Στερεάς Ελλάδας ιδρύθηκε το 2013¹¹ έπειτα από συγχώνευση των Τ.Ε.Ι. Λαμίας και Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας.

Το Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας έχει την έδρα του την Λαμία αλλά στεγάζει τμήματα του στην Άμφισσα, την Θήβα, το Καρπενήσι και την Χαλκίδα. Η συνολική έκταση στην οποία στεγάζονται οι υποδομές του Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται σε 269 στρέμματα (έπειτα από συγχώνευση των υποδομών των Τ.Ε.Ι. Λαμίας και Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας), μη συμπεριλαμβανομένης της έκτασης των υποδομών των τμημάτων σε Άμφισσα, Θήβα και Καρπενήσι. Εξ αυτών, 65 στρέμματα είναι στην Λαμία και 204 στρέμματα στην Χαλκίδα.

Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό

Λόγω έλλειψης προγενέστερων στοιχείων για το Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας στη συνέχεια παρατίθενται στατιστικά δεδομένα για το εκπαιδευτικό προσωπικό των Τ.Ε.Ι. Λαμίας και Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας για το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012.

Το Τ.Ε.Ι. Λαμίας κατά την προαναφερθείσα περίοδο διέθετε 204 μέλη Δ.Ε.Π. (συμπεριλαμβανομένων όσων ανήκουν αλλά και όσων δεν ανήκουν στα τμήματα του ΤΕΙ και διδάσκουν σε αυτά), εκ των οποίων 10 ήταν καθηγητές, 17 αναπληρωτές καθηγητές, 19 επίκουροι καθηγητές, 37 καθηγητές εφαρμογών, 3 καθηγητές ξένων γλωσσών, 1 καθηγητής φυσικής αγωγής, 17 επιστημονικοί συνεργάτες, 98 εργαστηριακοί συνεργάτες και 2 εκπαιδευτικοί ειδικών μαθημάτων.

Κατ' αντιστοιχία το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας διέθετε 256 μέλη Δ.Ε.Π. (συμπεριλαμβανομένων όσων ανήκουν αλλά και όσων δεν ανήκουν στα τμήματα του ΤΕΙ και διδάσκουν σε αυτά), εκ των οποίων 23 ήταν καθηγητές, 13 αναπληρωτές καθηγητές, 20 επίκουροι καθηγητές, 29 καθηγητές εφαρμογών, 4 καθηγητές ξένων γλωσσών, 1 καθηγητής φυσικής αγωγής, 77 επιστημονικοί συνεργάτες και 89 εργαστηριακοί συνεργάτες. Η κατανομή των μελών Δ.Ε.Π. (και των φοιτητών) στα τμήματα των Τ.Ε.Ι. παρουσιάζεται στους Πίνακες 1 και 2. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζεται εκτός των άλλων ο αριθμός των μελών Δ.Ε.Π. που θα στελεχώνουν το Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας κατά τμήμα, σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού.

¹¹ ΦΕΚ 135^Α/5-6-2013 (Π.Δ. 100)

Πίνακας 7 - Αριθμός μελών Δ.Ε.Π. και φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Λαμίας για το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012

Σχολή/Τμήματα	Μέλη Δ.Ε.Π.	Φοιτητές χειμερινών εξαμήνων	συνόλου Φοιτητές πέραν κανονικών εξαμήνων
Ανεξάρτητα τμήματα	61	761	1.049
Δασοπονίας & διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος (Καρπενήσι)	15	255	284
Εμπορίας & διαφήμισης (Άμφισσα)	43	506	765
Κέντρο ξένων γλωσσών & φυσικής αγωγής	3		
Τεχνολογικών εφαρμογών	55	1.756	1.970
Ηλεκτρολογίας	11	724	1.033
Πληροφορικής & τεχνολογίας υπολογιστών	44	1.032	937
Ηλεκτρονικής ¹²			
Επαγγελματιών υγείας & πρόνοιας	88	1.310	858
Νοσηλευτικής	55	861	448
Φυσικοθεραπείας	33	449	410
Σύνολο	204	3.827	3.877

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή και Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού

Πίνακας 8 - Αριθμός μελών Δ.Ε.Π. και φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας για το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012

Σχολή/Τμήματα	Μέλη Δ.Ε.Π.	Φοιτητές συνόλου χειμερινών εξαμήνων	Φοιτητές πέραν κανονικών εξαμήνων
Ανεξάρτητα τμήματα	24	687	257
Διοίκησης συστημάτων εφοδιασμού(Θήβα)	24	687	257
Τεχνολογικών εφαρμογών	163	3.437	3.831
Μηχανολογίας	45	1.130	1.493
Ηλεκτρολογίας	32	847	1.577
Αυτοματισμού	42	947	466
Τεχνολογίας αεροσκαφών	27	513	295
Θετικών επιστημών ¹³	17		
Διοίκησης και οικονομίας	69	3.216	2.997
Λογιστικής	31	1.812	1.600
Διοίκησης επιχειρήσεων	38	1.404	1.397
Σύνολο	256	7.340	7.085

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή και Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού

¹² Απουσιάζουν τα στοιχεία για το τμήμα Ηλεκτρονικής του ΤΕΙ Λαμίας.

¹³ Απουσιάζουν τα στοιχεία για τους φοιτητές του τμήματος Θετικών Επιστημών.

Σπουδές

Στο Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας είναι θεσμοθετημένα συνολικά 12 τμήματα που είναι κατανεμημένα στις εξής τέσσερις σχολές: Τεχνολογικών Εφαρμογών, Διοίκησης και Οικονομίας, Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας, Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής (βλ. Πίνακα 3).

Πίνακας 9: Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας

Σχολή/Τμήματα	Γεωγραφική διασπορά	Μέλη Δ.Ε.Π.	Αριθμός εισακτέων 2013-2014 ¹⁴
Τεχνολογικών εφαρμογών		95	750
Ηλεκτρολογίας	Λαμία	28	120
Μηχανικών πληροφορικής	Λαμία	25	150
Μηχανολογίας	Χαλκίδα	9	120
Ηλεκτρονικής	Λαμία	12	120
Αυτοματισμού	Χαλκίδα	12	120
Τεχνολογίας αεροσκαφών	Χαλκίδα	9	120
Οικονομίας και διοίκησης		18	430
Λογιστικής και χρηματοοικονομικής	Χαλκίδα	4	150
Διοίκησης συστημάτων εφοδιασμού	Θήβα	14	150
Διοίκησης τουριστικών και πολιτιστικών μονάδων	Άμφισσα	0	130
Τεχνολογίας γεωπονίας		12	120
Δασοπονίας και διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος	Καρπενήσι	12	120
Επαγγελματών υγείας και πρόνοιας		23	250
Νοσηλευτικής	Λαμία	11	150
Φυσικοθεραπείας	Λαμία	12	100
Σύνολο		148	1.550

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού

Ερευνητικές Επιδόσεις

Λόγω έλλειψης προγενέστερων στοιχείων για το Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας στη συνέχεια εξετάζεται η ερευνητική εξειδίκευση των Τ.Ε.Ι. Λαμίας και Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας και παρατίθενται στατιστικά δεδομένα για την παραγωγή των δημοσιεύσεων και αναφορών τους την περίοδο 2006-2010.

Η ερευνητική εξειδίκευση προκύπτει από τον αριθμό των δημοσιεύσεων και αναφορών στις επιστημονικές περιοχές δραστηριότητας των Τ.Ε.Ι.. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο Σχετικός Δείκτης Απήχησης, ο οποίος συγκρίνει την απήχηση μιας δημοσίευσης του εξεταζόμενου οργανισμού σε

¹⁴ Σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργού Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, κ. Κ. Αρβανιτόπουλο, στις 11-06-2013.

σχέση με την απήχηση που έχουν οι δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στην ίδια επιστημονική περιοχή.

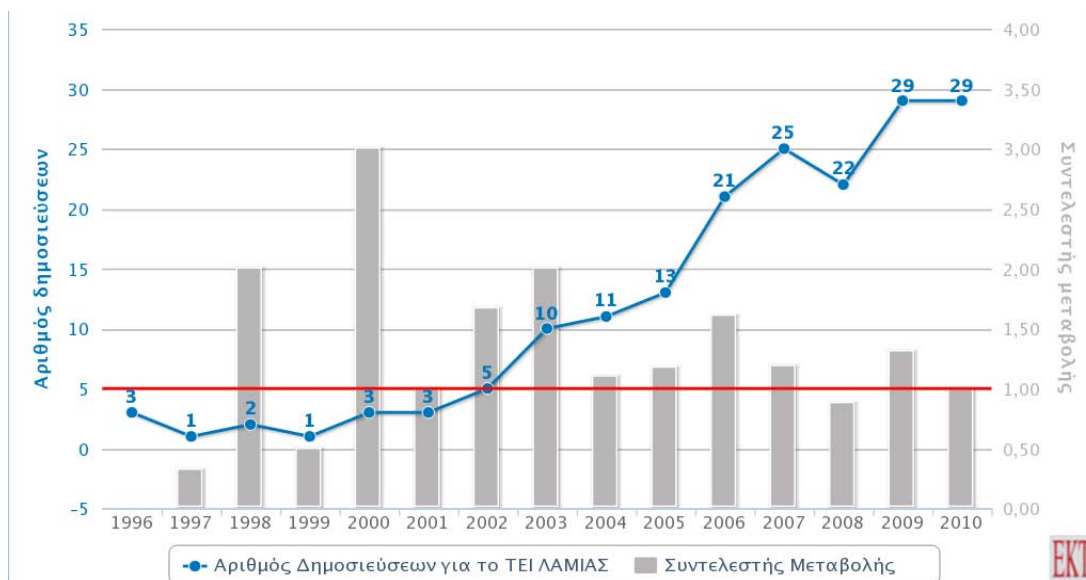
Τ.Ε.Ι. ΛΑΜΙΑΣ

Σύμφωνα με το Σχήμα 1, ο αριθμός των δημοσιεύσεων του Τ.Ε.Ι. Λαμίας ανά έτος έχει μια ανοδική τάση από το 1997 έως το 2010, όπου παρατηρούμε μια σταθεροποίηση, η οποία πιθανώς να εξηγείται ως μια επίπτωση της κρίσης που βιώνει η χώρα.

Συνολικά, το μερίδιο του Τ.Ε.Ι. Λαμίας στην συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 4,4% (126).

Όσον αφορά στην απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, για την ίδια περίοδο, το Τ.Ε.Ι. Λαμίας είχε μερίδιο 4,1% με 336 αναφορές, καταλαμβάνοντας έτσι την δέκατη θέση.

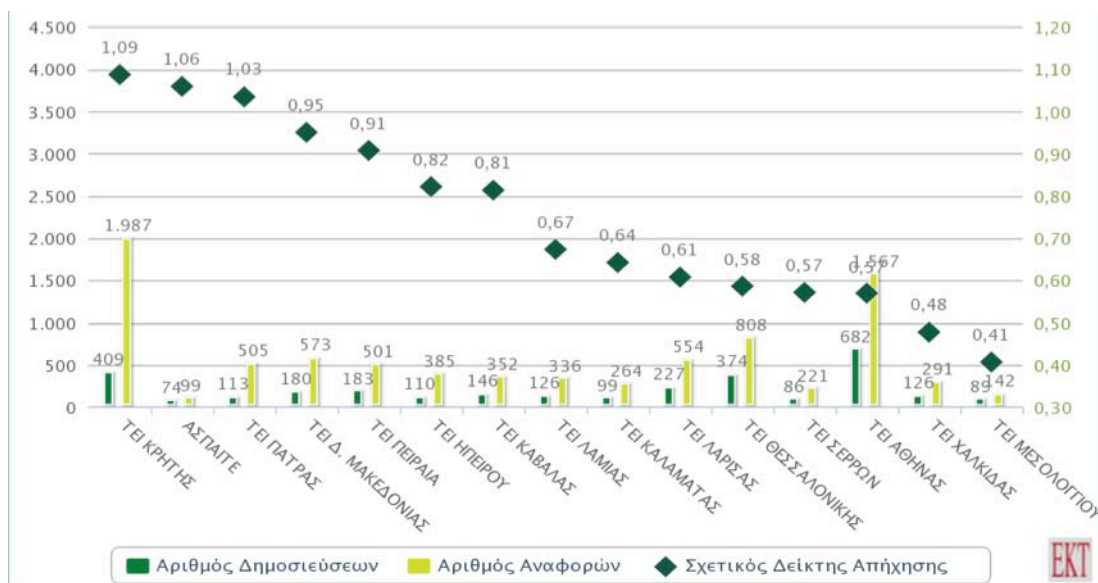
Σχήμα 10: Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Τ.Ε.Ι. Λαμίας, ανά έτος, για την περίοδο 1996-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

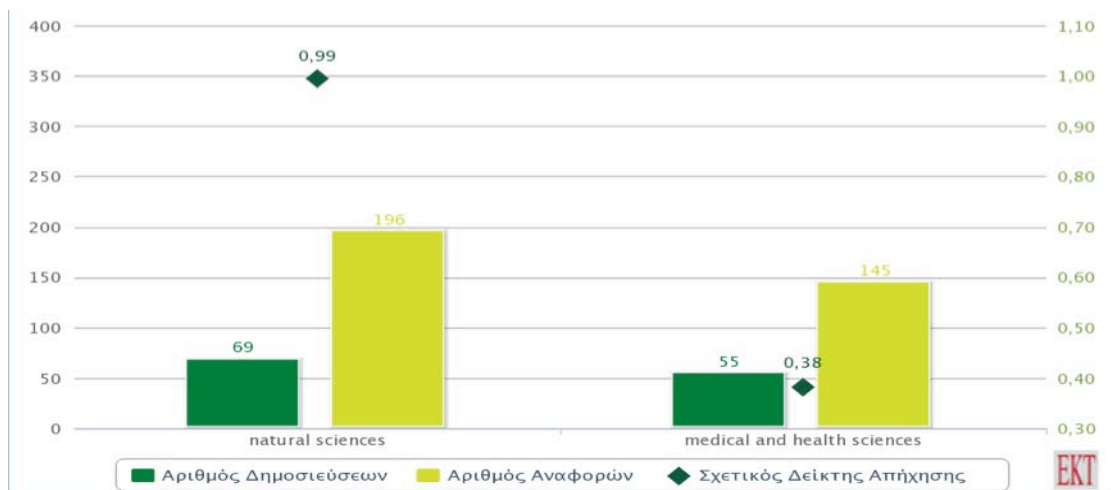
Χρησιμοποιώντας τον Σχετικό Δείκτη Απήχησης, το Τ.Ε.Ι. Λαμίας κατατάσσεται στην όγδοη θέση με δείκτη 0,67 (βλ. Σχήμα 11). Το γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του Τ.Ε.Ι. Λαμίας είναι μικρότερη αυτής του μέσου όρου των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 12, χαμηλή δεν είναι μόνο η συνολική απήχηση των δημοσιεύσεων του Τ.Ε.Ι. Λαμίας, αλλά και η απήχηση των δημοσιεύσεων του στα κύρια επιστημονικά πεδία.

Σχήμα 11: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Τ.Ε.Ι. σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Σχήμα 12: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων του, ανά κύριο επιστημονικό πεδίο, για το Τ.Ε.Ι. Λαμίας, σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στο ίδιο επιστημονικό πεδίο, για την πενταετία 2006-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Τ.Ε.Ι. ΧΑΛΚΙΔΑΣ

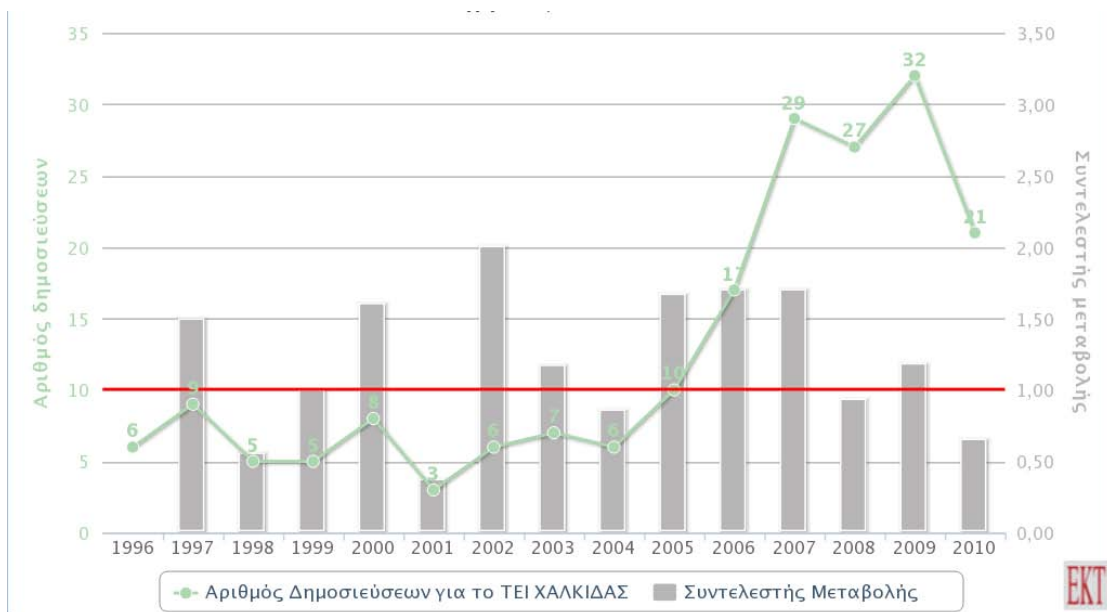
Όσον αφορά το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας, όπως φαίνεται στο Σχήμα 13 από το 2005 και μετά, παρατηρείται μια πιο συγκροτημένη προσπάθεια ερευνητικής ανάπτυξης, στο πλαίσιο της οποίας ο αριθμός των δημοσιεύσεων του Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας αυξάνει συνεχώς. Η ανοδική αυτή πορεία διακόπτεται όμως κατά την περίοδο της κρίσης και στη θέση παρατηρείται μια μεγάλη υποχώρηση.

Συνολικά, το μερίδιο του Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας στην συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010, όπως και του Τ.Ε.Ι. Λαμίας, στο 4,4% (126).

Όσον αφορά στην απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, για την ίδια περίοδο, το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας είχε μερίδιο 3,6% με 291 αναφορές, καταλαμβάνοντας έτσι την ενδέκατη θέση.

Χρησιμοποιώντας τον Σχετικό Δείκτη Απήχησης, το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας κατατάσσεται στην δέκατη τέταρτη (προτελευταία) θέση με δείκτη 0,48 (βλ. Σχήμα 11). Το γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας είναι μικρότερη αυτής του μέσου όρου των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

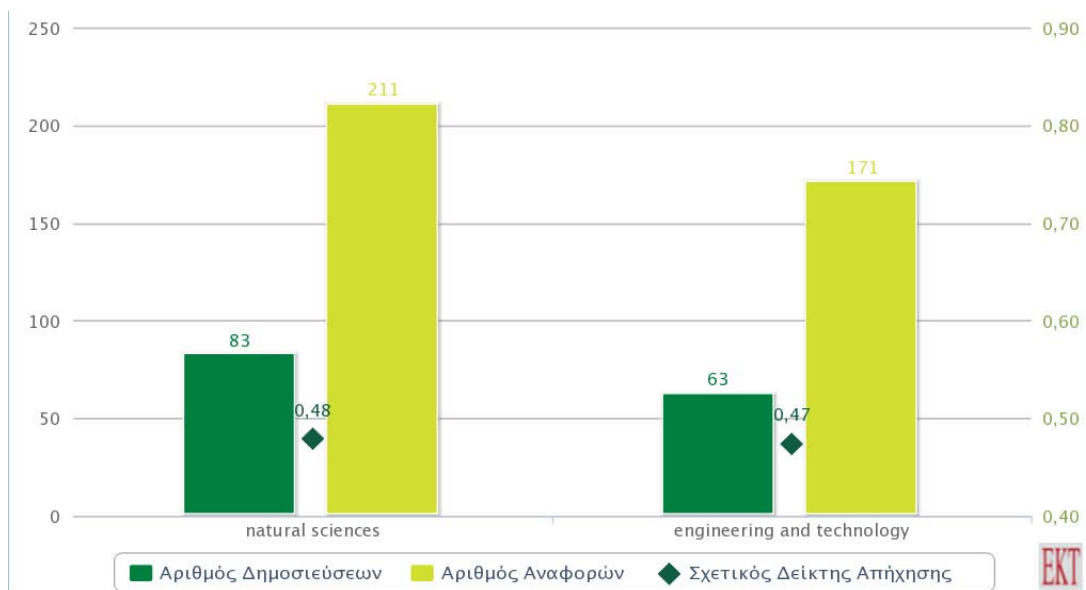
Σχήμα 13 - Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας, ανά έτος, για την περίοδο 1996-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Όπως φαίνεται στο Σχήμα 14, χαμηλή είναι επίσης και η απήχηση των δημοσιεύσεων του Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας στα κύρια επιστημονικά πεδία.

Σχήμα 14 - Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων του, ανά κύριο επιστημονικό πεδίο, για το Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας, σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στο ίδιο επιστημονικό πεδίο, για την πενταετία 2006-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

3.4.2 Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Κύμης (Α.Ε.Ν. Κύμης)

Η Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Κύμης ιδρύθηκε το 1955 και αποτελεί την 3^η κατά χρονολογική σειρά Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού της χώρας, μετά αυτών της Ύδρας και του Ασπρόπυργου. Η Α.Ε.Ν. Κύμης είναι αποκλειστικά σχολή πλοιάρχων και παρέχει στους σπουδαστές της την δυνατότητα εσωτερικής φοίτησης μέχρι την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Η Α.Ε.Ν. Κύμης διαθέτει εννέα μέλη Δ.Ε.Π., εκ των οποίων δύο ανήκουν στο τακτικό εκπαιδευτικό προσωπικό, δύο στο τακτικό ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό και πέντε στο εκπαιδευτικό προσωπικό με σύμβαση ορισμένου χρόνου. Από το προσωπικό αυτό, ένας είναι επίκουρος καθηγητής, ένας είναι καθηγητής εφαρμογών, δύο είναι καθηγητές ξένων γλωσσών, τρεις είναι επιστημονικοί συνεργάτες, ένας είναι εργαστηριακός συνεργάτης και ένας είναι εκπαιδευτικός ειδικών μαθημάτων.¹⁵

Όσον αφορά τους σπουδαστές, για την έναρξη της περιόδου 2011-2012, ανέρχονταν στους 123, με ποσοστό 89% άρρενες και 11% θήλεις.

¹⁵ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

3.4.3 Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας

Το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.) ιδρύθηκε το 1989 και συνιστά τον εθνικό φορέα για την αγροτική έρευνα και τεχνολογία στην Ελλάδα. Ως εκ τούτου, διεξάγει έρευνες και παράγει τεχνολογία και τεχνογνωσία που απαντά σε όλο το φάσμα του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα αγροτικής παραγωγής. Σκοπός του είναι, μέσω της τεχνογνωσίας, των υποδομών και του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει, να συνδράμει ενεργά στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων.

Σήμερα το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. διαθέτει 34 ερευνητικές μονάδες και 18 σταθμούς γεωργικής έρευνας, εκ των οποίων δύο βρίσκονται εντός της περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας, στους νομούς Βοιωτίας (Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Αλιάρτου Βοιωτίας) και Φθιώτιδας (Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Βαρδατών Φθιώτιδας).

Αν και στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας στεγάζονται μόνο δύο από τους σταθμούς γεωργικής έρευνας του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., το ίδρυμα μπορεί να παρέχει τις υπηρεσίες στην περιφέρεια, κινητοποιώντας τους απαραίτητους πόρους από άλλες ερευνητικές μονάδες και σταθμούς γεωργικής έρευνας. Για το λόγο αυτό, παρουσιάζεται εν συντομία η ερευνητική εξειδίκευση του ιδρύματος.

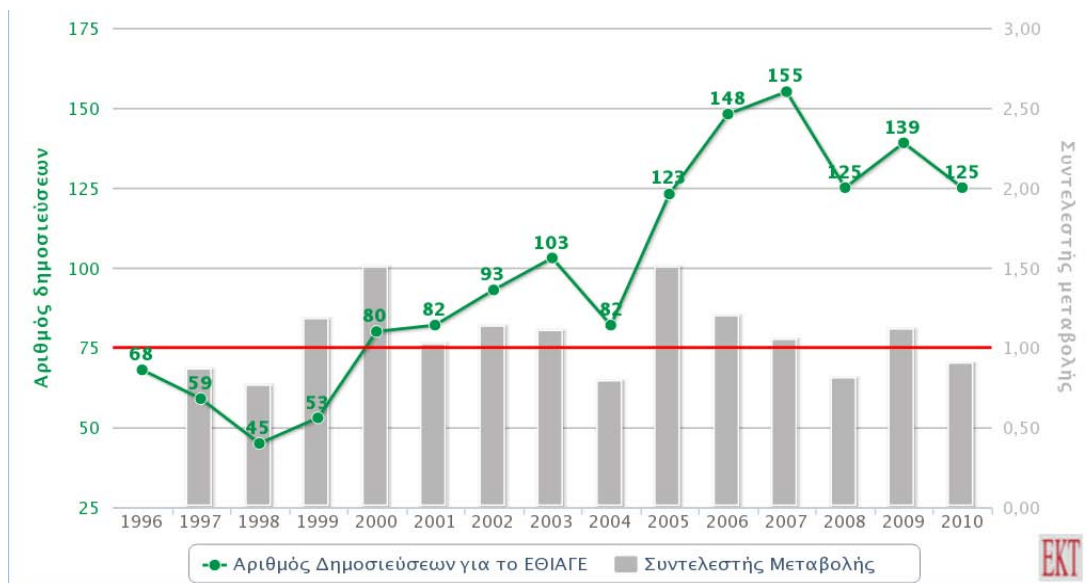
Όπως φαίνεται στο Σχήμα 6, ο αριθμός των δημοσιεύσεων του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. από το 1998 έως και το 2007 αύξανε συνεχώς, με μοναδική εξαίρεση το έτος 2004. Ωστόσο, από 2008 και μετά παρατηρείται μείωση του αριθμού των δημοσιεύσεων του ιδρύματος, πιθανόν ως αποτέλεσμα της κρίσης που βιώνει η χώρα.

Συνολικά, την περίοδο 2006-2010 το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. παρήγαγε 692 δημοσιεύσεις, καταλαμβάνοντας έτσι την πρώτη θέση μεταξύ των δημόσιων ερευνητικών φορέων που δεν υπάγονται στην ΓΓΕΤ.

Όσον αφορά στην απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, για την ίδια περίοδο, το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. κατατάσσεται δεύτερο, μετά την Ακαδημία Αθηνών, με 2.305 αναφορές.

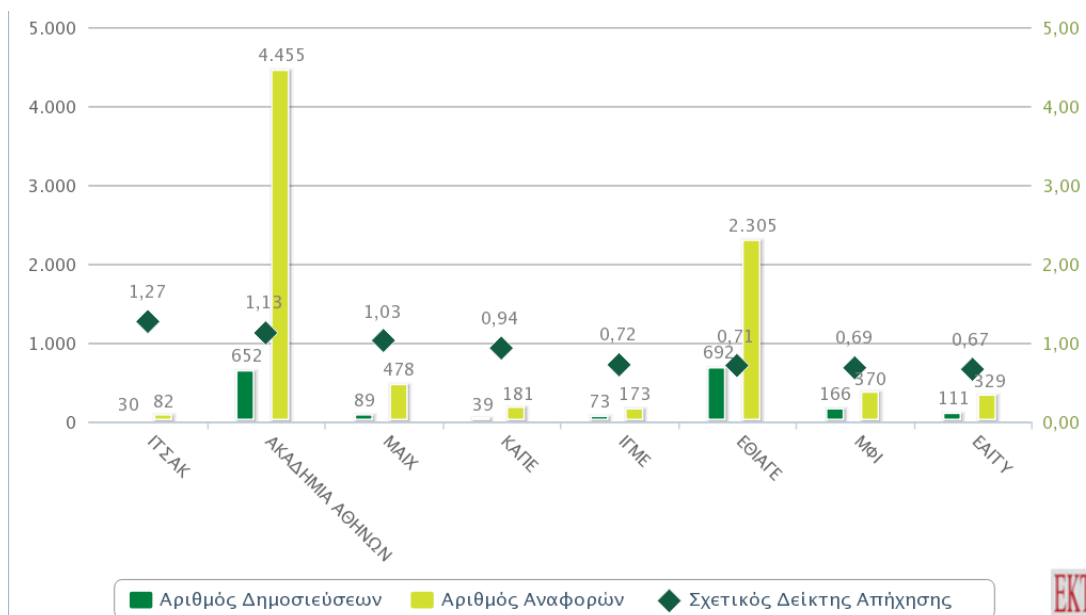
Χρησιμοποιώντας τον Σχετικό Δείκτη Απήχησης, το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. κατατάσσεται στην έκτη θέση με δείκτη 0,71 (βλ. Σχήμα 15). Το γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. είναι μικρότερη αυτής του μέσου όρου των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σχήμα 15 - Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, ανά έτος, για την περίοδο 1996-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

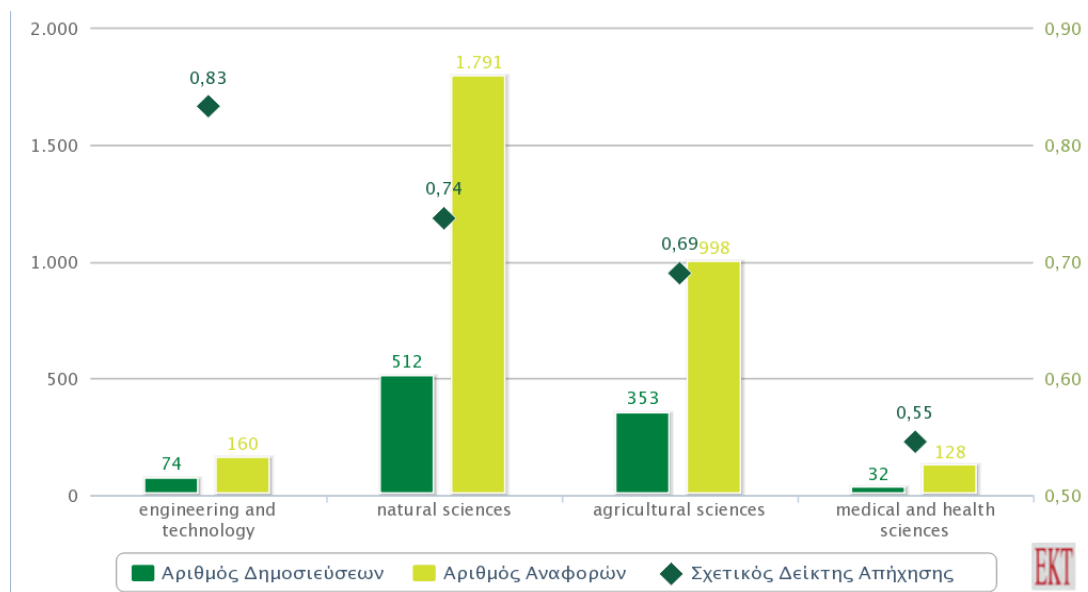
Σχήμα 16 - Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Δημόσιου Ερευνητικού Φορέα σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Όσον αφορά την απήχηση στα κύρια επιστημονικά πεδία για το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. ο δείκτης παραμένει και πάλι μικρότερος της μονάδας, όπως φαίνεται στο Σχήμα 17.

Σχήμα 17 - Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων, ανά κύριο επιστημονικό πεδίο, για το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στο ίδιο επιστημονικό πεδίο, για την πενταετία 2006-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Αν και η συνολική απήχηση δεν υψηλή, το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε έχει σημαντικές επιδόσεις σε επιμέρους επιστημονικές περιοχές, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 10.

Πίνακας 10 - Εξειδικευμένες θεματικές περιοχές στα κύρια επιστημονικά πεδία με σχετικό δείκτη απήχησης ≥ 1 , για το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., για την πενταετία 2006-2010

Επιστημονικό πεδίο	Κύρια Επιστημονική Περιοχή	Επιστημονική Περιοχή	Σχετικός Δείκτης Απήχησης	Αριθμός Δημοσιεύσεων
Natural Sciences	Biological Sciences	Biochemistry	1,06	18
		Insect Science	1,9	23
		Molecular Biology	1,11	8
	Earth and Related Environmental Sciences	Earth-Surface Processes	1,47	17
Engineering and Technology	Environmental Engineering	Environmental Engineering	1,05	13

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

3.4.4 Παράρτημα Θηβών EBETAM (πρώην ΕΚΕΠΥ)

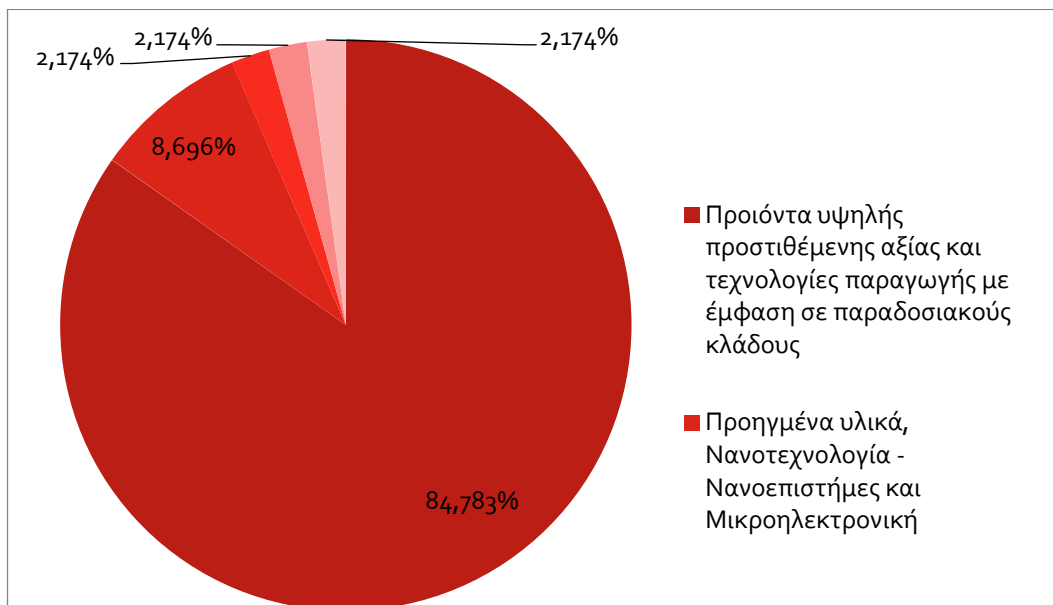
Η EBETAM Α.Ε. είναι αποτέλεσμα της συγχώνευσης (κατ' εφαρμογή των νόμων 4002/2011 και 4038/2012) των EBETAM Α.Ε. (Εταιρία Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης Μετάλλων), ΕΚΕΠΥ Α.Ε. (Εταιρία Τεχνολογικής Ανάπτυξης Κεραμικών και Πυρίμαχων) και ΕΤΑΚΕΙ Α.Ε. (Εταιρία Τεχνολογικής Ανάπτυξης Κλωστοϋφαντουργίας, Ένδυσης και Ινών). Και οι 3 αυτές εταιρίες ιδρύθηκαν την δεκαετία του 1980 και ως εκ τούτου διαθέτουν εμπειρία στον χώρο των υλικών. Πέρα από την συγχώνευση των παραπάνω εταιριών στην νέα ενοποιημένη EBETAM προσαρτήθηκαν τέσσερα εργαστήρια του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης (ΕΛΟΤ Α.Ε.), απορροφώντας παράλληλα τις υπηρεσίες πιστοποίησης και εργαστηριακών δοκιμών του ΕΛΟΤ. Στο πλαίσιο αυτό, η νέα EBETAM συνιστά το ελληνικό πολυκλαδικό, πολύ-τεχνολογικό κέντρο που ελέγχει και πιστοποιεί βιομηχανικά αλλά και καταναλωτικά προϊόντα, υλικά, εγκαταστάσεις και συστήματα διαχείρισης. Εκτός από τις δραστηριότητες ελέγχου και πιστοποίησης η EBETAM πραγματοποιεί εκτεταμένη και εφαρμοσμένη τεχνολογική έρευνα στους τομείς εξειδίκευσής της (μεταλλικά υλικά, τεχνικά και συμβατικά κεραμικά, πυρίμαχα υλικά, δομικά υλικά, επικαλύψεις θερμικού ψεκασμού, ίνες, οργανικά και εύκαμπτα υλικά, βιομηχανικά απόβλητα, περιβαλλοντικός έλεγχος και προστασία, μοντελοποίηση με χρήση πεπερασμένων στοιχείων) και συμβάλλει στην προώθηση της καινοτομίας και στην μεταφορά της τεχνολογίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η EBETAM έχει υλοποιήσει περισσότερα από 250 έργα εφαρμοσμένης έρευνας, τεχνολογίας και δικτύωσης και έχει περίπου 300 δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων. Επίσης, έχει συμμετάσχει σε έξι πατέντες, δύο εξ αυτών παγκόσμιες και έχει κερδίσει το 1^ο Πανελλήνιο Βραβείο Εφευρετών ΟΒΙ το 2008. Την περίοδο 2012-2015 η εταιρία υλοποιεί οκτώ εθνικά και 12 ευρωπαϊκά έργα που απαντούν και αυτά στην εφαρμοσμένη έρευνα, τεχνολογία και δικτύωση.

Το **Παράρτημα Θηβών** (πρώην ΕΚΕΠΥ) βρίσκεται στο 72ο χιλιόμετρο της Εθνικής Οδού Αθηνών Λαμίας, στη Ριτσώνα, σ' ένα ιδιόκτητο κτιριακό συγκρότημα (3.100 τμ) και στεγάζει τέσσερα εργαστήρια καθώς και ειδικούς χώρους για τις βιομηχανικές δοκιμές, αίθουσες συσκέψεων, διαλέξεων και βιβλιοθήκη. Στα εργαστήρια του Παραρτήματος (Τεχνικών Κεραμικών, Συμβατικών Κεραμικών και Πυρίμαχων, Δομικών Υλικών, Περιβαλλοντικών Μετρήσεων, Θερμικών Ψεκασμών, Χημικών Αναλύσεων, Μικροσκοπίας και Δομής, Τριβολογίας, Laser) γίνεται πληθώρα αναλύσεων και χαρακτηρισμών καθώς και πλήθος διεργασιών παρασκευής και κατεργασίας που αφορούν στο χώρο των κεραμικών και πυρίμαχων υλικών. Πέραν των προαναφερθεισών δραστηριοτήτων, το Παράρτημα Θηβών συνεισφέρει ενεργά στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία, διοργανώνοντας ημερίδες και σεμινάρια και διαθέτοντας τα εργαστήριά του για εκπόνηση διπλωματικών εργασιών και διδακτορικών διατριβών στο πλαίσιο δράσης ως εκπαιδευτικός φορέας.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η EBETAM ΑΕ συμμετείχε σε 10 έργα έρευνας και καινοτομίας που αφορούσαν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίες παραγωγής με έμφαση σε παραδοσιακούς κλάδους, προηγμένα υλικά, νανοτεχνολογία - νανοεπιστήμες και μικροηλεκτρονική, αλλά και την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία), του κλάδου των τροφίμων και της βιοτεχνολογίας. Την ίδια περίοδο, η ΕΚΕΠΥ ΑΕ συμμετείχε επίσης σε 10 έργα έρευνας και καινοτομίας που αφορούσαν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίες παραγωγής με έμφαση σε παραδοσιακούς κλάδους, προηγμένα υλικά, νανοτεχνολογία - νανοεπιστήμες και μικροηλεκτρονική, την ενέργεια και το περιβάλλον. Τέλος, η ΕΤΑΚΕΙ ΑΕ συμμετείχε σε 26 ερευνητικά και καινοτομικά έργα στο πεδίο

των προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίες παραγωγής με έμφαση σε παραδοσιακούς κλάδους. Όλα τα προαναφερθέντα έργα έλαβαν χώρα σε οκτώ από τις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας (βλ. Σχήμα 18).

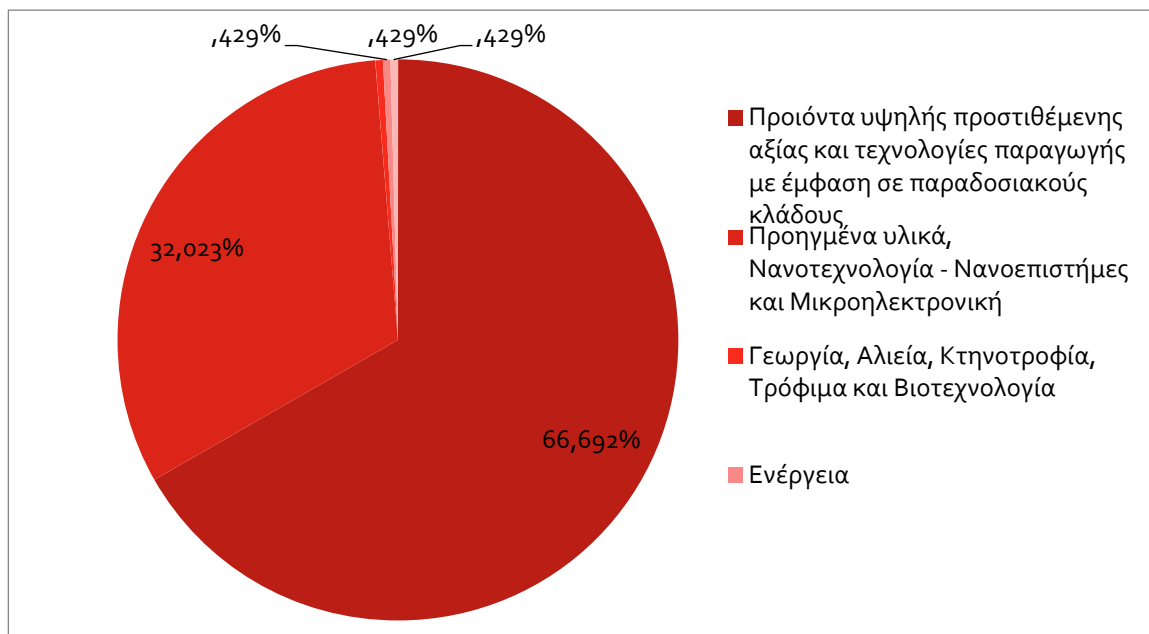
Σχήμα 18: Συμμετοχές ΕΒΕΤΑΜ σε έργα έρευνας και καινοτομίας

Πηγή: ΟΠΣ-ΓΓΕΤ Εξαγωγή: 13/07/2013

Το Σχήμα 18 παρουσιάζει την κατανομή του προϋπολογισμού στα προαναφερθέντα έργα. Όπως φαίνεται, η κατανομή του προϋπολογισμού ακολουθεί σε γενικές γραμμές την κατανομή των συμμετοχών στα έργα. Ωστόσο, παρατηρείται σημαντική αύξηση (υπερτριπλασιασμός) του ποσοστού του προϋπολογισμού σε σχέση με αυτό των συμμετοχών στον τομέα Προηγμένα υλικά, Νανοτεχνολογία - Νανοεπιστήμες και Μικροηλεκτρονική. Η αύξηση αυτή είναι δικαιολογημένη, αφενός λόγω της συγγένειας του κλάδου με τις δραστηριότητες των ΕΒΕΤΑΜ, ΕΚΕΠΥ και ΕΤΑΚΕΙ και αφετέρου λόγω της φύσης του κλάδου.

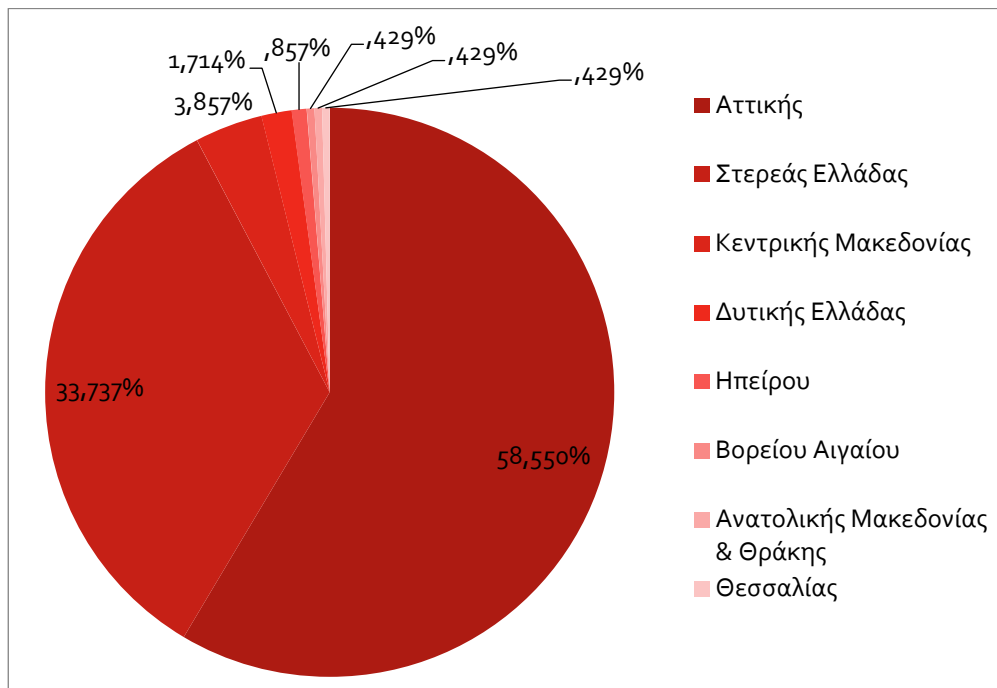
Σχήμα 19: Προϋπολογισμός έργων έρευνας και καινοτομίας

Πηγή: ΟΠΣ-ΓΓΕΤ Εξαγωγή: 13/07/2013

Τέλος, στο Σχήμα 19 απεικονίζεται ο προϋπολογισμός κάθε περιφέρειας στα έργα αυτά. Από τις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρα, οι ΕΒΕΤΑΜ, ΕΚΕΠΥ και ΕΤΑΚΕΙ συμμετείχαν, όπως προαναφέρθηκε, στην αντιμετώπιση ερευνητικών προβλημάτων σε οκτώ περιφέρειες. Η σημαντική διαφορά που εμφανίζει η περιφέρεια Αττικής σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες δικαιολογείται από το γεγονός ότι 20 από τα 46 συνολικά έργα στα οποία συμμετείχαν οι προαναφερθείσες εταιρίες αφορούσαν στη περιφέρεια Αττικής.

Σχήμα 20: Προϋπολογισμός ανά περιφέρεια

Πηγή: ΟΠΣ-ΓΓΕΤ Εξαγωγή: 13/07/2013

3.5 ΤΠΕ και Ευρυζωνικά Δίκτυα

Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων αποτελεί η ένταξη εργαλείων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έχει την δυναμική υποδομών και ανθρώπινων πόρων, ώστε να αποτελέσει πρότυπο λειτουργίας της Ψηφιακής Περιφέρειας και εμφανίζει αρκετά ικανοποιητικές επιδόσεις σε ΤΠΕ.

Σύμφωνα με την σχετική έρευνα του «Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα», με τίτλο «Ταυτότητα Χρηστών Internet στην Ελλάδα» (Μάρτιος 2010), η Στερεά Ελλάδα βρίσκεται στην 9η θέση σχετικά με το ποσοστό (36,2%) χρήσης Η/Υ και επίσης στην 9η θέση σχετικά με το ποσοστό (36,5%) χρήσης του Διαδικτύου. Εντούτοις είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η % μεταβολή χρήσης του Διαδικτύου την περίοδο 2005 - 2008 είναι 128% για τη Στερεά Ελλάδα. Σε επίπεδο νοικοκυριών, το ποσοστό κατ' οίκον σύνδεσης στο διαδίκτυο για την Περιφέρεια είναι 32,1% (7η θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας).

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έχει αξιοποιηθεί σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό η δυνατότητα χρήσης των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών. Σύμφωνα με τη σχετική έρευνα του «Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα», με τίτλο «Έρευνα για την ανάπτυξη & διείσδυση υπηρεσιών ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης Πολιτών & Επιχειρήσεων» (Σεπτέμβριος 2012), η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έχει την 1^η υψηλότερη διείσδυση με ποσοστό 61,7% στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που προσφέρουν οι δημόσιες υπηρεσίες σε πολίτες και επιχειρήσεις.

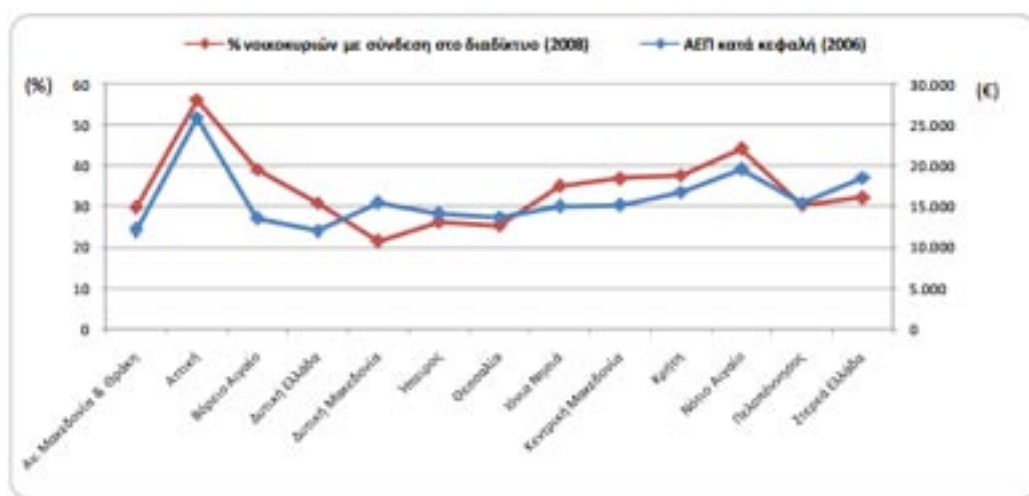
Πίνακας 11:Επιδόσεις σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
Χρήση Η/Υ (%)	39	42,4	31,3	29,6	31,4	41,6	39	36,2	33,6	57,3	41,7	45,4	44,6	2008
Χρήση διαδικτύου (%)	39,4	41,3	32,8	28,4	32,2	37	38,8	36,5	34,6	57	41,9	47,2	43,8	2008
Μεταβολή χρήσης του διαδικτύου (2005-2008) (%)	108	84	25	49	64	66	154	128	198	79	238	129	137	2008
Νοικοκυριά με πρόσβαση στο διαδίκτυο (%)	29,7	36,8	21,3	25,3	26,2	35	30,7	32,1	30,3	56	38,9	44,1	37,5	2008
Χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Δημόσιων Υπηρεσιών (%)	43,5	32,4	31,5	33,3	17,6	52,4	7,1	61,7	29,7	34,9	61,3	19,5	37,7	2011

Πηγή: Παρατηρητήριο Ψηφιακής Ελλάδας

Αναπαριστώντας γραφικά το ποσοστό των διασυνδεδεμένων νοικοκυριών σε σχέση με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κάθε Περιφέρειας, προκύπτει ότι υπάρχει άμεση συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών. Ως ήταν αναμενόμενο δηλαδή, το ποσοστό των νοικοκυριών που δαπανούν χρήματα για σύνδεση στο διαδίκτυο είναι ανάλογο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της Περιφέρειας στην οποία ανήκουν.

Σχήμα 21:Ποσοστό (%) διασυνδεδεμένων νοικοκυριών σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Πηγή: ΕΣΥΕ, www.statistics.gr

Από το γράφημα φαίνεται ότι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται στην τελευταία θέση όσον αφορά το ποσοστό των νοικοκυριών που είναι διασυνδεδεμένα, σε σχέση με το ΑΕΠ της Περιφέρειας.

Από την επεξεργασία των στοιχείων σχετικά με την περιφερειακή διάρθρωση της απασχόλησης στον τομέα ΤΠΕ (Πίνακας), η υψηλότερη συγκέντρωση απασχολούμενων καταγράφεται στην Περιφέρεια Αττικής (62,9%), καταγράφοντας ωστόσο ελαφρά πτώση σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό πέρυσι (66,21%). Η μείωση του ποσοστού των εργαζομένων στην Αττική φαίνεται πως αντισταθμίστηκε με σχεδόν ανάλογη αύξηση του ποσοστού των εργαζομένων στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας σε 17,38% από 13,36% το 2007. Παρόλα αυτά, η συγκέντρωση των απασχολούμενων του τομέα ΤΠΕ στην Αττική είναι σχεδόν διπλάσια της αντίστοιχης για το σύνολο των κλάδων (38%). Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βρισκόταν στην 8^η θέση με ποσοστό 2,05% το β' τρίμηνο του 2007 και στην 3^η θέση το α' τρίμηνο του 2008 με ποσοστό 3,09. Υπάρχει, δηλαδή, μια αύξηση του ποσοστού των εργαζομένων από το 2007 στο 2008 της τάξης του 1,04% στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Στην υπόλοιπη επικράτεια, τα ποσοστά των απασχολούμενων κυμαίνονται στις περιφέρειες μεταξύ 0,55% και 3,1%. Τα στοιχεία αυτά συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι ο τομέας ΤΠΕ αναπτύσσεται σχεδόν αποκλειστικά στην Αττική.

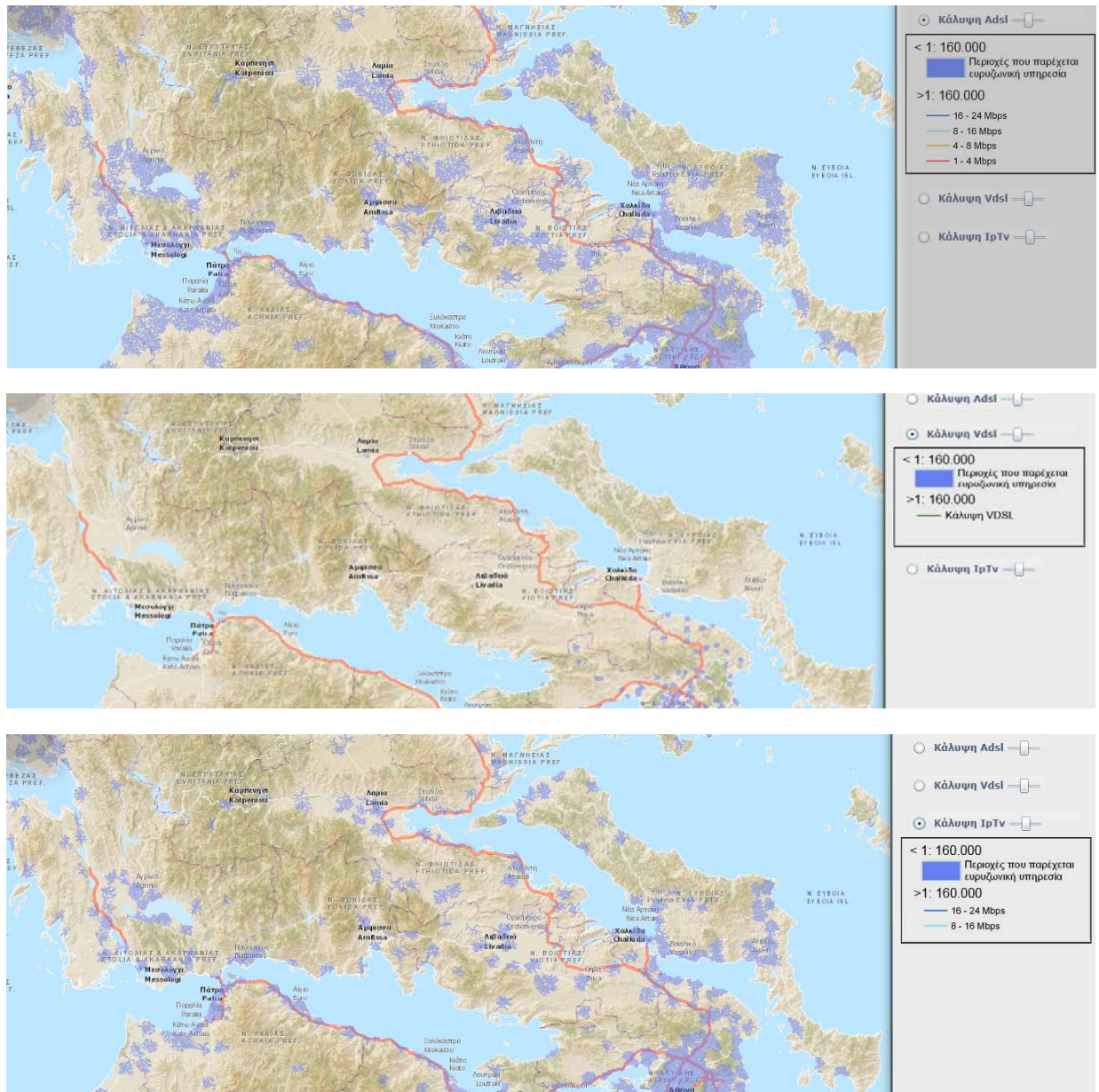
Πίνακας 12: Περιφερειακή διάρθρωση της απασχόλησης στον τομέα ΤΠΕ και στο σύνολο των κλάδων για τα έτη 2007-2008

	Σύνολο Κλάδων		ΤΠΕ	
Περιφέρεια	2007	2008	2007	2008
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	5,23%	5,21%	2,64%	2,10%
Κεντρική Μακεδονία	16,84%	16,89%	13,36%	17,38%
Δυτική Μακεδονία	2,35%	2,30%	0,53%	0,55%
Ήπειρος	2,91%	2,99%	1,43%	0,84%
Θεσσαλία	6,58%	6,58%	2,21%	2,09%
Ιόνια Νησιά	1,95%	1,89%	1,20%	0,56%
Δυτική Ελλάδα	6,18%	6,21%	3,08%	3,04%
Στερεά Ελλάδα	4,98%	4,91%	2,05%	3,09%
Αττική	37,16%	37,91%	66,21%	62,90%
Πελοπόννησος	5,60%	5,60%	3,01%	2,66%
Βόρειο Αιγαίο	1,60%	1,60%	1,03%	0,78%
Νότιο Αιγαίο	2,73%	2,47%	0,92%	1,10%
Κρήτη	5,90%	5,45%	2,34%	2,91%
Σύνολο	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΣΥΕ (Επεξεργασία στοιχείων)

Στη συνέχεια παρουσιάζονται η ευρυζωνική κάλυψη (ADSL και VDSL) και σχετικών υπηρεσιών όπως IP TV στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, με βάση τα στοιχεία της ΕΕΤΤ

Σχήμα 22: Κάλυψη ADSL, VDSL και IP TV στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας

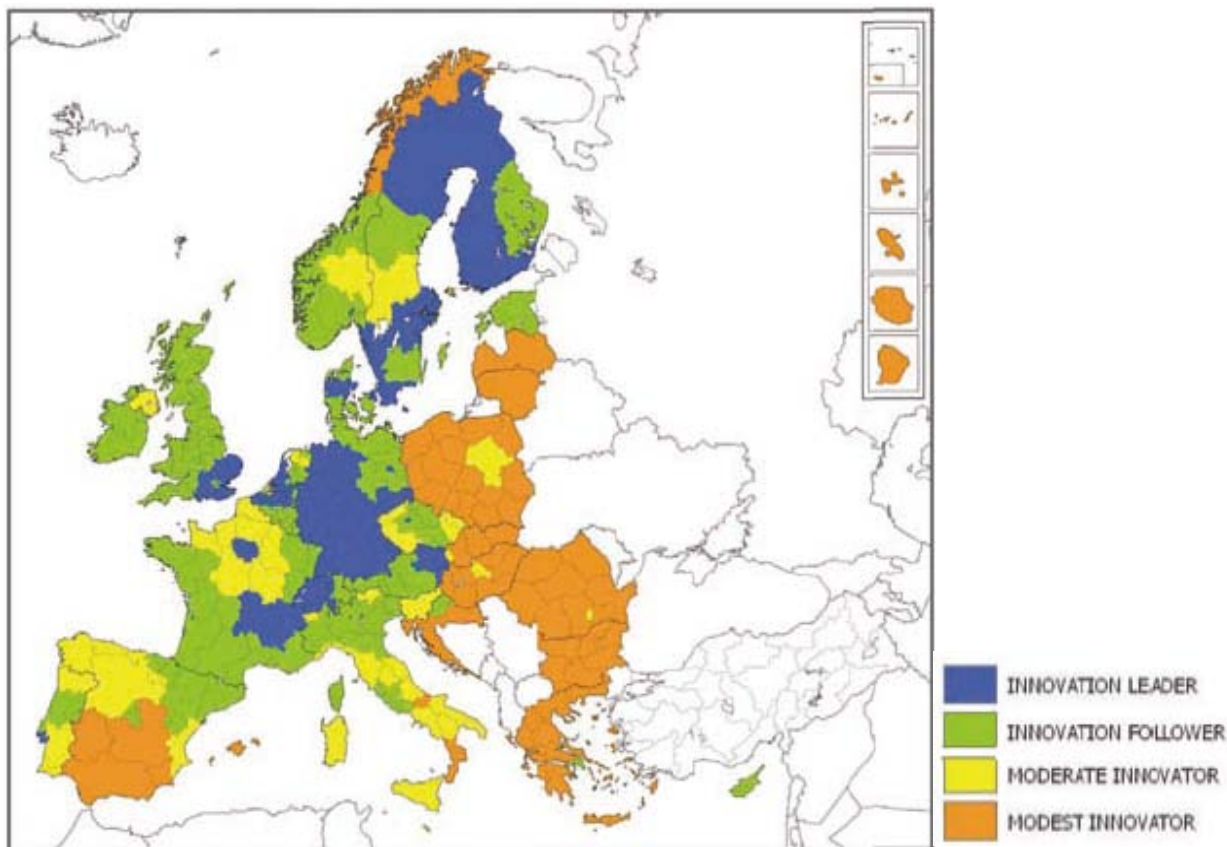

Πηγή: ΕΕΤΤ

3.6 Σύνοψη του καινοτομικού δυναμικού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Οι επιδόσεις που περιγράφηκαν στις προηγούμενες ενότητες κατατάσσουν την Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας στη τελευταία ομάδα των Modest Innovators σύμφωνα με το Regional Innovation Scoreboard (Σχήμα 23). Στην ομάδα αυτή ανήκουν όλες οι ελληνικές περιφέρειες εκτός της Αττικής.

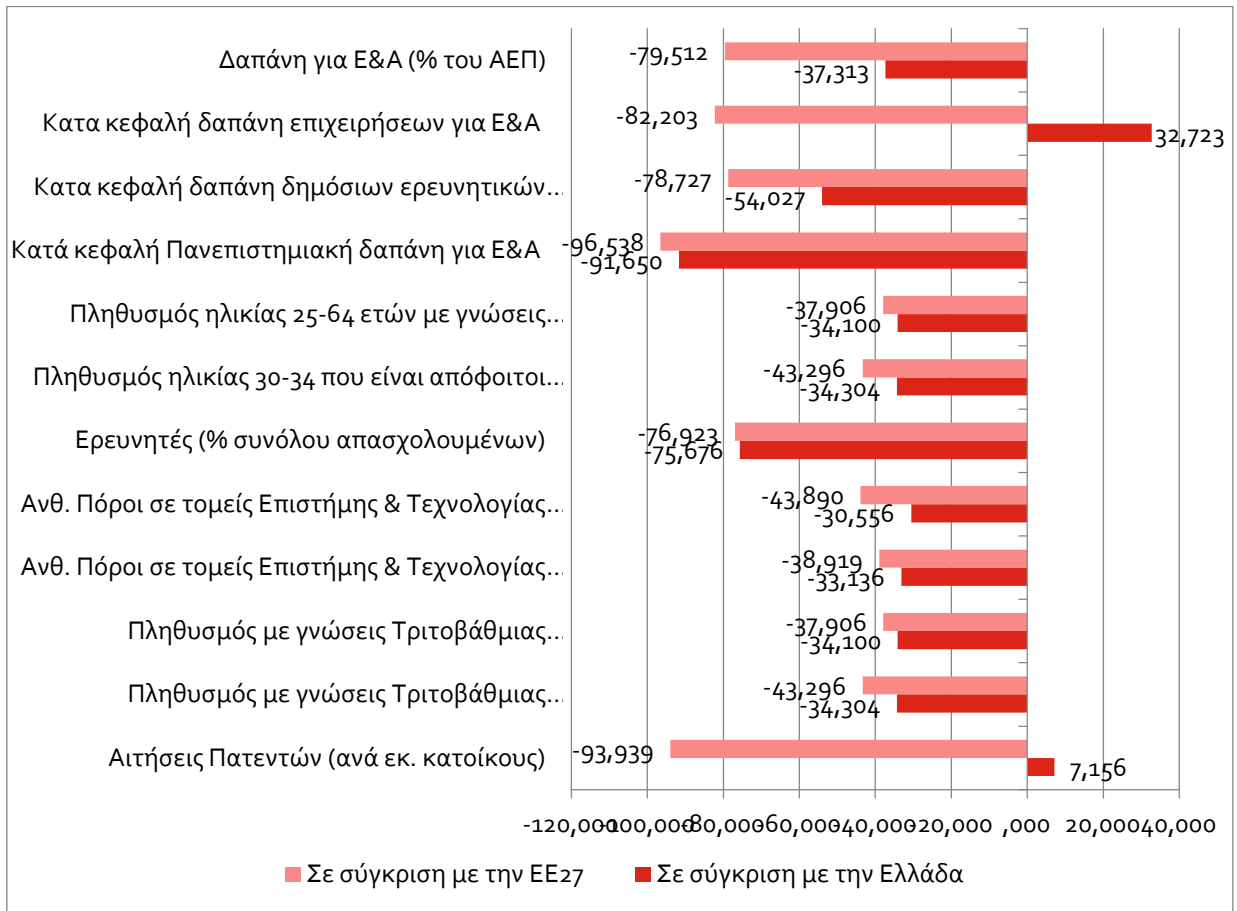
Σχήμα 23: Χάρτης κατάταξης περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους στη καινοτομία

Πηγή: Regional innovation Scoreboard 2012 –Figure 3

Το σχήμα και ο πίνακας που ακολουθούν αποτυπώνουν τις καινοτομικές επιδόσεις της περιφέρειας σε σχέση με το σύνολο της χώρας και της Ε.Ε.27. Η λογική παρουσίασης των συγκεκριμένων δεικτών αποτελεί μια αναδιατεταγμένη μορφή του μοντέλου μέτρησης της καινοτομίας στην Ε.Ε. από το Regional Innovation Scoreboard.

Σχήμα 24: Σύγκριση καινοτομικών επιδόσεων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 13: Συγκριτικοί δείκτες καινοτομικών επιδόσεων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

	Δείκτης	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	Συγκριτική περίοδος αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη	Δαπάνη για Ε&Α (% του ΑΕΠ)	2,05	0,67	0,4216	2011
	Συνολική Δαπάνη για Ε&Α (εκ.ευρώ)	259.123,386	1.391,156	42,109	2011
	Δαπάνη επιχειρήσεων για Ε&Α (εκ.ευρώ)	163.601,268	485,863	32,141	2011
	Δαπάνη Δημόσιων Ερευνητικών Κέντρων για Ε&Α (εκ.ευρώ)	32.304,117	331,727	7,572	2011
	Πανεπιστημιακή δαπάνη για Ε&Α (εκ.ευρώ)	60.894,343	559,528	2,345	2011
Πληθυσμός με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	Μαθητικός Πληθυσμός	108.304.870	2.178.295	93.185	2011
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6)	20.129.248	660.741	21.126	2011
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού)	18,6	30,3	22,7	2011
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας)	100,0	100,0	3,2	2011
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού πληθυσμού 20-24 ετών)	63,8	108,8	68,9	2011
	Μαθητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) (% επί του συνολικού πληθυσμού)	21,6	19,3	16,8	2011
	Πληθυσμός ηλικίας 25-64 ετών με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% επί του συνολικού πληθυσμού 25-64 ετών)	27,7	26,1	17,2	2012
	Πληθυσμός ηλικίας 30-34 που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% επί του συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	35,8	30,9	20,3	2012
Προσωπικό στην Έρευνα και Ανάπτυξη	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (σύνολο)	3.965.186	70.229	1.120	2011
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (γυναίκες)	1.377.890	29.879	354	2011
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Επιχειρήσεων	1.767.566	9.984	514	2011
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Δημόσιων Ερευνητικών Κέντρων	441.364	13.260	346	2011
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	1.718.789	46.348	252	2011
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (% εργατικού δυναμικού)	1,66	1,41	0,46	2011
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (% συνόλου απασχολούμενων)	1,83	1,72	0,57	2011
	Ερευνητές (σύνολο)	2.533.892	45.239	527	2011
	Ερευνητές (γυναίκες)	839.040	16.609	141	2011

	Δείκτης	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	Συγκριτική περίοδος αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
	Ερευνητές σε επιχειρήσεις	930.042	5.858	294	2011
	Ερευνητές στο δημόσιο τομέα	251.982	6.094	82	2011
	Ερευνητές στην ανώτατη εκπαίδευση	1.325.631	32.842	146	2011
	Ερευνητές (% εργατικού δυναμικού)	1,06	0,91	0,22	2011
	Ερευνητές (% συνόλου απασχολουμένων)	1,17	1,11	0,27	2011
Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (χιλ.)	111.660	1.917	64	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% συνολικού πληθυσμού)	29,6	23,1	15,6	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% εργατικού δυναμικού)	40,1	32,4	22,5	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (χιλ.) (Core Indic.)	44,306	837	27	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% συνολικού πληθυσμού) - (Core Indic.)	11,7	10,1	6,6	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% εργατικού δυναμικού) - (Core Indic.)	18,5	16,9	11,3	2011
Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% συνολικού πληθυσμού 25-64 ετών)	27,7	26,1	17,2	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	35,8	30,9	20,3	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (άνδρες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	31,6	27,6	20,1	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (γυναίκες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	40	34,2	20,5	2012
	Σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	20.129.248	660.741	21.126	2011
Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας	Αιτήσεις Πατεντών (ανά εκ. κατοίκους)	109,2	6,177	6,619	2009

Πηγή: Eurostat

4 SWOT Ανάλυση

Στο παρόν κεφάλαιο συνοψίζονται τα κύρια συμπεράσματα από την ανάλυση της οικονομίας και του καινοτομικού δυναμικού της Περιφέρειας της Στερ'ας Ελλάδας και αναδεικνύονται τα βασικά σημεία της ανάλυσης SWOT.

4.1 Οικονομική εξειδίκευση και Καινοτομικό δυναμικό της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Η Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας είναι σήμερα η πέμπτη σε κατά κεφαλή εισόδημα περιφέρεια της Ελλάδας έχοντας υποχωρήσει κατά μία θέση ανάμεσα στις ελληνικές περιφέρειες εξαιτίας της κρίσης.

Η Περιφέρεια παρουσιάζει έναν έντονο αναπτυξιακό δυϊσμό καθώς το 87% του περιφερειακού εισοδήματος παράγεται σε τρεις Περιφερειακές Ενότητες (Βοιωτία, Εύβοια και Φθιώτιδα) ενώ οι υπόλοιπες δύο (Φωκίδα και Ευρυτανία) συγκεντρώνουν μόνο το 15%. Σημαντικοί παράγοντες της ανισοκατανομής του εισοδήματος είναι:

- ▲ η χωρική συγκέντρωση της μεταποίησης κυρίως κατά μήκος της εθνικής οδού και με φθίνουσα σειρά σε σχέση με την Αθήνα, παρουσιάζοντας τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στον άξονα Χαλκίδας – Θήβας,
- ▲ η χωρική συγκέντρωση πλούσιων κοιτασμάτων μετάλλου, και
- ▲ η ύπαρξη ορεινών περιοχών με προβλήματα προσβασιμότητας και σχετικά περιορισμένο εύρος αναπτυξιακών επιλογών.

Η γειτνίαση με την Αθήνα αποτέλεσε συγχρόνως ευκαιρία και απειλή για την Περιφέρεια. Αφενός, προσέλκυσε τις παραγωγικές μονάδες σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων που εδρεύουν στην περιοχή της Αττικής και συνέβαλε στην αύξηση της τοπικής απασχόλησης. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι η παραμονή των διοικήσεων και των στελεχών των σημαντικότερων επιχειρήσεων στην Αττική αποστασιοποιούν τις επιχειρήσεις από τις εξελίξεις στην Περιφέρεια και περιορίζουν τις δυνατότητες ενεργητικής υποστήριξης τους μέσα από το σχεδιασμό πολιτικών. Αφετέρου διόγκωσε τεχνητά τα οικονομικά μεγέθη της Περιφέρειας στερώντας της πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και **δημιούργησε σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις** εξαιτίας του άναρχου τρόπου με τον οποίο συγκεντρώθηκε η βιομηχανία στην περιοχή και **την απουσία σοβαρών υποδομών υποδοχής και εγκατάστασης. Η συνεχής περιβαλλοντική επιδείνωση θέτει σε κίνδυνο δραστηριότητες που βασίζονται στην ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος, όπως η γεωργία και ο τουρισμός, και υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής και την υγεία του πληθυσμού.**

Επομένως, η εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης στις περιοχές βιομηχανικής συγκέντρωσης και η παραπέρα προσέλκυση επενδύσεων απαιτεί πρωτοβουλίες οι οποίες **θα περιορίσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της βιομηχανικής δραστηριότητας και θα αυξήσουν τη φέρουσα ικανότητα των βιομηχανικών περιοχών.**

Ο τριτογενής παραμένει ο μεγαλύτερος οικονομικός τομέας, αλλά η εξάρτηση της οικονομίας της Περιφέρειας από αυτόν είναι πολύ μικρότερη συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες και το σύνολο της χώρας. Αντίθετα, η μεταποίηση και ο πρωτογενής τομέας είναι περισσότερο ανεπτυγμένοι. Η συγκέντρωση δε του δευτερογενή τομέα είναι μεγαλύτερη και από το σύνολο της ΕΕ27. Με βάση τη συγκέντρωση της απασχόλησης και σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η περιφέρεια εμφανίζει εξειδίκευση **στα βασικά μέταλλα, στη γεωργία και κτηνοτροφία, στην αλιεία και στις υδατοκαλλιέργειες, στον τουρισμό, στις πλωτές μεταφορές, στο εμπόριο και στις κατασκευές** οι οποίες όμως υποχώρησαν σημαντικά εξαιτίας της κρίσης. Τα τρόφιμα-ποτά αποτελούν επίσης το δεύτερο μεγαλύτερο κλάδο της μεταποίησης με ισχυρές, υφιστάμενες και εν δυνάμει, διασυνδέσεις με τη γεωργία-κτηνοτροφία και τον τουρισμό.

Στη γεωργία, την κτηνοτροφία και τη σχετιζόμενη μεταποίηση (τρόφιμα-ποτά) η Περιφέρεια προσφέρει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα. **Η μακρά αγροτική παράδοση και η ύπαρξη μεγάλου αριθμού προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αρκετά από τα οποία (13) έχουν χαρακτηριστεί ως ΠΟΠ, συμβάλουν στη δημιουργία ενός καλλιεργητικού οικοσυστήματος το οποίο μπορεί να παραγάγει υψηλής ποιότητας αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.** Παράλληλα οι σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες όπως η υψηλή εξάρτηση από επιδοτούμενες και εντατικής μορφής καλλιέργειες, ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και εκπαίδευσης των αγροτών, τα φαινόμενα περιβαλλοντικής επιβάρυνσης, και η προβληματική πρόσβαση στα δίκτυα διανομής, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην ορθή και αποδοτική διαχείριση του τομέα, με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος παραγωγής και την απουσία οικονομιών κλίμακας. Η αντιμετώπιση των παραπάνω διαρθρωτικών προβλημάτων **απαιτούν τη χρήση σύγχρονων καλλιεργητικών και μεταποιητικών τεχνικών οι οποίες σέβονται την παράδοση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τοπικών προϊόντων,** τα οποία άλλωστε αποτελούν και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της τοπικής παραγωγής. **Επίσης η μεγαλύτερη διασύνδεση της γεωργίας και κτηνοτροφίας με τη βιομηχανία των τροφίμων-ποτών προσφέρει ευκαιρίες αύξησης της προστιθέμενης αξίας** η οποία επιτυγχάνεται με την τυποποίηση και τη μεταποίηση των προϊόντων.

Ο τουρισμός αποτελεί δυναμικό κλάδο με σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης, καθώς το σημαντικό φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο της Περιφέρειας προσφέρει ευκαιρίες διαφοροποίησης με την **ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού όπως ο χειμερινός τουρισμός και ο τουρισμός περιπέτειας, αγροτουρισμός και οικοτουρισμός, ο αθλητικός, ο περιπατητικός, ο θρησκευτικός, ο πολιτιστικός, και ο θαλάσσιος τουρισμός.** Μια ιδιαίτερη μορφή τουρισμού στην οποία η Στερεά Ελλάδα μπορεί να αναδειχθεί σε εθνικό αλλά και διεθνή παίκτη είναι ο **ιαματικός τουρισμός και ο τουρισμός αναζωογόνησης,** καθώς η Περιφέρεια διαθέτει μοναδικό απόθεμα ιαματικών υδάτων. **Προϋπόθεση όμως είναι η διευκόλυνση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην αξιοποίηση των κρατικά ελεγχόμενων πηγών.**

Επίσης **η ανάπτυξη συνεργιών με την αγροδιατροφή αποτελεί σημαντική πρόκληση.** Αφενός ο τουρισμός πολλαπλασιάζει την τοπική αγορά και προσφέρει το σημαντικότερο δίκτυο προβολής των τοπικών προϊόντων και αφετέρου η τοπική παραγωγή και μεταποίηση συμβάλει στην ανάπτυξη του τοπικού μύθου και της ταυτότητας κάθε Περιφερειακής Ενότητας, στοιχεία τα οποία διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στις σύγχρονες στρατηγικές ανάπτυξης του τουρισμού εμπειρίας.

Στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας η Στερεά Ελλάδα είναι ο σημαντικότερος εθνικός πρωταγωνιστής με σημαντική συμβολή στις εξαγωγές του κλάδου. Ο περιορισμός της δραστηριότητας (όπως συμβαίνει εξάλλου και σε εθνικό επίπεδο) σε δύο κυρίως ψάρια, το λαβράκι και την τσιπούρα, τα οποία δεν επιδέχονται μεταποίησης, περιορίζει την Περιφέρεια σε μια αγορά προϊόντων μικρής προστιθέμενης αξίας στην οποία το κόστος παραγωγής αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα. Στην αγορά αυτή αναδυόμενος παίκτης είναι η Τουρκία η οποία κατάφερε να ξεπεράσει σε παραγωγή της χώρα μας προσφέροντας χαμηλότερες τιμές. **Η είσοδος της Περιφέρειας σε νέα είδη τα οποία επιτρέπουν την επεξεργασία (π.χ. παραγωγή φιλέτου) αποτελεί σημαντική στρατηγική πρόκληση. Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός για την αύξηση της παραγωγικότητας και οι επιλογές κατάλληλων τροφών και μεθόδων πάχυνσης αποτελούν επίσης σημαντικές προκλήσεις** τις οποίες οι τοπικές επιχειρήσεις έχουν το μέγεθος και το τεχνολογικό υπόβαθρο να τις αντιμετωπίσουν μέσα από κατάλληλες συνεργασίες και την ανάπτυξη καινοτομιών.

Μία από τις σημαντικότερες βιομηχανικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην Περιφέρεια είναι οι δραστηριότητες γύρω από το βωξίτη-αλουμίνιο, χάλυβα και χαλκό και περιλαμβάνουν δραστηριότητες από την εξόρυξη (για την αλυσίδα αξίας του αλουμινίου) έως την παραγωγή τελικών μεταλλικών προϊόντων, εξαρτημάτων και μηχανημάτων. Ανάμεσα στα διάφορα τμήματα των αλυσίδων το σημαντικότερο από την άποψη του μεγέθους είναι η παραγωγή των βασικών μετάλλων (στην περίπτωση του αλουμινίου) και των μεταλλικών προϊόντων από αλουμίνιο, χαλκό και χάλυβα. Αντίθετα η παραγωγή μηχανημάτων και εξοπλισμού αποτελείται από μικρό αριθμό κυρίως μικρομεσαίων επιχειρήσεων με συγκριτικά περιορισμένη συμβολή στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση στην Περιφέρεια.

Ιδιαίτερα στον τομέα της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων, με βάση τον υφιστάμενο προσανατολισμό των επιχειρήσεων, οι εξελίξεις είναι στενά συνδεδεμένες με τις απαιτήσεις και τη ζήτηση του κατασκευαστικού κλάδου καθώς και τις τάσεις και τη ζήτηση (υλικά, σχήματα, χαρακτηριστικά) συσκευασιών για ποτά (μπίρα, αναψυκτικά) και τρόφιμα. Οι καινοτομίες και οι τεχνολογικές αλλαγές που συντελούνται στις επιχειρήσεις παραγωγής βασικών μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων, τα οποία είναι συνήθως ενδιάμεσα προϊόντα, υλοποιούνται μέσα από την αγορά παραγωγικού εξοπλισμού ο οποίος ενσωματώνει τα νέα χαρακτηριστικά, ενώ ο σχεδιασμός νέων προϊόντων συχνά πραγματοποιείται από τους πελάτες οι οποίοι παρέχουν και τις τεχνικές προδιαγραφές. **Με δεδομένο το μεγάλο μέγεθος των επιχειρήσεων των δύο αυτών κλάδων, το ύψος των επενδύσεων σε τεχνολογικό εξοπλισμό που απαιτείται για την ανάπτυξη και παραγωγή νέων προϊόντων είναι επίσης σημαντικό και ξεφεύγει από τα όρια των δυνατοτήτων της Περιφέρειας για χρηματοδοτική στήριξη.**

Η γειτνίαση με την Περιφέρεια της Θεσσαλίας όπου η αλυσίδα του μετάλλου είναι επίσης ισχυρή και υπάρχει σημαντικό επιστημονικό και ερευνητικό δυναμικό (Πανεπιστήμιο και ΕΒΕΤΑΜ) **δημιουργεί ευκαιρίες για την από κοινού διερεύνηση ευκαιριών εισαγωγής σε νέες αγορές και την αξιοποίηση συμπληρωματικότητας στο παραγωγικό δυναμικό και στην τεχνογνωσία.**

Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια δυσχεραίνεται από τις **χαμηλές επιδώσεις στο μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού.** Στα θέματα εκπαίδευσης οι επιδόσεις της Περιφέρειας υπολείπονται των μέσων εθνικών επιδόσεων, οι οποίες με τη σειρά τους υπολείπονται των Ευρωπαϊκών επιδόσεων. Ειδικότερα η περιφέρεια

εμφανίζει ένα υψηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση ενώ το ποσοστό πληθυσμού της Περιφέρειας με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σε σχέση με τη χώρα. Χαμηλό είναι επίσης το μέσο μορφωτικό επίπεδο των εργαζομένων οι οποίοι είναι κατά κύριο λόγο άτομα μέσης εκπαίδευσης. Σημαντική είναι επίσης η υστέρηση στη συμμετοχή σε προγράμματα διά βίου μάθησης. Παρά τα σχετικά χαμηλά επίπεδα του ανθρώπινου εργατικού δυναμικού, η συγκέντρωση ερευνητικού προσωπικού στις επιχειρήσεις είναι μεγαλύτερη του μέσου εθνικού όρου. Η αντίφαση αυτή αναδεικνύει έναν **έντονο δυϊσμό στην οικονομική δραστηριότητα** η οποία συνδυάζει ένα σχετικά μικρό αριθμό μεσαίων και μεγάλων μεταποιητικών επιχειρήσεων εθνικής ή και διεθνούς εμβέλειας με πλήθος παραδοσιακών ΜΜΕ με δραστηριότητα μικρής τεχνολογικής έντασης και προστιθέμενης αξίας.

Η απουσία πανεπιστημίου στην Περιφέρεια και η υποτονική μέχρι σήμερα παρουσία του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας (συμπεριλαμβανομένων και των προηγούμενων σχημάτων) δεν διευκόλυνε την προσέλκυση και παραμονή ανθρώπινου δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου στην Περιφέρεια, ούτε και τη διάχυση νέων γνώσεων στο παραγωγικό σύστημα της περιφέρειας. Με δεδομένες τις προκλήσεις που έχει μπροστά της η Περιφέρεια, είναι επιτακτική η ανάγκη για καλύτερη **αξιοποίηση των υπηρεσιών που μπορεί να προσφέρει το ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας καθώς και η ανάπτυξη συνεργιών με ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα γειτονικών περιφερειών όπως της Θεσσαλίας και της Αττικής, ιδιαίτερα σε θέματα ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, συμβουλευτικών υπηρεσιών και επίλυσης τεχνολογικών προβλημάτων.**

4.2 ΤΠΕ και ευρυζωνικά δίκτυα

Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων αποτελεί η ένταξη εργαλείων και υπηρεσιών τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει σημαντική υστέρηση σε σύγκριση με τις άλλες περιφέρειες στη διείσδυση Η/Υ και διαδικτύου (9^η θέση), ενώ αντίθετα παρουσιάζει σημαντικές επιδώσεις στη χρήση δημόσιων υπηρεσιών. Σχετικά με το ευρυζωνικό τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (συνδέσεις ADSL, VDSL), η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας μια σχετικά καλή κάλυψη ADSL στα αστικά κέντρα και μεγάλους οικισμούς αλλά υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στις ορεινές περιοχές. Αντίθετα απουσιάζει σχεδόν εξολοκλήρου η Κάλυψη VDSL με εξαιρέσει οικισμούς στα σύνορα με την Αττική.

4.3 Σύνθεση ανάλυσης SWOT

Τα χαρακτηριστικά των κλάδων εξειδίκευσης παρουσιάζονται συνοπτικά στον Πίνακα 10. Οι παραπάνω επισημάνσεις συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί και στον Πίνακα 11 που παρουσιάζει τη συνοπτική SWOT της περιφέρειας.

Πίνακας 14: Συνοπτική περιγραφή των κλάδων εξειδίκευσης για την τελική επιλογή

Τομέας	Παραγωγικό δυναμικό	Άμεσες Επενδύσεις	Ξένες Εξαγωγές	Clustrers και καινοτομίας	Δίκτυα Υπαρξη ερευνητικού δυναμικού	Ερευνητική εξειδίκευση (Σχετικός Δείκτης Απήχησης)
Μέταλλο	Μεγάλη εξειδίκευση (9,2) Πέμπτη θέση στην απασχόληση (4,5%). εάν συμπεριληφθούν και τα μεταλλικά προϊόντα	NAI	45% των εξαγωγών της Περιφέρειας	OXI αλλά υπάρχει μεγάλη καθετοποίηση εντός της Περιφέρειας που θα μπορούσε να αποτελέσει βάση ανάπτυξης clusters.	Στις επιχειρήσεις και στην EBETAM	OXI
Γεωργία και κτηνοτροφία	- Σημαντική εξειδίκευση (3,8) - Σημαντικό μερίδιο στην απασχόληση (1η θέση) - Τοπικά σημαντικό	OXI	Συμμετοχή στο σύνολο των εξαγωγών των τροφίμων που ανέρχεται το 15% των εξαγωγών της Περιφέρειας	OXI	ΕΘΙΑΓΕ	OXI
Τουρισμός	- Μικρή εξειδίκευση (1,1) - το 4^ο μεγαλύτερο μερίδιο στην απασχόληση (5,1%) - Εξαιρετικά σημαντικό τοπικά	OXI	NAI	OXI αλλά υπάρχουν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης	OXI	OXI
Τρόφιμα-Ποτά	- Τοπικά σημαντικό - Μικρή εξειδίκευση (1,2) - Μεσαίο προς μεγάλο μέγεθος μεριδίου (2,4%) απασχόλησης, 6^{ος} σε μέγεθος	NAI	Συνολικά οι εξαγωγές τροφίμων (με τα γεωργικά προϊόντα) ανέρχονται στο 15% των εξαγωγών της ΠΣΤΕ.	OXI	Λίγες επιχειρήσεις στις βιομηχανικές περιοχές	OXI
Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες	Η μεγαλύτερη εξειδίκευση της περιφέρειας (10,2)	NAI	1 ^η θέση στην Ελλάδα.	Υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης δικτύων συνεργασίας	NAI στις επιχειρήσεις	OXI
Πλωτές μεταφορές	- Υπάρχει εξειδίκευση (2,9) - Πολύ μικρή συμβολή στην απασχόληση	OXI	OXI	OXI	OXI	OXI
Κατασκευές	- Δεν υπάρχει εξειδίκευση 3η θέση στην απασχόληση	OXI	OXI	OXI	OXI	OXI

Πίνακας 15: Ανάλυση SWOT

Δυνατά σημεία	Αδυναμίες
• Εγγύτητα με την Αθήνα • Πλούσια παραγωγική γεωργική γη και εξειδίκευση στον αγροτικό τομέα και την κτηνοτροφία • Πρώτη θέση στη βιομηχανία μετάλλων ιδίως του αλουμινίου • Μεγάλη συγκέντρωση στην αλιεία και υδατοκαλλιέργειες • Συγκέντρωση ερευνητικού δυναμικού σε επιχειρήσεις • Σημαντικοί πολιτιστικοί πόροι (π.χ. Δελφοί, Θερμοπύλες) • Ορεινά οικοσυστήματα, θαλάσσιοι και νησιωτικοί χώροι που ευνοούν την εξειδίκευση στον τουρισμό • Σημαντικές Ιαματικές πηγές • Εθνικά δίκτυα μεταφορών (ΠΑΘΕ, Σιδηρόδρομος) • Ύπαρξη ΤΕΙ και ΕΒΕΤΑΜ • Ύπαρξη σημαντικού δυναμικού ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	• Εξάρτηση από την Αθήνα (ειδικά η βιομηχανική περιοχή) • Εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης • Δυσίμορμος στην οικονομική δραστηριότητα • Συνολικά χαμηλά επίπεδα δαπανών ΕΤΑ στις επιχειρήσεις παρά την ύπαρξη ερευνητικής δραστηριότητας σε μικρό σχετικά αριθμό επιχειρήσεων και κλάδων. • Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού αλλά μεγάλη συγκέντρωση ερευνητικού προσωπικού σε λίγες επιχειρήσεις και κλάδους • Μικρή ικανότητα απορρόφησης στις επιχειρήσεις εκτός των μεγάλων επιχειρήσεων • Έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις • Ανυπαρξία εξειδίκευσης ΕΤΑ • Μικρή διείσδυση ΤΠΕ • Σημαντική επιβάρυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα στις βιομηχανικές περιοχές
Ευκαιρίες	Απειλές
• Εκσυγχρονισμός του αγροτικού τομέα με έμφαση στην ποιότητα και ασφάλεια • Αξιοποίηση συνεργιών με γεωργία-τρόφιμα-κτηνοτροφία • Διασύνδεση αγροτικού τομέα με τον κλάδο των τροφίμων και τη βιομηχανία της εμπειρίας. • Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη της βιομηχανίας της εμπειρίας. • Ανάπτυξη διασυνδέσεων της βιομηχανίας μετάλλου και των σχετικών δραστηριοτήτων με τις αντίστοιχες επιχειρήσεις τη Θεσσαλίας • Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφίας και εισαγωγή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης. • Διαφοροποίηση και αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας με εκτροφή ψαριών κατάλληλων για μεταποίηση • Εκσυγχρονισμός και αύξηση της παραγωγικότητας στις υδατοκαλλιέργειες • Διάχυση περιβαλλοντικών τεχνολογιών και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας • Αξιοποίηση συνεργιών με άλλες περιφέρειες (Αττική-Θεσσαλία) για την χρήση υποδομών καινοτομίας και μεταφορά τεχνολογίας • Αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορικής τον εκσυγχρονισμό των κλάδων εξειδίκευσης και τη βελτίωση της των υπηρεσιών προς τον πολίτη.	• Ανταγωνισμός από χώρες χαμηλού κόστους • Αρνητικό οικονομικό περιβάλλον εξαιτίας της κρίσης • Έλλειψη ρευστότητας • Σημαντικά εμπόδια στην επιχειρηματικότητα • Συρρίκνωση εσωτερικής αγοράς

4.4 Ανάδειξη στρατηγικών επιλογών

4.4.1 Επιλογή προτεραιοτήτων

Η προσέγγιση της “έξυπνης εξειδίκευσης” απαιτεί τη διαμόρφωση ρεαλιστικών στρατηγικών επιλογών που βασίζονται στην αναγνώριση **υφιστάμενων ή αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων** οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις του οικονομικού μετασχηματισμού της περιφέρειας μέσα στην επόμενη προγραμματική περίοδο.

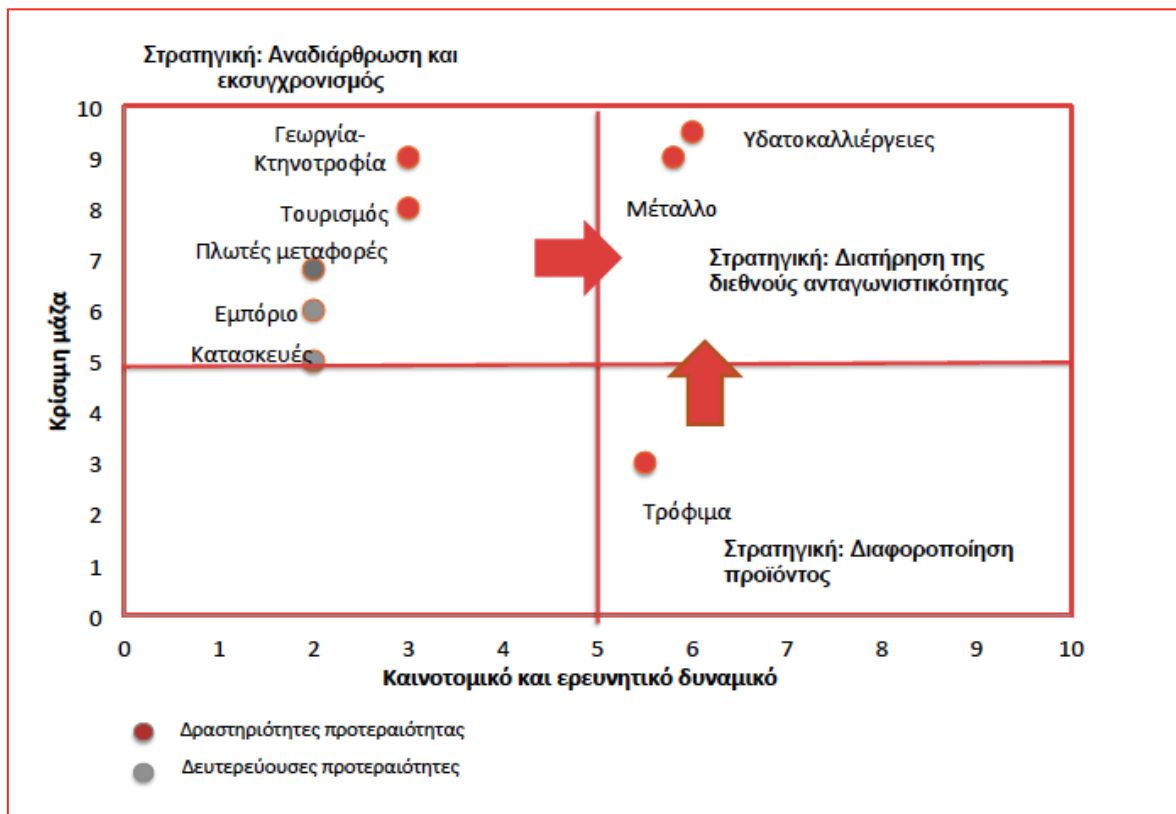
Η συρρίκνωση της εσωτερικής αγοράς εξαιτίας της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης επιβάλλουν τη διαμόρφωση προτεραιοτήτων που συμβάλουν στην εξωστρέφεια της οικονομίας και στην ανάπτυξη του εξαγωγικού δυναμικού. Το βασικό αυτό κριτήριο επιβάλλει μια πρώτη ομαδοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Κάτω από αυτό το πρίσμα μη εξαγωγικές δραστηριότητες όπως το **εμπόριο, οι κατασκευές και οι θαλάσσιες μεταφορές (ακτοπλοϊκές)** θεωρούνται δεύτερης προτεραιότητας δραστηριότητες οι οποίες θα ενισχυθούν εμμέσως μέσα από την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Το εμπόριο αποτελεί τμήμα σχεδόν όλων των αλυσίδων αξίας ενώ οι ακτοπλοϊκές μεταφορές επίσης αποτελούν τμήμα της αλυσίδας αξίας της αγροδιατροφής και του τουρισμού. Τέλος οι κατασκευές θα τονωθούν μέσα από την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας και της ευρύτερης ανάπτυξης της Περιφέρειας.

Με δεδομένο το φίλτρο της εξωστρέφειας, η περαιτέρω διαμόρφωση των επιλογών βασίζεται στο συνδυασμό δύο βασικών κριτηρίων, την ύπαρξη ενός κρίσιμου παραγωγικού δυναμικού στην περιφέρεια, και τη συγκέντρωση τεχνολογικού και ερευνητικού δυναμικού (Σχήμα 22). Το **πρώτο κριτήριο** αναδεικνύει τις οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες είναι ήδη σημαντικές για την ανάπτυξη της περιφέρειας, με βάση τη συγκέντρωση κρίσιμης μάζας εντός της περιφέρειας (κάθετος άξονας). Το **δεύτερο κριτήριο** κατατάσσει τις **οικονομικές** δραστηριότητες με βάση τις συσσωρευμένες καινοτομικές και ερευνητικές τους ικανότητες (οριζόντιος άξονας). Με βάση την ανάλυση SWOT και τον συγκεντρωτικό Πίνακα 10, οι οικονομικές δραστηριότητες της περιφέρειας αποτυπώθηκαν στο Σχήμα 22. Όπως φαίνεται στο σχήμα υπάρχει μία διασπορά των σημαντικών οικονομικών δραστηριοτήτων της περιφέρειας σε τρία τεταρτημόρια.

Η περαιτέρω ανάπτυξη της **γεωργίας-κτηνοτροφίας και του τουρισμού** οι οποίοι διαθέτουν σημαντική κρίσιμη μάζα αλλά περιορισμένες καινοτομικές ικανότητες (πάνω αριστερά τεταρτημόριο) θα πρέπει ακολουθήσει μία **στρατηγική αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού** η οποία βασίζεται στην ενδυνάμωση των τεχνολογικών και καινοτομιών δυνατοτήτων με στόχο τη μετάβαση στο πάνω δεξιό τεταρτημόριο.

Αντίθετα η κύρια στρατηγική για τις **υδατοκαλλιέργειες** για τις οποίες υπάρχει και κρίσιμη μάζα και καινοτομικό δυναμικό είναι η **διατήρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς** τους μέσα από τη βελτίωση της ποιότητας, την αύξηση της παραγωγικότητας και την εκτροφή νέων ειδών με μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Ανάλογη στρατηγική θα ακολουθηθεί και για το **μέταλλο και τα μεταλλικά προϊόντα** με διαφορετική όμως έμφαση, καθώς η κλίμακα των επενδύσεων για την ανάπτυξη καινοτομιών ξεπερνά τις δυνατότητες της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας. Αντίθετα, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην υποστήριξη των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη συνεργασιών και αξιοποίηση των συνεργιών με συμπληρωματικές επιχειρήσεις στη Θεσσαλία, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας και την EBETAM, καθώς και την αξιοποίηση του Ορίζοντα 2020 και των προγραμμάτων της ΓΓΕΤ.

Σχήμα 25: Αξιολόγηση των δυνατοτήτων των επιχειρήσεων και επιλογές στρατηγικής για εξειδίκευση

4.4.2 Τομείς προτεραιότητας και Βασικές Τεχνολογίες Γενικής Εφαρμογής

Σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής είναι η αξιοποίηση, στο βαθμό που οι δυνατότητες της Περιφέρειας το επιτρέπουν, των Βασικών Τεχνολογιών Γενικής Εφαρμογής (ΒΤΓΕ). Οι ΒΤΓΕ απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσεων και συνδέονται με εντατικές ερευνητικές προσπάθειες, σημαντικές επενδύσεις σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και υψηλά ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.¹⁷ Ως εκ τούτου η ανάπτυξή τους ξεπερνά τους πόρους (χρηματοδότηση, υποδομές και ανθρώπινο δυναμικό) που μπορούν να μοχλευθούν σε περιφερειακό επίπεδο ιδιαίτερα σε Περιφέρειες με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας. Η ανάπτυξη των τεχνολογιών αυτών μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Αντίθετα σε περιφερειακό επίπεδο είναι σημαντική η **δειξοδυσία** των τεχνολογιών αυτών στην τοπική οικονομία μέσα από την μεταφορά τεχνολογίας και την ανάπτυξη εφαρμογών που μπορούν να ενσωματωθούν σε προϊόντα και στο παραγωγικό δυναμικό τοπικών επιχειρήσεων. Δραστηριότητες που θα μπορούσαν να ενισχυθούν είναι τα **επιδεικτικά έργα** και κυρίως η **αγορά τεχνογνωσίας, η εμπορική αξιοποίηση και η πρώτη βιομηχανική παραγωγή**.

¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Ευρωπαϊκή στρατηγική για βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής - γέφυρα για ανάπτυξη και απασχόληση, COM(2012) 341 final.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τη συσχέτιση των βασικών οικονομικών τομέων της ΠΔΕ με τις Βασικές ΒΤΓΕ.

Πίνακας 16: Συνάφεια των Βασικών Τεχνολογιών Γενικής Εφαρμογής με την εξειδίκευση της Περιφέρειας

ΒΤΓΕ	Αγροτική παραγωγή και τρόφιμα	Τουρισμός	Αλιεία - υδατοκαλλιέργεια	Εφαρμογές και υπηρεσίες ΤΠΕ	Μέταλλο και μεταλλικά προϊόντα
ΤΠΕ	☐	☐	☐	☐	☐
Μικρο-νανοηλεκτρονική					
Φωτονική					
Νανοτεχνολογία				.	☐
Βιομηχανική Βιοτεχνολογία	☐		☐		
Προηγμένα υλικά	☐		☐	.	☐
Προηγμένες τεχνολογίες κατασκευής			☐		☐

5 Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης στη Στερεά Ελλάδα

5.1 Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και στρατηγικές επιλογές

Όραμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι η ισόρροπη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, η δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής η οποία θα επιτευχθεί με την υιοθέτηση μιας στρατηγικής η οποία επικεντρώνει τις προσπάθειες και τη μόχλευση επενδύσεων σε τομείς που η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα προστατεύοντας συγχρόνως το περιβάλλον το οποίο αποτελεί ένα από τα σημαντικά της περιουσιακά στοιχεία και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Η ανάπτυξη της **αγροδιατροφής, της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών** αποτελούν κεντρικό συστατικό της αναπτυξιακής στρατηγικής και συμβάλει στην αύξηση της διατροφικής αυτάρκειας της περιφέρειας, στην ικανοποίηση των αναγκών της υπόλοιπης Ελλάδας και στην ανάπτυξη εξαγωγών σε αγορές εξειδικευμένες και υψηλών εισοδημάτων. Προϋπόθεση αποτελεί ο σεβασμός στο περιβάλλον, η αξιοποίηση των παραδοσιακών ποικιλιών και καλλιεργητικών τεχνικών και ο εμπλουτισμός τους με σύγχρονες γνώσεις και τεχνολογίες που θα αναζωογονήσουν την παραγωγική δραστηριότητα (καλλιέργεια και μεταποίηση τροφίμων).

Παράλληλα, η ποιοτική, υγιεινή και με τοπική ταυτότητα διατροφή αποτελούν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα **της βιομηχανίας της εμπειρίας (τουρισμός, πολιτισμός δημιουργική βιομηχανία)** η οποία θα βασιστεί στην αξιοποίηση του φυσικού και πολιτισμικού αποθέματος της Περιφέρειας και στη διαφοροποίηση του προϊόντος αξιοποιώντας τις ιδιαιτερότητες και δυνατότητες κάθε περιοχής.

Η σημαντική βιομηχανική συγκέντρωση που παρατηρείται στην Περιφέρεια θα πρέπει να αντιμετωπιστεί όχι ως βάρος αλλά ως ένα σημαντικό πλεονέκτημα και ευκαιρία για την ενίσχυση των θετικών δευτερογενών επιδράσεων στην οικονομία και στην επιχειρηματική δραστηριότητα της περιοχής. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, αφενός η **δημιουργία και η βελτίωση των υποδομών υποδοχής και εγκατάστασης βιομηχανικών μονάδων**, και αφετέρου η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την **μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον** από τη βιομηχανική δραστηριότητα. Παράλληλα υπάρχουν ευκαιρίες για ανάπτυξη συνεργασιών ανάμεσα στις επιχειρήσεις της σημαντικότερης βιομηχανικής δραστηριότητας της περιοχής, την **παραγωγή μετάλλου και μεταλλικών προϊόντων**, και στις συμπληρωματικές επιχειρήσεις στην Περιφέρεια της Θεσσαλίας. Επιπλέον, η συμμετοχή σε έργα της ΓΓΕΤ και του Ορίζοντα 2020 (π.χ. προηγμένα υλικά και νανοτεχνολογία, ή προηγμένες βιομηχανικές διεργασίες) μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας και στην ανάπτυξη καινοτομιών.

Η υλοποίηση του οράματος της Περιφέρειας και του αναπτυξιακού της μοντέλου απαιτεί την αξιοποίηση **καθαρών πράσινων τεχνολογιών** για τον περιορισμό των επιδράσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων (της μεταποίησης, της αγροτικής και οικονομικής δραστηριότητας, του τουρισμού κλπ.) πάνω στη φύση η οποία αποτελεί το βασικό περιουσιακό στοιχείο και συγκρητικό πλεονέκτημα της περιφέρειας. Παράλληλα η **εξοικονόμηση ενέργειας και η χρήση εναλλακτικών μορφών στην παραγωγή της**, θα συμβάλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος και στη μείωση του ενεργειακού κόστους.

Η αξιοποίηση των **τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών** θα βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό και στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων στους παραπάνω τομείς, θα συμβάλει στον εμπλουτισμό της προσφερόμενης εμπειρία στους τουρίστες της Περιφέρειας, καθώς και στη βελτίωση τη ποιότητας ζωής στους πολίτες .

Η ανταγωνιστή θέση της περιφέρειας δεν μπορεί να οικοδομηθεί μόνο πάνω στους φυσικούς πόρους της αλλά θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει η επιστήμη και η τεχνολογία για τη συνεχή ανανέωση του παραγωγικού δυναμικού, των προϊόντων και των προσφερόμενων υπηρεσιών και σε αυτό τον τομέα η περιφέρεια πρέπει να καλύψει σημαντική απόσταση. Καθοριστικός παράγοντας στην προσπάθεια αυτή είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού σε όλα τα επίπεδα και η καλλιέργεια των αναγκαίων δεξιοτήτων και γνώσεων. Η ανάπτυξη της εξωστρέφειας και των διασυνδέσεων με την τοπική οικονομία του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, η καλλιέργεια συνεργασιών με ΑΕΙ και ερευνητικά κέντρα γειτονικών Περιφερειών, η αξιοποίηση του ΕΘΙΑΓΕ και της ΕΒΕΤΑΜ, η ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης στους τομείς προτεραιότητας, αποτελούν μερικά από τα βήματα στην προσπάθεια υλοποίησης της στρατηγικής.

Οι τομείς προτεραιότητας που αναφέρθηκαν και η αλληλεξάρτησή τους παρουσιάζεται στο Σχήμα 25 και αναλύονται στη συνέχεια.

Σχήμα 26: Οι προτεραιότητες της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

5.2 Το μοντέλο παρέμβασης

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής βασίστηκε σε σειρά διαβουλεύσεων που ανέδειξαν ανάμεσα στα άλλα δύο σημαντικές παραμέτρους:

- ▲ τα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις (π.χ. θεσμικά θέματα, γραφειοκρατία, υποδομές, προσβασιμότητα) επισκιάζουν κάθε δημιουργική σκέψη και απορροφούν την ενεργητικότητά τους,
- ▲ σε μεγάλο βαθμό οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντική έλλειψη αυτοπεποίθησης ότι μπορούν να τα καταφέρουν έξω από τις γνωστές ρουτίνες, δραστηριότητες και αγορές. Η έλλειψη αυτοπεποίθησης σχετίζεται τόσο με τα σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, όσο και με την άγνοια των δυνατοτήτων, επιλογών αλλά και του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσαν να προσεγγίσουν την αλλαγή.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η προσέγγιση ανάπτυξης των καινοτομικών ικανοτήτων των επιχειρήσεων θα ακολουθήσει μια ολοκληρωμένη και σταδιακή προσέγγιση η οποία στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας των επιχειρήσεων να αφομοιώσουν νέα γνώση και στη δημιουργία ζήτησης για την ανάπτυξη καινοτομιών. Για το σκοπό αυτό υιοθετείται μια προσέγγιση τεσσάρων σταδίων:

- ▲ **Ευαισθητοποίηση:** Περιλαμβάνονται ενέργειες καταγραφής, ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των επιχειρήσεων και επιδεικτικά έργα που αναδεικνύουν τις δυνατότητες και τα οφέλη από την ανάπτυξη καινοτομιών.
- ▲ **Ανάπτυξη καινοτομικών ικανοτήτων μέσα από τη συμβουλευτική και την εκπαίδευση:** Οργάνωση συμβουλευτικών δράσεων (από τον αγρότη-επιχειρηματία έως την επιχείρηση) που θα αναδεικνύουν τις δυνατότητα καινοτομίας στη συγκεκριμένη δραστηριότητα και τη δυνατότητα συνεργασιών (προμηθευτές-

πελάτες). Παράλληλα προωθείται η ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα (διοίκηση-εργαζόμενοι).

- ▲ **Έργα ανάπτυξης καινοτομιών:** Χρηματοδότηση έργων που στηρίζουν την ανάπτυξη καινοτομιών όπως για παράδειγμα:
 - έρευνα για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και διαδικασιών
 - έρευνα ή/και τεχνική βοήθεια για την επίλυση τεχνολογικών προβλημάτων
 - σχεδιασμός νέων προϊόντων, συσκευασιών, οργανωτικών καινοτομιών, καινοτομιών διαδικασίας,
 - προσδιορισμός νέων αγορών και ανάπτυξη στρατηγικών διείσδυσης.
 - δημιουργία clusters και συνεργατικών δικτύων.
- ▲ **Χρηματοδότηση υλοποίησης καινοτομιών:** Χρηματοδοτήσεις με τη μορφή επιδοτήσεων υποστηρίζουν την υλοποίηση των καινοτομιών σε παραγωγική κλίμακα και την ανάπτυξη του παραγωγικού δυναμικού.

Τα παραπάνω τέσσερα στάδια εφαρμόζονται, όπου αυτό απαιτείται, σε κάθε ένα από τους τομείς προτεραιότητας δημιουργώντας για κάθε τομέα συγκεκριμένες δραστηριότητες και παρεμβάσεις.

Παράλληλα δίνεται έμφαση στις διεπιφάνειες ανάμεσα στους τομείς και στα σημεία συνάντησης των αλυσίδων αξίας τους στοχεύοντας στην εκμετάλλευση των μεταξύ τους συνεργιών (π.χ. τουρισμός και γαστρονομία που συνενώνει την αγροδιατροφή με τον τουρισμό).

6 Άξονες ανάπτυξης

6.1 Άξονας 1: Αγροδιατροφή

6.1.1 Στρατηγική ανάπτυξης της καινοτομίας στην αγροδιατροφή και υδατοκαλλιέργειες

Η ανάπτυξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων του πρωτογενή τομέα και της σχετιζόμενης μεταποίησης θα βασιστεί τόσο στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η περιοχή, όπως η φύση, οι πρώτες ύλες και η καλλιεργητική και μεταποιητική παράδοση, όσο και στην αξιοποίηση της γνώσης και της τεχνολογίας.

Έμφαση θα δοθεί στα προϊόντα που έχουν ενταχθεί στο Καλάθι της Στερεάς Ελλάδας με προτεραιότητα στα προϊόντα με εξαγωγικό προσανατολισμό και σε προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα της περιοχής (Σχήμα 26).

Σχήμα 27: Τα προϊόντα που συνθέτουν το καλάθι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Προϊόντα με εξαγωγικό προσανατολισμό	Προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα κάθε περιοχής	Προϊόντα που καλύπτουν τις επιστημονικές ανάγκες της χώρας
Επιτραπέζιες Ελιές	Εν δυνάμει προϊόντα για διεύρυνση των εξαγωγών	<i>Σκληρό σπάρρι</i> <i>Όσπρια</i> <i>Λάδι</i> <i>Κηπευτικά (χειμερινά, καλοκαιρινά και εκτός εποχής)</i> <i>Βιομηχανική τομάτα</i> <i>Οπώρες</i> <i>Αιγοπρόβριο γάλα</i> <i>Τυροκομικά</i> <i>Κρέας (αιγοπρόβριο, χοιρινό, κοτόπουλο)</i> <i>Αυγά</i>
<i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Αμφίσσης</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Αταλάντης</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Ροβιών</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Στυλίδας</i> <i>Ελιές Καλαμών</i>	<i>ΠΟΠ Ακτινίδιο Σπερχειού</i> <i>ΠΟΠ Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδας</i> <i>ΠΟΠ Κατίκι Δομοκού</i> <i>ΠΟΠ Φορμαέλα Αράχωβας Παρνασσού</i> <i>Κατσικάκι και αρνάκι εκτατικής και ορεινής κτηνοτροφίας</i>	
ΠΟΠ Τυρί Φέτα	Λοιπά προϊόντα με ταυτότητα	
Ψάρια ιχθυοκαλλιεργειών	Μέλι Καρύστου (ερεϊκόμελο)	
<i>Τσιπούρα</i> <i>Λαβράκι</i>	<i>Φακή Δομοκού</i> <i>Κεράσι ορεινού όγκου Δίρφους</i>	
Κηπευτικά	<i>Κεράσι Γοργοποτάμου</i>	
<i>Λάχανα</i> <i>Κουνουπίδια</i> <i>Κρεμμύδια</i> <i>Καρότα</i>		
Ξηρά Σύκα		
<i>ΠΟΠ Ξηρά Σύκα Κύμης</i> <i>ΠΟΠ¹⁹ Ξηρά Σύκα Ταξάρχη</i>		
Τοπικοί Οίνοι		
Μέλι		

Πηγή: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (2011), «Καλάθι» αγροτικών προϊόντων Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας: Επιχειρησιακό Σχέδιο, Λαμία. Πίνακας 34.

Οι σημαντικότερες υφιστάμενες ή αναδυόμενες μεταποιητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την πρωτογενή παραγωγή και το «καλάθι» της Περιφέρειας είναι:

- ποτοποιία και ιδιαίτερα η οινοποιία
- παραγωγή και τυποποίηση λαδιού
- τυροκομία και παρασκευή γαλακτοκομικών προϊόντων
- παρασκευή προϊόντων από μέλι
- παραγωγή προϊόντων από αρωματικά και φαρμακευτικά φοιτά
- συσκευασία, τυποποίηση, μεταποίηση οπωροκηπευτικών
- συσκευασία και τυποποίηση αλιευμάτων και προϊόντων υδατοκαλλιέργειας
- σφαγή, επεξεργασία και μεταποίηση κρέατος

Η περιφέρεια, όπως εξάλλου και ολόκληρη η Ελλάδα, διαθέτει αυτόχθονες φυτικές ποικιλίες και ζωικές φυλές οι οποίες καλλιεργούνται και εκτρέφονται για αιώνες. Τα είδη αυτά, αν και πολλές φορές έχουν επιμολυνθεί με ξένα είδη, διατηρούν μοναδικά χαρακτηριστικά τα οποία σε συνδυασμό με παραδοσιακές μεταποιητικές τεχνικές θα πρέπει να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν αποτελώντας τα στοιχεία διαφοροποίησης από τον διεθνή ανταγωνισμό. Επιπλέον, η ανάδειξη των παραδοσιακών ειδών και τεχνικών αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στη δημιουργία ενός τοπικού **brand name** και **μύθου** τα οποία είναι βασικά στοιχεία τόσο για την προώθηση των ίδιων των προϊόντων όσο και για την ανάπτυξη του τουρισμού εμπειρίας. Η προσέγγιση αυτή επηρεάζει το σύνολο της αλυσίδας αξίας των σχετικών αγροτικών προϊόντων.

Η ανάδειξη, επιλογή, πιστοποίηση και προστασία των αυτόχθονων ειδών και η αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων απαιτεί ερευνητική προσπάθεια η οποία θα συνδυαστεί και θα συσχετιστεί με ανάλογες πρωτοβουλίες σε άλλες περιοχές και σε εθνικό επίπεδο.

Επιπλέον η στρατηγική δίνει έμφαση:

- στη διαφοροποίηση αγροτικού προϊόντος με βελτίωση των χαρακτηριστικών της ποιότητας της υγιεινής και της ασφάλειας
- στην αύξηση της παραγωγικότητας στις καλλιέργειες
- διεύρυνση της τυποποίησης και αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τροφίμων
- στην προώθηση των προϊόντων και στην ανάπτυξη των δικτύων πωλήσεων με έμφαση στην τουριστική αγορά, την υποκατάσταση εισαγωγών, για προϊόντα μικρής κλίμακας παραγωγής, και τις εξαγωγές
- στην ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών,

Η ανάπτυξη της **αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών** θα ακολουθήσουν ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης το οποίο σέβεται το θαλάσσιο περιβάλλον, από το οποίο εξαρτώνται, και βρίσκεται σε αρμονία με ανταγωνιστικές ως προς τη χρήση των φυσικών πόρων δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός.

Οι υδατοκαλλιέργειες στην Περιφέρεια αποτελούν τμήμα μιας ευρύτερης αλυσίδας αξίας (σχήμα 27) η οποία επεκτείνεται σε αρκετές περιφέρειες της Ελλάδας με τους βασικούς τοπικούς πρωταγωνιστές να διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο. Με δεδομένο την εθνική εμβέλεια των επιχειρήσεων υδατοκαλλιέργειας η στρατηγική ανάπτυξης του κλάδου προσπαθεί να κεφαλαιοποιήσει τις ενέργειες και παρεμβάσεις σε εθνικό επίπεδο που θα υλοποιηθούν από την ΓΓΕΤ μέσα από την αξιοποίηση συνεργιών στοχεύοντας στους ακόλουθους στόχους:

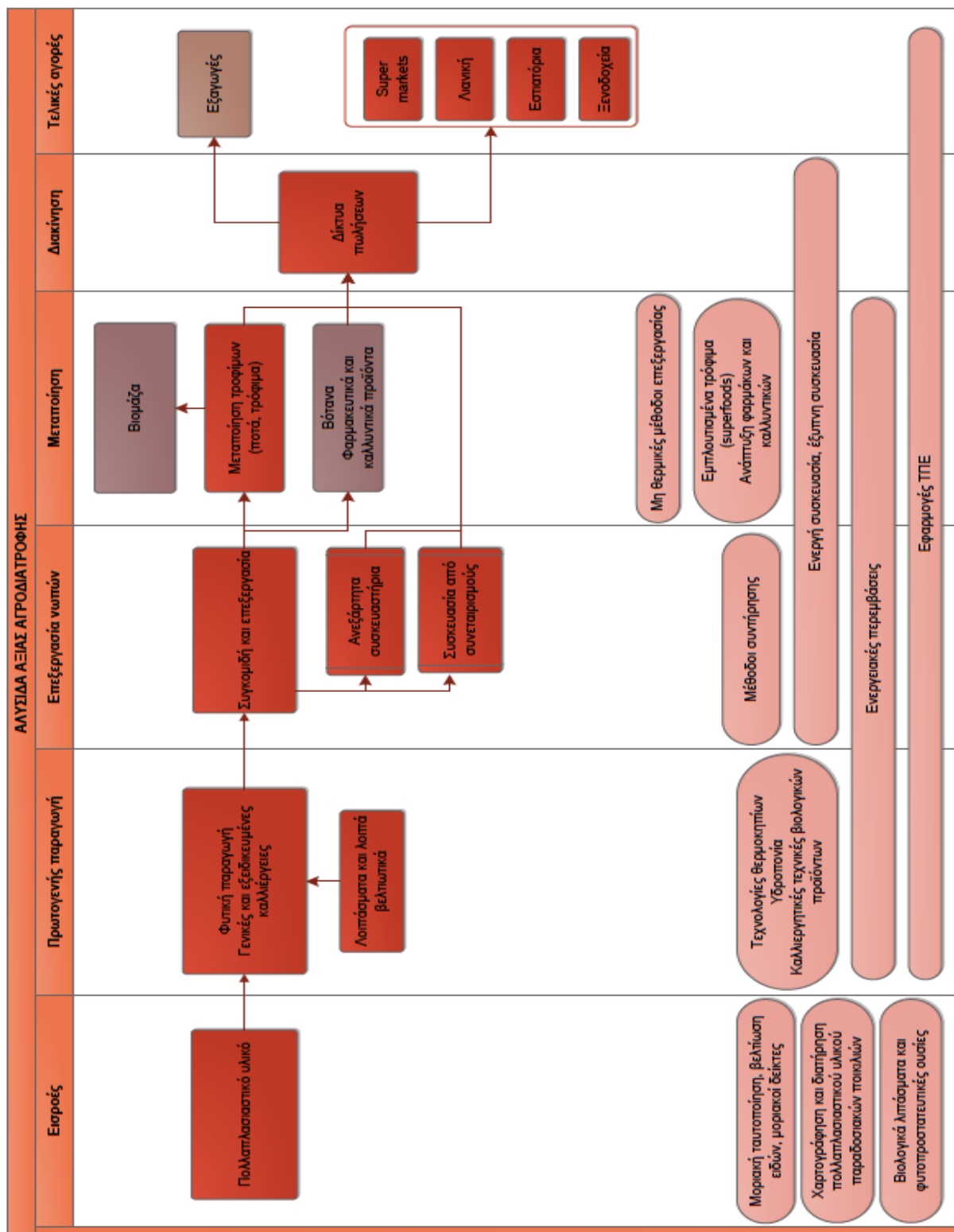
- Διαφοροποίηση προϊόντων με την εισαγωγή νέων ειδών και την επεξεργασία των εκτρεφόμενων ή αλιευόμενων ιχθύων και λοιπών θαλάσσιων ειδών.
- Μείωση τους κόστους παραγωγής με την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μείωση του κόστους μεταφορών

- Αύξηση της ποιότητας με τη βελτίωση των εκτρεφόμενων ειδών και την πιστοποίηση
- Διατήρηση και προστασία των θαλάσσιων πόρων
- Συμβίωση και ανάπτυξη της συνεργασίας με άλλες οικονομικές δραστηριότητες όπως ο τουρισμός.

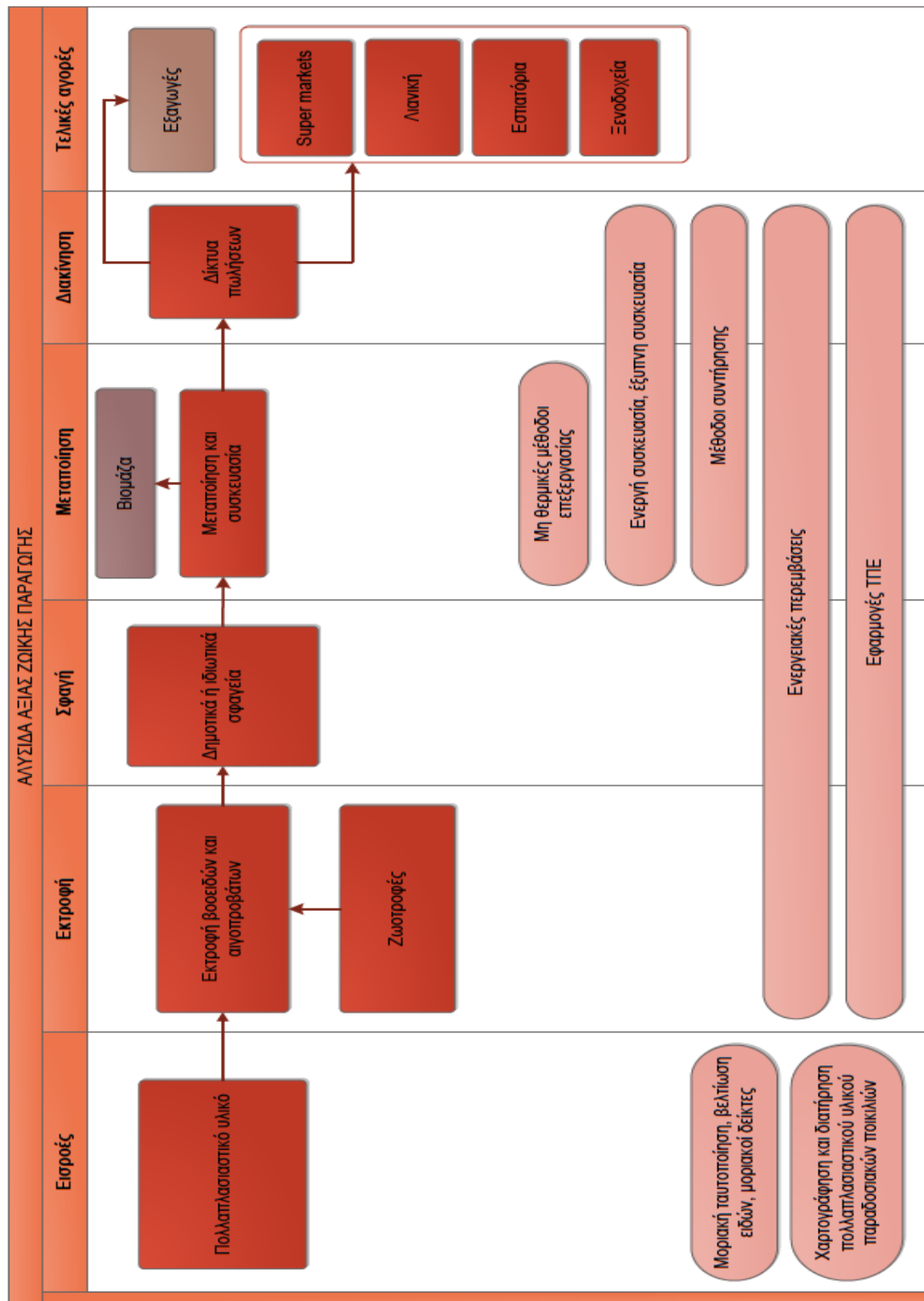
Τέλος, τόσο για τον τομέα της αγροδιατροφής όσο και της υδατοκαλλιέργειας η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Οι προτεινόμενες δράσεις καλύπτουν όλα τα σημαντικά τμήματα της αλυσίδας αξίας των προϊόντων προτεραιότητας (Σχήματα 27, 28 και 29)

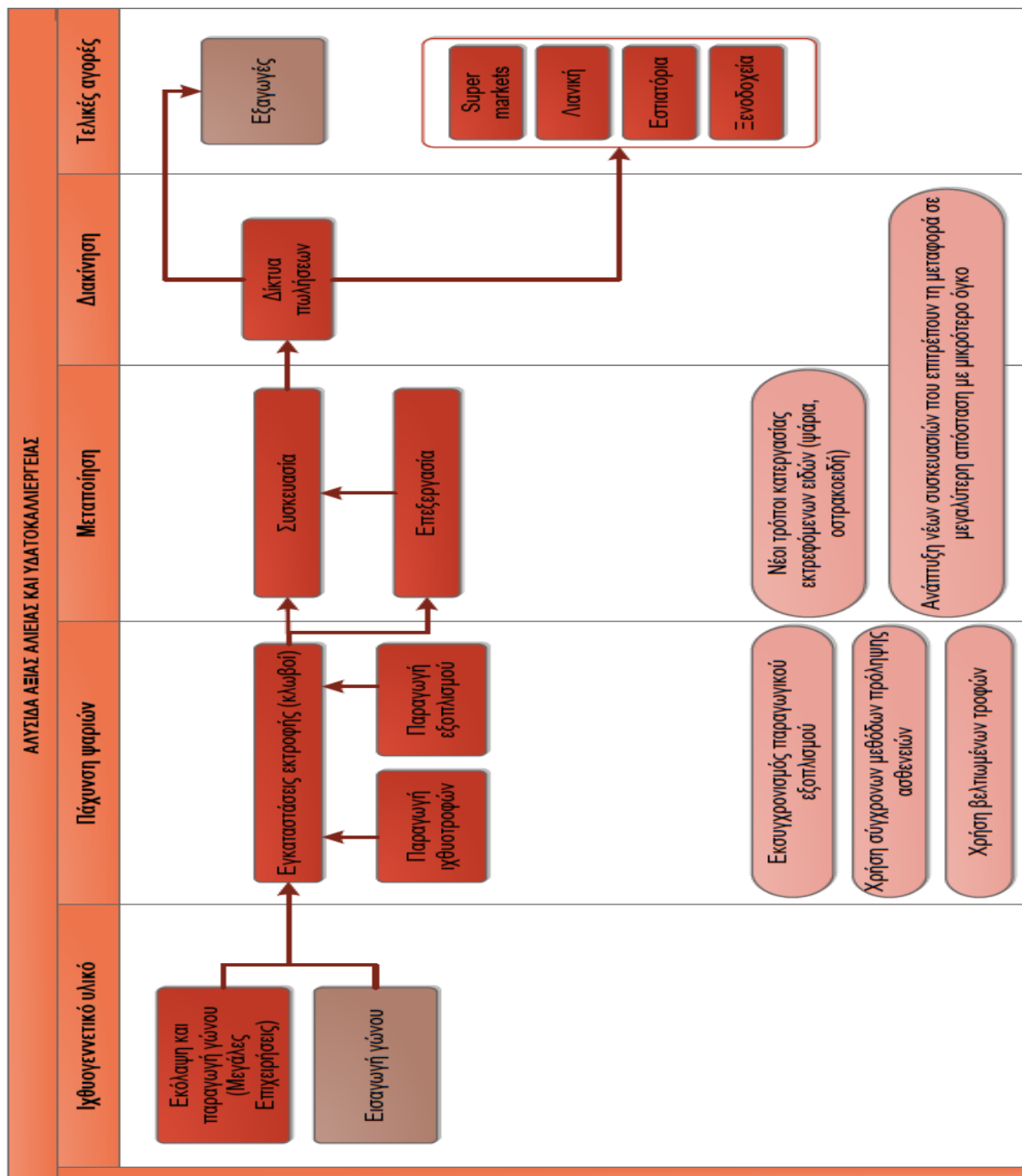
Σχήμα 28: Αλυσίδα αξίας παραγωγής γεωργικών προϊόντων

Σχήμα 29: Αλυσίδα αξίας κτηνοτροφίας

Σχήμα 30: Αλυσίδα αξίας αλιείας και υδατοκαλλιέργειας

6.1.2 Δράσεις ανάπτυξης της αγροδιατροφής και υδατοκαλλιεργειών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.1: ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΜΕ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η διαφοροποίηση των αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων θα βασιστεί στην ανάδειξη και βελτίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των τοπικών ποικιλιών και φυλών κάνοντας χρήση σύγχρονων επιστημονικών τεχνικών και διεξάγοντας έρευνα για τη βελτίωση του πολλαπλασιαστικού υλικού. Επίσης οι καλλιεργητικές και κτηνοτροφικές μέθοδοι θα βελτιωθούν έτσι ώστε η ποιότητα, η υγιεινή και η ασφάλεια των παραγόμενων γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της διεθνούς αγοράς. Η βελτίωση θα πραγματοποιηθεί με ενέργειες εκπαίδευσης και ενημέρωσης των αγροτών και με την υιοθέτηση σύγχρονων τεχνικών και πρακτικών οι οποίες είναι φιλικές προς το περιβάλλον και τον καταναλωτή.

Η διαφοροποίηση και βελτίωση των προϊόντων αποτελεί σημαντική συνεισφορά στη δημιουργία τοπικής ταυτότητας και στην ενίσχυση της βιομηχανίας της εμπειρίας.

Πίνακας 17: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.1

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Διαφοροποίηση αγροτικού προϊόντος μέσα από την βελτίωση των χαρακτηριστικών, της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας	- Ανάδειξη, διατήρηση και αξιοποίηση των ντόπιων παραδοσιακών ποικιλιών και προϊόντων - Βελτίωση της ποιότητας και των χαρακτηριστικών του πολλαπλασιαστικού υλικού αυτοχθόνων και μη ποικιλιών και φυλών	Δράση 1.1.1: Χαρτογράφηση, ταυτοποίηση, αξιοποίηση και βελτίωση του γενετικού υλικού αυτοχθόνων και μη ποικιλιών και φυλών
	- Βελτίωση των καλλιεργητικών και κτηνοτροφικών μεθόδων για τη βελτίωση της ποιότητας, υγιεινής και ασφάλειας - Ανάπτυξη της τεχνογνωσίας στους αγρότες και κτηνοτρόφους σε σύγχρονες μεθόδους καλλιέργειας και εκτροφής	- Δράση 1.1.2 Εισαγωγή Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης - Δράση 1.1.3 Εκσυγχρονισμός και εφαρμογή βιώσιμων μεθόδων εκτροφής - Δράση 1.1.4 Στήριξη βιολογικών καλλιεργειών και εκτροφών

Δράση 1.1.1: Χαρτογράφηση, ταυτοποίηση, αξιοποίηση και βελτίωση του γενετικού υλικού αυτοχθόνων και μη ποικιλιών και φυλών και βελτίωση του πολλαπλασιαστικού υλικού

Το γενετικό υλικό των αυτοχθόνων φυλών αιγοπροβάτων και των αυτοχθόνων ποικιλιών γεωργικών προϊόντων θα χαρτογραφηθεί θα ταυτοποιηθεί και θα βελτιωθεί μέσα από την εφαρμογή προγραμμάτων κλωνικής επιλογής ή άλλων τεχνικών.

Παράλληλα θα γίνουν έλεγχοι παρουσίας γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο ζωικό και φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό και θα επιδιωχθεί η βελτίωση του γενετικού υλικού των μη αυτοχθόνων φυλών και ποικιλιών.

Η δράση αυτή θα υλοποιηθεί με τη συνεργασία εξειδικευμένων εργαστηρίων και σε συνεργασία με ανάλογες εθνικές δράσεις που συντονίζονται από τη ΓΓΕΤ.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΠΑΝΕΚ, ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ, ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΑΕΙ¹⁸, Ερευνητικά Κέντρα, Γεωργικοί και κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί

Δικαιούχοι: Γεωργικοί και κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί.

Δράση 1.1.2 Εισαγωγή Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης

Θα υποστηριχθεί η εισαγωγή Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης σύμφωνα με τα πρότυπα AGRO 2-1, AGRO 2-2 και AGRO 2-2/3 (για την καλλιέργεια ελιάς) υλοποιώντας τις ακόλουθες ενέργειες:

- Ενέργειες ενημέρωσης των αγροτών για τα οφέλη της πιστοποίησης και τη δυνατότητα εισόδου σε απαιτητικότερες και με μεγαλύτερη απόδοση αγορές.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την καθοδήγηση των αγροτών στην υιοθέτηση των προτύπων.
- Ενημέρωση και καθοδήγηση των αγροτών για την εφαρμογή νέων καλλιεργητικών τεχνικών συμβατών με τα πρότυπα ολοκληρωμένης διαχείρισης.
- Παροχή ενίσχυσης για την πραγματοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών στις καλλιέργειες.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

¹⁸ Στο κείμενο ως ΑΕΙ νοούνται τόσο τα ιδρύματα του Πανεπιστημιακού όσο και του Τεχνολογικού τομέα (ΤΕΙ).

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Αγρότες, κτηνοτρόφοι, αγροτικές και κτηνοτροφικές επιχειρήσεις ΕΘΙΑΓΕ, ΑΕΙ

Δικαιούχοι: Αγρότες, κτηνοτρόφοι, αγροτικές και κτηνοτροφικές επιχειρήσεις

Δράση 1.1.3 Εκσυγχρονισμός και εφαρμογή βιώσιμων μεθόδων εκτροφής

Η ανάπτυξη βιώσιμης κτηνοτροφίας η οποία βρίσκεται σε αρμονία με τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες όπως η γεωργία και ο τουρισμός θα βασιστεί σε σειρά ενεργειών που περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία κτηνοτροφικών ζωνών στη βάση των υφιστάμενων ή νέων (όπου αυτό είναι αναγκαίο) μελετών βοσκοϊκανότητας με στόχο την ορθολογική χρήση των βοσκότοπων και σε αρμονία με ανταγωνιστικές χρήσεις.
- Ενημέρωση αγροτών για τα οφέλη και τις προϋποθέσεις εφαρμογής ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης εκτροφής ζώων καθώς και βιολογικών μεθόδων εκτροφής.
- Παροχή χρηματοδότησης για την υλοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών των μονάδων και μεθόδων εκτροφής για τη χρήση ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης συμπεριλαμβανομένης και της διαχείρισης των αποβλήτων. Η ενίσχυση για την εφαρμογή τεχνολογικά προηγμένων λύσεων στη διαχείριση των αποβλήτων δεν θα περιοριστεί μόνο στις περιπτώσεις ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης αλλά και σε μεμονωμένες προσπάθειες χειρισμού των απορριπτόμενων και των αποβλήτων.
- Παροχή χρηματοδότησης για την υλοποίηση σχεδίων βιολογικής κτηνοτροφίας.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Αγρότες, κτηνοτρόφοι, αγροτικές και κτηνοτροφικές επιχειρήσεις ΕΘΙΑΓΕ, ΑΕΙ

Δικαιούχοι: Αγρότες, κτηνοτρόφοι, αγροτικές και κτηνοτροφικές επιχειρήσεις

Δράση 1.1.4 Στήριξη βιολογικών καλλιεργειών και εκτροφών

Η εισαγωγή βιολογικών μεθόδων καλλιέργειας (π.χ. στα κηπευτικά, λάδι ή κρασί) και εκτροφής θα υποστηριχτεί με ενέργειες ενημέρωσης και εκπαίδευσης των αγροτών και συνεχή παρακολούθηση από εξειδικευμένους γεωπόνους.

Επίσης θα διαχυθούν τεχνικές που εφαρμόζονται σήμερα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ή σε άλλες Περιφέρειες και έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Αγρότες, αγροτικές, ΕΘΙΑΓΕ, ΑΕΙ

Δικαιούχοι: Αγρότες, αγροτικές επιχειρήσεις.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.2 ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

Η μικρός και κατακερματισμένος κλήρος και η χρήση παρωχημένων μεθόδων καλλιέργειας εμποδίζει την αύξηση της παραγωγικότητας και την επίτευξη ανταγωνιστικού κόστους. Η εισαγωγή νέων μεθόδων καλλιέργειας όπως η υδροπονία και αεροπονία και ο εκσυγχρονισμός των καλλιεργειών υπό κάλυψη θα μπορούσαν να δώσουν νέα ώθηση στις καλλιέργειες και να επιμηκύνουν την περίοδο καλλιέργειας.

Πίνακας 18: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.2

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Αύξηση παραγωγικότητας στις καλλιέργειες	Εισαγωγή νέων μεθόδων και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός καλλιεργειών	Δράση 1.2.1: Βελτίωση καλλιεργειών υπό κάλυψη και εισαγωγή μεθόδων υδροπονίας και αεροπονίας

Δράση 1.2.1 Βελτίωση των καλλιεργειών υπό κάλυψη

Αρκετές υφιστάμενες καλλιέργειες θερμοκηπίου χρησιμοποιούν εγκαταστάσεις με απαρχειωμένα υλικά και ακολουθούν συμβατικές τεχνικές. Η αντικατάστασή τους με νέες κατασκευές που χρησιμοποιούν νέα υλικά κάλυψης και η εισαγωγή αυτοματοποιημένων συστημάτων ελέγχου, θα αυξήσει την παραγωγικότητα και θα μειώσει σημαντικά την αρνητική επίδραση στο περιβάλλον (οπτική και φυσική ρύπανση). Επίσης η χρήση μεθόδων υδροπονίας μπορεί να αυξήσει ακόμα περισσότερο την παραγωγικότητα και την ποιότητα των προϊόντων και να μειώσει σημαντικά την κατανάλωση νερού.

Θα υλοποιηθούν οι ακόλουθες ενέργειες:

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αγροτών στις τεχνικές της υδροπονίας.
- Χρηματοδότηση επενδύσεων εκσυγχρονισμού των θερμοκηπίων με εισαγωγή αυτοματοποιημένων συστημάτων ελέγχου και αντικατάστασή των πεπαλαιωμένων κατασκευών με σύγχρονες.
- Χρηματοδότηση επενδύσεων για την εισαγωγή μεθόδων υδροπονίας και την εκπαίδευση των αγροτών στη νέα τεχνική.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Αγρότες, αγροτικές επιχειρήσεις, εταιρείες προμήθειας εξοπλισμού, συμβουλευτικές εταιρείες, ΕΘΙΑΓΕ, ΑΕΙ

Δικαιούχοι: Αγρότες, αγροτικές επιχειρήσεις.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.3: ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η μεταποίηση των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων αυξάνει το ακαθάριστο προϊόν της περιφέρειας καθώς σημαντικά στάδια της αλυσίδας αξίας της αγροδιατροφής παραμένουν εντός των ορίων της περιφέρειας. Επιπλέον στην περίπτωση της μεταποίησης μικρής κλίμακας (π.χ. μικρά τυροκομεία), και τη μεταποίηση και συσκευασία από αγροτικούς συνεταιρισμούς η αύξηση της προστιθέμενης αξίας γίνεται προς όφελος των παραγωγών.

Η ανάπτυξη της μεταποίησης και τυποποίησης θα συνοδευτεί με τον εκσυγχρονισμό και την εισαγωγή καινοτομιών με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση των μεταποιημένων προϊόντων (γευστικά χαρακτηριστικά, αισθητικά χαρακτηριστικά, ποιότητα, ασφάλεια κλπ.) επιταχύνοντας με το τρόπο αυτή την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας τροφίμων.

Τέλος η αξιοποίηση των παραπροϊόντων και απορριπτόμενων από την όλη διαδικασία παραγωγής και μεταποίησης των αγροτικών και γεωργικών προϊόντων μπορεί να δημιουργήσει νέα προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.

Πίνακας 19: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.3

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Διεύρυνση της τυποποίησης και αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τροφίμων	- Ανάπτυξη νέων/βελτιωμένων καινοτόμων προϊόντων και διεργασιών - Ανάπτυξη της καινοτόμας επιχειρηματικότητας στη μεταποίηση γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων - Ανάπτυξη διασυνδέσεων ανάμεσα στη γεωργία και τη μεταποίηση για τη βελτίωση υφιστάμενων ή δημιουργία νέων προϊόντων	- Δράση 1.3.1: Πιστοποίηση, τυποποίηση και μεταποίηση και εισαγωγή καινοτομιών στη μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων - Δράση 1.3.2: Ίδρυση νέων καινοτόμων μεταποιητικών επιχειρήσεων - Δράση 1.3.3 Ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων δράσης (π.χ. clusters) στη γεωργία/κτηνοτροφία και μεταποίηση

Δράση 1.3.1: Πιστοποίηση, τυποποίηση και εισαγωγή καινοτομιών στη μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων

- ▲ Παροχή ερευνητικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη βελτίωση των μεθόδων μεταποίησης και την παραγωγή νέων προϊόντων μεγαλύτερης προτιθέμενης αξίας. Οι παρεχόμενες ερευνητικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες μπορούν να αφορούν στο σύνολο των αναγκών, τεχνολογικών και μη αλλαγών, που θα πρέπει να γίνουν στις επιχειρήσεις. Η δράση αυτή συνδυάζεται με τη χρηματοδότηση των επενδύσεων (βλ. επόμενη ενέργεια) που αναδεικνύονται μέσα από την ερευνητική και συμβουλευτική υποστήριξη καθώς και με ενέργειες κατάρτισης και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού.
- ▲ Ενίσχυση επενδύσεων για την εισαγωγή οργανωτικών ή τεχνολογικών αλλαγών. Παραδείγματα ενισχυόμενων επενδύσεων είναι:
 - Παραγωγή καινοτόμων προϊόντων με βάση τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα και τα απορριπτόμενα από την γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή και μεταποίηση. Παραδείγματα είναι η παραγωγή συμπληρωμάτων διατροφής, η αξιοποίηση των προϊόντων της μελισσοκομίας και των τοπικών βοτάνων και αρωματικών φυτών για την παραγωγή καλλυντικών και συμπληρωμάτων διατροφής κλπ.
 - Χρηματοδότηση εισαγωγής καινοτόμων μεθόδων μη θερμικής επεξεργασίας οι οποίες εξασφαλίζουν την καταστροφή των παθογόνων μικροοργανισμών στα τρόφιμα, επιμηκύνοντας σημαντικά της διάρκεια ζωής χωρίς την προσθήκη συντηρητικών και αποφεύγοντας την ποιοτική υποβάθμιση της θερμικής επεξεργασίας.
 - Εισαγωγή ενεργών και έξυπνων συσκευασιών με στόχο τη μείωση του μεταφορικού κόστους, τη διατήρηση ή βελτίωση της ποιότητας και τη διαφοροποίηση των προϊόντων.

Η **ενεργός συσκευασία** αλληλεπιδρά με το τρόφιμο και το εσωτερικό περιβάλλον της συσκευασίας, προκειμένου να διατηρήσει ή να βελτιώσει την ποιότητα ή/και την ασφάλεια αυτού, ή ακόμη να παρατείνει το χρόνο ζωής του τροφίμου. Η τεχνολογία επιτρέπει τη μείωση συντηρητικών/πρόσθετων (cleaner label), την παράταση διάρκειας ζωής, την αύξηση της ασφάλειας και διατήρηση της αρχικής ποιότητας του τροφίμου, τη μείωση απωλειών λόγω αλλοίωσης και τη δυνατότητα διαφοροποίησης των προϊόντων.

Η **έξυπνη συσκευασία** παρέχει πληροφορίες στον καταναλωτή και στον παρασκευαστή των τροφίμων για την ασφάλεια & την ποιότητα του συσκευασμένου προϊόντος σύμφωνα με το «ιστορικό» του, αποτυπώνοντας την επίδραση περιβαλλοντικών συνθηκών όπως η θερμοκρασία. Έτσι, είναι εφικτός ο αποτελεσματικός έλεγχος κατά τη διακίνηση των τροφίμων στην ψυκτική αλυσίδα, εξασφαλίζοντας τη βελτιστοποίηση της διαχείρισης των αποθεμάτων.

- Η ενίσχυση της υγιεινής, της ποιότητας και της ιχνηλασιμότητας και η απόκτηση σημάτων ποιότητας επεκτείνεται και στο στάδιο της μεταποίησης. Η

χρηματοδότηση περιλαμβάνει τόσο το κόστος απόκτησης του σήματος όσο και τις αναγκαίες οργανωτικές και τεχνολογικές αλλαγές που είναι αναγκαίες για την απόκτηση του σήματος.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΑΕΙ και ΕΚ, τεχνικοί σύμβουλοι, ΜΜΕ

Δικαιούχοι: ΜΜΕ τροφίμων

Δράση 1.3.2: Στήριξη νέων καινοτόμων μεταποιητικών επιχειρήσεων

Η στήριξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων στο τομέα της αγροδιατροφής στοχεύει τόσο στην εισαγωγή καινοτόμων προϊόντων με εξαγωγικές προοπτικές όσο και στη μεταβολή των χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας και στην απαλλαγή της από την παραδοσιακή συντηρητική νοοτροπία.

Θα χρηματοδοτηθεί η δημιουργία νέων επιχειρήσεων (start-ups) καθώς και νέων υφιστάμενων επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων με βάση τα προϊόντα και τα απορριπτόμενα από τη γεωργική παραγωγή, την κτηνοτροφία και τη μεταποίηση. Η ίδρυση νέων επιχειρήσεων συνοδεύεται με παροχή mentoring σε θέματα δημιουργίας επιχειρήσεων καθώς και σε οργανωτικά και τεχνολογικά θέματα που σχετίζονται με το αντικείμενο της επιχείρησης.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Νέες ΜΜΕ

Δικαιούχοι: Νέες ΜΜΕ

Δράση 1.3.3 Ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων δράσης (π.χ. clusters) στη γεωργία/κτηνοτροφία και μεταποίηση

- Δημιουργία clusters με στόχο την ενδυνάμωση των διασυνδέσεων και της συνεργασίας πάνω στην αλυσίδα αξίας. Η δράση αυτή υλοποιείται σε συνεργασία με την αντίστοιχη δράση στον τουρισμό για την αποφυγή επικαλύψεων και δημιουργία ανταγωνιστικών σχημάτων.

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση καλλιεργητών για τις απαιτήσεις των μεταποιητικών επιχειρήσεων σε σχέση με τα πρότυπα ποιότητας υγιεινής και ασφάλειας που θα πρέπει να ικανοποιούν τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα,
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την συμμόρφωση των μεθόδων καλλιέργειας και εκτροφής στα πρότυπα της μεταποίησης (π.χ. μέθοδοι καλλιέργειας και συγκομιδής που εξασφαλίζουν την παραγωγή Έξτρα Παρθένου ελαιόλαδου).
- Ενθάρρυνση συνεργασιών ομάδων παραγωγών ομοειδών προϊόντων για την αύξηση της κλίμακας παραγωγής, υλοποίηση επενδύσεων για την τυποποίηση, μεταποίηση και αποθήκευση προϊόντων, υλοποίηση κοινών στρατηγικών μάρκετινγκ και διαπραγμάτευση τιμών και όρων με προμηθευτές και χονδρεμπόρους.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Αγρότες, κτηνοτρόφοι, αγροτικές και κτηνοτροφικές επιχειρήσεις, ΜΜΕ τροφίμων, ΕΘΙΑΓΕ, ΑΕΙ

Δικαιούχοι: Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, Ενώσεις αγροτών.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.4: ΠΡΩΘΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Η εξωστρέφεια της γεωργικής και ζωικής παραγωγής απαιτεί δυναμική προσέγγιση στο μάρκετινγκ και την οργάνωση των δικτύων πώλησης. Υπάρχουν ήδη καλά παραδείγματα Γεωργικών Συνεταιρισμών με σημαντικές προσπάθειες προώθησης των τοπικών προϊόντων στο εξωτερικό. Οι καλές πρακτικές θα πρέπει να διαχυθούν και να οργανωθούν νέες προσπάθειες με συγκεκριμένη στόχευση ανά προϊόν και χρήση νέων τεχνολογιών.

Πίνακας 20: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.4

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Αύξηση της διείσδυσης στην ελληνική αγορά και αύξηση των εξαγωγών των προϊόντων αγροδιατροφής	• Ανάπτυξη της εξωστρέφειας της γεωργικής και ζωικής παραγωγής • Αύξηση της χρήσης e-υπηρεσιών από αγροκτηνοτροφικές επιχειρήσεις	• Δράση 1.4.1 Ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίων μάρκετινγκ αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων • Δράση 1.4.2 Ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων για την εσωτερική και διεθνή αγορά
	• Ανάπτυξη της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων τροφίμων • Αύξηση της χρήσης e-υπηρεσιών από επιχειρήσεις τροφίμων αγροκτηνοτροφικές επιχειρήσεις	• Δράση 1.4.3 Μάρκετινγκ και ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων τροφίμων για την εσωτερική και διεθνή αγορά

Δράση 1.4.1: Ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίων μάρκετινγκ αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων

Η δράση περιλαμβάνει ενέργειες σχεδιασμού στρατηγικών μάρκετινγκ καθώς και τις απαραίτητες ενέργειες υλοποίησης των σχεδίων:

- Ανάπτυξη στρατηγικών μάρκετινγκ για κάθε αγροτικό προϊόν ή ομάδες προϊόντων. Η στρατηγική περιλαμβάνει μελέτη των αγορών στόχων (στο εσωτερικό και το εξωτερικό) και των ομάδων στόχων (δημογραφικά χαρακτηριστικά), ανάλυση του ανταγωνισμού και ανάδειξη του unique sales proposition κάθε προϊόντος (π.χ. διατροφικά χαρακτηριστικά), μεθόδους προώθησης και δημιουργίας brand name σε συνεργασία με την τουριστική στρατηγική προώθησης του brand name Περιφερειακών Ενοτήτων και τέλος την ανάπτυξη δικτύων πώλησης.
- Χρηματοδότηση των προωθητικών ενεργειών που προσδιορίζονται στις στρατηγικές μάρκετινγκ όπως διοργάνωση τοπικών events συνδεδεμένα με τις προωθητικές ενέργειες του τουρισμού και σε αρμονία με τις τοπικές παραδόσεις και πολιτισμό, συμμετοχή σε εθνικές και διεθνείς εκθέσεις, στοχευμένες επιχειρηματικές αποστολές, ενέργειες οικοδόμησης του brand name, προβολή μέσα από το διαδίκτυο με τη χρήση κατάλληλων ιστοχώρων.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Γεωργικοί συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια

Δικαιούχοι: Γεωργικοί συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια

Δράση 1.4.2 Ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων για την εσωτερική και διεθνή αγορά

- Χρηματοδότηση για τη δημιουργία διεθνών δικτύων πώλησης συμπεριλαμβανομένων του ηλεκτρονικού εμπορίου μέσω ψηφιακών καταστημάτων. Για την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου θα πρέπει να σχεδιαστούν καινοτόμοι τρόποι συσκευασίας, αποθήκευσης και διακίνησης που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των χρηστών του διαδικτύου και στις διεθνείς πρακτικές σχετικά με τους τρόπους πληρωμής, χρόνους παράδοσης, ακυρώσεις παραγγελιών, επιστροφές σκάρτων κλπ.
- Οργάνωση ηλεκτρονικών δημοπρατηρίων χονδρικής πώλησης αγροτικών προϊόντων.

Τρόπος υλοποίησης: Αυτεπιστασία, Πρόσκληση υποβολής προτάσεων

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΓΤΑΑ

Τελικοί αποδέκτες: Γεωργικοί συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια

Δικαιούχοι: Γεωργικοί συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια

Δράση 1.4.3 Μάρκετινγκ και ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων τροφίμων για την εσωτερική και διεθνή αγορά

Χρηματοδότηση ΜΜΕ τροφίμων για την ανάπτυξη των εξαγωγών τους. Οι ενέργειες που υποστηρίζονται είναι η ανάπτυξη στρατηγικής μάρκετινγκ για την είσοδο σε συγκεκριμένες αγορές, η ανάπτυξη δικτύων προώθησης, ο σχεδιασμός κατάλληλων συσκευασιών, η απόκτηση των αναγκαίων πιστοποιήσεων, καθώς και η χρήση υπηρεσιών e-commerce.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ ή ΕΠΑΝΕΚ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΜΜΕ

Δικαιούχοι: ΜΜΕ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.5: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΕΩΝ ΕΙΔΩΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΝ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ

Η βελτίωση του ιχθυογενετικού υλικού και η υιοθέτηση νέων ειδών απαιτεί σημαντική τεχνογνωσία και ερευνητική προσπάθεια. Το ΕΛΚΕΘΕ και μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου εργάζονται ήδη στην κατεύθυνση αυτή απαιτείται όμως εντατικοποίηση της προσπάθειας.

Πίνακας 21: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.5

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Διαφοροποίηση προϊόντος στις υδατοκαλλιέργειες με είδη που μπορούν να δημιουργήσουν διατροφικά προϊόντα μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας	- Ανάπτυξη τεχνογνωσίας για πλήρη εκτροφή νέων ειδών - Ανάπτυξη τεχνογνωσίας για τη γενετική επιλογή πολλαπλασιαστικού υλικού	Δράση 1.5.1 Πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης για εκτροφή νέων ειδών και βελτιστοποίησης πολλαπλασιαστικού υλικού

Δράση 1.5.1 Πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης για εκτροφή νέων ειδών και βελτιστοποίησης πολλαπλασιαστικού υλικού

Η ερευνητική προσπάθεια θα επικεντρωθεί στην ανάπτυξη τεχνογνωσίας για την πλήρη εκτροφή νέων θαλάσσιων ειδών που συνδυάζουν την εύκολη αναπαραγωγή και εκτροφή με την καλή τιμή, το μικρό κύκλο εκτροφής και δυνατότητα περαιτέρω επεξεργασίας (π.χ.

παραγωγή φιλέτων). Χρηματοδοτείται επίσης η ανάπτυξη μεθόδων γενετικής επιλογής γεννητόρων ή και αυγών.

Επίσης θα χρηματοδοτηθεί η διάχυση και ενημέρωση των επιχειρήσεων για τα πλεονεκτήματα υιοθέτησης νέων ειδών.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΠΑΝΕΚ ή/και ΕΤΘΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις, ΕΛΚΕΘΕ, ΑΕΙ και ΕΚ, Σύνδεσμοι και συνεταιρισμοί υδατοκαλλιεργητών

Δικαιούχοι: Επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.6: ΑΥΞΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Ο στόχος είναι η βελτίωση της εκτροφής, η αύξηση της παραγωγικότητας και η μείωση τους κόστους μέσα από τη ανάπτυξη και μεταφοράς τεχνολογίας και επενδύσεων εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού.

Πίνακας 22: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.6

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικόί στόχοι	Δράσεις
Αύξηση παραγωγικότητας μονάδων υδατοκαλλιέργειας και ποιότητας των προϊόντων	- Βελτίωση του τεχνολογικού εξοπλισμού και των πρωτόκολλων εκτροφής - Ανάπτυξη βιολογικής υδατοκαλλιέργειας - Βελτίωση τροφών	- Δράση 1.6.1 Ανάπτυξη και εισαγωγή καινοτομιών για τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων εκτροφής - Δράση 1.6.2 Ανάπτυξη βιολογικής υδατοκαλλιέργειας

Δράση 1.6.1 Ανάπτυξη και εισαγωγή καινοτομιών για τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων εκτροφής και πρωτοκόλλων παραγωγής

- Χρηματοδότηση της έρευνας και της ανάπτυξης καινοτομιών για τη βελτίωση των μεθόδων εκτροφής σε υφιστάμενα και νέα είδη, όπως η αυτοματοποίηση των συστημάτων διανομής τροφής, η ανάπτυξη δικτύων νέας τεχνολογίας, η ανάπτυξη μεθόδων πρόληψης ασθενειών, εφαρμογή βελτιωμένων συστημάτων ανακύκλωσης νερού.
- Χρηματοδότηση έρευνας για τη βελτίωση τροφών.
- Χρηματοδότηση επενδύσεων του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των μονάδων εκτροφής για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας σε όλα τα στάδια της εκτροφής.
- Χρηματοδότηση για τη βελτίωση της υγιεινής, την ιχνηλασιμότητα και την ποιότητα και την απόκτηση σημάτων ποιότητας. Η χρηματοδότηση περιλαμβάνει τόσο το κόστος

απόκτησης του σήματος όσο και τις αναγκαίες οργανωτικές και τεχνολογικές αλλαγές που είναι αναγκαίες για την απόκτηση του σήματος.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΠΑΝΕΚ ή/και ΕΤΘΑ,

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ και ΕΤΘΑ

Τελικοί αποδέκτες: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις, ΕΛΚΕΘΕ, ΑΕΙ και ΕΚ, τεχνικοί σύμβουλοι.

Δικαιούχοι: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις.

Δράση 1.6.2 Ανάπτυξη της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας

Ανάπτυξη βιολογικής υδατοκαλλιέργειας με τη χρηματοδότηση ενεργειών μετάβασης σε συστήματα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου, καθώς και σε μεθόδους βιολογικής υδατοκαλλιέργειας. Επίσης θα χρηματοδοτηθεί η εθελοντή συμμετοχή των επιχειρήσεων στο σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) της Ευρωπαϊκής Ένωσης..

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΤΘΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΘΑ

Τελικοί αποδέκτες: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις, ΕΛΚΕΘΕ, ΑΕΙ και ΕΚ, τεχνικοί σύμβουλοι.

Δικαιούχοι: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.7 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Η επεξεργασία των εκτρεφόμενων ή αλιευμένων ιχθύων αυξάνει την προστιθέμενη αξία και δημιουργεί νέα προϊόντα τα οποία μπορούν να διεισδύσουν σε νέες και πιο δύσκολες αγορές. Επίσης οι μη θερμικές κατεργασίες μπορούν να αυξήσουν το χρόνο διατήρησης των προϊόντων. Η βελτίωση της συσκευασίας και η υιοθέτηση ενεργών συσκευασιών μπορεί επίσης να παρατείνει το χρόνο ζωής των προϊόντων, να αυξήσει την ασφάλεια και να διατηρήσει την αρχική ποιότητα των προϊόντων. Τέλος η μείωση του όγκου και του βάρους μπορεί να συμβάλει στη μείωση τους μεταφορικού κόστους.

Πίνακας 23: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.7

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Βελτίωση παραγωγικότητας ποιότητας και ασφάλειας στη μεταποίηση αλιευμάτων και υδατοκαλλιεργειών	- Εισαγωγή καινοτομιών στη διαδικασία μεταποίησης - Εισαγωγή καινοτομιών στη συσκευασία	Δράση 1.7.1: Πιστοποίηση, τυποποίηση και μεταποίηση αλιευμάτων και προϊόντων υδατοκαλλιεργείας

Δράση 1.7.1: Πιστοποίηση, τυποποίηση και μεταποίηση αλιευμάτων και προϊόντων υδατοκαλλιεργείας

- Ανάπτυξη έρευνας για τη βελτίωση των μεθόδων μεταποίησης και την παραγωγή νέων προϊόντων μεγαλύτερης προτιθέμενης αξίας. Η δράση αυτή συνδυάζεται με χρηματοδότηση των επενδύσεων που απαιτούνται για την εγκατάσταση πιλοτικών γραμμών μεταποίησης για το έλεγχο και επικύρωση των ερευνητικών αποτελεσμάτων καθώς επίσης και με ενέργειες κατάρτισης και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού.

Παραδείγματα ενισχυόμενων παρεμβάσεων είναι:

- ο νέα προϊόντα που βασίζονται στο ψάρι και σε θαλάσσιους οργανισμούς με τη χρήση τεχνικών επεξεργασίας.
 - ο χρήση ήπιων μη θερμικών μεθόδων επεξεργασίας
 - ο χρήση ενεργούς και έξυπνης συσκευασίας με στόχο τη μείωση του μεταφορικού κόστους, διατήρηση ή βελτίωση της ποιότητας και διαφοροποίηση των προϊόντων
- Η ενίσχυση της υγιεινής, της ποιότητας και της ιχνηλασιμότητας και η απόκτηση σημάτων ποιότητας επεκτείνεται και στο στάδιο της μεταποίησης. Η χρηματοδότηση περιλαμβάνει τόσο το κόστος απόκτησης του σήματος όσο και τις οργανωτικές και τεχνολογικές αλλαγές που είναι αναγκαίες για την απόκτηση του σήματος.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΠΑΝΕΚ και ΕΤΘΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ και ΕΤΘΑ

Τελικοί αποδέκτες: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις, ΜΜΕ μεταποίησης, ΕΛΚΕΘΕ, ΑΕΙ και ΕΚ, τεχνικοί σύμβουλοι.

Δικαιούχοι: Υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις, ΜΜΕ μεταποίησης.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.8: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Η ανάπτυξη της βιομηχανία της εμπειρίας, της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, και της αγροδιατροφής βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο φυσικό περιβάλλον που διαθέτει. Επομένως η βιωσιμότητά των σημαντικών αυτών οικονομικών δραστηριοτήτων εξαρτάται άμεσα από την προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και τη διαρκή βελτίωσή του. Στην προσπάθεια αυτή ιδιαίτερη σημασία αποκτά η προστασία του θαλάσσιου το οποίο δέχεται και το μεγαλύτερο βάρος των ανθρωπογενών επιπτώσεων τόσο από τον τουρισμό όσο και από τις υδατοκαλλιέργειες. Η ανάπτυξη μιας περιβαλλοντικά βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας και η συμβίωση σε αρμονία με άλλες ανταγωνιστικές δραστηριότητες όπως ο τουρισμός, αποτελούν βασική επιλογή της Περιφέρειας.

Για την υλοποίηση της στρατηγικής απαιτείται αφενός η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης της υδατοκαλλιέργειας.

Πίνακας 24: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 1.8

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον από τις υδατοκαλλιέργειες	Ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων για την αειφόρα διαχείριση της υδατοκαλλιέργειας	Δράση 1.8.1: Αειφόρα διαχείριση της υδατοκαλλιέργειας

Δράση 1.8.1: Αειφόρα διαχείριση της υδατοκαλλιέργειας

Εφαρμογή καινοτόμων διαχειριστικών εργαλείων για την αειφόρο ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών στην περιφέρεια και τη συμβίωση με άλλες ανταγωνιστικές χρήσεις (π.χ. αλιεία, τουρισμός). Η δράση περιλαμβάνει τη βέλτιστη χωροθέτηση των ιχθυομονάδων για την αποφυγή ανεπιθύμητων επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα, υπολογισμός της φέρουσας ικανότητας, ανάπτυξη προγραμμάτων περιβαλλοντικής παρακολούθησης.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ και ΕΤΘΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ και ΕΤΘΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΕΛΚΕΘΕ, ΑΕΙ και ΕΚ

Δικαιούχοι: ΕΛΚΕΘΕ, ΑΕΙ και ΕΚ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.9: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών κτηνοτροφικών και υδατοκαλλιεργητικών εκμεταλλεύσεων και της σχετικής μεταποίησης και η ενίσχυση της ανταγωνιστικής τους θέσης απαιτεί την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού σε όλες τις βαθμίδες της αλυσίδας παραγωγής.

Οι ενέργειες κατάρτισης θα συνδυασθούν με τις δράσεις συμβουλευτικών υπηρεσιών, ανάπτυξης νέων προϊόντων και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων του κλάδου και θα ενσωματωθούν στις υπάρχουσες δράσεις.

6.2 Άξονας 2: Βιομηχανία της εμπειρίας**6.2.1 Στρατηγική ανάπτυξης της καινοτομίας στη βιομηχανία της εμπειρίας**

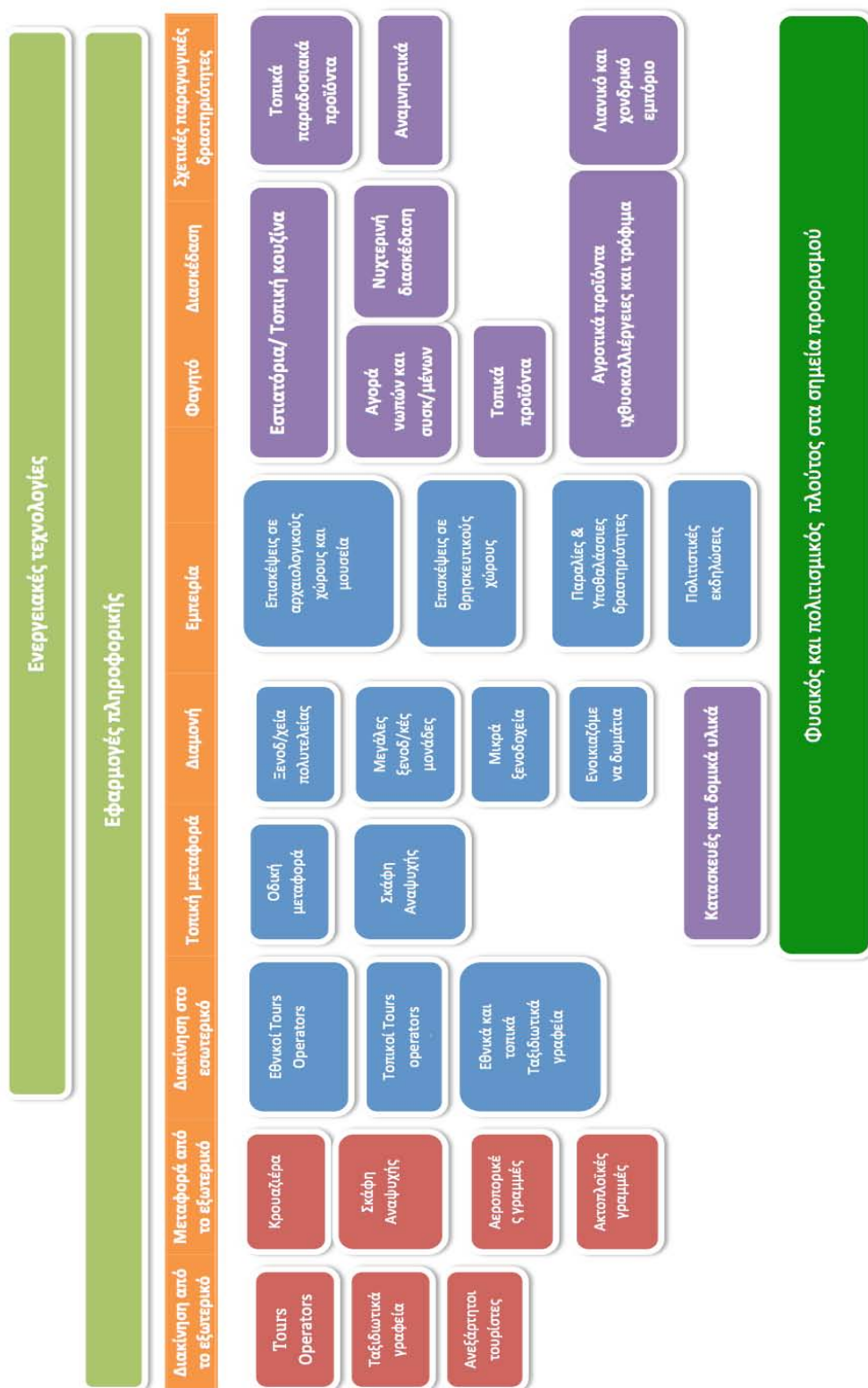
Η βιομηχανία της εμπειρίας, και ιδιαίτερα το βασικό της συστατικό ο τουρισμός, είναι μια διεθνοποιημένη βιομηχανία και επομένως οι δραστηριότητες στην Περιφέρεια αποτελούν ένα τμήμα μιας παγκόσμιας αλυσίδας αξίας

Στρατηγικός στόχος για την επίτευξη του οράματος της Περιφέρειας είναι η βιώσιμη οικονομική αναβάθμιση του τουρισμού και των συσχετιζόμενων κλάδων, δηλαδή η μετακίνηση των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες και αγορές οι οποίες είναι περισσότερο κερδοφόρες, μεγαλύτερης έντασης δεξιοτήτων και τεχνολογίας και αναπτύσσονται σε αρμονία με το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Η στρατηγική της αναβάθμισης στοχεύει σε τέσσερις άξονες:

Διεύρυνση της αλυσίδας αξίας: Επιδιώκεται η προσέλκυση περισσότερων δραστηριοτήτων στην αλυσίδα αξίας της βιομηχανίας εμπειρίας με την ανάπτυξη των διασυνδέσεων του τουρισμού με την αγροτική οικονομία και τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, την αξιοποίηση του πολιτισμού και τη διασύνδεση των επιχειρήσεων πολιτιστικών προϊόντων με τον τουρισμό, τον προσανατολισμό της τοπικής βιοτεχνίας στην παραγωγή προϊόντων που αξιοποιούνται από τις τουριστικές επιχειρήσεις (π.χ. εξοπλισμός) ή την παραγωγή προϊόντων για τους τουρίστες (κοσμήματα, χειροτεχνήματα κ.λπ.)

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος - ανάπτυξη του τουρισμού εμπειρίας: Διαφοροποίηση από το μοντέλο ήλιος και θάλασσα και τον μαζικό τουρισμό αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει ο φυσικός και πολιτισμικός πλούτος της Περιφέρειας.

Σχήμα 31: Αλυσίδα αξίας της βιομηχανίας της εμπειρίας

Η σημαντική διαφοροποίηση της υλικής και άυλης “περιουσίας” (assets) των Περιφερειακών Ενοτήτων δίνει τη δυνατότητα αφενός της ανάδειξης μια μοναδικής ταυτότητας για κάθε ΠΕ, και αφετέρου της ανάπτυξης ενός μοναδικού μείγματος νέων τουριστικών προϊόντων εμπειρίας που περιλαμβάνουν:

- ιαματικό και αναζωογονητικό τουρισμό
- οικοτουρισμό - φυσιολατρικό τουρισμό
- τον αγροτουρισμό
- αθλητικό τουρισμό
- χειμερινό τουρισμό και τουρισμό περιπέτειας
- τον πολιτισμικό τουρισμό
- τον θρησκευτικό τουρισμό
- συνεδριακό τουρισμό
- θαλάσσιο τουρισμό (καταδυτικός, ιστιοπλοϊκός κλπ.)

Οι προορισμοί είναι μοναδικοί στο βαθμό που κάθε ένας προσφέρει ένα μοναδικό σύνολο ευκαιριών εμπειρίας. Η δημιουργία εμπειρίας συνεπάγεται τη **δημιουργία ενός μύθου** τον οποίο θα ζήσει ο επισκέπτης μέσα από ένα σύνολο δραστηριοτήτων. Ο μύθος αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία πώλησης του προορισμού. Η δημιουργία της εμπειρίας απαιτεί την ενεργή συμμετοχή τόσο των τουριστών όσο και της τοπικής κοινότητας ή οποία θα δώσει ζωή στο μύθο.

Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Η αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα καταλύματα (ξενοδοχεία και νοικιαζόμενα δωμάτια) σχετίζεται τόσο με την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την άνοδό τους σε μεγαλύτερη κατηγορία (αστέρια ή κλειδιά) όσο και με την απόκτηση σημάτων ποιότητας π.χ. τοπικό σήμα ποιότητας, eco-labels κλπ.

Χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και καθαρών τεχνολογιών: Η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει την αύξηση της παραγωγικότητας, την άμεση προώθηση των υπηρεσιών, την απεξάρτηση από τους ενδιάμεσους (tours operators και γραφεία ταξιδιών) και την άμεση διαχείριση των κρατήσεων.

Επίσης η υιοθέτηση καθαρών τεχνολογιών και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας επιτρέπει τη μείωση του κόστους, τη μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τη δημιουργία φιλικής προς το περιβάλλον εικόνας ή οποία στη συνέχεια μπορεί να αποτελέσει το εισιτήριο για την είσοδο σε αγορές οικολογικά ευαίσθητων τουριστών.

Στην εφαρμογή τους, οι παραπάνω επιμέρους στρατηγικές μπορούν να συνδυαστούν και να αλληλοϋποστηριχθούν. Για παράδειγμα η διαφοροποίηση του προϊόντος μπορεί να συνδυαστεί με τη διεύρυνση της αλυσίδας του τουρισμού όπως π.χ. η ανάπτυξη του οικοτουρισμού ή του φυσιολατρικού τουρισμού μπορεί να υποστηριχθεί με την προώθηση πράσινων τεχνολογιών.

6.2.2 Δράσεις ανάπτυξης της βιομηχανίας της εμπειρίας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.1: ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΑΞΙΑΣ

Η αλυσίδα αξίας του τουρισμού διασταυρώνεται με τις αλυσίδες αξίας μεγάλου αριθμού κλάδων. Η αξιοποίηση των συνεργιών τροφοδοτεί την ανάπτυξη όχι μόνο του τουρισμού αλλά και των συνεργαζόμενων κλάδων. Η ανάπτυξη της συνεργασίας είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για αναδυόμενες δραστηριότητες οι οποίες είτε άρχισαν να αναπτύσσονται εξαιτίας του τουρισμού είτε η διασύνδεση τους με τον τουρισμό μπορεί να δημιουργήσει την αναγκαία αρχική αγορά για την καθιέρωσή τους.

Πίνακας 25: Λογική Παρέμβασης Προτεραιότητας 2.1

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Διεύρυνση της αλυσίδας αξίας του τουρισμού με την ανάπτυξη διασυνδέσεων με άλλες δραστηριότητες	• Ανάπτυξη καινοτόμας επιχειρηματικότητας σχετιζόμενη με τον τουρισμό • Ανάπτυξη συνεργασιών ανάμεσα στις επιχειρήσεις σε όλη την αλυσίδα αξίας της βιομηχανίας της εμπειρίας	• Δράση 2.1.1: Ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων σε δραστηριότητες σχετιζόμενες με τον τουρισμό • Δράση 2.1.2: Ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων δράσης σε όλη την αλυσίδα αξίας

Δράση 2.1.1: Ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων σε δραστηριότητες σχετιζόμενες με τον τουρισμό

Χρηματοδότηση υφιστάμενων ή νέων επιχειρήσεων (start-ups) που επιθυμούν να προσφέρουν καινοτόμες για την Περιφέρεια, υπηρεσίες ή παραγωγικές δραστηριότητες **που σχετίζονται με τον τουρισμό** με έμφαση σε υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με προωθούμενες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Επίσης θα ενθαρρυνθούν ιδέες που προέρχονται από τους φοιτητές ή το ακαδημαϊκό προσωπικό του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας σε συνεργασία με τις δραστηριότητες της ΜΟΚΕ ή του γραφείου Διαμεσολάβησης του Ιδρύματος ή άλλης σχετικής δομής που θα υπάρξει στο ΤΕΙ.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο συγχρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Υφιστάμενες ή νεοσύστατες ΜΜΕ

Δικαιούχοι: Υφιστάμενες ή νεοσύστατες ΜΜΕ

Δράση 2.1.2: Ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων δράσης σε όλη την αλυσίδα αξίας

Θα υποστηριχθεί η δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων και παραγωγών (clusters) με στόχο την ενδυνάμωση των διασυνδέσεων και της συνεργασίας πάνω στην αλυσίδα αξίας, η ανάπτυξη τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών και η προώθηση των τουριστικών, αγροδιατροφικών και άλλων προϊόντων της μεταποίησης που σχετίζονται με τον τουρισμό. Η ανάπτυξη καινοτομιών θα βασιστεί στην καλλιέργεια των διασυνδέσεων πελάτη-παραγωγού και στην αλληλοτροφοδότηση με πληροφορίες και ιδαίες για τη βελτίωση της ποιότητας και των χαρακτηριστικών των προϊόντων, της συσκευασίας, των αισθητικών και γευστικών (στην περίπτωση της αγροδιατροφής) χαρακτηριστικών κλπ.

Η χρηματοδότηση θα καλύπτει τη δημιουργία και λειτουργία του οργανωτικού σχήματος διοίκησης των συστάδων καθώς και των προωθητικών ενεργειών και της δημιουργίας ταυτότητας. Η χρηματοδότηση για την υλοποίηση του προγράμματος δράσης των συστάδων θα προκύψει από άλλες δράσεις στις οποίες θα μπορούν να συμμετέχουν και οι συστάδες.

Σε περιοχές όπου οι συνθήκες δεν είναι ώριμες για τη δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων θα ενθαρρυνθεί η συνεργασία ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς αγροτικών ή μεταποιημένων προϊόντων και η σύναψη μνημονίων συνεργασίας για την απορρόφηση συμφωνημένων ποσοτήτων. Θα εξεταστούν δυνατά μοντέλα συνεργασίας και μεθόδους οι οποίες θα εξομαλύνουν τυχόν αστοχίες από τις μεταβολές της προσφοράς και της ζήτησης. Στο πλαίσιο αυτό θα υποστηριχθούν συναντήσεις εργασίας, διαβούλευσης και συμβουλευτικής υποστήριξης.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΜΜΕ, Συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια, ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, ΕΘΙΑΓΕ

Δικαιούχοι: Μη Κερδοσκοπικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, Συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.2: ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Η διαφοροποίηση από το μαζικό τουρισμό απαιτεί την κατανόηση και ανάδειξη των τοπικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και την υποβοήθηση των τοπικών επιχειρήσεων να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις των νέων μορφών τουρισμού. Ιδιαίτερα η ανάπτυξη του τουρισμού εμπειρίας και η δημιουργία ενός ή περισσότερων τοπικών μύθων απαιτεί τόσο το μετασχηματισμό και την προσαρμογή των τοπικών επιχειρήσεων (τουριστικών και μη) όσο και ευρύτερες παρεμβάσεις που θα ενσωματώσουν στην προσπάθεια την κοινωνία των νησιών. Το σημαντικό **πολιτισμικό** και **ιστορικό** απόθεμα της περιφέρειας (π.χ. οι Δελφοί, οι Θερμοπύλες κλπ.) αποτελεί ένα σημαντικό δομικό στοιχείο στην ανάπτυξη της εμπειρίας το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί και να ενσωματωθεί στους τοπικούς μύθους.

Παράλληλα είναι αναγκαία η ανάδειξη των μικρών οικογενειακών μονάδων που προσφέρουν μια διαφορετική διάσταση στη φιλοξενία και μπορούν να αποτελέσουν τους βασικούς πρωταγωνιστές στη δημιουργία του τοπικού μύθου.

Κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης επανειλημμένα αναφέρθηκε από επιχειρηματίες του τουρισμού και από τις ενώσεις τους ότι υπάρχει άγνοια ανάμεσα στις επιχειρήσεις του κλάδου για το πώς θα μπορούσε να οικοδομηθεί ο τουρισμός εμπειρίας και ποιες μορφές τουρισμού είναι οι κατάλληλες για κάθε περιοχή. Επίσης επισημάνθηκε την αναγκαιότητα της έρευνας για να αναδειχθούν οι πλέον κατάλληλες μορφές τουρισμού και ότι υπάρχει ανάγκη καθοδήγησης των επιχειρήσεων στην κατεύθυνση αυτή. Επομένως η υιοθέτηση από τις επιχειρήσεις (καταλύματα, οργανωτές δραστηριοτήτων, εστιατόρια, κλπ.) νέων μοντέλων τουρισμού απαιτεί τον σχεδιασμό ή τον απαναχεδιασμό (εάν είναι υφιστάμενες επιχειρήσεις) των λειτουργιών και διεργασιών των επιχειρήσεων έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του τοπικού μύθου και στις νέες προσφερόμενες υπηρεσίες. Παράλληλα απαιτούνται επεμβάσεις στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και δημιουργία προτύπων που αρμόζουν στην ταυτότητα της Περιφέρειας.

Τέλος η επιτυχία της στρατηγικής της διαφοροποίησης εξαρτάται και από τη δημιουργία των αναγκών μικρής κλίμακας επενδύσεων που θα βελτιώσουν και θα διαμορφώσουν κατάλληλα το φυσικό και θαλάσσιο περιβάλλον (π.χ. μονοπάτια). Ανάμεσά τους ιδιαίτερης σημασίας είναι η δημιουργία μαρινών καθώς η μόχλευση στην τοπική οικονομία είναι πολύ σημαντική. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες της Ισπανικής Ένωσης Τουριστικών Λιμένων προκύπτει ότι κάθε τουρίστας που ξοδεύει 100€ σε μια μαρίνα, ξοδεύει επιπλέον 450€ στην τοπική οικονομία. Επιπλέον η λειτουργία της μαρίνα συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας σε πόλους κλάδους της τοπικής οικονομίας τόσο άμεσα σε ναυπηγό-επισκευάστηκες δραστηριότητες, όσο και έμμεσα στην ευρύτερη οικονομία. Συγκεκριμένα σύμφωνα με ειδικούς του κλάδου για κάθε 100 νέες θέσεις σκαφών δημιουργούνται 4,4 νέες θέσεις εργασίας μέσα στην μαρίνα και 100 θέσεις εργασίας στις δραστηριότητες υποστήριξης στην τοπική οικονομία. Τέλος υπολογίζεται ότι για κάθε 1€ άμεσης επένδυσης δημιουργείται 1,5€ άμεσης οικονομικής δραστηριότητας μέσα στη μαρίνα και 6,8€ έμμεσης οικονομικής δραστηριότητας στην τοπική οικονομία.

Πίνακας 26: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 2.2

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και εμπλουτισμός της προσφερόμενης εμπειρίας	Ανάπτυξη και εισαγωγή νέων και βελτίωση υφιστάμενων υπηρεσιών εμπειρίας	- Δράση 2.2.1: Έρευνα των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και ανάπτυξη των υπηρεσιών εμπειρίας που μπορούν να αναπτυχθούν σε κάθε ΠΕ - Δράση 2.2.2 Ανάπτυξη νέων και βελτίωση υφιστάμενων υπηρεσιών εμπειρίας - Δράση 2.2.3 Ανάπτυξη και εφαρμογή τοπικών σημάτων ποιότητας
	- Προστασία και διαμόρφωση του περιβάλλοντος τουριστικού ενδιαφέροντος - Δημιουργία αναγκαίων υποδομών για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού	- Δράση 2.2.4 Διαμόρφωση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος σε περιοχές που εντάσσονται στις σχεδιαζόμενες υπηρεσίες εμπειρίας - Δράση 2.2.5 Επενδύσεις ΣΔΙΤ για την κατασκευή μαρινών

Οι παρεμβάσεις που θα στηρίξουν την προσπάθεια των τουριστικών επιχειρήσεων να αναπτύξουν και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στις αγορές του εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνουν:

Δράση 2.2.1: Έρευνα των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και ανάπτυξη των υπηρεσιών εμπειρίας που μπορούν να αναπτυχθούν σε κάθε ΠΕ

Η δράση περιλαμβάνει ενέργειες που προετοιμάζουν το έδαφος εφαρμογής της στρατηγικής συνδυάζοντας την έρευνα για τον προσδιορισμό των επιλογών και το σχεδιασμό υπηρεσιών καθώς και τη διάχυση της γνώσης και την ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων για να υιοθετήσουν τις νέες υπηρεσίες:

- Έρευνα των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που προσφέρονται σε κάθε ΠΕ, ή άλλη χωρική ενότητα, για την ανάπτυξη μοναδικών ειδών εμπειρίας και ανάδειξη των υπηρεσιών και παρεμβάσεων που είναι αναγκαίες για τη δημιουργία του νέου τουριστικού προϊόντος.

Η έρευνα θα αναδείξει τις τοπικές ιστορίες που μπορούν να αποτελέσουν τα δομικά στοιχεία του τοπικού μύθου. Επίσης θα εστιάσει στη μελέτη του τοπικού μοντέλου των μικρών οικογενειακών ξενοδοχείων, των δικών τους ιστοριών, των μεθόδων τους και των χαρακτηριστικών τους τα οποία θα αναδειχθούν θα ενσωματωθούν στον τοπικό μύθο και θα μετατραπούν σε συγκεκριμένες υπηρεσίες και ρουτίνες μέσα στις τουριστικές επιχειρήσεις.

- Διάχυση και ενημέρωση των εμπλεκόμενων στον τουρισμό για τις δυνατότητες που προσφέρει κάθε ΠΕ με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας. Ευαισθητοποίηση των

επιχειρήσεων του τουρισμού για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση και η συμμετοχή στη δημιουργία του τοπικού μύθου. Ανάπτυξη μαζί με τις επιχειρήσεις του τουρισμού επιμέρους “ταυτοτήτων” για τις δραστηριότητές τους που εντάσσονται στον γενικότερο τοπικό μύθο. Εισαγωγή του τοπικού μύθου στις δραστηριότητες κάθε περιοχής, ενημέρωση και εκπαίδευση του πληθυσμού.

- Ενέργειες διάδοσης των επιλεγμένων μορφών τουρισμού εμπειρίας και των σχετικών μύθων. Σχεδιασμός και υλοποίηση εξειδικευμένων ενεργειών προβολής ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε νησιού.

Τρόπος υλοποίησης: Αυτεπιστασία, πρόσκληση υποβολής προσφορών

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, ΑΕΙ άλλοι ερευνητικοί οργανισμοί

Δικαιούχοι: Υπηρεσίες ΠΣΤΕ, Επιμελητήρια, Εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, ΑΕΙ, άλλοι ερευνητικοί οργανισμοί

Δράση 2.2.2 Ανάπτυξη νέων και βελτίωση υφιστάμενων υπηρεσιών εμπειρίας

Η δράση περιλαμβάνει τόσο το εξειδικευμένο σχεδιασμό υπηρεσιών (νέων ή βελτιωμένων) ανά επιχείρηση όσο και την υποστήριξη για την υιοθέτηση των υπηρεσιών. Οι υποστηριζόμενες ενέργειες είναι οι ακόλουθες:

- Μεταφορά εμπειρίας επιτυχημένων παραδειγμάτων τουρισμού εμπειρίας από επιχειρήσεις της Περιφέρειας αλλά και από άλλες Περιφέρειες ή το εξωτερικό.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές τουρισμού εμπειρίας. Το πακέτο συμβουλευτικών υπηρεσιών που θα προσφέρεται σε κάθε τουριστική επιχείρηση περιλαμβάνει το σχεδιασμό των νέων υπηρεσιών που θα παρέχονται από την επιχείρηση, εντοπισμό παρεμβάσεων και αλλαγών μέσα στην επιχείρηση, καθώς και τη σύνταξη επιχειρηματικού σχεδίου για την εφαρμογή και υλοποίηση των νέων υπηρεσιών.
- Εφαρμογή των σχεδίων ανάπτυξης η/και βελτίωσης των υπηρεσιών ενισχύοντας επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό
- Ανακαίνιση και αξιοποίηση από επιχειρήσεις, εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, με έμφαση στην σύνδεση της αρχιτεκτονικής ταυτότητας με την σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΜΜΕ, Συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια, εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, ΑΕΙ

Δικαιούχοι: ΜΜΕ, Επιμελητήρια (για τη μεταφορά καλών παραδειγμάτων)

Δράση 2.2.3: Ανάπτυξη και εφαρμογή τοπικών σημάτων ποιότητας

Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται ενέργειες σχεδιασμού, προώθησης και εισαγωγής σημάτων ποιότητας στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας της εμπειρίας στην ΠΣΤΕ.

- Δημιουργία τοπικού (της ΠΣΤΕ) σήματος ποιότητας καταλυμάτων και τουριστικών υπηρεσιών

Το τοπικό σήμα ποιότητας θα αναπτυχθεί υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και θα σχεδιαστεί με τη συμμετοχή και συναίνεση όλων των φορέων της περιφέρειας που εμπλέκονται στην αλυσίδα του τουρισμού.

- Υποστήριξη της αποδοχής και διάδοσης του τοπικού σήματος ποιότητας με ανάπτυξη κατάλληλων προωθητικών ενεργειών
- Χρηματοδότηση των αναγκών παρεμβάσεων στις επιχειρήσεις για να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις και την απόκτηση του τοπικού σήματος ποιότητας ή άλλων σημάτων ποιότητας. Περιλαμβάνονται:
 - ο η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για το σχεδιασμό της αναβάθμισης και για τη βελτίωση των υπηρεσιών,
 - ο εκπαίδευση προσωπικού
 - ο αναγκαίες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό για την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας.

Τρόπος υλοποίησης: Αυτεπιστασία, Πρόσκληση υποβολής προσφορών, πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΜΜΕ, Συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια, ΑΕΙ, εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Δικαιούχοι: ΜΜΕ, Υπηρεσίες ΠΣΤΕ, Επιμελητήρια, Δήμοι

Δράση 2.2.4 Διαμόρφωση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος σε περιοχές που εντάσσονται στις σχεδιαζόμενες υπηρεσίες εμπειρίας

Η ανάπτυξη των συγκεκριμένων μορφών τουρισμού εμπειρίας όπως για παράδειγμα οι ο τουρισμός περιπέτειας, ο φυσιολατρικός τουρισμός κλπ. απαιτεί την ανάπτυξη υποδομών μικρής κλίμακας π.χ. χαράξεις διαδρομών.

Η επιλογή των έργων που θα υλοποιηθούν θα βασιστούν στα αποτελέσματα της έρευνας που θα προκύψουν στο πλαίσιο της δράσης 2.2.1.

Τρόπος υλοποίησης: Αυτεπιστασία, Πρόσκληση υποβολής προσφορών,

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Εταιρείες (κατασκευαστικές, προμηθευτές υλικού κ.λπ.), εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, ΑΕΙ.

Δικαιούχοι: Υπηρεσίες ΠΣΤΕ, Δήμοι.

Δράση 2.2.5 Επενδύσεις ΣΔΙΤ για την κατασκευή μαρινών

Η ανάπτυξη των μαρινών θα πραγματοποιηθεί με τη μορφή επενδύσεων ΣΔΙΤ χωρίς την ανάγκη άμεσων κρατικών επενδύσεων. Οι αναγκαίες ενέργειες για την υλοποίηση των επενδύσεων είναι:

- Ο προσδιορισμός των συγκεκριμένων περιοχών που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μαρίνες. Η επιλογή των τοποθεσιών θα βασιστεί στα συμπεράσματα της Δράσης 2.2.1
- Εξέταση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος κάθε περιοχής
- Προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για την πρόσληψη τεχνικού συμβούλου, που θα συντάξει τις προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά της υποδομής καθώς και την πρόσκληση για την εκδήλωση ενδιαφέροντος. Επιλογή τεχνικού συμβούλου, προετοιμασία προδιαγραφών και πρόσκλησης.
- Προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για την επιλογή επενδυτή.

Τρόπος υλοποίησης: Αυτεπιστασία, Πρόσκληση υποβολής προσφορών,

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών

Δικαιούχοι: Υπηρεσίες ΠΣΤΕ, Δήμοι, Εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.3: ΔΙΑΧΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Οι εφαρμογές και υπηρεσίες ΤΠΕ για χρήση από έξυπνα κινητά τηλέφωνα και ταμπλέτες ή προσωπικούς υπολογιστές, αποτελούν μια αναπτυσσόμενη διεθνή αγορά της οποίας οι εφαρμογές για τη βιομηχανία της εμπειρίας αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα. Αν και η περιφέρεια δεν διαθέτει βιομηχανία ανάπτυξης ανάλογων εφαρμογών, οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας της εμπειρίας αποτελούν εν δυνάμει χρήστες για τη βελτίωση των υπηρεσιών τους και της προσφερόμενης εμπειρίας. Επίσης η εισαγωγή των ΤΠΕ σε όλα τα σημεία της αλυσίδας αξίας του τουρισμού μπορεί να αυξήσει σημαντικά την παραγωγικότητα, την αυτονομία και την ευελιξία των τουριστικών επιχειρήσεων.

Πίνακας 27: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 2.3

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη βελτίωση του παρεχομένου των υπηρεσιών και τον εμπλουτισμό της προσφερόμενης εμπειρίας	- Αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών στη βιομηχανία της εμπειρίας - Διείδυση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας της εμπειρίας	- Δράση 1.3.1 Δημιουργία εργαλείων και εφαρμογών ΤΠΕ για τον εμπλουτισμό της εμπειρίας - Δράση 1.3.2: Χρήση ΤΠΕ για την αύξηση της παραγωγικότητας, αυτονομίας και ποιότητας υπηρεσιών στη βιομηχανία της εμπειρίας

Δράση 2.3.1 Δημιουργία εργαλείων και εφαρμογών ΤΠΕ για τον εμπλουτισμό της εμπειρίας

Θα υποστηριχθεί η δημιουργία e-υπηρεσιών και e-περιεχομένου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από προσωπικούς υπολογιστές όσο και από ταμπλέτες και έξυπνα τηλέφωνα που θα υποστηρίζει τις μορφές τουρισμού που θα αναπτυχθούν στην περιφέρεια. Η συμβολή των ΤΠΕ στην ενσωμάτωση του **πολιτισμού** στην αλυσίδα της βιομηχανίας της εμπειρίας είναι ιδιαίτερα σημαντική και αρκετές δραστηριότητες θα προσανατολιστούν στην κατεύθυνση αυτή.

Οι εφαρμογές και οι υπηρεσίες που θα στηριχθούν θα πρέπει να απευθύνονται στη διεθνή αγορά και επομένως οι προδιαγραφές και οι απαιτήσεις θα πρέπει να διαμορφωθούν ανάλογα. Για παράδειγμα το παραγόμενο υλικό και οι σχετικές βάσεις δεδομένων θα πρέπει να είναι σε θέση να τροφοδοτήσουν και διεθνείς υπηρεσίες διαμοίρασης περιεχομένου. Ενδεικτικά αναφέρονται παραδείγματα εφαρμογών που μπορούν να αναπτυχθούν:

- Πλατφόρμες καταγραφής πολιτιστικών εκδηλώσεων
- Εφαρμογές οδηγών αρχαιολογικών χώρων: Αναπαράσταση του χώρου όπως ήταν στην αρχαιότητα, και επιπρόσθετα χαρακτηριστικά περιήγησης, πληροφοριών κλπ.
- Εφαρμογές οδηγών μουσείων: Περιηγήσεις, δημοφιλή εκθέματα, χάρτες τοποθεσίας, νέα του μουσείου κλπ.
- Εικονική αναπαράσταση γεγονότων

- Ανάδειξη παραδοσιακών αρχιτεκτονικών τεχνικών και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας
- Ψηφιοποίηση τουριστικών και πολιτισμικών πόρων, διαδρομών, χαρτών κλιπ. και
- Εφαρμογές αστικών οδηγιών για ευέλικτες περιηγήσεις, σημεία ενδιαφέροντος, πληροφορίες για προσφορές και αγορές, ξενοδοχεία, εστιατόρια, εκδηλώσεις κλπ.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις, κρατικές προμήθειες (για τις περιπτώσεις εφαρμογών για μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους)

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Εταιρείες, ΑΕΙ ή Δημόσια Ερευνητικά Κέντρα, Δήμοι, Επιμελητήρια, Συνεταιρισμοί

Δικαιούχοι: Εταιρείες, Δήμοι, Επιμελητήρια, Συνεταιρισμοί.

Δράση 1.3.2: Χρήση ΤΠΕ για την αύξηση της παραγωγικότητας, αυτονομίας και ποιότητας υπηρεσιών στη βιομηχανία της εμπειρίας

Θα χρηματοδοτηθούν και θα προωθηθούν οι παρακάτω ενέργειες:

- Ανάπτυξη ιστοσελίδων και εφαρμογών για ταμπλέτες και κινητά για την προώθηση των καταλυμάτων και των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Επέκταση της διασύνδεσης των τοπικών ή μεμονωμένων συστημάτων κρατήσεων με τις μεγάλες διεθνείς υπηρεσίες κρατήσεων.
- Ανάπτυξη και βελτίωση εφαρμογών δημιουργίας τουριστικών πακέτων ιδιαίτερα για μικρές ξενοδοχειακές μονάδες. Υποστήριξη δράσεων διάχυσης της χρήσης τους με ενέργειες ενημέρωσης και επίδειξης.
- Ανάπτυξη και διάχυση εφαρμογών διαχείρισης επισκεπτών σε όλα τα στάδια της ελίσιας αξίας του τουρισμού.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικός αποδέκτης: Εταιρείες, ΑΕΙ ή Δημόσια Ερευνητικά Κέντρα

Δικαιούχοι: ΜΜΕ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Ο εκσυγχρονισμός των τουριστικών εκμεταλλεύσεων και η ενίσχυση της ανταγωνιστικής τους θέσης των τοπικών επιχειρήσεων απαιτεί την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού σε όλες τις βαθμίδες της αλυσίδας αξίας.

Οι δράσεις κατάρτισης θα συνδυασθούν με τις δράσεις συμβουλευτικών υπηρεσιών, ανάπτυξης νέων προϊόντων και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων και θα ενσωματωθούν στις υπάρχουσες δράσεις.

6.3 Άξονας 3: Στήριξη της αλυσίδας αξίας του μετάλλου

6.3.1 Στρατηγική ανάπτυξης της καινοτομίας στην αλυσίδα αξίας του μετάλλου

Η Στερεά Ελλάδα είναι ανάμεσα στις Περιφέρειες με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση μεταποιητικής δραστηριότητας με προεξέχοντα την αλυσίδα αξίας του μετάλλου η οποία απασχολεί το 41,4% του ανθρώπινου δυναμικού της μεταποίησης. Η συγκέντρωση αυτή έγινε όμως χωρίς σχεδιασμό δημιουργώντας, όπως έχει ήδη επισημανθεί σε προηγούμενες ενότητες, σημαντικά προβλήματα, κυρίως εξαιτίας της απουσίας επαρκών υποδομών εγκατάστασης, τα οποία στραγγαλίζουν τις εγκατεστημένες επιχειρήσεις και αποθαρρύνουν νέες επενδύσεις. Με δεδομένους τους περιορισμένους πόρους, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στα Οινόφυτα όπου παρουσιάζεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση και οι περισσότερες ελλείψεις και θα στοχεύουν στη δημιουργία θεσμοθετημένης βιομηχανικής ζώνης.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις θα διευκολύνουν το σύνολο της βιομηχανικής δραστηριότητας στην περιοχή αλλά και ένα σημαντικό τμήμα της αλυσίδας του μετάλλου που βρίσκεται εγκατεστημένο εκεί.

Ιδιαίτερα στον τομέα του μετάλλου, έχοντας ως γνώμονα την επίτευξη όσο το δυνατόν σημαντικότερων αποτελεσμάτων με τους περιορισμένους πόρους που διαθέτει η Περιφέρεια, η έμφαση θα δοθεί σε δύο κατευθύνσεις :

- ▲ στη δημιουργία ή βελτίωση των αναγκαίων εργαστηριακών υποδομών για τη μελέτη, τη βελτίωση και τον έλεγχο των μεταλλικών υλικών.
- ▲ την κινητοποίηση της τοπικής βιομηχανίας του μετάλλου για την ανάπτυξη συνεργασιών που αφενός μέσα από συνέργειες και συμπληρωματικότητες θα επιτρέψουν την παραγωγή προϊόντων για νέες αγορές, και αφετέρου θα επιτρέψουν την πρόσβαση και συμμετοχή στην παραγωγή νέας γνώσης πάνω σε τεχνολογικά θέματα αιχμής του κλάδου.

6.3.2 Δράσεις ανάπτυξης της αλυσίδας αξίας του μετάλλου

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3.1: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Πίνακας 28: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 3.1

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και στη λειτουργία των επιχειρήσεων από την απουσία θεσμοθετημένης βιομηχανικής ζώνης στα Οινόφυτα	• Μείωση των περιβαλλοντικών οχλήσεων από τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στη βιομηχανική ζώνη • Βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται στις επιχειρήσεις	• Δράση 3.1.1 Θεσμοθέτηση βιομηχανικής περιοχής Οينوφύτων και δημιουργία βασικών υποδομών

Δράση 3.1.1 Θεσμοθέτηση Βιομηχανικής περιοχής και δημιουργία βασικών υποδομών

Η δράση περιλαμβάνει ένα συνδυασμό θεσμικών και επενδυτικών παρεμβάσεων στη βιομηχανική περιοχή των Οινοφύτων:

- ▲ Ένταξη της άτυπης βιομηχανικής περιοχής Οινοφύτων στο καθεστώς των ΒΙ.ΠΕ.
- ▲ Σύσταση φορέα διαχείρισης
- ▲ Δημιουργία υποδομής διαχείρισης υγρών αποβλήτων
- ▲ Εγκαταστάσεις δικτύων νερού
- ▲ Λοιπά δίκτυα.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προσφορών,

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Κατασκευαστικές επιχειρήσεις, Φορέας Διαχείρισης της ΒΙΠΕ.

Δικαιούχοι: Φορέας Διαχείρισης της ΒΙΠΕ.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3.2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΛΛΟΥ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Με δεδομένο ότι οι πόροι είναι περιορισμένοι και δεν επαρκούν για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της ανάπτυξης καινοτομιών, σε μία κλίμακα που θα έχει μετρήσιμη επίδραση στον τομέα, επιλέγεται ως παρέμβαση η ενίσχυση της αλυσίδας αξίας του μετάλλου και η κινητοποίηση των επιχειρήσεων και η διευκόλυνση της συνεργασίας και συμμετοχής σε εθνικά και Ευρωπαϊκά δίκτυα καινοτομίας και έρευνας μέσα από τη συμμετοχή στον Ορίζοντα 2020 και στο ΕΠΑΝΕΚ. Επίσης θα εξασφαλιστεί η παροχή εργαστηριακών υπηρεσιών, ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ του τομέα, με τη βελτίωση των εργαστηριακών υποδομών ΕΒΕΤΑΜ.

Επίσης η αλυσίδα αξίας του μετάλλου θα ενισχυθεί με τη συμμετοχή επιχειρήσεων από την Περιφέρεια της Θεσσαλίας και του Πανεπιστημίου της Θεσσαλίας με στόχο την είσοδο σε νέες αγορές και την ανάπτυξη καινοτομιών. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων του μετάλλου στο ΕΠΑΝΕΚ και ιδιαίτερα στον Ορίζοντα 2020 θα βοηθήσει στην παρακολούθηση των τεχνολογικών εξελίξεων και στην ανάπτυξη και διατήρηση της τεχνογνωσίας των επιχειρήσεων σε διεθνώς ανταγωνιστικό επίπεδο. Επίσης θα δημιουργήσει ευκαιρίες για να δοκιμαστούν καινοτόμες ιδέες για νέα προϊόντα και αγορές.

Η ανάπτυξη των συνεργασιών και η συμμετοχή στον Ορίζοντα 2020 θα ακολουθήσει μία από τα κάτω προσέγγιση που θα δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την προώθηση της επιχειρηματικής ανακάλυψης. Συντονιστικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή μπορούν να αναλάβουν οι βιομηχανικές ενώσεις των δύο Περιφερειών. Για την επίτευξη του στόχου, το πλέον αποτελεσματικό εργαλείο είναι η δημιουργία συστάδας επιχειρήσεων (cluster), που

θα συγχρηματοδοτηθεί και από τις δύο Περιφέρειες, τα μέλη της οποίας θα δημιουργήσουν τη δική τους ατζέντα και προτεραιότητες.

Πίνακας 29: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 3.2

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του μετάλλου και ένταξη σε Ευρωπαϊκά δίκτυα καινοτομίας	- Ανάπτυξη συνεργασιών με τα τμήματα της αλυσίδας αξίας στη Θεσσαλία - Συμμετοχή στον Ορίζοντα 2020 και σε προγράμματα της ΓΓΕΤ	Δράση 3.2.1 Οργάνωση και στήριξη cluster μετάλλου
	Βελτίωση των δημόσιων εργαστηριακών υποδομών και παροχή σχετικών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις του μετάλλου	Δράση 3.2.2 Ανάπτυξη εργαστηριακού εξοπλισμού της EBETAM για τη διεξαγωγή ελέγχων και δοκιμών

Δράση 3.2.1 Οργάνωση και στήριξη cluster μετάλλου

Θα υποστηριχθεί η δημιουργία clusters μετάλλου σε συνεργασία με την Περιφέρεια Θεσσαλίας με στόχο την ενδυνάμωση των διασυνδέσεων και της συνεργασίας πάνω στην αλυσίδα αξίας, την ανάπτυξη τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών και την συμμετοχή σε δράσης του ΕΠΑΝΕΚ και του Ορίζοντα 2020.

Η ανάπτυξη καινοτομιών θα βασιστεί στην καλλιέργεια των διασυνδέσεων πελάτη-παραγωγού, στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας σε ερευνητικό και παραγωγικό επίπεδο και στην αλληλοτροφοδότηση με πληροφορίες και ιδαίες για τη βελτίωση της ποιότητας και των χαρακτηριστικών των προϊόντων και το σχεδιασμό νέων προϊόντων.

Η χρηματοδότηση θα καλύπτει τη δημιουργία και λειτουργία του οργανωτικού σχήματος διοίκησης του cluster, τις ενέργειες δημιουργίας προγράμματος δράσης και προσδιορισμού προτεραιοτήτων καθώς και τις προωθητικές ενέργειες και τη δημιουργία ταυτότητας. Η χρηματοδότηση για την υλοποίηση του προγράμματος δράσης θα προκύψει από άλλες δράσεις του ΠΕΠ ΠΣΤΕ, του ΕΠΑΝΕΚ και του Ορίζοντα 2020 στις οποίες θα επιδιώξει να συμμετάσχει το cluster.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ και ΠΕΠ ΠΘ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Επιχειρήσεις του Μετάλλου στην ΠΣΤΕ και ΠΘ, Βιομηχανικές Ενώσεις, ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, EBETAM, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δικαιούχοι: Βιομηχανικές Ενώσεις των Περιφερειών.

Δράση 3.2.2 Ανάπτυξη εργαστηριακού εξοπλισμού της EBETAM για τη διεξαγωγή ελέγχων και δοκιμών

Αγορά εργαστηριακού εξοπλισμού για την υποστήριξη του κλάδου του μετάλλου με τεχνολογικές υπηρεσίες υψηλού επιπέδου στους κάτωθι τομείς:

- Εργαστηριακές δοκιμές και ελέγχους προϊόντων σύμφωνα με εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς προδιαγραφές, προκειμένου να στηριχθεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη και πιστοποίηση νέων προϊόντων, σύνθετων υλικών και καινοτομιών που θα επαυξήσουν το τεχνολογικό περιεχόμενο των προϊόντων και θα προσδώσουν υψηλή προστιθέμενη αξία.
- Ανάπτυξη συμπληρωματικών τεχνολογιών και υλικών για την παραγωγή ειδικών προϊόντων για ειδικές εφαρμογές στον κλάδο μετάλλου, μεταλλικών κατασκευών και μεταλλικών προϊόντων.

Τρόπος υλοποίησης: Προμήθεια εξοπλισμού

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: EBETAM

Δικαιούχοι: EBETAM

6.4 Άξονας 4: Πράσινη καινοτομία, εξοικονόμηση και παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ

6.4.1 Στρατηγική ανάπτυξης της πράσινης καινοτομίας και παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ

Η επιτυχία της στρατηγική της Περιφέρειας για την ανάπτυξη της βιομηχανίας της εμπειρίας και της αγροδιατροφής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Οι μεγάλες βιομηχανικές συγκεντρώσεις στην Περιφέρεια εξασκούν σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις είτε με τη μορφή της έκλυσης αερίων του θερμοκηπίου, είτε με την κατανάλωση φυσικών πόρων (π.χ. νερό) είτε τέλος με τη δημιουργία στερεών και υγρών αποβλήτων. Οι πιέσεις αυτές θα πρέπει να αντιμετωπιστούν χωρίς όμως να αυξηθεί το κόστος παραγωγής και κατά συνέπεια και η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Στην κατεύθυνση αυτή οι παρεμβάσεις θα στοχεύσουν:

- ▲ Στην ενθάρρυνση των επιχειρήσεων να επενδύσουν σε τεχνολογικές αλλαγές που θα επιτρέψουν τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος με την τεκμηρίωση των ωφελειών σε οικονομικούς όρους.

- ▲ Στην ενθάρρυνση της οικονομικής αξιοποίησης των απορριπτόμενων με τη μετατροπή τους σε προϊόντα που μπορούν να αγοραστούν ως πρώτες ύλες από άλλες επιχειρήσεις.

6.4.2 Δράσεις ανάπτυξης της πράσινης καινοτομίας και παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4.1: ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Οι οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες, η μεταποίηση και ο τουρισμός, καταναλώνουν σημαντικές ποσότητες ενέργειας. Επίσης η άντληση νερού για γεωργικές εκμεταλλεύσεις απαιτεί σημαντική κατανάλωση ενέργειας που επιβαρύνει το τελικό κόστος παραγωγής. Η εισαγωγή συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας θα βοηθήσει τόσο στη μείωση του ενεργειακού κόστους όσο και στη μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου. Επίσης η ορθολογική χρήση πόρων όπως το νερό και οι πρώτες ύλες, η ανακύκλωση και η χρήση τεχνολογιών και υλικών χαμηλού περιβαλλοντικού αποτυπώματος συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος ενώ συγχρόνως επιτρέπει τη διείσδυση των προϊόντων της Περιφέρειας σε περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες αγορές.

Η διάχυση των πράσινων τεχνολογιών απαιτεί την αισθητοποίηση των παραγωγών και των επιχειρήσεων και την ανάδειξη των άμεσων και έμμεσων ωφελειών που μπορούν να αποκομίσουν. Η συνεντεύξεις με επιχειρήσεις διαφορετικών κλάδων ανέδειξαν ότι αρκετές επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι η εξοικονόμηση φυσικών πόρων, η μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και ο περιορισμός της ρύπανσης μπορεί να συμβάλει θετικά στη μείωση του κόστους (εξοικονόμηση ενέργειας και υλικών και περιορισμός προστίμων). Επίσης οι περισσότερες επιχειρήσεις θα επιθυμούσαν να αποκτήσουν ένα ECO-label. Όμως, όπως δείχνει η εμπειρία τόσο από επιτυχημένες όσο και από αποτυχημένες προσπάθειες, αλλά και με βάση τα όσα αναφέρουν οι επιχειρήσεις στις συνεντεύξεις τους, η απόφαση για τις ανάλογες επενδύσεις θα διευκολύνονταν εάν βασίζονταν σε μία ανάλυση κόστους-ωφέλειας η οποία τεκμηριώνει τα οφέλη από την επένδυση.

Πίνακας 30: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 4.1

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της μεταποίησης, της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού	- Μείωση της χρήσης φυσικών πόρων στις επιχειρήσεις - Αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των επιχειρήσεων - Ενίσχυση των επενδύσεων σε πράσινες τεχνολογίες	- Δράση 4.1.1: Χρήση πράσινων τεχνολογιών στην αγροτική παραγωγή, μεταποίηση και τουρισμό - Δράση 4.1.2: Πρόγραμμα βιομηχανικής συμβίωσης για την αξιοποίηση των απορριπτόμενων και τη μείωση της χρήσης πόρων

Δράση 4.1.1: Χρήση πράσινων τεχνολογιών στη μεταποίηση και τον τουρισμό

ΕΥΔΕΠ Στερεάς Ελλάδας

Η χρησιμοποίηση πράσινων τεχνολογιών και τεχνολογιών ενεργειακής εξοικονόμησης προσφέρει τη δυνατότητα στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, στις μεταποιητικές επιχειρήσεις και στις ξενοδοχειακές μονάδες και επιχειρήσεις του τουρισμού να μειώσουν σημαντικά τα λειτουργικά τους κόστη και ταυτόχρονα να προστατεύσουν το περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η δραστηριότητά τους. Θα ακολουθηθεί ολοκληρωμένη προσέγγιση σε τρία βήματα:

- Ευαισθητοποίηση των αγροτικών, κτηνοτροφικών, μεταποιητικών και τουριστικών επιχειρήσεων για τα οφέλη από τη χρήση τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας.
- Κουπόνι πράσινης καινοτομίας: Οι αγρότες/κτηνοτρόφοι και οι μεταποιητικές και τουριστικές επιχειρήσεις θα χρηματοδοτηθούν στο 85%-100% του κόστους, με τη μορφή κουπονιού, για την ανάθεση σε ειδικό σύμβουλο τη σύνταξη σχεδίου παρεμβάσεων που θα μειώνουν το ενεργειακό κόστος και το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Επίσης η μελέτη θα περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την απόκτηση Eco-label.
- Υποβολή προτάσεων στο ΕΠΑΝΕΚ για τη χρηματοδότηση της επένδυσης για την εφαρμογή των προτάσεων της μελέτης και ιδιαίτερα όσων αιτούνται για την απόκτηση του Eco-label. Θα εξεταστεί επίσης η χρήση μεθόδων χρηματοδότησης τύπου ESCO όπου εξειδικευμένος επενδυτής χρηματοδοτηθεί το 100% της επένδυσης και αποπληρώνεται μένα ποσοστό επί του ποσού που εξοικονομείται από τη μείωση του ενεργειακού κόστους.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ, ΕΠΑΝΕΚ, ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Μεταποιητικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις του τουρισμού, αγρότες, κτηνοτρόφοι.

Δικαιούχοι: ΜΜΕ, αγρότες, κτηνοτρόφοι, Γεωργικοί Συνεταιρισμοί (ενέργειες ευαισθητοποίησης), Επιμελητήρια και Βιομηχανικές ενώσεις (ενέργειες ευαισθητοποίησης).

Δράση 4.1.2: Πρόγραμμα βιομηχανικής συμβίωσης για την αξιοποίηση των απορριπτόμενων και τη μείωση της χρήσης πόρων

Ο στόχος του προγράμματος βιομηχανικής συμβίωσης είναι η αξιοποίηση πόρων και παραπροϊόντων σε εμπορική βάση μέσα από την ανακύκλωση ανάμεσα σε επιχειρήσεις. Στην προσπάθεια αυτή τα απόβλητα μιας επιχείρησης γίνονται πρώτη ύλη μίας άλλης επιχείρησης.

Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα επιδιώκει να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στις επιχειρήσεις που παράγουν παραπροϊόντα και δεν γνωρίζουν πως μπορούν να τα αξιοποιήσουν και στις

επιχειρήσεις που μπορούν να τα αξιοποιήσουν αλλά δεν γνωρίζουν πως και από που μπορούν να τα προμηθευτούν.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος είναι:

- ▲ η αύξηση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων από τη μείωση των προστίμων και από την αύξηση των πωλήσεων,
- ▲ η δημιουργία νέων αγορών για τς απόβλητα και παραπροϊόντα,
- ▲ η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των επιχειρήσεων
- ▲ ανάπτυξη της καινοτομίας μέσα από την δικτύωση και τη μεταφορά τεχνολογίας

Οι δραστηριότητες οι οποίες ενισχύονται είναι:

- ▲ Η δημιουργία του δικτύου βιομηχανικής συμβίωσης: Ανάθεση σε ένα Φορέα Διαχείρισης την οργάνωση και τη λειτουργία του δικτύου, την εγγραφή μελών, την προώθηση και την επικοινωνία του σκοπού του δικτύου.
- ▲ Η καταγραφή από τον φορέα των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με απορριπτόμενα τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν εμπορικά. Προσδιορισμός των αναγκών μετατροπών, τη χρήση των τεχνολογιών για τη μετατροπή (εάν απαιτείται) και τον προσδιορισμό περαιτέρω έρευνας εάν είναι αναγκαίο για να μετατραπούν τα απορριπτόμενα σε αξιοποιήσιμο προϊόν.
- ▲ Εντοπισμός επιχειρήσεων (από οπουδήποτε στη χώρα ή τον κόσμο) που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τα απορριπτόμενα.
- ▲ Mach-making ανάμεσα στις δύο πλευρές και σύναψη σύμβασης για την αξιοποίηση. Εάν είναι αναγκαία περαιτέρω έρευνα ο Φορέας Διαχείρισης φέρνει σε επαφή τους ενδιαφερόμενους με τους τις επιχειρήσεις, ΑΕΙ ή ερευνητικά κέντρα που μπορούν να παρέχουν τις τεχνολογικές λύσεις.

Η συνολική δραστηριότητα θα πρέπει μετά από μια τριετία να παράγει έσοδα από τις προμήθειες του mach-making με στόχο τη σταδιακή μείωση της χρηματοδότησης και την οικονομική βιωσιμότητα της δραστηριότητας.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Μεταποιητικές επιχειρήσεις (κυρίως), επιχειρήσεις του τουρισμού, αγρότες, ΕΒΕΤΑΜ

Δικαιούχοι: ΕΒΕΤΑΜ.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4.2: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΠΟ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟ-ΚΑΥΣΙΜΑ

Η αξιοποίηση των ΑΠΕ και των βιο-καυσίμων σε μικρή τοπική κλίμακα μπορεί να προσφέρει ενέργεια χαμηλού κόστους για τις επιχειρήσεις, τις αγροτικές ή άλλες εκμεταλλεύσεις, ενώ συγχρόνως μειώνει το ενεργειακό αποτύπωμα των επιχειρήσεων.

Η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικό αιολικό και ηλιακό ενεργειακό δυναμικό καθώς και σημαντικές πυγές πρώτων υλών για την παραγωγή βιο-καυσίμων. Τα αστικά λήμματα και τα απορριπτόμενα από τη γεωργία μπορούν να αποτελέσουν σημαντικές πηγές βιομάζας όπως επίσης και τα δάση των ορεινών περιοχών (π.χ. της Ευρυτανίας). Σε όλες τις περιπτώσεις η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (με τη μορφή ΣΔΙΤ ή όχι) απαιτεί τη μελέτη και την τεκμηρίωση με επιχειρηματικούς όρους της επάρκειας της βιομάζας και της βιωσιμότητας ανάλογων εγχειρημάτων, καθώς επίσης και τη δυνατότητα αξιοποίησής της χωρίς να δημιουργείται εξάντληση φυσικών πόρων (π.χ. στην περίπτωση της βιομάζας από τα δάση).

Πίνακας 31: Λογική παρέμβασης Προτεραιότητας 4.2

Αναπτυξιακές ανάγκες	Ειδικοί στόχοι	Δράσεις
Αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ στην παραγωγή ενέργειας και στην καταναλισκόμενη ενέργεια στην Περιφέρεια	- Αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και βιο-καύσιμα - Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων σε ΑΠΕ	- Δράση 4.2.1 Επενδύσεις μικρής κλίμακας για παραγωγή ενέργειας σε παραγωγικές μονάδες και εκμεταλλεύσεις - Δράση 4.2.2 Τεκμηρίωση της δυνατότητας αξιοποίησης βιομάζας από διάφορες πηγές για την παραγωγή ενέργειας

Δράση 4.2.1 Επενδύσεις μικρής κλίμακας για παραγωγή ενέργειας σε παραγωγικές μονάδες και εκμεταλλεύσεις

Η Δράση αυτή στοχεύει στη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μονάδων καθώς και στη μείωση του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων.

Χρηματοδοτούνται μικρές εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (όπως η γεωθερμία, η ηλιακή και αιολική ενέργεια, ο θαλάσσιος κυματισμός καθώς και η παραγωγή ενέργεια από βιομάζα), για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών επιχειρηματικών μονάδων (αγροτικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, υδατοκαλλιέργειες, μεταποιητικές και τουριστικές μονάδες).

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, κρατικές ενισχύσεις

Πηγή χρηματοδότησης: ΕΠΑΝΕΚ, ΕΓΤΑΑ

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: Τουριστικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις, αγρότες, κτηνοτρόφοι,

Δικαιούχοι: Τουριστικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις, αγρότες, κτηνοτρόφοι

Δράση 4.2.2: Τεκμηρίωση της δυνατότητας αξιοποίησης βιομάζας από διάφορες πηγές για την παραγωγή ενέργειας

Εκπόνηση σειράς μελετών μια για κάθε πιθανή πηγή βιομάζας: αστικά στερεά απορήματα και λήμματα, υπολείμματα γεωργικών καλλιεργειών και αγροτικών βιομηχανιών, υπολείμματα δασικών υλοτομιών ή άλλων δασικών υπολειμμάτων.

Με βάση τα αποτελέσματα των μελετών θα επιδιωχθεί η προσέλκυση επενδυτών για την παραγωγή ενέργειας από την εκμετάλλευση της βιομάζας.

Τρόπος υλοποίησης: Πρόσκληση υποβολής προσφοράς

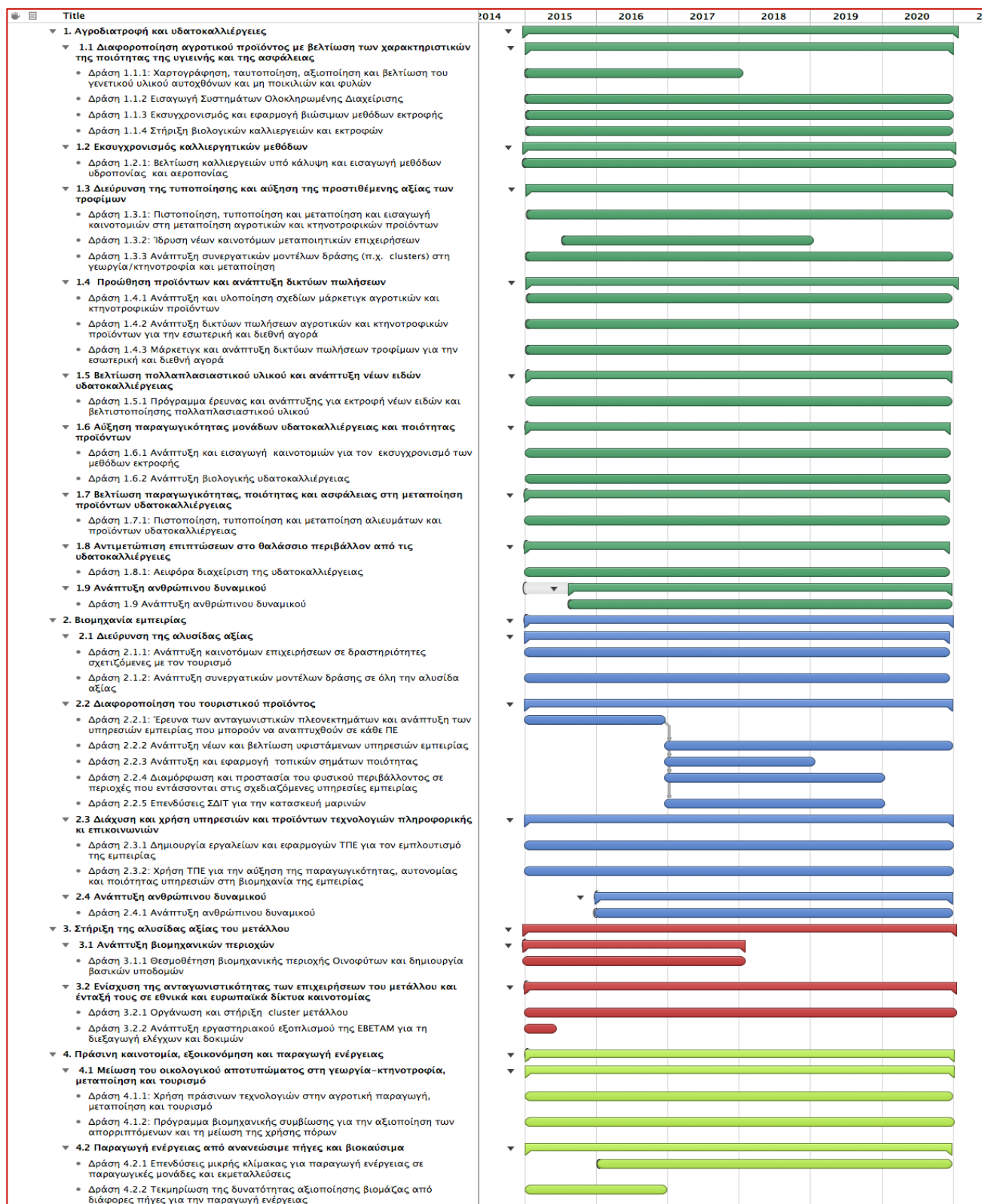
Πηγή χρηματοδότησης: ΠΕΠ ΠΣΤΕ, ΕΠΑΝΕΚ (χρηματοδότηση των επενδύσεων)

Ταμείο χρηματοδότησης: ΕΤΠΑ

Τελικοί αποδέκτες: ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, Άλλα ΑΕΙ, Τεχνικοί Σύμβουλοι

Δικαιούχοι: Δήμοι, Υπηρεσίες Περιφέρειας

6.5 Οδικός Χάρτης υλοποίησης των δράσεων

6.6 Προϋπολογισμός και πηγές χρηματοδότησης

Πίνακας 32: Προϋπολογισμός ανά πηγή χρηματοδότησης

Άξονας	Προτεραιότητες	Δράσεις	Πηγή χρηματοδότησης	ΕΠ ΠΕΠ	Π/Υ ΠΕΠ	ΙΣ ΠΕΠ	% ΙΣ ΠΕΠ	ΕΠ ΕΠΑΝΕΚ	Π/Υ ΕΠΑΝΕΚ	ΙΣ ΕΠΑΝΕΚ	% ΙΣ ΕΠΑΝΕΚ	ΥΠΟΜΕΤΡΟ ΠΑΑ	Π/Υ ΠΑΑ	ΙΣ ΠΑΑ	% ΙΣ ΠΑΑ	Π/Υ ΠΑΘ	ΙΣ ΠΑΘ	% ΙΣ ΠΑΘ	Π/Υ ΕΠΑΝΑΔ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΔ (ΕΔΕΤ)	ΣΥΝΟΛΟ ΙΣ (ΕΔΕΤ)	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ Π/Υ (ΕΔΕΤ)	Π/Υ ΔΔ HORIZON 2020	ΙΣ HORIZON 2020	% ΙΣ HORIZON 2020	ΣΥΝΟΛΟ ΔΔ	ΣΥΝΟΛΟ ΙΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ Π/Υ
1. Αγροδιατροφή και υδατοκαλλιέργειες	1.1 Διαφοροποίηση αγροτικού προϊόντος με βελτίωση των χαρακτηριστικών της ποιότητας της υγιεινής και της ασφάλειας	Δράση 1.1.1: Χαρτογράφηση, ταυτοποίηση, αξιοποίηση και βελτίωση του γενετικού υλικού αυτοχθόνων και μη ποικιλών και φυλών και βελτίωση του πολλαπλασιαστικού υλικού	ΕΠΑΝΕΚ + ΠΕΠ + ΠΑΑ	1b	300.000	300.000	50%	1b	4.500.000	4.500.000	50%	10.2	500.000	214.286	30%					5.300.000	5.014.286	10.314.286	3.500.000	3.500.000	50%	73.500.000	40.800.000	114.300.000
		Δράση 1.1.2 Εισαγωγή Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης	ΠΑΑ									Υπομέτρα 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 4.1	7.000.000	3.000.000	30%					7.000.000	3.000.000	10.000.000						
		Δράση 1.1.3 Εκαυγχρονισμός και εφαρμογή βιώσιμων μεθόδων εκτροφής	ΠΑΑ									Υπομέτρα 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 4.1 και Μέτρο 16	7.000.000	3.000.000	30%					7.000.000	3.000.000	10.000.000						
		Δράση 1.1.4 Στήριξη βιολογικών καλλιεργειών και εκτροφών	ΠΑΑ									Υπομέτρα 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 4.1, 11.1	7.000.000	3.000.000	30%					7.000.000	3.000.000	10.000.000						
	1.2 Εκαυγχρονισμός καλλιεργητικών μεθόδων	Δράση 1.2.1: Βελτίωση των καλλιεργειών υπό κάλυψη	ΠΑΑ									Υπομέτρο 4.3	1.500.000	642.857	30%					1.500.000	642.857	2.142.857						
	1.3 Διεύρυνση της τυποποίησης και αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τροφίμων	Δράση 1.3.1: Πιστοποίηση, τυποποίηση και εισαγωγή καινοτομιών στη μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων	ΠΕΠ	3c	1.500.000	1.500.000	50%					Υπομέτρο 1.1, 4.2 και Μέτρο 16	6.000.000	2.571.429	30%					7.500.000	4.071.429	11.571.429						
		Δράση 1.3.2: Στήριξη νέων καινοτόμων μεταποιητικών επιχειρήσεων	ΠΕΠ	3a	500.000	500.000	50%	3a	6.000.000	6.000.000	50%	Υπομέτρο 4.2	2.000.000	857.143	30%					8.500.000	7.357.143	15.857.143						
		Δράση 1.3.3 Ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων δράσης (π.χ. clusters) στη γεωργία/κτηνοτροφία και μεταποίηση	ΠΕΠ + ΠΑΑ	1b	300.000	300.000	50%	1b	5.500.000	5.500.000	50%	Υπομέτρα 16.2, 16.3	1.200.000	514.286	30%					7.000.000	6.314.286	13.314.286						
	1.4 Προώθηση προϊόντων και ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων	Δράση 1.4.1 Ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίων μάρκετινγκ αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων	ΠΑΑ 2014-2020										1.500.000		0%					1.500.000	0	1.500.000						
		Δράση 1.4.2 Ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων για την εσωτερική και διεθνή αγορά	ΠΑΑ 2014-2020										1.500.000		0%					1.500.000	0	1.500.000						
		Δράση 1.4.3 Μάρκετινγκ και ανάπτυξη δικτύων πωλήσεων τροφίμων για την εσωτερική και διεθνή αγορά	ΠΕΠ	3d	500.000	500.000	50%					Υπομέτρο 4.2	2.800.000	1.200.000	30%					3.300.000	1.700.000	5.000.000						

	1.5 Βελτίωση πολλαπλασιαστικού υλικού και ανάπτυξη νέων ειδών υδατοκαλλιέργειας	Δράση 1.5.1 Πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης για εκτροφή νέων ειδών και βελτιστοποίησης πολλαπλασιαστικού υλικού	ΕΠΑΝΕΚ + ΕΤΘΑ					1a+1b	2.500.000	2.000.000	50%		0			500.000	214.286	30%		3.000.000	2.214.286	5.214.286																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
--	---	--	---------------	--	--	--	--	-------	-----------	-----------	-----	--	---	--	--	---------	---------	-----	--	-----------	-----------	-----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Δράση 2.3.2: Χρήση ΤΠΕ για την αύξηση της παραγωγικότητας, αυτονομίας και ποιότητας υπηρεσιών στη βιομηχανία της εμπειρίας	ΠΕΠ + ΕΠΑΝΕΚ	2b	1.000.000	1.000.000	50%	2b	2.500.000	2.500.000	50%								3.500.000	3.500.000	7.000.000									
	2.4 Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	Δράση 2.4.1 Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	ΠΕΠ + ΕΠΑΝΕΚ	8iii + 8v	100.000	0	0%	8iii + 8v	6.000.000	0	0%								6.100.000	0	6.100.000									
ΣΥΝΟΛΟ 2						7.310.000	5.210.000			30.781.940	24.781.940			0	0		0	0		0	38.091.940	29.991.940	68.083.880	1.800.000	1.800.000					
3. Στήριξη της αλυσίδας αξίας του μετάλλου	3.1 Ανάπτυξη βιομηχανικών περιοχών	Δράση 3.1.1 Θεσμοθέτηση βιομηχανικής περιοχής και δημιουργία βασικών υποδομών	ΠΕΠ	5b	9.000.000	9.000.000	50%												9.000.000	9.000.000	18.000.000									
	3.2 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του μετάλλου και ένταξή τους σε εθνικά και ευρωπαϊκά δίκτυα καινοτομίας	Δράση 3.2.1 Οργάνωση και στήριξη cluster μετάλλου	ΠΕΠ	1b	2.600.000	2.600.000	50%	1b	4.000.000	4.000.000	50%								6.600.000	6.600.000	13.200.000	4.200.000	4.200.000	50%						
		Δράση 3.2.2 Ανάπτυξη εργαστηριακού εξοπλισμού και υποδομών ερευνητικών φορέων	ΠΕΠ + ΕΠΑΝΕΚ	1a	1.000.000	0	0%	1a	2.474.686	0	0%								3.474.686	0	3.474.686									
ΣΥΝΟΛΟ 3						12.600.000	11.600.000			6.474.686	4.000.000			0	0		0	0		0	19.074.686	15.600.000	34.674.686	4.200.000	4.200.000					
4. Πράσινη καινοτομία, εξοικονόμηση και παραγωγή ενέργειας	4.1 Μείωση του οικολογικού αποτυπώματος στη γεωργία-κτηνοτροφία, μεταποίηση και τουρισμό	Δράση 4.1.1: Χρήση πράσινων τεχνολογιών στη μεταποίηση και τον τουρισμό	ΠΕΠ + ΕΠΑΝΕΚ	6g	840.000	0	0%	1a+6g	1.500.000	0	0%								2.340.000	0	2.340.000									
		Δράση 4.1.2: Πρόγραμμα βιομηχανικής συμβίωσης για την αξιοποίηση των απορριπτόμενων και τη μείωση της χρήσης πόρων	ΠΕΠ + ΕΠΑΝΕΚ	6g	2.415.000	0	0%	6g	700.000	0	0%								3.115.000	0	3.115.000									
	4.2 Παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμη πηγες και βιοκαύσιμα	Δράση 4.2.1 Επενδύσεις μικρής κλίμακας για παραγωγή ενέργειας σε παραγωγικές μονάδες και εκμεταλλεύσεις	ΕΠΑΝΕΚ	3c	400.000	400.000	50%	4a	1.600.000	1.600.000	50%	Προτεραιότητα 5	1.000.000	428.571	30%				3.000.000	2.428.571	5.428.571	5.500.000	5.500.000	50%						
		Δράση 4.2.2 Τεκμηρίωση της δυνατότητας αξιοποίησης βιομάζας από διάφορες πηγες για την παραγωγή ενέργειας	ΠΕΠ	12α	100.000	0	0%												100.000	0	100.000									
ΣΥΝΟΛΟ 4						3.755.000	400.000			3.800.000	1.600.000			1.000.000	428.571		0	0		0	8.555.000	2.428.571	10.983.571	5.500.000	5.500.000					
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ						26.865.000	20.310.000			67.056.626	48.381.940			39.000.000	15.428.571		2.800.000	1.200.000		0	135.721.626	85.320.511	221.042.137	15.000.000	15.000.000			150.721.626	100.320.511	251.042.137
ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΣΕΚ						50.000	0			0	0			0	0		0	0		0	50.000	0	50.000					50.000	0	50.000
ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΜΑΔΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ RIS						200.000	0			0	0			0	0		0	0		0	200.000	0	200.000					200.000	0	200.000

6.7 Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης

Σε προγενέστερο στάδιο ολοκληρώθηκε η διαδικασία ανάλυσης των επιμέρους κλάδων που συνθέτουν τις προτεραιότητες και τους τομείς όπου θα επικεντρωθεί η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης στην Στερεά Ελλάδα καθώς και η χαρτογράφηση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε στα πεδία αυτά. Παράλληλα, έχουν αποτυπωθεί τα ερευνητικά ενδιαφέροντα και οι προτάσεις των φορέων έρευνας στους τομείς προτεραιότητας. Τέλος, κατά την διαδικασία διαβούλευσης έχει πραγματοποιηθεί η καταγραφή των απόψεων όλων των εμπλεκόμενων για την αρτιότερη στόχευση της στρατηγικής και της εφαρμογής της.

Στο κεφάλαιο 7, που αναφέρεται στο Σύστημα διακυβέρνησης της πολιτικής καινοτομίας προκρίνεται η συγκρότηση τεσσάρων (4) Ομάδων Εργασίας, οι οποίες και θα αναλάβουν την προώθηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης στους τομείς προτεραιότητας. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των ομάδων αυτών συγκροτείται θεσμικά και η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης, η οποία θα εκτείνεται καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου εφαρμογής (2014-2020).

Η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης για τους τέσσερις τομείς προτεραιότητες θα οργανωθεί και θα εξειδικευθεί περαιτέρω, με επιτάχυνση των επεξεργασιών και των διαβουλεύσεων. Στη σχετική διαδικασία θα συμμετέχουν επιμελητήρια, κλαδικοί φορείς επιχειρηματικότητας, επιχειρήσεις, ερευνητικοί φορείς και επιμέρους εμπειρογνώμονες.

Οι δραστηριότητες της επιχειρηματικής ανακάλυψης σε κάθε τομέα οργανώνονται σε τρεις (3) φάσεις ως ακολούθως :

1η ΦΑΣΗ : Ανάλυση επιμέρους κλάδων που εμπίπτουν στον τομέα προτεραιότητας και χαρτογράφηση αλυσίδων αξίας

Επιχειρείται:

(α) η συγκέντρωση των στοιχείων που συνθέτουν τον παραγωγικό κλάδο (ΑΑΠ, απασχόληση, επιχειρηματικότητα, εξαγωγές, διεθνείς τάσεις, παραγωγή επιστημονικής γνώσης, δεξιότητες κλπ), και

(β) η χαρτογράφηση της αλυσίδας αξιών και των δομών συνεργασίας

2η ΦΑΣΗ : Εκτίμηση τεχνολογικών/επιχειρηματικών δυνατοτήτων

Επιχειρείται:

(α) η διατύπωση πρότασης επιχειρηματικών, τεχνολογικών και επιστημονικών συνεργασιών και συνεργειών, και

(β) η δυνατότητα αξιοποίησης των διατιθέμενων χρηματοδοτικών πόρων

3η ΦΑΣΗ : Οργάνωση της διαβούλευσης

Επιχειρείται η ανταλλαγή απόψεων και η καταγραφή προτάσεων βελτιστοποίησης της τελικής πρότασης, η οποία θα αποτελέσει αντικείμενο προκήρυξης του χρηματοδοτικού προγράμματος.

7 Σύστημα διακυβέρνησης της πολιτικής καινοτομίας

7.1 Επισκόπηση του συστήματος διακυβέρνησης

Το υφιστάμενο σύστημα διακυβέρνησης αποτελείται αποκλειστικά από αιρετές πολιτικές οντότητες (π.χ. Περιφερειακό Συμβούλιο, Περιφερειάρχης) και δημόσιους λειτουργούς (η Διοίκηση της Περιφέρειας) ενώ η συμμετοχή των κοινωνικών πρωταγωνιστών θεωρητικά επιτυγχάνεται εμμέσως διαμέσου των αιρετών οργάνων και άμεσα διαμέσου των κατά περίπτωση διαβουλεύσεων.

Ο επιτυχημένος σχεδιασμός και υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης απαιτεί την κινητοποίηση και συμμετοχή όλων των κοινωνικών πρωταγωνιστών και ιδιαίτερα του επιχειρηματικού κόσμου. Επομένως το σύστημα διακυβέρνησης θα πρέπει να εμπλουτιστεί έτσι ώστε να εξασφαλίζει με τρόπο συστηματικό αυτή τη βασική προϋπόθεση. Οι βασικές υποθέσεις-στόχοι πάνω στις οποίες αναπτύχθηκε το προτεινόμενο σύστημα διακυβέρνησης είναι:

- η μεγιστοποίηση της δυνατότητας κινητοποίησης των κοινωνικών πρωταγωνιστών
- η αποφυγή αύξησης της πολυπλοκότητας στο σύστημα διακυβέρνησης
- η αποφυγή δημιουργίας επικαλύψεων αρμοδιοτήτων στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης
- η αξιοποίηση των υφιστάμενων οργάνων
- η ενσωμάτωση της εμπειρίας και τεχνογνωσίας στα θεσμοθετημένα όργανα διακυβέρνησης.

Σε ότι αφορά τη δομή διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS3, αυτή περιλαμβάνει δύο επίπεδα:

- I. **Το Επιτελικό Επίπεδο** (Αφορά τη λήψη αποφάσεων και τη χάραξη στρατηγικής).
- II. **Το Εκτελεστικό Επίπεδο** (Αφορά την τεκμηρίωση, το συντονισμό και την εφαρμογή της διαμορφωθείσας πολιτικής).

Κάθε επίπεδο στελεχώνεται από τους κάτωθι φορείς / όργανα:

I) Επιτελικό Επίπεδο

Στο επιτελικό επίπεδο περιλαμβάνονται τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας, τα οποία είναι αρμόδια για την χάραξη πολιτικής για την έρευνα και καινοτομία στην Περιφέρεια, καθώς και την λήψη / επικύρωση αποφάσεων στους τομείς αυτούς. Αυτά είναι ο

Περιφερειάρχη, το Περιφερειακό Συμβούλιο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας Στερεάς Ελλάδας.

Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας Στερεάς Ελλάδας

Σύμφωνα με τον Ν.4310/2014 με απόφαση Περιφερειάρχη συγκροτείται Περιφερειακό Επιστημονικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ), ως συμβουλευτικό όργανο για την υποστήριξη της Περιφέρειας και της ΓΓΕΤ και για την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΣΕΤΑΚ) και του Σχεδίου Δράσης σε περιφερειακό επίπεδο.

Το (ΠΣΕΚ) αποτελείται από επτά (7) μέλη, από τα οποία τρεις είναι καθηγητές ή ερευνητές, εκπρόσωποι δημόσιων ερευνητικών οργανισμών της οικείας Περιφέρειας και τα υπόλοιπα μέλη προέρχονται από την τοπική αυτοδιοίκηση, τους παραγωγικούς φορείς και τον επιχειρηματικό χώρο.

Η υποστήριξη παρέχεται με εισηγήσεις προς τον Περιφερειάρχη και τη ΓΓΕΤ για την ενθάρρυνση και υποστήριξη της ανάπτυξης της ΕΤΑΚ στην Περιφέρεια, τη δημιουργία περιφερειακών συσπειρώσεων ερευνητικών οργανισμών, τεχνολογικών φορέων, επιχειρήσεων, λοιπών φορέων και περιφερειακών Αρχών, για την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, την ενθάρρυνση ανάπτυξης σχημάτων σύμπραξης του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και τη διαμόρφωση συνθηκών και προοπτικών επιτυχούς συμμετοχής οργανισμών των περιφερειών σε εθνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα. Παράλληλα, μέλη του ΠΣΕΚ συμμετέχουν στις πλατφόρμες καινοτομίας της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας.

Η γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη του ΠΣΕΚ παρέχονται από την Περιφέρεια. Η τεχνική υποστήριξη της λειτουργίας του ΠΣΕΚ (έξοδα συνεδριάσεων, μετακινήσεων κλπ) θα καλύπτονται μέσω της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020. Στο σχετικό πίνακα υπάρχει διακριτή εγγραφή ύψους 50.000,00 €.

II) Εκτελεστικό Επίπεδο

Αφορά την τεκμηρίωση, την παρακολούθηση και το συντονισμό της εφαρμογής της διαμορφωθείσας πολιτικής καθώς και ο συντονισμός της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης στο επίπεδο των τεσσάρων ομάδων εργασίας. Στο συγκεκριμένο επίπεδο εντάσσονται: το **Συντονιστικό Όργανο παρακολούθησης της RIS3**, οι **Ομάδες Εργασίας**, οι **φορείς διαχείρισης** και οι **φορείς υλοποίησης** των σχετικών δράσεων. Ειδικότερα περιλαμβάνονται οι κάτωθι φορείς/ όργανα:

Συντονιστικό όργανο παρακολούθησης της RIS3

Το ρόλο του Συντονιστικού οργάνου αναλαμβάνει **Αυτοτελές Τμήμα της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού (ΔΙΑΠ) της Περιφέρειας** το οποίο συγκροτείται στο

πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας, κατόπιν σχετικής απόφασης του Περιφερειάρχη. Το τμήμα λειτουργεί ευέλικτα με αποκλειστική ευθύνη την παρακολούθηση της RIS. Σημαντικός είναι ο ρόλος του **Συντονιστή της Περιφερειακής RIS**, ο οποίος εντάσσεται στην δομή του Αυτοτελούς Τμήματος με την υποστήριξη ενός ακόμη συνεργάτη και με την απαραίτητη γραμματειακή στήριξη.

Παράλληλα, συγκροτούνται **Ομάδες Εργασίας** του Περιφερειακού Επιστημονικού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ), ανά τομέα προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και στις οποίες συμμετέχουν τα μέλη του ΠΣΕΚ, εκπρόσωποι ερευνητικών, παραγωγικών και επιχειρηματικών φορέων της Περιφέρειας, εμπειρογνώμονες και στελέχη Δημόσιων Υπηρεσιών. Βαρύνουσας σημασίας είναι ο ρόλος του **Συντονιστή της Ομάδας**, ο οποίος αναλαμβάνει την καθοδήγηση της ομάδας και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της.

Αναλυτικότερα, συγκροτούνται υπό την εποπτεία του ΠΣΕΚ τέσσερις (4) συμβουλευτικές Ομάδες Εργασίας (ΟΕ) :

- ΟΕ Αγροδιατροφής
- ΟΕ Τουρισμού
- ΟΕ Μετάλλου
- ΟΕ Πράσινης καινοτομίας

Οι ομάδες εργασίας δύνανται να εδρεύουν σε διαφορετικούς φορείς από την Περιφέρεια, οι οποίοι ωστόσο θα πρέπει να έχουν τη βούληση και την τεχνογνωσία να αναλάβουν την αρμοδιότητα του συντονισμού της ομάδας.

Το Συντονιστικό όργανο καθώς και οι Ομάδες Εργασίας έχουν ως κύρια αρμοδιότητα την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης της Περιφερειακής RIS3. Επίσης, σημαντική αρμοδιότητα των Ομάδων Εργασίας αποτελεί η προώθηση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης στο πλαίσιο μιας κοινής μεθοδολογίας. Πιο συγκεκριμένα έμφαση θα δοθεί στη συνεχή διαδικασία εντοπισμού των κρίσιμων δραστηριοτήτων (activities) και της επιχειρηματικής ανακάλυψης, όπου θα πρέπει να εστιασθεί η ερευνητική και τεχνολογική προσπάθεια στη νέα προγραμματική περίοδο για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη και την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Στις αρμοδιότητές τους, επίσης, περιλαμβάνονται:

- Η εξειδίκευση των δράσεων της RIS3
- Η ενημέρωση της ΠΣΕΚ μέσω αναφορών/ εισηγήσεων για θέματα της RIS3.
- Η υποστήριξη των οργάνων που συμμετέχουν στο Επιτελικό επίπεδο διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS3 για θέματα σχεδιασμού και τεκμηρίωσης της περιφερειακής RIS3.
- Η διατύπωση εισηγήσεων και προτάσεων για τυχόν αναθεωρήσεις της Περιφερειακής RIS3.

- Η συλλογή των απαιτούμενων στοιχείων τεκμηρίωσης για τις δράσεις της RIS3.
- Η παρακολούθηση και τροφοδότηση με στοιχεία του συστήματος δεικτών της περιφερειακής RIS3.
- Η υποστήριξη των φορέων διαχείρισης των δράσεων της RIS3 (εφόσον απαιτηθεί) κατά το στάδιο προκήρυξης των παρεμβάσεων (πχ. υποστήριξη στην εξειδίκευση των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, λειτουργία ως help desk για τους ενδιαφερόμενους φορείς, υποστήριξη των Επιτροπών Αξιολόγησης των προτάσεων κλπ.)
- Η συνεργασία με τους φορείς διαχείρισης των δράσεων κατά το στάδιο της υλοποίησης των παρεμβάσεων.

Εφόσον κριθεί απαραίτητο από την Περιφέρεια δύναται να παρασχεθεί τεχνική υποστήριξη στο Αυτοτελές Τμήμα της ΔΙΑΠ και στις ομάδες εργασίας από εξωτερικό σύμβουλο με τεχνογνωσία στα θέματα στην στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, ο οποίος θα χρηματοδοτηθεί από τον Άξονα Τεχνικής Βοήθειας των ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020 ή από ιδίους πόρους της Περιφέρειας.

Φορείς διαχείρισης

Πρόκειται για φορείς που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της RIS3, οι οποίοι έχουν την αρμοδιότητα διαχείρισης των δράσεων της. Ενδεικτικά αναφέρονται:

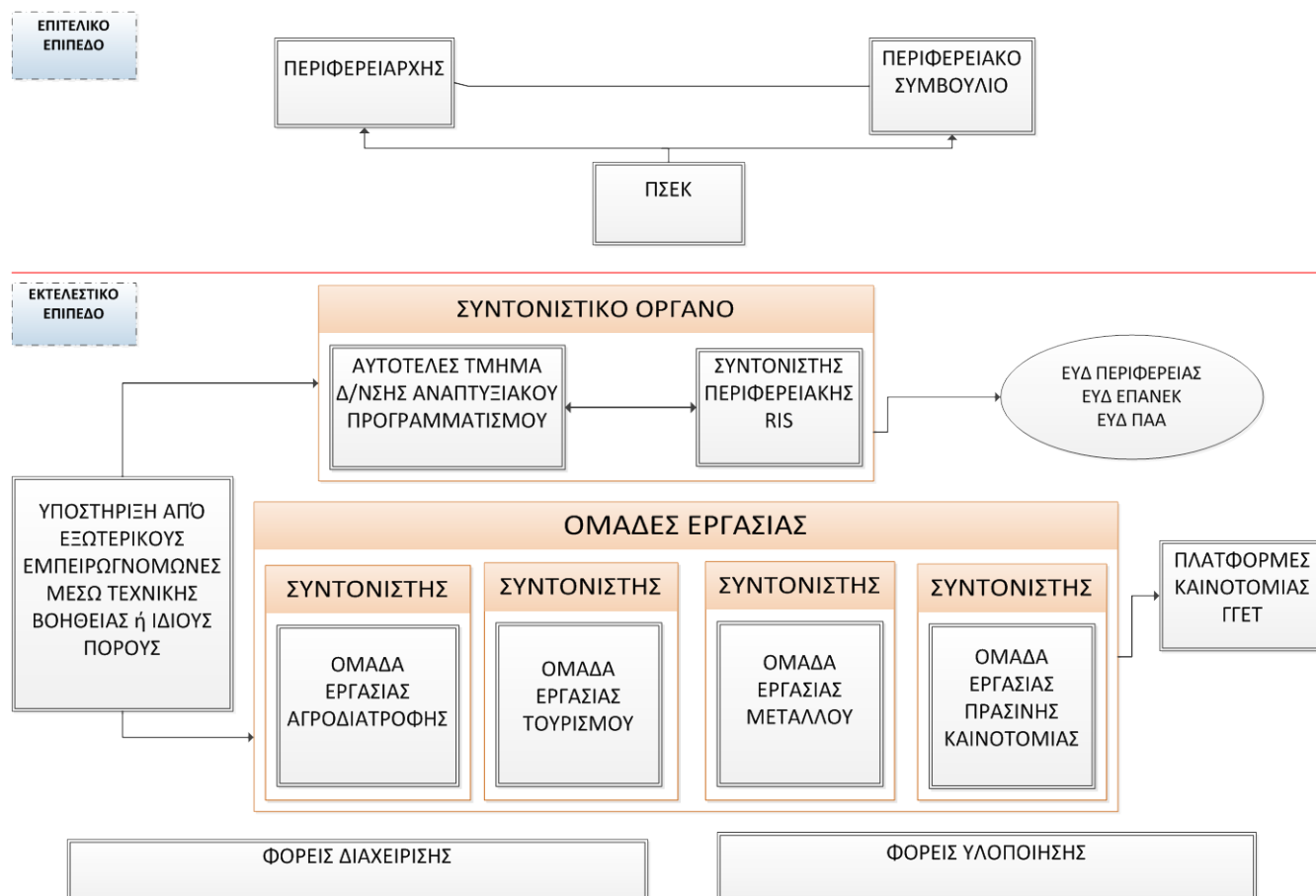
- Οι Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης (ή/ και Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 που χρηματοδοτούν τις δράσεις της περιφερειακής RIS3 (όπως ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020, ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία 2014-2020 κλπ.) .
- Οι φορείς διαχείρισης λοιπών Προγραμμάτων (όπως HORIZON 2020, COSME κλπ)

Φορείς υλοποίησης

Πρόκειται, επίσης, για εξωτερικούς φορείς που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της RIS3 και είναι αυτοί που θα υλοποιήσουν τις δράσεις (Δικαιούχοι, Ανάδοχοι κλπ).

Η ανωτέρω περιγραφείσα δομή διακυβέρνησης της στρατηγικής RIS της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, αποτυπώνεται στο Σχήμα 32.

Σχήμα 32: Προτεινόμενο οργανόγραμμα συστήματος διακυβέρνησης

Οι διαδικασίες για τη συγκρότηση της δομής διακυβέρνησης της RIS βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη και θα έχουν εντός του 2015.

Αξιοποίηση Μελέτης για τη Διάγνωση των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Δεδομένου ότι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί μια σημαντική πτυχή για την επιτυχή εφαρμογή της RIS Στερεάς Ελλάδας, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δράσεων απόκτησης δεξιοτήτων και απασχόλησης είναι αλληλένδετη με τις υπόλοιπες δράσεις της στρατηγικής. Για το λόγο αυτό καθοριστικό εργαλείο για την προτεινόμενη δομή διακυβέρνησης της RIS θα αποτελέσει η μελέτη για τη Διάγνωση των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, η οποία υλοποιείται με πόρους της Τεχνικής Βοήθειας του ΕΠ «Θεσσαλία – Στερεά Ελλάδα – Ήπειρος 2007-2013» και θα ολοκληρωθεί στο τέλος του Ιουλίου 2015, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα. Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη μελέτη θα επικαιροποιείται σε ετήσια βάση μέχρι την έναρξη της λειτουργίας ενός μόνιμου περιφερειακού μηχανισμού για την διάγνωση των

αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας. Πιο αναλυτικά η εκπόνηση της μελέτης θα πραγματοποιηθεί στα παρακάτω στάδια:

1. Συγκέντρωση και ανάλυση στοιχείων που θα προκύψουν από τις μελέτες, έρευνες, εμπειρογνωμοσύνες, στοιχεία προγραμμάτων και λοιπές εργασίες που αφορούν την απασχόληση, ανεργία, εργατικό δυναμικό, παραγωγική διάρθρωση και ανάγκες επιχειρήσεων σε δεξιότητες (Στοιχεία τελευταίας 5ετίας).
2. Συλλογή και επεξεργασία στατιστικών δεδομένων σχετικά με το εργατικό δυναμικό, την απασχόληση, την ανεργία, την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, την παραγωγικότητα, τη δυναμική και μετατόπιση και τις ανάγκες των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας της περιφέρειας.
3. Διενέργεια στοχευμένης έρευνας σε επιχειρήσεις ή/και οργανώσεις των επιχειρήσεων της Περιφέρειας για την συλλογή ποιοτικών πληροφοριών σχετικά με τις ανάγκες σε ειδικότητες και δεξιότητες των επιχειρηματιών και του εργατικού δυναμικού.
4. Συλλογή και ανάλυση ποσοτικών και ποιοτικών πληροφοριών από τα Γραφεία Διασύνδεσης των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και από Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης.
5. Εντοπισμός και αξιολόγηση των κρίσιμων τάσεων, μεγεθών και αναγκών σε προσόντα, ειδικότητες και δεξιότητες της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας.
6. Διατύπωση προτάσεων για την εξειδίκευση των δράσεων εκπαίδευσης, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση ή ανάπτυξης δεξιοτήτων από το ΕΚΤ με στόχο την επίτευξη των μέγιστων και κυρίως άμεσων αποτελεσμάτων.
7. Επεξεργασία και ανάλυση σεναρίων - προτάσεων που θα αφορούν στην ανάπτυξη, εφαρμογή και λειτουργία ενός μόνιμου περιφερειακού μηχανισμού για την διάγνωση των αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες και τα δεδομένα της Περιφέρειας.

8 Σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης

8.1 Το σύστημα παρακολούθησης

Η παρακολούθηση αποσκοπεί στο να επαληθεύσει ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται σωστά και δαπανώνται για την παροχή των προβλεπόμενων εκροών σύμφωνα με τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων καθώς και ότι οι δείκτες εκροών εξελίσσονται προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Η παρακολούθηση εντοπίζει επίσης τις αποκλίσεις από τους στόχους καθώς και τις καθυστερήσεις και τα εμπόδια στην εξέλιξη κάθε προτεραιότητας, μετρά την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των παρεμβάσεων και προτείνει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα.

Αρμόδιος φορέας για την παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής RIS3 είναι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, μέσω του Συντονιστικού οργάνου και των Ομάδων εργασίας της.

Αναλυτικότερα, η διαδικασία της παρακολούθησης περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- παρακολούθηση της τήρησης των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων της στρατηγικής RIS3 με τη χρήση κατάλληλων διαδικασιών, δεικτών και συστημάτων εφαρμογής, ανατροφοδότησης και επικαιροποίησης.
- συνεχή αποτίμηση και διατύπωση προτάσεων, διορθωτικών μέτρων, προγραμμάτων, πρωτοβουλιών, δράσεων και κάθε είδους ενεργειών που κατά περίπτωση απαιτούνται, καθώς και τον εντοπισμό ενεργειών που αντίκεινται ή δεν εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις ορθής εφαρμογής της RIS3.
- παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης των δράσεων της περιφερειακής στρατηγικής RIS3 και εντοπισμό ενδεχόμενων αποκλίσεων από τους προϋπολογισμούς, τα χρονοδιαγράμματα και το φυσικό αντικείμενο με υποβολή προτάσεων για διορθωτικές ενέργειες.
- παροχή διαρκούς, αξιόπιστης και αντικειμενικής πληροφόρησης και τεκμηριωμένων απόψεων στους εμπλεκόμενους φορείς, στα αρμόδια όργανα και στους πολίτες.
- συμβολή στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα έξυπνης εξειδίκευσης.
- μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών άλλων χωρών σε σχετικά θέματα, εφόσον κριθεί σκόπιμο.
- σύνταξη και υποβολή στο ΠΣΕΚ εξαμηνιαίων εκθέσεων προόδου υλοποίησης της Στρατηγικής.

Εργαλείο για την παρακολούθηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (Ο.Π.Σ.) όπου καταχωρούνται τα δεδομένα που αφορούν στις παρεμβάσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του ΠΕΠ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Αρμόδιος φορέας για την παρακολούθηση των δεικτών και την πορεία υλοποίησής τους είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Στερεάς Ελλάδας 2014-

2020, η οποία θα πρέπει να παρέχει τη σχετική πληροφόρηση στο Συντονιστικό Όργανο, το οποίο και έχει την πλήρη εποπτεία της πορείας υλοποίησης της Στρατηγικής.

Οι δείκτες εκροών που θα χρησιμοποιηθούν αποτυπώνονται στον Πίνακα 33 του Παραρτήματος II και οι αντίστοιχοι δείκτες αποτελέσματος στον Πίνακα 34 του ίδιου Παραρτήματος.

8.2 Η αξιολόγηση της Στρατηγικής

Η αξιολόγηση έχει ως στόχο τη διερεύνηση της συμβολής της Στρατηγικής στην επίτευξη των αποτελεσμάτων (άμεσων και μακροπρόθεσμων) που μετρώνται με το σύστημα δεικτών και της επίδρασής της στο σύστημα καινοτομίας της Περιφέρειας.

Ιδιαίτερη σημασία έχει:

- η διερεύνηση του εάν τα αποτελέσματα τα οποία παρατηρούνται και αποτυπώνονται στους δείκτες αποτελέσματος έχουν παραχθεί εξαιτίας της Στρατηγικής και των συγκεκριμένων Δράσεων ή από άλλους παράγοντες (attribution),
- η προσθετικότητα (additionality) των δράσεων, δηλαδή σε ποιό βαθμό οι ωφελούμενοι θα πραγματοποιούσαν ανάλογα έργα χωρίς τη δημόσια χρηματοδότηση.
- η απλότητα και αποτελεσματικότητα στο σύστημα διαχείρισης και η ελαχιστοποίηση τους διαχειριστικού κόστους για τους ωφελούμενους.

Τα παραπάνω ερωτήματα μπορούν να διερευνηθούν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της Στρατηγικής αλλά πλήρη εικόνα μπορεί να διαμορφωθεί μετά την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων.

Ερωτήματα σε σχέση με μακροπρόθεσμες επιδράσεις όπως η αύξηση των πωλήσεων από νέα προϊόντα και υπηρεσίες, αύξηση της παραγωγικότητας, ή αλλαγές στις επιχειρήσεις όπως η κουλτούρα (behavioural additionality) και η ανάπτυξη συνεργασιών σε μόνιμη βάση κλπ. μπορούν να μετρηθούν μόνο μετά από ένα έως δύο χρόνια από την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων.

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι: Οικονομική εξειδίκευση Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Κλάδοι	ΕΕ27	Ελλάδα	Απασχόληση	Μερίδιο απασχόλησης (%)	Εστίαση	Εξειδίκευση	Συνολική Εξειδίκευση
Αεροπορικές μεταφορές	0,17%	0,15%	0	0,00%		0,00	
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	0,08%	0,50%	1827	0,81%		10,20	1
Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0,37%	0,33%	1045	0,46%		1,24	
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	1,07%	1,28%	1169	0,52%		0,49	
Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0,19%	0,14%				0,00	
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από έπιπλα, κατασκευή ειδών καθαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	0,46%	0,44%	1394	0,62%		1,34	
Βιομηχανία τροφίμων	1,86%	2,52%	4718	2,09%		1,12	
Δασοκομία και υλοτομία	0,23%	0,21%	903	0,40%		1,77	
Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	0,71%	1,65%	607	0,27%		0,38	
Δραστηριότητες απασχόλησης	1,70%	0,30%	31	0,01%		0,01	
Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	0,38%	0,42%	372	0,17%		0,43	
Εμπόριο	14,86%	30,63%	34491	15,30%	1	1,03	1
Εξόρυξη, ορυχεία και λατομία	0,29%	0,19%	653	0,29%		1,01	
Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	0,55%	0,38%	493	0,22%		0,40	
Επιχειρηματικές Υπηρεσίες	4,32%	5,97%	3837	1,70%		0,39	
Ηλεκτρισμός αέριο κλπ.	0,71%	0,72%	235	0,10%		0,15	

Κλάδοι	ΕΕ27	Ελλάδα	Απασχόληση	Μερίδιο απασχόλησης (%)	Εστίαση	Εξειδίκευση	Συνολική Εξειδίκευση
Κατασκευές	7,85%	10,85%	13008	5,77%	1	0,74	1
Κατασκευή ειδών ένδυσης	0,51%	0,92%	214	0,09%		0,19	
Κατασκευή επίπλων	0,48%	0,64%	626	0,28%		0,58	
Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0,65%	0,30%	1084	0,48%		0,74	
Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0,52%	0,13%	15	0,01%		0,01	
Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0,33%	0,24%	162	0,07%		0,22	
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	1,62%	1,48%	3169	1,41%		0,87	
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	1,30%	0,58%	366	0,16%		0,12	
Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	0,99%	0,13%	169	0,07%		0,08	
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	0,73%	0,51%	3083	1,37%		1,88	
Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0,08%	0,05%	59	0,03%		0,32	
Μεσιτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κτηρίων	3,26%	2,19%	1933	0,86%		0,26	
Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	0,63%	0,84%	2269	1,01%		1,61	
Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,46%	0,59%	10076	4,47%		9,72	1
Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων	0,24%	0,25%				0,00	
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0,31%	0,42%	396	0,18%		0,57	
Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0,06%	0,14%	42	0,02%		0,31	
Παραγωγή προϊόντων καπνού	0,02%	0,06%	0	0,00%		0,00	
Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0,53%	0,40%	1834	0,81%		1,54	
Παροχή νερού και διαχείριση αποβλήτων	0,56%	0,23%	177	0,08%		0,14	
Πληροφορική και τηλεπικοινωνίες	2,01%	1,81%	1177	0,52%		0,26	
Πλωτές μεταφορές	0,10%	0,52%	627	0,28%		2,90	1
Ποτοποιία	0,21%	0,33%	619	0,27%		1,30	
Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	0,80%	0,51%	617	0,27%		0,34	
Τουρισμός	4,66%	9,49%	11424	5,07%	1	1,09	1

Κλάδοι	ΕΕ27	Ελλάδα	Απασχόληση	Μερίδιο απασχόλησης (%)	Εστίαση	Εξειδίκευση	Συνολική Εξειδίκευση
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	4,66%	16,44%	39585	17,56%	1	3,77	2
Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	0,29%	0,27%	871	0,39%		1,32	
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2,51%	3,87%	4626	2,05%		0,82	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II Δείκτες Εκροών και Αποτελέσματος

Πίνακας 33: Δείκτες εκροών ανά Άξονα και Προτεραιότητα

Άξονας Προτεραιότητας	Κωδικός επενδυτικής προτεραιότητας	Κωδικός δείκτη εκροών	Ονομασία δείκτη εκροών	Τιμή στόχος 2023 (ΠΕΠ Στερεάς)	Τιμή στόχος δείκτη RIS
1	1a	CO25	Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών κέντρων	17,00	17,00
1	1a	T2251	Αριθμός έργων αναβάθμισης ερευνητικών υποδομών	2,00	2,00
1	1b	CO01	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	50,00	50,00
1	1b	CO02	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	50,00	50,00
1	1b	CO08	Παραγωγικές επενδύσεις: Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	75,00	75,00
2	2b	CO01	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	165,00	165,00
2	2b	CO02	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	165,00	165,00
3	3a	CO01	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	70,00	40,00
3	3a	CO05	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	70,00	40,00
3	3a	CO08	Παραγωγικές επενδύσεις: Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	175,00	100,00
3	3c	CO01	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	84,00	35,00
3	3c	CO02	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	84,00	35,00

3	3c	CO08	Παραγωγικές επενδύσεις: Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	126,00	50,00
3	3d	CO01	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	120,00	30,00
3	3d	CO02	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	120,00	30,00
3	3d	CO08	Παραγωγικές επενδύσεις: Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	84,00	21,00
5	5a	CO20	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα	3.000,00	1.500,00
5	5a	CO22	Αποκατάσταση του εδάφους: Συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους	0,40	0,20
5	5b	CO22	Αποκατάσταση του εδάφους: Συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους	0,90	0,45
5	5b	T2215	Συνολική έκταση περιοχών που καλύπτονται	30,00	30,00
6	6g	CO01	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	5,00	5,00
6	6g	CO02	Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	5,00	5,00
8	8iii	CO23	αριθμός υποστηριζόμενων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας)	120,00	70,00
8	8v	CO05	απασχολούμενοι, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολουμένων	600,00	350,00

Πίνακας 34: Δείκτες αποτελέσματος ανά Άξονα και Προτεραιότητα

Άξονας Προτεραιότητας	Κωδικός Επενδυτικής Προτεραιότητας	Κωδικός Δείκτη Αποτελέσματος	Ονομασία Δείκτη Αποτελέσματος	Τιμή στόχος 2023 (ΠΕΠ Στερεάς)	Τιμή στόχος δείκτη RIS
08	8iii	T2228	Ποσοστό επιχειρήσεων που ενισχύονται και συνεχίζουν τη λειτουργία τους 1 χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης	60,00	57,00
08	8v	T2227	Ποσοστό των ωφελουμένων, οι οποίοι 1 χρόνο μετά το τέλος του προγράμματος διατηρούν τη δραστηριότητά τους	50,00	44,00
01	1a	T2201	Επενδυτική Δαπάνη σε ETA σε σχέση με το περιφερειακό ΑΕΠ	0,52	0,52
01	1b	T2202	Ιδιωτική δαπάνη σε ETA σε σχέση με το περιφερειακό ΑΕΠ	0,40	0,40
02	2b	T2203	Κύκλος εργασιών μέσω ΤΠΕ	400,00	400,00
03	3a	T2206	Ποσοστό νέων καινοτόμων επιχειρήσεων στο σύνολο των νέων επιχειρήσεων	30,00	30,00
03	3c	T2208	Αύξηση ΑΠΑ στους τομείς του RIS	5.443,00	5.443,00
03	3d	T2207	Αύξηση εξαγωγών	1.147.245,00	1.035.014,25
05	5a	T2258	Έκταση απειλούμενων από πλημμύρες περιοχών της ΠΣΤΕ	1.836,00	1.784,00
05	5b	T2211	Ποσοστό πληθυσμού που επωφελείται από ενδυνάμωση και επέκταση υποδομών και υπηρεσίες πολιτικής προστασίας σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές	85,00	66,00
06	6g	T2221	Ποσοστό επιχειρήσεων που εισήγαγαν οικο-καινοτομίες Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που υλοποιούν δράσεις οικοκαινοτομίας	10,00	10,00

